

© T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı
Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüęü

Eser Adı: Rızâ Tezkiresi
Müellifi: Zehr-i M r-z de Seyyid Mehmed Rız 
Hazırlayan: Gencay Zavotçu
Yayın Yılı: 2017
ISBN: 978-975-17-3983-4
Ana Yayın Numarası: 3550
Kültür Eserleri Dizisi 556

Adres: Anafartalar Mahallesi, Cumhuriyet
Caddesi, No: 4, B-Blok, 06030 Ulus/ANKARA
Telefon: 00 90 312 3099001
Faks: 00 90 312 3098998
e-posta: yaphaz@kulturturizm.gov.tr

www.kulturturizm.gov.tr-
<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr>

RIZÂ TEZKİRESİ

Hazırlayan
Dr. Gencay Zavotçu

Ankara

2017

I. BÖLÜM:

1) RIZÂ'NIN HAYATI

Rıza'nın hayatı hakkında 17 ve 18. yüzyıl tezkirelerinde bilgi mevcuttur. Bu eserlerden biri Şeyhî Mehmed Efendi'nin *Vekâyi'l'ü'l-Fudalâ* adlı eseridir. Sâlim'in tezkiresine almadığı Rızâ hakkında *Safâyi Tezkiresi*nde de yeterli düzeyde bilgi olduğu söylenebilir. Güftî'nin manzum *Teşrifâtü's-Şu'arâ* sı ile İsmâ'il Belîğ'in *Nuhbetü'l-Âsâr*'ı yaşadığı devre yakın diğer iki eser olup ilk elden bilgilere yer veren kaynakları oluştururlar.

Şairlerin doğum yeri ve yılından ziyâde ölüm yeri ve tarihi hakkında bilgilere yer veren bu eserlerde Rızâ'nın Edirne'li olarak takdim edildiği görülür. Adını ve memleketini belirtmeye yönelik ifadeler Safâyi'de: “*Nâmı Mehmed'dür. Mâhmiye-i Edirne'den zühûr Zehr-i mâr-zâde dimekle meşhûr.*”¹, Şeyhî Mehmed Efendi'de: “*Seyyid Rızâ, Edirnevî. Mahrûsa-i Edirne'den zuhur ve zehr-i mâr-zâde dimekle meşhur...*”², Belîğ'de ise: “*Edirnevî Seyyid Mehmed Efendi, Zehr-i mâr-zâde. Rûmili Kuzâtından.*”³ şeklindedir. Güftî'nin “*Sâye-perverd-i cîsr-i Ergenedür*”⁴ mısra'ında Edirne'ye bağlı Ergene kasabasından (Uzunköprü) gösterdiği Rızâ'nın bazı kaynaklarda *Lârendeli Seyyid Mehmed Rızâ* olarak sunulması *Zehr-i Mâr-zâdelerin* Edirne'ye, Lârende'den (Karaman) gelip yerleştiğini düşündürür.⁵ Tezkiresine dâhil ettiği Ahmed hakkındaki “... *râkîmu'l-hurûfuñ ammi olup ser-rîşte-i nesebi Âl-i Abâ'ya peyveste olan Lârendevî Seyyid Ahmed Efendi'dür*” cümlesi de bu düşüncüyü doğrular mahiyettedir.

Rızâ'nın düzenli bir medrese eğitimi alıp almadığı hususunda kaynaklardaki bilgilerden hareketle bir fikir beyanında bulunmak güç görünmektedir. Safâyi Tezkiresi'ndeki: “... *evâ'il-i*

¹ Pervin Çapan (Hzl.) (2005). *Mustafa Safâyi Efendi, Tezkire-i Safâyi (Nuhbetü'l-Âsâr Min Fevâ'idü'l-Eş'âr)*. Ankara: AKM Yay. 205.

² Abdülkadir Özcan (Hzl.) (1989). *Şeyhî Mehmed Efendi, Vekâyi'ü'l-Fudalâ*. C.1. İstanbul: Çağrı Yay. 667.

³ Abdülkerim Abdulkadiroğlu (Hzl.) (1999). *İsmail Belîğ, Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyl-i Zübdeti'l-Eş'âr*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay. 131.

⁴ Kaşif Yılmaz (1983). *Güftî, Hayatı-Eserleri-Edebi Kişiliği-Tezkireciliği ile Dîvânî-Zafer-nâmesi ve Teşrifâtü's-Şu'arâsı'nın Tenkitli Metni*. Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi. 437.

⁵ Rıza'nın sülalesi olarak bilinen *Zehr-i Mâr-zâdeler* Edirne'nin seçkin ailelerinden biridir. Edirne'de yaptırmış oldukları câmi, çeşme ve köprü gibi hayır ve hasenâtla isimlerini duyurmuş olan aile büyük bir ihtimalle Lârendeden göç ederek Edirne'ye gelmiş ve orada yerleşmiştir. 17 ve 18. yüzyıllarda *Zehr-i Mâr-zâde* çeşme ve köprülerinin bulunması ailenin Edirne'nin seçkin ailelerinden biri olduğunu düşündürmektedir. Bkz. Abdülkadir Özcan (Hzl.) (1989). *Şeyhî Mehmed Efendi, Vekâyi'ü'l-Fudalâ*. C.1. İstanbul: Çağrı Yay. 667.

hâlinde kesb-i kemâl-i ma'ârif-i bi-şümârdan soñra ...”⁶ cümlesinde gençliğinde ileri düzeyde bir eğitim aldığı ifade edilmekte; *Vekâyi'ü'l-Fudalâ*'da ise “... *ba'de tahsîlü'l-isti'dâd ulemâ-yı kirâmuñ birinden mülâzemetle ber-murâd olup ...*”⁷ ifadesiyle bu eğitimi takiben devrin büyük âlimlerinden birinden mülâzemet aldığı belirtilir. Rızâ'nın mülâzemet aldığı âlimin kim olduğu sorusu *Teşrifâtü's-Su'arâ*'da cevabını bulur:

Oldı fetvâya ol ferîd-i fûnûn
Bâli- zâde Efendi'den me'zûn⁸

Güftî'nin adını zikrettiği Bâli-zâde Mustafa Efendi, Rızâ'nın Tezkire'de “*Mevâlî-i 'izâm ve fuzalâ-yı kirâmdan beyne'l-emsâl ve'l-aqrân fazîlet-i bâhire ile müşârün ileyh-i bi'l-benân olup ...*” cümlesiyle takdim ettiği âlim bir şairdir.

Kaynaklardan aktarılan bu bilgiler onun düzenli bir medrese eğitimi almayıp özel hocalardan ders alarak kendini yetiştirdiği izlenimi verirler. Ancak, Rızâ'nın tezkirelerde *Efendî* ünvanıyla sunulması onun medrese eğitimi aldığını da düşündürür. *Efendî*'nin ilmiye mensuplarına verilen bir unvan olduğu göz önüne alınırsa Rızâ'nın hem medrese eğitimi gördüğü, hem de devrin tanınmış bilim adamlarından dersler aldığı söylenebilir. Hangi konularda olduğu açık olarak belirtilmeyen bu eğitim Safâî Tezkiresi'nde *ma'ârif-i bi-şümâr* (sayısız bilgi), *Vekâyi'ü'l-Fudalâ*'da ise *ba'de tahsîlü'l-isti'dâd* (yetenek, beceri kazanma eğitimi) olarak ifade edilir. Bununla, Rızâ'nın çocukluk ve gençlik yıllarında Arapça (sarf ve nahv), Farsça, din, tasavvuf vd. konularda aldığı eğitime gönderme yapıldığı söylenebilir.

Rızâ mülazım olduktan sonra Rumeli'nin değişik yerlerinde görev yapmıştır. Bu görevleri arasında ilk sırayı müderrislik mesleğinin aldığını görmekteyiz. Onun müderrislik yaptığına ilişkin bilgi *Vekâyi'ü'l-Fudalâ*'da mevcuttur. Diğer kaynaklarda müderrislik yaptığına ilişkin herhangi bir bilgi yoktur. Kırk akçelik medreseden azl edildikten sonra ne kadar süre ile boş kaldığı veya yöneticilik görevine başladığı hakkında bir bilgiye sahip değiliz. Ancak, müderrislikten sonra yönetici (kâdılık, nâ'iplik, mutasarrıflık) olarak değişik beldelerde görev yaptığını bilmekteyiz.

⁶ Pervin Çapan (Hzl.) (2005). *Mustafa Safâî Efendi, Tezkire-i Safâî (Nuhbetü'l-Âşâr Min Fevâ'idü'l-Eş'âr)*. Ankara: AKM Yay. 205.

⁷ Abdülkadir Özcan (Hzl.) (1989). *Şeyhî Mehmed Efendi, Vekâyi'ü'l-Fudalâ*. C.1. İstanbul: Çağrı Yay. 668.

⁸ Kaşif Yılmaz (1983). *Güftî, Hayatı-Eserleri-Edebi Kişiliği-Tezkireciliği ile Divânı-Zafer-nâmesi ve Teşrifâtü's-Su'arâ'nın Tenkitli Metni*. Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi. 437.

Rızâ kadılık ve benzeri görevlerle uzun süre Rumeli'nin değişik yerlerinde bulunmuş, ömrünün son yıllarını ise memleketi Edirne'de (Uzunköprü) geçirmiştir. Fetvâ makamından emekli olduktan sonra ölüm tarihi olan H. 1082/M. 1671 yılına kadar doğum yeri olan Uzunköprü'de yaşamıştır. H. 1082 yılı ramazanında doğum yerinde Uzunköprü'de ölmüştür.

2) ESERLERİ

Rızâ'nın kaynaklarda adı zikredilen eserleri şunlardır:

a) Dîvân: Tezkiresi ile adını duyuran Rızâ'nın müretteb bir dîvânı olduğu kaynak eserlerde zikredilir. Şeyhî Mehmed Efendi ve Safâî'nin varlığından söz ettikleri *Dîvân*'ından seçilen örnek şiirler de kaynaklarda mevcuttur.

b) Tezkire-i Rızâ: Rızâ'nın elde mevcut tek eseri *Tezkire-i Rızâ* veya *Rızâ Tezkiresi* diye bilinen şu'ara tezkiresidir. Tezkire, sonundaki *câmi'-i mazmûn* tamlamasının ebced hesabıyla karşılığı olan H. 1050 yılında tamamlanmış ve devrin padişahı Sultan İbrahim'e sunulmuştur. Eser, önsöz yerine geçen kısa bir giriş ve iki bölüm halinde tertip edilmiştir. Rızâ, *Zikr-i Eş'ar-ı Selâtîn-i Mâziye* başlıklı birinci bölümde Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan zamanına kadar geçen süre içerisinde şiir söylemiş 10 şair padişah, *Zikr-i Şu'arâ-yı Ma'rifet-peymâ* başlıklı ikinci bölümde ise yaklaşık 260 şairin biyografi ve şiir örneklerine yer vermiştir. Araştırmacılar tarafından Hasan Çelebi Tezkiresi'nin 5 yıl arayla yapılmış zeyli olarak da nitelenen eserin en belirgin özelliği, hayatta olmayan şairlerin ölüm tarihlerini vermesidir. Rızâ'nın adını günümüze ulaştıran tezkiresi "*Hattâ biñ târihinden elli hudûdına gelince zamânında vaki'olan şu'arâ-yı ma'ârif-nişânuñ eş'ârı ve âsârların tezkire tarîkiyle bir encümene cem ü telfîk ü tahrîr idüp hâlâ miyân-ı nâsda Seyyid Rızâ Tezkiresi denmekle meşhûrdur*"⁹ cümlesinde de belirtildiği üzere H. 1000 ile 1050 yılları arasında yetişen şairler hakkında özet bilgi verir. Tezkire hakkında geniş bilgi ve değerlendirmeler inceleme bölümlerinde sunulacaktır.

c) Siyer-i Veysî'ye Zeyl: Rızâ'nın müretteb bir dîvân ve tezkireden başka Veysî'nin Siyer'ine zeyl (ek) yazdığı da kaynaklarda belirtilir. Yazıldığı devirde şair ve yazarlar tarafından beğeniyle okunan *Siyer-i Veysî'ye* 17. yüzyıl yazar ve şairleri zeyiller yazmışlardır. Esere zeyl yazma kervanına katılan şair ve yazarlardan biri de Rızâ'dır. Tezkiresi'nde Veysî'nin *Siyer-i Şerîf*'i hakkında övgü dolu sözler sarfeder.

⁹ Pervin Çapan (Hzl.) (2005). *Mustafa Safâî Efendi, Tezkire-i Safâî (Nuhbetü'l-Âşâr Min Fevâ'idü'l-Eş'âr)*. Ankara: AKM Yay. 205.

d) **Münşe'ât:** “*Dîvân-ı eş'âr-ı belâgat-şî'ârı olduğundan maadâ müdevven münşe'âtı olup ve Siyer-i Veysi'ye zeyl yazmışlardır*”¹⁰ cümlesinde Şeyhî Mehmed Efendi Rızâ'nın Münşe'ât'ından da söz eder. *Münşe'ât*'in dışında Rızâ'nın müftü iken verdiğini sandığımız fetvâları da Topkapı Sarayı Kütüphanesi'ndedir.¹¹

3) EDEBÎ KİŞİLİĞİ

17 ve 18. yüzyıllarda yazılmış *Tezkire-i Safâyî*, *Teşrifâtü's-Su'arâ*, *Vekâyi'ü'l-Fudalâ* ve *Nuhbetü'l-Âsâr* gibi biyografik eserlere şair ve yazar (münşî) olarak girmeyi başaran Rızâ'nın edebî kişiliği hakkında Tezkiresi ile elde mevcut sınırlı sayıdaki beyit ve şiirlerinden hareketle fikir beyanında bulunulabilir. Hayatı ve tezkiresi hakkında bilgi edinme düşüncesiyle başvurduğumuz kaynaklarda tesadüf ettiğimiz şiirleri, onun yazarlığı yanında şairliği hakkında da görüş bildirmemizi olanaklı kılmaktadır.

17. yüzyılın sayıca kalabalık yazar ve şair kadrosu içerisinde orta düzey bir yazar ve şair olan Rızâ, Riyâzî ile birlikte yüzyılın önemli iki tezkiresinden birinin yazarı olarak tanınmıştır. Onun edebî çehresinin oluşmasında çocukluk ve gençlik yıllarında almış olduğu eğitimin etkisi büyük olmalıdır. Mahiyeti hakkında kaynaklarda ayrıntılı bilgi olmamakla birlikte bu eğitimin bir kısmının edebiyat ve şiirle ilgili olduğu muhakkaktır. Yüzyılın şair ve yazarları arasında kendisine yer edinebilen, şiir meclislerine katılıp yazar ve şairlerle aynı ortamlarda bulunan Rızâ, bu meclislerin nimetinden azami ölçüde yararlanmış olmalıdır.

Edebiyat tarihi açısından değerli olan tezkiresi, özellikle H. 1000 ile 1050 yılları arasında yetişen şairler için önemli bir kaynaktır. Hasan Çelebi Tezkiresi'nden sonra geçen 16 yıl içerisinde yetişen şairler hakkında verdiği bilgiler bakımından ise birinci derecede önemli kaynaktır. Eseri, şairler hakkında verdiği bilgilerin kısalığı ile bir yandan Sebk-i Hindî'den gelen *az sözle çok şey anlatma* düşüncesini anımsatırken, diğer yandan da 17 ve 18. yüzyıllarda yazılmaya başlanan antolojik mahiyetteki tezkireleri çağrıştırır ve bu bağlamda bir geçiş dönemi tezkiresidir.

Rızâ'nın edebî kişiliğinin nesir çehresini yansıtan eseri Tezkiresi'dir. İzine henüz ulaşamamış olsa bile, *Siyer-i Veysi'ye* yazdığı söylenen zeyl de nesir sahasındaki yeterliliğinin işaretlerindendir. Biyografik bir eser yazmakla Rızâ, nesir-nazım karışık bir türde yazar ve şair

¹⁰ Abdülkadir Özcan (Hzl.) (1989). *Şeyhî Mehmed Efendi, Vekâyi'ü'l-Fudalâ*. C.1. İstanbul: Çağrı Yay. 668.

¹¹ Bürokratik engeller nedeniyle kütüphane kayıt numarasını veremediğimiz fetvalar tarafımızdan görülmüştür.

kimliğini birlikte takdim etmiştir. Riyāzī Tezkiresi'nden faydalanmış olsa da bu etkiyi eserine sindirmiş, bilgileri aynen aktarma yoluna gitmeyip kendine özgü bir ifadeyle sunma gayretinde olmuştur.

Rızā'nın nesir vadisinde etkisinde kaldığı yazarlardan biri de Veysī'dir. 17. yüzyılın süslü nesirdeki ünlü temsilcisi Veysī'nin *Siyer-i Veysī adlı eserine zeyl (ek)* yazması bu etkinin bir yansıması olarak algılanabilir.

Zamanın önemli âlimlerinden Bālī-zāde Mustafa Efendi, Rızā'nın edebî çehresinin oluşmasında önemli isimlerden olmalıdır. Böyle bir hocadan ders alıp bilgi ve kültürünü artıran Rızā, Mucīb ve Yümnī zerinde de etkili olmuştur. Özellikle Mucīb, hazırladığı şuara tezkiresinde Rızā Tezkiresi'nden çokça yararlanmıştı. “*Mucīb Efendi, giriş kısmında Rıza Tezkiresi'ni incelediğini, Rıza'nın (d.?-ö. 1082/1671) Hasan Çelebi ve Riyāzī Tezkireleri'nden bazı şairleri aldığını, buna karşılık kendisinin sadece Rıza Tezkiresi'ndeki şairler arasında bir seçim yaparak eserini Riyāzī'ye (d.?-ö. 1054/1644) zeyl olarak yazdığını belirtir. Tezkire'de Riyāzī'nin eserini yazdığı 1018/1610 tarihinden sonra yazılan Rıza Tezkiresi'ndeki bazı şairler ve 1050/1640'tan sonra Mucīb'in kaleme aldığı şairler bulunmaktadır.*”¹² cümlelerinde de belirtildiği üzere Rızā Tezkiresi'nden büyük oranda aktarımda bulunarak (biyografik bilgi ve şiir örneklerinde) odan etkilendiği izlenimi vermiştir.

Onun şair kişiliğinin ipuçlarından biri, şairleri anlatan biyografik bir eser yazmış olmasıdır. Şiirle ünsiyeti ve şairlerle sohbeti olmayan bir kişinin şair biyografisi yazma girişimi olağan karşılanacak bir durum değildir. Gerek tezkiresinde şiirlere söylediği nazîreler, gerekse dīvan tertip etmesi onun şair kişiliğinin delilleridir. Tezkiresinde 17. yüzyıl şâiri Fehīm'in *müstağnī* redifli gazeli ile İlmī-i Nāzūk'ün beyitlerine söylediği nazîreler onun şair kişiliğini yansıtan örneklerdir.

Şiirlerinin bir kısmını *Sebk-i Hindī* çizgisinde yazmak, bir kısmını ise Necâtī, Bâķī, Şeyhülislām Yahyā ve Nedīm çizgisinde tertip etmek bazı 17. yüzyıl şairlerinin şiirlerinde görülen ortak bir özelliktir. Rızā'nın tezkirelere giren az sayıdaki şiirinde *Sebk-i Hindī*'yi soyut ve somut kelimelerden kurulu bazı tamlama (*Metā'-ı nāz, yem-i zevk ü safā*) ve mısralarda gözlemek mümkündür. Ancak, onun mevcut şiirlerindeki Türkçe kelime ve söyleyişler bazı şiirlerinde de Necâtī, Bâķī, Şeyhülislām Yahyā ve Nedīm çizgisinde olduğu izlenimi verirler.

¹² Mustafa İsen, Filiz Kılıç, İ. Hakkı Aksoyak, Aysun Eydurhan (2002). *Şair Tezkireleri*. Ankara: Grafiker Yay. 101.

Rızâ'nın şair kişiliğinin oluşmasında yüzyılın Sebk-i Hindî şairi Fehîm'in etkisi olduğu söylenebilir. Tezkiresinde, Fehîm'in şiiri ve şairliği hakkında övgü dolu sözler sarfettiği Fehîm'in *müstâğnî* redifli gazeli ile *rûz u şeb* redifli kasidesine yazdığı nazireler, Rızâ'nın şair kişiliği üzerinde Fehîm etkisi olduğunu düşündürür. Rıza'nın şair kişiliği, güzel şiirleri ayırt edip onlara değer vermesini beraberinde getirmiş, eserine güzel şiir örnekleri almasına zemin hazırlamıştır. Tezkiresi'ne aldığı şiir örnekleri şiir seçiminde titiz davrandığını, okuycunun şiir zevkini okşayan şiir parçalarına yer verdiği fikrini uyandırır.

II. BÖLÜM- TEZKİRE’NİN İNCELENMESİ

1) ŞAİRLERİN HÂL TERCÜMELERİ

1.1) İsim, Mahlas, Unvan ve Lakaplar

a) İsim-Mahlas

Rızâ Tezkiresi’nin hâl tercümelerinde şairlerin isimleri mahlaslarından ya hemen sonra ya da yazarın bilinmesinde fayda gördüğü bazı bilgiler aktarıldıktan sonra belirtilir. İsimlerin zikrinde her şair için aynı ifadeler kullanılmasa da, anlamca birbirine yakın ve benzeri takdim yollarına gidilir. Şair sultanların takdimine isimleriyle başlayan Rıza, isimleri takiben mahlasları zikreder, şairlerde ise önce mahlas sonra isim söyleyerek diğer bilgilerin aktarımına geçer. Şair sultanlar ve mahlası olmayan birkaç şair (Bâkî-i Bî-mahlas vb.) bu değerlendirmenin dışında tutulursa, Rızâ şairlerin isimlerini mahlasları ile biyografik bilgileri arasında köprü vazifesi gören bir geçiş olarak kullanır.

Şeceresiyle birlikte takdim ettiği şair sultanları bir araya topladığı ilk bölümde (Zikr-i Eş‘ar-ı Selâtin-i Mâziye) on şair sultanın isimlerinin takdiminin ardından mahlasları belirtilir. Fâtih Sultan Mehmed’i: “*Ḥazret-i Ebū’l-Feth Sultān Meḥmed İbn Sultān Murād Hān: Fâtih-i Koşantiniyye’dür. Maḥlas-ı şerifleri ‘Avnî olup evşâf-ı cemîlleri taḳrîr ü taḥrîrden müstagnîdür*” diyerek takdim eden yazar, II. Bâyezîd’i: “*Sultān Bâyezîd Hān İbn Sultān Mehmed Hān: ‘Mahlas-ı şerifleri ‘Adlî olup vücūd-ı latîfleri pür-sehâ vü kerem ve zât-ı sûtüde-şiyem-i ‘âlî-himemleri rûh-ı mücessem-i şehen-şâh-ı mu‘azzem idiler*” cümlesinde vasıflarıyla birlikte, Yavuz Sultan Selim’i de “*Hazret-i Sultān Selîm Hān İbn Sultān Bâyezîd-i Fâtihü’l-Haremeyn-i Şerîfeyn: ‘Mahlas-ı şerifleri Selîmî’dür*” ifadesinde şecereyi biraz daha genişleterek sunar. Kânûnî Sultān Süleymān için de “*Hazret-i Sultān Süleymān Hān İbn Sultān Selîm Hān: Mahlas-ı şerifleri Muḥibbî olup...*” şeklinde saygı içerikli bir tanıtımı tercih eder.

Rızâ Tezkiresi’ndeki şair sultanların bir kısmı aynı mahlasa sahiptirler. Bu durum şairler arasında bazen anlaşmazlık konusu olmuş ve sorunlara yol açabilmiştir.“... ortak mahlaslar meselesinin her devirde az çok problem yaratan bir konu olarak karşımıza çıktığı anlaşıyor. Tabiatıyla birden çok mahlas demek, şiirin asıl sahibinin bilinmesinde karışıklık ve şiirin başkalarınca sahiplenilmesine ortam hazırlama demektir. Bu yüzden tezkireciler, mümkün

*olduğu kadar bu karışıklığı ortadan kaldırma gayreti içinde olmuşlardır.*¹³ Tezkire’de mahlasdaş şairlerin takdiminde, ikinci sıradaki için dahi edatı kullanılmıştır. Yavuz Sultan Selim’le aynı mahlası taşıyan II. Selim: “Hażret-i Sultān Selīm Hān İbn Sultān Süleymān Hān: *Bunlaruñ dahı mahlsş-ı şerīfleri Selīmī’dür*” cümlesinde görüleceği gibi *dahı* edatıyla *Selīmī* mahlaslı selefinden (Yavuz Sultan Selim) ayrı tutulmuştur. *Murādī* mahlaslı sultanların takdiminde de *dahı* edatı ikinci sıradaki IV. Murād’ın, bir önceki mahlasdaşı III. Murād’la karışmaması için kullanılmıştır. Sultan III. Mehmed’de (‘Adlī) dahi edatıyla mahlasdaş selefinden (II. Bāyezīd) ayırdedilen sultan şairlerdendir.

Sultan şairlerin dışındaki şairler ise önce mahlas, sonra isim söylenerek tanıtıma tabi tutulurlar. Şairlerin mahlaslarını müteakip isimlerinin genellikle memleketleriyle beraber anıldığı dikkati çeken bir durumdur. Emānī’de olduğu gibi: “*Ruscuk’dan Mustafa Çelebi’dür*”. Sadece memleket ismiyle birlikte şairin gerçek adının zikriyle yetinildiği şair sayısı kabardır. Ümīdī’de: “*Merzifonī Recep Çelebi’dür*”, Edībī’de: “*Burūsevī Alī Çelebi’dür*”, Ālī’de: “*Adanevī Hüseyin Efendi’dür*” cümleleri, bu tanıtım tarzına örnek teşkil ederler.

Ancak, her şair için aynı takdim tarzına başvurulduğu söylenemez. Bazen isimlerin bir takım bilgilerden sonra geldiği görülür. Bu bilgiler ya: “*Kuzāt-ı sencīde-sıfātın Yenīşehr’li Mehmed Çelebi’dür*” (Beķāyī); “*Acemdür. İsmi Mehmed’dür*” (İtrī) örneklerindeki gibi meslek ve memleket, ya da Bākī-i Bī-mahlas’ın biyografisindeki gibi: “*Bī-māhlas olup Edirnevī Mühr-kār Dervīş Bākī-i Zār’dur*” meslek (Mühr-kār) ve zümre (dervīşān) ile sınırlıdır. Bazen şecere belirten bir ifadedden sonra baba adı zikredilir: “*Merhūm h’āce-zāde Abdū’l-‘azīz Efendi’nūñ ferzend-i fazīlet-mendi Mehmed Çelebi Efendi’dür*” (Bahāyī); yahut Bezmī vassfındaki: “*Küttāb-ı Dīvān-ı Sultānī’den ve erbāb-ı usūl ü ma‘ānīden İstānbūlī Yasakçı-zāde İbrāhīm Çelebi’dür*” şeklinde seci’li bir ifadedden sonra gelir. Şehrī için yazarın başvurduğu ifade daha değişik olup: “*Şarkiyāndan ‘Alī nām Malatya-makāmdur*” şeklindedir.

Sultan şairlerde mahlasların takdiminde söylenen “*mahlas-ı şerīfleri (...) dūr*” şeklindeki ifadeye şairlerin ismi için de başvurulur: “*İsm-i şerīfleri Mehmed’dür*” tanıtımı buna bir örnektir. Rızāyī de: “*İsm-i şerīfleri Alī olup...*” takdimiyle tanıtılan bir şairdir. Bir kısım şairlerin adı belirtilmeyip sadece mahlası zikredilmiş, bir kısmının da adı belirtilip mahlası söylenmemiştir. Mantıķī hakkındaki: “*Acem peder ‘Arab maderdūr*” ifadesinde mahlasın dışında herhangi bir isim belirtilmemiştir. Bī-mahlas olarak nitelenen Bākī için de: “*Bī-māhlas olup Edirnevī Mühr-kār Dervīş Bākī-i Zār’dur*” denilerek ismi ve mesleği ile takdim yoluna gidilmiştir. Sultan şairlerin ilk sırasında bulunan (ser-defter-i şu‘arā) II. Murād’ın da mahlası

¹³ Mustafa İsen (1997). *Ötelerden Bir Ses (Dīvān Edebiyatı’nda Mahlasdaş Şâirler)*. Ankara: Akçağ Yay. 207.

yoktur. İsmnin secere ile bir arada anılmasıyla yetinilmiştir. Ebü'l-hayr'ın takdiminde de yalnızca “*Şāmīdūr*” kaydı vardır ve mahlasın dışında bir isme yer verilmemiştir. Âdem Çelebi, Bâli-zâde Mustafa Efendi, Hüseyin Efendi, Sâdık gibi şairler isimleriyle, Belîğî, Bi‘atî, Dervîş Çevgânî, Cīvânî, Cünûnî, Hüsâmî, Mezâkî vb. birkaç şair de mahlaslarıyla sunulmuşlardır.

Mahlaslarda dikkati çeken hususlardan biri, bazılarının şairlerin isminden esinlenmiş olmasıdır. Aşağıda örneği verilecek bu tür mahlaslar ya şairin ismiyle aynı olmuş, ya da ismin sonuna *yâ-yı nisbet* (î) getirilerek yapılmıştır. Bunlardan Sultan I. Selîm (Yavuz Sultan Selîm) ve II. Selîm'in mahlasları (Selîmî), III. ve IV. Murâd'ın mahlasları (Murâdî), Es‘ad Efendi (Es‘ad), Hüseyin Çelebi (Hüseynî), Hâfız Ahmed Paşa (Hâfız), Hâfız Mehmed Çelebi (Hâfız), Mu‘îd Hasan (Hasan) Şeyh Sinân (Sinânî), Alî Efendi (‘Alî), Ârif Mehmed Çelebi (‘Ârif) gibi şairlerin mahlaslarının isimlerinden kaynaklanmış olduğu anlaşılmaktadır. Bülendî, Neşâtî, Hâtemî ve Sebki mahlaslı şairler ise Tezkire’deki mahlaslarını, daha önceki mahlaslarını değiştirerek edinmişlerdir.

b) Lakap

Tezkire’de sayıca fazla olmamakla birlikte lakabı ile anılan şairler de vardır. Lakaplar genellikle yaşayan şairler için”... *lakabı ile mülakkabdur*”, ölmüş olanlar için “...*laḳabı ile mülakkab idi*” ifadesiyle zikredilir. Bunların başında Sultan II. Murâd’ı anmak gerekir. II. Murâd için Tezkire’de: “*Ol pâdişâh-ı Pür-edeb Ebü'l-hayrât lakabı ile mülakkabdur*” denilir. “*Hayrât u ḥasenâtlarının nihâyeti olmayup...*” ifadesiyle lakabının hayır işlerine düşkünlüğünden kaynaklandığı söylenmek istenen II. Murâd’dan başka: “*Merhûm Veysî Efendi’nün nâ’ibi olmagla ol sâhib-edeb Nâ’ib Çelebi lakabı ile mülakkabdur.*” denilen Hulûsî de lakabıyla anılan şairlerdendir. Lakab ve mülakkab kelimeleri anılmaksızın “... *ol merd-i âzâde beyne’n-nâs Pehlevân dimekle ma‘rûf u mevsûf olup...*” denen Bekâyî’nin lakap, mahlas ve ismi bir beyitte zikredilir. Şair Sinânî’nin kardeşi ‘Aşkî: “*Delî*”, Bahâyî de alay ve yergiye düşkünlüğü nedeniyle *Küfrî* lakabıyla anılır: “*Tab‘ı hecv ü tezyîfe ve her şey‘i şifâyı ta‘rîfe mâ‘il olmağın Küfrî lakabıyla mülakkabdur.*” Ahmed “*Ol zât-ı ‘azîz Cızbız lakabı ile mülakkab idi.*” cümlesinde *Cızbız*, Şefî‘î de *Cünûnî* lakabıyla tanınır: “*Ol nev-zuhûr-ı pür-edeb Cünûnî lakabıyla mülakkabdur.*” Lakabı ile sunulan şairlerin takdiminde başvuru “... *dimekle meşhûr u ma‘rûfdur*” veya “...*dimekle meşhûr u ma‘rûf olup*” ifadeleri şairin adından sonra gelse de bu şairlerin daha çok takma adlarıyla tanındıklarını anlatmaya yöneliktir.

c) Unvan

Tanıtımda isim ve lakapla birlikte, şairlerin isminin bir parçası durumuna gelen unvanları da belirtilir. *Efendi*, *Çelebi*, *Bey*, *Ağa*, *Paşa* terimlerinde ifadesini bulan unvanlar

şairlerin mensubu oldukları zümre, tâife ve eğitim durumu ile yakından ilgilidir. Şairlerin takdiminde sıkça başvuru olanlar *Efendi* ve *Çelebi* unvanlarıdır. İlmiye sınıfı mensuplarının takdiminde kullanılan *Efendi* unvanlı şairlere: “*Saḥn-ı Şemâniyye müderrislerinden Mehmed Efendi’dür.*” (Beyânî), “*Ḳuzât-ı sencîde-şifâtdan Bosnevî ‘Alî Efendi’dür.*” (Alî), “*Ḥ’âce Sa‘de’d-dîn Efendi’nün ferzend-i fazîlet-mendi ‘Abdü’l-‘azîz Efendi’dür.*” (Azîzî) ve “*Şeyḥü’l-İslâm Yahyâ Efendi’dür ki tercemesi sebt olan Meylî Zekerîyyâ Efendi ḥazretlerinin ferzend-i fazîlet-mendleri...*” (Yahyâ) tanımıyla Yahyâ’yı örnek gösterebiliriz.

Efendi şairlerin yanı sıra Tezkire’deki ikinci büyük gurup *Çelebi* unvanlı şairlerdir. Sözlükte zikredilen “*s. Çelep Tanrı (...). 1 Görgülü, terbiyeli, olgun (kimse). (...). 2. esk. Bay. (...). 3. Esk. Bektaşî ve Mevlevî pîrlerinin en büyüklerine verilen unvan. 4. Hristiyan tüccar...*”¹⁴ manalarından anlaşılacağı üzere aslen Arapça “*Allah, Tanrı*” manasındaki “*Çalab*” sözcüğüne “-î” nisbet harfi getirilerek yapılan “*Çalabî*”den sıfatının halk ağzındaki telaffuzu olduğu düşünülen “*Çelebi*” sözcüğünün kaynaklarda “*köle sahibi, efendi*” ve benzeri farklı manaları da mevcuttur. Düzenli bir medrese eğitimi almamış kişiler için zikredildiği düşünülen *Çelebi* teriminin *Efendi* ile ortak yanı her ikisinin de okur-yazar, eğitilmiş kişilere unvan olarak verilmesidir. *Çelebi*, eğitilmiş olmanın yanında nezâket ve tevazuyu da içeren bir kavram olup alçakgönüllü, yumuşak huylu (mülâyim) kişiler için de kullanılan bir sıfattır. *Çelebi* şairlerin yaygın olarak kâtiplik, kadılık ve müderrislik mesleklerinde görev aldıkları söylenebilir. *Çelebi* unvanını haiz şairlere: “*Tercemesi sebt olunan Vişâlî’nün ferzend-i ercümendi Kütâhiyye’den ‘Arif Mehmed Çelebi’dür.*” (‘Arif) ve “*Ser-rişte-i nesebi Âl-i ‘Abâ’ya peyveste ve her târ-ı şikenc-i zülf-i bi-hem-tâsına hezârân dil-i şikeste beste olan İstanbulî Seyyid Murtaẓâ Çelebi’dür.*” cümlesiyle takdim olunan Vezni örnek gösterilebilir.

Tezkire’de bir gurup şair *Çelebi* ve *Efendi* unvanlarının her ikisine de sahip olarak, *Çelebi Efendîdür* ifadesiyle sunulmuştur. Her iki ünvanın bir kişiyi tavsifen kullanılması, birinin terk edilmek üzere olup diğerinin yaygınlaşmaya başladığı geçiş dönemi ürünü olabileceği gibi farklı anlamlar da içerebilir. “... 4) *Konya’da Mevlânâ Hazretlerinin post-nişînine verilen unvan: Çelebi Efendi.*”¹⁵; “*Mevlânâ’nın torunlarından olup Konya’da postnişin olan ve bütün Mevlevî şeyhlerinin başı sayılan kişi.*”¹⁶ cümlesinde mevlevî-hâne postnişinliğine indirgenen *Çelebi Efendi* unvanının her ikisinin özelliklerini şahsında toplayan eğitilmiş, muhtemelen medrese mezunu, görgülü, alçakgönüllü, yumuşak huylu, nazik vb. sıfatları haiz yüksek mevkili kişiler için kullanılabileceği akla daha uygun gelmektedir. *Çelebi Efendi* ünvanıyla sunulan şairlere “*Merḥûm Ḥ’âce-zâde ‘Abdü’l-‘azîz Efendi’nün ferzend-i fazîlet-mendi Mehmed Çelebi Efendi’dür.*” (Bahâyî,), “*Mevâlî-i kirâmdan Ḳâsım Efendi’nün ferzend-i ercümendi Şâlih Çelebi*

¹⁴ *Türkçe Sözlük* (1988). C. I. Ankara: TDK Yay. 290-291.

¹⁵ İsmail Parlatır (2006). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Yargı Yay. 285.

¹⁶ İlhan Ayverdi (2005). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. C.1. İstanbul: Kubbealtı Nşr. 551.

Efendi'dür." (Sulhî,) "*İlm-i tevārīhde 'alem ve şî'r ü inşâda müsellemin-i 'âlem olan merhûm Otcı-zâde'nün ferzend-i ercümendi Mehmed Çelebi Efendi'dür*" (Vak'î), "*Mevâlî-i kirâmdan mesned-i şehâ vü keremün şadr-nişîn-i ercümendi Aydınî Mehmed Çelebi Efendi'dür*" (Vehbî,) ve "*Zümre-i kuzât-ı sencide-sıfâtdan tercemesi şebt olunan 'İlmî-i Nâzûk'ün ferzend-i fazîletmendi Şerîf Mehmed Çelebi Efendi'dür*" cümlesiyle takdim olunan Şabrî örnek gösterilebilir.

Efendi ve Çelebi unvanlı şairlerden sayıca daha az olan üçüncü grup, *Ağa* ve *Beğ* unvanını haiz şairlerdir. Bey terimi farklı kaynaklarda "... 6) *Boy gibi küçük bir toplumun veya küçük bir devletin başkanı (...).* 7) *Komutan. Alay beyi, uç beyi.*"¹⁷; "*Osmanlılarda Bey ünvanına daha Orhan zamanında tesadüf olunmaktadır. Onlarda kabile reisleri, askeri ve mülki büyük memurlara "Bey" ünvanını vermişlerdir. Bu unvan Osmanlıların son zamanlarında daha fazla taammüm etmiş, az çok bir mevki sahibi olanlar bu ünvanı kullanmıştır. Osmanlı Saltanatının sonuna kadar şehzadelerin şahsi hizmetlerinde bulunanlara bey ünvanı verilirdi*"¹⁸; "*1) Bey; soylu kişi; efendi; ileri gelen; sözü geçen; nüfuzlu zengin kişi. (...) 3) Küçük devlet başkanı...*"¹⁹; "*1) Bir beyliğin, küçük bir devletin başında bulunan kimse, emir, prens. (...) 4) tarih. Türk devletlerinde asılzâdelere, ileri gelen devlet adamlarına verilen unvan. Osmanlı Devleti'nin son zamanlarında binbaşidan albaya kadar olan askerler için de kullanılmıştır.*"²⁰ cümleleriyle tanımlanır. *Ağa* terimi de kaynaklarda: "*Eskiden yüksek mevki sahipleri için kullanılır bir tabirdi. Bilhassa Tanzimattan evvelki ıstılahlarda ağalık pek mühimdi. Yeniçeri Ocağı zabitlerine umumiyetle "Ağa" denilirdi*"²¹; "... 8) *İmparatorluk devrinde büyük konaklarda çalışan hizmetçilerin başkanı. 9) İmparatorluk dönemi devlet teşkilatında belirli mevkilere gelmiş olan kişilere verilen unvan...*"²²; "*1) Genellikle köy ve kasabalarda sözü geçen, nüfuzlu, zengin kimse. (...) 7) tarih. Osmanlı askeri ve idarî teşkilatında bazı mevki ve rütbe sahiplerine verilen unvan.*"²³ "... 5) *Osmanlı İmparatorluğunda bazı kuruluşların başında bulunanlara verilen resmî san.*"²⁴ cümleleriyle izah olunur. Asker kökenli olan ve başka bir gurupta değerlendirilmesi gereken *Beğ* ve *Ağa* unvanlı şairlerin bir kısmının mahlasları askeri terimler ve savaş aletleriyle ilgilidir. Sipâhî, Tîgî ve Hâyî bu mahlaslara örnek teşkil etmektedirler.

¹⁷ *Türkçe Sözlük* (1988). C. I. Ankara: TDK Yay. 177.

¹⁸ M. Zeki Pakalın (1983). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. C. I-III. İstanbul: MEB Yay. 213, 214.

¹⁹ Yaşar Çağbayır (2007). *Ötüken Türkçe Sözlük*. C. 1. İstanbul: Ötüken Yay. 524.

²⁰ İlhan Ayverdi (2005). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. C.1. İstanbul: Kubbealtı Nşr. 347.

²¹ M. Zeki Pakalın (1983). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. C. I-III. İstanbul: MEB Yay. 21, 22.

²² Yaşar Çağbayır (2007). *Ötüken Türkçe Sözlük*. C. 1. İstanbul: Ötüken Yay. 132.

²³ İlhan Ayverdi (2005). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. C.1. İstanbul: Kubbealtı Nşr. 38.

²⁴ *Türkçe Sözlük* (1988). C. I. Ankara: TDK Yay. 20.

Rıza Tezkiresi'nde zümre-i sipâhiyândan, şu'arâdan ve zu'amâdan olarak takdim olunan şairler: Tîgî: “*Edirnevî sipâhî Mehmed Beg'dür*”, Sipâhî: “*Bosnevî Hüseyin Ağa'dur. Zu'amâdan ve şu'arâdan idî*”, Sâbirî: “*Akçahışârî müteferrika Eyyüb Ağa'dur*”, Sâmi: “*Galata'dan Sâmi Big'dür*”, Sebki: “*Mar'aşî sipâhî Ahmed Beg'dür*”, Hâtemî: “*Zümre-i sipâhiyândan Edirnevî İbrâhîm Big'dür*”, Hakânî: “*Merhûm Ayas Pâşâ ahfâdından İstanbulî Mehmed Ağa'dur*”, Hışâlî: “*Konevî Pâşâ-zâde Muştâfâ Beg'dür*” ve “*İstanbulî Muştâfâ Ağa'dur*” tanımıyla Emîni'den ibarettiler. Efendi ve Çelebi unvanlı şairlerde görülen kavram kargaşası asker kökenli şairler için de geçerlidir. Tezkire'de Sipâhî zümresinden bazı şairlerin Çelebi unvanıyla zikredilmesi bu duruma örnek teşkil etmektedir (Haylî, Şerhî, Hüseyinî, Kelâmî).

Tezkire'de Dervîş Paşa, Firâgî, Hâfız ve Mevcî mahlaslı şairler *Paşa* unvanı ile takdim olunmuşlardır. Paşa terimi kaynaklarda “*Osmanlı İmparatorluğu zamanında yüksek sivil memurlara ve albaydan üstün rütbede bulunan askerlere verilen unvan:...*”²⁵; “*1) Osmanlı Devleti'nde Mirlivâ (tuğgeneral)lara ve daha yüksek rütbedeki askerlerle yüksek rütbeli sivil memurlara verilen resmi unvan. (...) 4) tarih. Anadolu Selçukluları'nda ve Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerinde savaşçılara ve dinî niteliği olan kimselere saygı için verilen gayriresmî unvan [Kadınlar için de kullanılmıştır]:...*”²⁶; “*İmparatorluk döneminde yüksek dereceli devlet memurlarına verilen unvan. 2) İmparatorluk döneminde, albaydan yüksek rütbeli subaylara verilen unvan...*”²⁷ cümleleriyle tanımlanırken bu tanımlarda unvan sahiplerinin üst düzey yönetici konumları vurgulanır. Üst düzey yönetici konumları nedeniyle *Paşa* unvanı ile sunulan şairler: “*Oşmân Paşa'dur. Şâm-ı şerîf-encâmda mîr-i mîrân olmuş-ıdı.*” (Firâgî,), “*Bosnevî'dür. Sarây-ı Âmire'den çıkarıcı-başılık ile çıkup ol şeh-süvar-ı 'arşa-i 'irfân mîr-i mîrân olup...*” (Dervîş Paşa), “*Gâh defter-dâr u mîr-livâ ve gâh emîn-i muğa'tat-ı pâdişâh olan Mevcî Mehmed Pâşâ'dur*”. “*Vüzerâ-i 'izâmdan Hâfız Ahmed Pâşâ'dur*” (Hâfız) cümleleriyle takdim olunmuşlardır.

2) ŞAİRLERİN MEMLEKETLERİ VE YAŞADIĞI YERLER

“Doğum yeri meselesi tezkirecilerimizin önemle üzerinde durdukları konuların başında gelir. Eserlere giren şairlerin çoğu hakkında doğum yeriyle ilgili olarak tezkirecilerin bilgi imkanlarına göre uzun ya da kısa hemen daima bilgi verilmeye çalışılmıştır.”²⁸ Rızâ

²⁵ Türkçe Sözlük (1988). C. II. Ankara: TDK Yay. 1167.

²⁶ İlhan Ayverdi (2005). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. C.3. İstanbul: Kubbealtı Nşr. 2468.

²⁷ Yaşar Çağbayır (2007). *Ötüken Türkçe Sözlük*. C. 4. İstanbul: Ötüken Yay. 3792.

²⁸ Mustafa İsen (2003). “Tezkirelerin Işığında Divan Edebiyatı'na Bakışlar-Osmanlı Kültür Coğrafyasına Bakış”. *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yay. 352.

Tezkiresi'nde şairlerin doğum yerinden ziyade yaşadıkları yöre ve memleketlerini belirten ifadeler yer verilmiştir. “*Denilebilir ki bu tip eserlerde en çok dikkat edilen konuların başında memleket gelmektedir. Belki de bu yüzden söz konusu meselede bilgi ihtiva eden ifadeler, şaire ait tanıtmanın hemen başında yer alır.*”²⁹ Genellikle şair isminden önce belirtilen yöre adlarının, bazen isimleri niteleyen bir bilgi aktarımından sonra geldiği de olur.

a) İstanbul: Devletin başkenti İstanbul en fazla şair barındıran merkez konumundadır. “Rakamlar, edebiyat dünyamıza en çok şairle katılan şehrin tartışmasız İstanbul olduğunu çok net bir şekilde ortaya koymaktadır. Yaklaşık üçte bir oran. Meseleyi doğum yerinin ötesinde yerleşme alanları çerçevesi içinde ele alsak tabiidir ki bu rakam İstanbul’un lehine hızlı bir şekilde artış gösterecektir. Kısacası İstanbul bugün olduğu gibi dün de kültür dünyamızın merkezidir.”³⁰ Tezkire’de yer bulan elliye aşkın şairin İstanbullu oluşu da bu düşünceyi doğrulamaktadır. İstanbullular olarak takdim edilen bu şairlerin yanında, memleket ismi ve doğum yerli zikredilmeyen, fakat İstanbul’lu olduğu sanılan şairler de eklendiğinde bu sayı altmışa ulaşır. (Bâkî, Nâdirî, Azîzî vd.) İstanbullu şairlere: “*İstanbulî Muşafâ Çelebi’dür*” (Nâ’ilî), “*İstanbulî Hüsrev-i Dîvâne’dür*” (Hüsrev) “*Eyyübî Eyyüb Çelebi’dür*” (Kelîm), “İstanbul Yehūdîlerinden bâlâda mestûr olan Hâkî’nün birâderi ...” Debîrî, “İstanbulî Yasakçı-zâde İbrâhîm Çelebi’dür.” (Bezmî), “İstanbulî İbrâhîm Çelebi’dür” (Cevrî) ve “Üsküdârî Mehmed Çelebi’dür” cümlesiyle takdim edilen Hâşimî’yi örnek verebiliriz.

b) Edirne ve Çevresi: “Osmanlı Devleti’nin ikinci başkenti ve Rumeli’deki şehirlerin en güzeli Edirne XVI. yüzyıl sonunda Sehî, Latîfî ve Âşık Çelebi tezkirelerine elli şairle girerken, sonraki yıllarda bu sayıyı hep azaltmak zorunda kalmıştır. Tabiatıyla bunu şehrin azalan siyasi ve coğrafi etkinliğiyle açıklamak yerinde olacaktır.”³¹ Buna rağmen *Rızâ Tezkiresi*’nde otuz kadar Edirne ve yakın çevresi şairlerine yer verilmiştir. Bunda, Rızâ’nın Edirneli oluşunun da etkisi olmalıdır. Edirnevî olarak tavsif olunan şairler: “Edirnevî Abdü’l-‘azîz Çelebi’dür” (Fütühî,) “Edirnevî Hüseyin Çelebi’dür” (Hüseyinî,), “Edirnevî İbrâhîm Big’dür” (Hâtemî), “Edirnevî müverrih Kısî Mehmed Çelebi’dür” (Kısî) “Edirnevî Dervîş Ahmed’dür” (Cebînî) örnek oluştururlar. Bülendî, Sinânî, Kelâmî, Kavî, İlmî-i Nâzik, Hüsâmî, Bâkî (Bî-mağlas) ve Faḥrî de Tezkire’deki diğer Edirneli şairlerdir.

²⁹ Mustafa İsen (2003). “Tezkirelerin Işığında Divan Edebiyatı’na Bakışlar-Osmanlı Kültür Coğrafyasına Bakış”. *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yay. 352.

³⁰ Mustafa İsen (2003). “Tezkirelerin Işığında Divan Edebiyatı’na Bakışlar-Osmanlı Kültür Coğrafyasına Bakış”. *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yay. 355.

³¹ Mustafa İsen (2003). “Tezkirelerin Işığında Divan Edebiyatı’na Bakışlar-Osmanlı Kültür Coğrafyasına Bakış”. *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yay. 355.

Tezkire’de bazı şairler de Edirne ve İstanbul çevresi şairleri olarak sunulmuşlardır: Bunlar “*Malgaravî Yahyâ Efendi’dür*” (Nev’î), “*Çorlevî İbrâhîm Çelebi’dür*” (Vehbî) ve “*Çorlı’dan Mahmûd Çelebi’dür*” cümlesiyle sunulan Faḥrî’dir.

c) **Rumeli:** Rızâ Tezkiresi’nde Rumeli şairlerinin sayısı Edirneli şairlerin sayısına yaklaşıp. Otuza yakın şair Vardar, Yenişehir, Ruscuk, Selanik, Bosna, Üsküp ve diğer Rumeli şehirlerinden olarak takdim edilir. Rumeli şairlerine: “*Selânikî Es’ad Çelebi’dür*” (Es’ad-ı Selânikî), “*Bosnevî’dür*” (Dervîş), “*Vardarî Mehmed Çelebi’dür*” (Beyâzî), “*Ruscuklı Mustafâ Çelebi’dür*” (Beyânî), “*Yenişehrli Mehmed Çelebi’dür*” (Beḳâyî) ve “*Üskübî Aḥmed Çelebi’dür*” cümlesiyle sunulan Hülûşî’yi örnek gösterebiliriz.

d) **Bursa:** Bursa, Tezkire’de adı geçen onbir şairle dördüncü sırayı alır. Osmanlı’nın ilk büyük merkezi ve üç büyük şehrinden (mahrûsa-i selâse) biri olan Bursa, Edirne ile birlikte İstanbul’dan sonra en çok şair yetiştiren iki ilden biridir. “*Yetiştirdiği 156 şairle sıralamada ikinci sıraya yerleşen Bursa’nın bu özelliği hiç kuşkusuz devletin ilk başkenti olmasından, daha sonraki yıllarda da önemli sayılabilecek kültür merkezlerinden biri özelliğini korumasından ileri gelmektedir. Ama belirtmek gerekir ki Bursa, Osmanlı Devleti içinde ilk yıllarda elde ettiği olumlu yeri giderek kaybetmiş, örneğin XVI. yüzyılda ulaştığı kırk şair kadrosunu aynı bollukla daha sonraki yıllara taşıyamamıştır.*”³²

Rızâ Tezkiresi’nde Burûsevî olarak takdim olunan Bursalı şairlere “Burûsevî Mehmed Efendi’dür” (Ḥayretî), “Burûsevî Aḥmed Çelebi’dür” (Ḥaylî,), “Burûsevî Bostân Çelebi’dür” (Halîm,), “Burûsevî Aḥmed Çelebi’dür” (Hâşimî) ve “Burûsevî Baḥrî Efendi’nün dürr-i şadef-i vücûdı ‘Abdü’l-bâḳî Efendi’dür” (Cinânî) ve “Burûsevî Muştafâ Çelebi’dür” cümlesiyle takdim edilen Dürri’yi örnek gösterebiliriz.

Şairlerin memleketleri bazen de Türkçe dilbilgisi kurallarına uygun, memleket isminin sonuna getirilen ayrılma hâli eki (“-dan, -den”) ile, “*Çorlı’dan Mahmûd Çelebi’dür*” (Faḥrî), “*Balcık’dan kâzî Ḥayre’d-dîn Çelebi’dür*” (Ġayûrî) şeklinde bir ifadeyle sunulmuştur.

Yukarıda adı geçen dört bölgenin dışında, Rızâ Tezkiresi’nde sayıca diğerlerinden az olan Konya-Karaman (Lârende) şairlerinin, beşinci sırayı aldığını söyleyebiliriz. Konya-Karaman yöresi şairlerinden başka Tezkire’de Nigdeli, Manisalı, Gelibolulu, Maraşlı, Adanalı Ankaralı İznikli ve Anadolu’nun diğer yörelerinden şairler de zikredilmiştir. Kefe, Şam, Acem diyarı da şairlerin memleketini belirtmeye yönelik yer isimleridir.

³² Mustafa İsen (2003). “Tezkirelerin Işığında Divan Edebiyatı’na Bakışlar-Osmanlı Kültür Coğrafyasına Bakış”. *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yay. 355.

3) ŞAİRLERİN YAŞADIĞI DEVİR VE ZAMAN DİLİMİ İLE İLGİLİ İFADELER

Tezkire’de şairlerin yaşadığı devri ve zaman dilimini belirten farklı ifade biçimlerine başvurulmuştur. Bu ifadelerden bazıları yaşayan, bazıları da ölmüş şairleri belirtmeye yöneliktir. Hayatta olanları belirtmek için zikredilen zaman terimlerinden biri *hālā* zaman zarfıdır. Yazarla çağdaş olduğu anlaşılan şairleri belirtmek maksadıyla kullanılan bu zarf bazen de meslek belirtmek için zikredilir. “*Hālā bu ‘aşr-ı mu‘āşırdur*” (Huşûşî) veya “... *bu aşr-ı ferhunde (huceste)-likā şu‘arāsından*” ifadesi ile tanıtılan Mu‘în yazarla çağdaş iki şairdir. “*Hālā Belğrad-ı behcet-âbâde kârî’-i Meşnevî*” olan Hâbîbî, “*Sarây-ı Âmire’de perveriş bulup hālā sipâhîlik ile çıkmış*” Mezâkî, “*Hālā bu ‘asr-ı ferhunde-likâda müderrisîn-i ‘izâmuñ fuzalâsından ve şu‘arâ-yı kirâmuñ bülegâsından...*” olan Mutî‘î ve “*Hālā pâye-i erba‘îne vâşıl ve munfaşıl olan...*” Şafvetî, “...*hālā maḥmiye-i Koştanîniyye’de mesned-nişîn-i şerî‘at-ı ‘izz...*” olan Bahâyî, “...*hālā Galata’da vâkî‘ mevlevî-ḥânedede şeyḥ-i şâhib-irşâd vücūd-ı ‘âlî-nijâddur*” denen Âdem Çelebi, “...*hālā Edirne’de ḥâric müderrisi...*” olan Hayrî, “*Hālā Şâm-ı şerîf-encâmda mesned-nişîn-i seccâde-i şerî‘at olan...*” İsmetî ve “*Hālā bu asr-ı ferhunde-likā şu‘arāsından...*” İlmi bu cümleden sayılabilecek şairlerdir.

Hakkındaki: “... *riyâz-ı behiştten nişân olan kaşaba-i Ergene’de mütemekkin olup...*” ifadesinden şair Nutkî ile ünsiyeti olduğu anlaşılan Rızâ, bu ifadeyle aynı zamanda söz konusu şairin hayatta olduğunu beyan etmiştir. “*Maḥrûsa-i Koştanîniyye hışnı ebvâbından Yeñi Kapu ḥâricinde zâviye-nişîn-i âsitâne-i ḥazret-i Mevlânâ kaddes-Allâhu sırrahu ‘l-a‘lâdur*” cümlesiyle tanıtılan Şabûhî’nin de hayatta olduğu ve yazarla çağdaş olduğu anlaşılmaktadır.

Yaşayan şairleri anlatmaya yönelik ifadelerden biri de isim cümlelerinde yükleme getirilen üçüncü tekil şahıs bildirme eki (-dur, -dür) ile takdim şeklidir. Bu tarz tanıtıma tâbi tutulan şairler “*Beyne’l-kuzât akrânı nâdir ve sâhib-ihtirâ‘ şâ‘irdür*” (Vâlihî), “*Kuzat-ı sencîde-sıfâtun zübdesi ve erbâb-ı ‘irfânun ‘umdesi mahdûm-ı pür-ma‘rifet ve mazhar-ı devlet ü rif‘atdur*” (Rif‘atî) ve “...*zât-ı sûtûde-hısâllerine sultânü’ş-şu‘arâ dinilse revâdur*” (Yahyâ) örneklerinde bunu görmek mümkündür. Ancak, yazarın bazen hayatta olmayan şairler için de bu tarz tanıtıma başvurduğu görülmektedir.

Nev-heves ve *nev-zuhûr* sıfatlarıyla nitelenen şairlerin bir kısmının yazarla çağdaş olduğu anlaşılmaktadır. Rızâ’nın, şiire yeni başlayan ve gelecek gördüğü Şu‘a‘î: “*Nev-heves iken ḥûb eş‘ârı ve mergûb güftârı vardır*”, Nahlî: “*Nev-heves iken puḥte eş‘ârı ve çespân güftârı*

vardur” ve benzer şekilde tanıttığı diğer şairlerin hayatta olduğu anlaşılmaktadır. Bu tarz tanıtım bazen hayatta olmayan şairler için de yapılmıştır.

Hayatta olmayan şairler için en belirgin tesbit ölüm tarihleridir. Ölüm tarihlerini beyan eden ifadeler şiir örneklerinden sonra gelirken, bazı şiir örnekleri şairlerin hangi sultan ya da sultanların devrinde yaşadığının ipuçlarını vermektedir. Bu bağlamda Bâkî ve Nefî anılması gereken iki şairdir. “...*selâḫ-ı mâziye-i ‘Osmâniye’nün ‘ayn-ı iltifâtı ile nazâr-gerdeleri olmuṣlardur*” denildikten sonra, sırasıyla Sultan Süleymân (Ḳânûnî), II. Selîm, III. Murâd ve III. Mehmed’e sunduğu kasidelerinden örnekler verilmiş olan Bâkî, dört padişah zamanına yetişmiş ve saltanatlarını görme bahtiyarlığına erişmiş olan tek şairdir. Kasîdelerin takdiminden sonra Rızâ’nın: “*Ne sa’âdet bundan ziyâde olur ki dört pâdişâh-ı ‘azamet-penâhuñ giriṣme-i iltifât-ı nazârlarına mazhar olup medḥ ü şenâlarında âzmâyiṣ-i ṭab’-ı sihr-sâz ideler*” şeklindeki beyanı, Bâkî’nin yaşadığı devri belirgin olarak ifade etmektedir. Nefî de, Sultan I. Ahmed övgüsündeki kasîdesiyle, yaşadığı devre atıfta bulunulan şairlerdendir. Sultan I. Ahmed övgüsündeki kasîdenin dışında diğer sultanları IV. Murâd ve II. Osmân’a sunduğu kasidelerden Tezkire’ye örnek alınmamıştır. Nefî ve Bâkî’den başka, Şeyhülislam Yahyâ’nın fetvâ makamına getirilmesi ile Bağdâd ve Revân’ın fetihlerine düşürülen tarihler, şairlerinin yaşadığı dönem hakkında bilgi veren ipuçlarıdır.

Şair sultanların hayatlarına dair zaman tesbitlerinin daha belirgin olduğu dikkat çekmektedir. Bunlarda sadece ölüm tarihiyle yetinilmeyip tahta çıkış tarihleri, kaç yıl yaşamış oldukları, padişahlık süreleri de belirtilmiştir. Sultan II. Murâd için (Ebü’l-ḥayr): “*Sekiz yüz yigirmi dörtde cülûs buyurup ve ol sâhib-devlet otuz sene ḫilâfet idüp vedâ’-ı ‘âlem-i fânî eylediler.*” denilerek, tahta çıkış tarihi ve padişahlık süresi belirtilmiştir. “*Sekiz yüz elli beṣde evreng-niṣn-i taḫt-ı zer-endûd-ı pâdişâhî olup müddet-i saltanatları otuz bir ve müddet-i ‘ömrleri elli bir senedür*” ifadesiyle Sultan II. Mehmed’in (Fâtih) padişahlık süresi ve kaç yıl yaşadığı da belirtilmiştir. Diğer sultanlarda da padişahlık süresi ve kaç yıl yaşamış olduklarına ait bilgiler mevcuttur.

4) AİLE, SOY VE AKRABALIKLAR

Şairlerin tanıtımında aile, soy ve akrabalık durumunu belirten ifadeler Tezkire’nin önemli taraflarından birini oluşturur. Tezkire’de şair sultanlar baba adıyla birlikte takdim olunmuşlardır. Bunların ikinci bölüm şairlerinden farklı yanı, babalarıyla aralarındaki bağın Arapça oğul anlamındaki “İbn” sözcüğü veya “el” takısıyla kendisinden sonraki isme ulanarak “İbnü’s-” şeklinde izâfet terkiibiyle belirtilmiş olmalarıdır. “*Hazret-i Sulṭân Bâyezîd İbn Sulṭân Mehmed Ḥân*” takdimi birinci tür takdime örnek oluştururken Sulṭân I. Selîm (Yavuz)

vasfındaki: “*Hazret-i Sultân Selîm Hân İbnü’s-Sultân Bâyezîd Hân Fâtihü’l-Haremeyn-i Şerîfeyn*” takdimi izâfet terkiibiyle yapılmış ikinci tür tanıtım örneğidir. Avnî mahlasıyla şiirler yazan II. Mehmed de: “*Hazret-i Ebü’l-fetḥ Sultân Mehmed İbnü’s-Sultân Murâd Hân*” cümlesiyle, benzer biçimde takdim olunmuştur.

Şairlerin hepsinde başvurulmuş bir yöntem olmamakla birlikte baba adıyla birlikte anılma, aile ve soya dayanan tanıtımlarda başvurulmuş yollardan biridir. Bu tanıtımda amaç, şairi aile çevresi ve soyuyla birlikte okuyucuya tanıtmak, onun sadece şiiriyle değil soyuyla da saygıdeğer bir şahsiyet olduğunu vurgulamaktır. Bu düşünce bazı şairlerde o kadar belirgin bir hal alır ki baba veya dede adının zikrinden önce “*Şâhibü’l-hulḳ ve’l-edeb*” (Âlî) şeklinde Arapça sıfat terkiplerine bile başvurulur. Baba adının yanı sıra dede adının zikri de tanıtımlarda başvurulmuş başka bir yöntemdir. Bu, babasından çok dedesi bir yetenek veya başarısından dolayı şöhret kazanan şairler için gündeme gelen bir durumdur. Baba ve dede isiminden hareketle tanıtımın yanında ünlü bir isme yakınlığı dolayısıyla (mektupcu, tezkireci v.s.) o şahsın ismini müteakip yakınlık derecesi ve durumu belirtilerek takdim edilen şairler de mevcuttur.

Baba adından hareketle tanıtılan şairlere Âlî, ‘Azîzî, Bahâyî, Fehîm, Hâlimî, Hâletî, Hasan Çelebi, Dürri, Rûhî, Sa’dî, Şifâyî, Şulhî, Zâmîrî, Tab’î, ‘Atâyî örnek gösterilebilir. Şairin isminden önce gelen ve sonundaki Farsça “-zâde” ekiyle birlikte zikredilen ismin baba konumunda olduğu anlaşılır. Bazen de şairin takdiminde *oğul* ve *çocuk* anlamına gelen *ferzend* kelimesi zikredilir. Bu şairlerden Âlî “... *seyyid-i şahîḥü’n-neseb şâhibü’l-hulḳ ve’l-edeb erbâb-ı ‘irfânüñ ser-bülendi Yavuz-zâde Muştafâ Çelebi Efendi’dür*”, ‘Azîzî “*H’âce Sa’d-e’d-dîn Efendi’nüñ ferzend-i fazîlet-mendi ‘Abdü’l-‘azîz Efendi’dür*” ve “*Âḥî-zâde Hüseyin Efendi’nüñ Ferzend-i fazîlet-mendi Şerîf Mehmed Çelebi’dür*” cümlesinde Hâsibî baba adı ile anılır. Şair Nev’î’nin oğlu ‘Atâyî de “*Nev’î-zâde ‘Atâ’ullah Çelebi’dür*” cümlesinde benzer bir tanıtıma tabi tutulurken, bu cümlemin akabinde “...*şahib-ihtirâ’ şâ’ir oğlı şâ’irdür*” denilerek babası Nev’î ile birlikte şiirdeki yeteneğine gönderme yapılır. Bahâyî: “*Merḥûm H’âce-zâde ‘Abdü’l-‘azîz Efendi’nüñ ferzend-i fazîlet-mendi Mehmed Çelebi Efendi’dür*” ifadesiyle dede ve baba adının birlikte zikredildiği kısa bir seçerle, Fehîm: “*İstanbulî Uncı-zâde Muştafâ Çelebi’dür*”, Hâlimî “*Aḥî-zâde ‘Abdü’l-halîm Efendi’dür*”, Hasan Çelebi “*Hınâlî-zâde Hasan Çelebi’dür*” ifadeleriyle dikkatlere sunulurlar. Şair Tab’î Edîbî’nin oğludur ve tanıtımı “*Tercemesi şebt olınan Edîbî’nüñ ferzend-i ercümendi Mehmed Çelebi’dür*” şeklindedir. Sa’îd de: “*Bu cerîde-i dil-güşâda ser-defter-i şu’arâ olan Merḥûm Es’ad Efendi’nüñ ferzend-i fazîlet-mendi Ebü Sa’îd Mehmed Efendi hazretleridür*” cümlesiyle takdim edilir. Şabrî ile ‘İlmî-i Nâzik, ‘Ârif ile Vişâlî de baba- oğul şairlerdir.

Kan bağına dayalı diğer bir ifade şekli, şair isminin dede ismiyle birlikte takdimidir. Bu tarz tanıtımda, ekseriyetle *aḥfâdından* (torunlarından) ifadesi kullanılmıştır. Şair Hüsrevî

“*Şâhibü’-d-dürer Hazret-i Mollâ Hüsrev’ün aḥfâdından Muştafâ Efendi’dür*” cümlesinde bu tarz bir tanıtımla sunulmuştur. Kisbî ise “*Merḥûm Şâhidî’nün aḥfâdından Edirnevî müverriḥ Kisbî Mehmed Çelebi’dür*” denilerek dede adıyla anılan şairlerdendir. Hakânî de “*Merḥûm Ayas Pâşâ aḥfâdından İstanbulî Mehmed Ağa’dur*” ifadesiyle bu tanıtım tarzına tabi olan şairlerdendir.

Tezkire’de dede ve baba adını takiben şair adının zikredildiği tanıtımlar da mevcuttur. Hayrî hakkındaki: “*Şahn-ı Şemânî’de seccâde-nişîn-i dirâset iken vefât iden Hasan Efendi’nün ferzendi*”³³ *Edirnevî Salbaş-zâde*³⁴ “*Abdu’r-raḥmân Çelebi’dür.*” ifadesinde dede ismiyle (Hasan Efendi), baba ise lakabıyla (Salbaş) anılmış olup lakabın sonuna eklenen “-zade” ile de şairin Salbaş lakaplı şahsın oğlu olduğu belirtilmiştir. Hayrî gibi Safvetî de dede ve baba adıyla anılan şairlerdendir: “*Merḥûm Es’ad Efendi’nün şükûfe-i gül-bün-i vücûdı olup bād-ı şsarsar-ı fenâyla zâtı ḥazâna uğrayup ‘âzîm-i gül-şen-i beḳâ olan ‘Ârif Mehmed Efendi’nün ferzend-i ercümendi Mehmed Çelebi Efendi’dür*” cümlesinde önce dedesinin adı Es’ad Efendi, ardından babasının adı ‘Ârif Mehmed Efendi, bunları takiben de şairin adı Mehmed Çelebi Efendi zikredilmiştir.

Tanınmış veya ünlü bir kişiye yakınlığı dolayısıyla, o şahsın ismiyle beraber tanıtılan şairlerden Faḥrî, “Yanyalı Arslan Pâşâ-zâde ‘Alî pâşâ Rûm ili Beglerbegisi iken kâtibi ve mü’ezzini olup ol takrîb ile Yanya’da mutaşarrıf-ı cihet-i imâmet ü ḥitâbet olup...” cümlesinde Arslan Pâşâ-zâde’ye, Faḥrî mahlaslı diğer şair ise “*Kâ’im-maḳâm olan Mûsâ Pâşâ Hazretleri’nün tezkirecisi olup...*” cümlesinde belirtildiği üzere kaymakam Musa Paşa’ya yakınlığı münasebetiyle tanıtılan bir şairdir. Tezkire’de yer bulan Rızâyî mahlaslı şair de Şeyhü’l-İslâm Yahyâ Efendi ile olan akrabalığından hareketle tanıtılır: “*İsm-i şerîfleri ‘Alî olup Şeyhü’l-İslâm Yahyâ Efendi Hazretleri’ne qarâbeti olmağın Hısım ‘Alî Çelebi demekle meşhûr u ma’rûfdur*”. Şair Lutfî: “*Dervîş ‘Abdî’nün perverdesi Tebrizî Dervîş Rahîmâ’dur*” cümlesinden anlaşılacağı üzere Dervîş ‘Abdî’nin yetiştirmesidir. Bedrî, Kara Çelebi-zâde Maḥmûd Efendi’nin maiyetinden: “*Kara Çelebi-zâde Maḥmûd Efendi Hazretleri’nün mensûbâtından (...) Bedri Ahmed Çelebi’dür*”; İtrî de Ğanî-zâde’nin (Nâdirî) hizmetindeki şairlerdendir: “*Merḥûm Ğanî-zâde Efendi’nün mektûbcısı olmuş-ıdı.*”

Bazı şairler de kardeşlik bağlarından hareketle tanıtılırlar. Bu tanıtımlarda kardeş (birâder), küçük kardeş (birâder-i kih-ter) ve büyük kardeş (birâder-i mih-ter) sıfatları kullanılır. Kardeş iki şair Hâkî ve Debîrî’den, Debîrî hakkındaki “*...bâlâda mestûr olan Hâkî’nün birâderi olup...*” ifadesi kardeşlik bağını vurgular. ‘Aşkî, “*Ergenevî Şeyh Sinân Efendi’nün birâder-i kih-teri ‘Abdü’l-vâsî’dür*” cümlesinde şair Sinânî’nin küçük kardeşi olarak sunulur. Fârîğ de “*Maḥvi’nün birâder-i kih-teri ‘Abdu’r-raḥîm Çelebi’dür*” cümlesinde belirtildiği üzere şair

³³“*Şahn (...) ferzendi*”: -: M, K

³⁴ Edirnevî Salbaş-zâde : - : S

Mahvî'nin küçük kardeşidir. Tezkire'de ana-baba isimleri zikredilmeksizin, “*‘Acem peder ‘Arap mâderdür*” cümlesinde kavmî özellikleri anılarak tanıtılan tek şair Mantıķî'dir.

Tezkire'de baba adından hareketle tanıtımda farklı ifade biçimlerine de başvurulur. Dürri mahlaslı şairin: “*Baħrî Efendi'nün dürr-i şadef-i vücûdı ‘Abdü'l-bâķî Efendi'dür*” ve Rezmî'nin: “*Sâbıkâ Tâtâr Hân olan Selâmet Giray'uñ şeh-zâde-i civân-baħtı olup...*” şeklindeki takdimleri farklı ifade biçimlerine örnek teşkil ederler.

5) ŞAİRLERİN EĞİTİM DURUMLARI VE YETİŞME TARZLARI

Tezkirelerde şairler hakkında verilen bilgilerden bir kısmı eğitim durumları ve yetişme tarzları ile ilgilidir. “Şairler hakkında verilen öğrenim durumu bilgileri çeşitlidir. Onların birçok ilimleri öğrenme isteği ya da öğrenmeleri gibi belirlemeler yanında ilmî kariyerlerine geniş açıklamalarla değinilmiştir.”³⁵ *Rızâ Tezkiresi*'nde bazı şairlerin öğrenim durumlarını, bazılarının da yetişme tarzlarını belirten ifadeler yer verilmiştir. Şairlerin eğitim durumu ve yetişme tarzlarını belirtme amacıyla “*‘İlm ü fazl ile ma‘rûf...*”, “*mülâzım olup...*”, “*... Efendi'den nâ'il-i şeref-i mülâzamet olup...*”, “*... mülâzım ü müderris olup...*”, “*... ilm ü ma‘rifet pîşesi ...*”, “*gencîne-i ma‘ârif mâlik...*”, “*...mülâzım oldukdan sonra...*”, “*erbâb-ı ma‘rifetden...*” gibi ifadeler kullanılmıştır.

Toplumun aydın kesiminden olan şairlerin eğitim durumu onların mesleki konumlarını da etkilemiş, aldıkları eğitim toplum içerisinde saygın bir yer edinmelerine katkıda bulunmuştur. Bu durumun farkında olan ve iyi bir eğitim alan Rızâ, şairlerin eğitim durumları ve yetişme tarzlarını belirtmede titiz davranmış, *Efendi* ve *Çelebi* unvanlı şairler başta olmak üzere hemen her şairin eğitim durumu hakkında bilgi verme çabasında olmuştur. “*Fazîlet ü ‘irfânla nâm-dâr ve ma‘ârif ü kemâlâtla şöhr-i dâr u diyâr*” olan Halîmî, “*Erbâb-ı ‘irfânun ser-bülendi İznîkî Mehmed Efendi...*” Beķâyî, “*Vâlî-i şehri belâgat ve şehri-yâr-ı ekâlîm-i ‘ilm ü ma‘rifetdür.*” (Vâlî), “*‘İlm ü fazîlet ile yegâne-i akrân ve şî'r ü ma‘rifet ile müşârin-ileyh-i bi'l-benân olan ...*” Hüdâyî, “*‘İlm ü fazîlet ile nâdirü'l-akrân*” Veysî, “*... cûy-bâr-ı ‘ilmîleri bahr-ı bî-kenâr...*” ifadesiyle takdim olunan Nâdirî, “*‘ilm ü fazl ile nâm-dâr*” olarak nitelenen Nev'î ve benzer ifadelerle eğitim durumlarına değinilen *Çelebi* ve *Efendi* ünvanlı şairler bu cümleden sayılabilir.

³⁵ İlhan Genç (Hzl.) (2000). *Esrar Dede, Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevlevîyye*. Ankara: AKM Yay. XCVI, XCVII.

“Mülâzım ü müderris olup...” (Husûsî), “Mülâzım olduğdan sonra...” (‘Alî) ve “Mülâzım ü müderris olduğdan sonra...” ifadesiyle sunulan Sinânî, mülâzemet kelimesiyle yüksek tahsil gördüklerine gönderme yapılan *Efendi* ünvanlı şairlerdir. “Mülâzım ü müderris olmuşdur” cümlesiyle eğitim durumuna atıfta bulunulan Müdâmî ve Sebâtî de *Çelebi* ünvanlı şairlere örnek teşkil ederler.

Genellikle *Çelebi*, bazen de *Efendi* şairler için zikrolunan devrin bir âlim ve hocasından ders alarak mülâzım olma, eğitim durumu ve tarzını belirten başka bir ifade biçimidir. Eğitimi özel hocalardan ders alarak tamamlayan *Çelebi* şairlere “Şeyhü’l-islâm Yahyâ Efendi Hazretleri’nden nâ’il-i şeref-i mülâzemet...” olan ‘Ârif, “Âhî-zâde ‘Abdülhalîm Efendi’den nâ’il-i şeref-i mülâzemet ...” olan Bâkî ve Zihni, “Rıf’atî’nün hürşîd-i ta’lîm ü terbiyeleriyle perveriş bulmağın...” cümlesinde Rıf’atî’nin eğitimiyle yetiştiği belirtilen Vezni örnek teşkil ederler. “Merhûm Mollâ Ahmed Ensârî’den nâ’il-i şeref-i mülâzemet ...” olan Edâyî de özel hocalardan ders alan *Efendi* ünvanlı şairlerdendir.

Yahûdî iken sonradan İslâmiyeti kabul eden Hâkî “Kendi lisânları üzre tahsîl-i ma’rifet ve âyînleri üzre tekmi’l-i tarîkat itdükten sonra elsine-i ‘Arabî vü Fârisî ve Türki’ dahil tahsîl ü ‘ilm-i ‘Arûz tekmi’l eylemişdür” cümlesinde belirtildiği üzere farklı dil ve alanlarda eğitim gören bir şairdir. Yazarın haklı olarak eğitim durumuna böyle uzun bir cümleyle değindikten sonra: “Bu kadar iz’ân ü idrâk...” diyerek hayret ve takdirini beyan etmesi devrinde eğitim ve üstün yeteneğe verilen değer in dışavurumudur.

6) ŞAİRLERİN MESLEKİ DURUMLARI VE SOSYAL KONUMLARI

Rızâ Tezkiresi’nde şairleri tanıttıcı bilgilerin bir kısmı da temsilcisi olduğu zümre, grup, takım ve meslek dalı ile ilgilidir. Şairlerin mesleki konumlarına ilişkin olarak kaleme alınan bir araştırma yazısında tezkirelerde adı geçen 3182 şairin 108 farklı mesleğe sahip olduğu saptanmıştır³⁶. Bu saptama hemen her meslekten insanın şiirle ilgilendiği izlenimi verir.

Bazı şairlerin mesleği ve mensubu bulunduğu zümre ya da grup ismin ayrılmaz bir parçası, önünde zikredilen bir sıfat gibi gibidir. *Şeyhülislâm Yahyâ* ve *Dervîş Hasan* örneklerinde bunu görmek mümkündür. Kâtiplik, müderrislik, kadılık, müftilik, kazaskerlik, Şeyhülislâmlık gibi çok çeşitli mesleklerden olan şairleri bünyesinde toplayan *Rızâ Tezkiresi*’nde mesleklerin dağılımı şu şekildedir:

³⁶ Mustafa İsen (1989). “Divan Şairlerinin Mesleki Konumları”. *Milli Eğitim Dergisi* 83 (Mart): 35-41.

Kâtiplik: Kâtiplik devlet kapısında en alt kademedeki mesleklerden biridir. Kâtiplik mesleğinde yetişen bazı şairler sonra daha üst kademelerde görev almışlardır. “*Kâtib, küttâb-ı Dîvân-ı Sultânî*” ve ... *dîvân kitâbeti*” ifadeleriyle sunulan kâtiplik mesleği için Meşkî, Emânî, Bezmi, Nigâhî, Fahrî ve Bahşî örnek gösterilebilir.

Müderreslik: Müderreslik kadılıkla birlikte sık zikredilen, *Çelebi* ve *Efendi* şairlerinin ortak mesleğidir. Medreselerin derecelerine izâfeten *kırk, erba‘în, hâric, dâhil, Sahn-ı Semâniyye* ve *Süleymâniye müderresliği* şairleri tavsifen kullanılır.

Kadılık: Efendi ve Çelebi şairlerinin ortak mesleklerinden olan kadılık, Tezkire’de sıkça zikredilen mesleklerdendir. Bu meslekten olan şairlerin takdiminde çokça kullandığı: “*Zümre-i kuzât-ı sencîde-sıfâtdan...*” tabiriyle yazar, kendi mesleği olan kadılığa seçkin bir kimlik izafe etmiştir. Adı geçen takdim tarzından başka; “*kuzâtdan idî*”, “*kâzî ve kısmet-i takdîrde râzî olmuş-ıdı*” (Câmî), “*kâdî ve mülâzım olmuş-ıdı*” (Nasîbî) ve “*el-kâdî*” (Câhî) gibi ifadelerin de, kadı şairleri takdimde kullanıldığı görülür. Kadı şairlerden Bekâyî “*‘Kuzât-ı sencîde-sıfâtdan Yeñişehrli Mehmed Çelebi’dür*”, Beyânî “*‘Kâzî ve mülâzemet olup ba‘dehu tarîk-i meşîhata ‘âzim olmuş-ıdı*”, Câmî “*... kâzî ve kısmet-i takdîrde râzî olmuş-ıdı*”, Cem‘î “*‘Kuzât-ı sencîde-sıfâtdan İstanbulî Mehmed Çelebi’dür*”, Dânişî: “*... ba‘z-ı kasabada kâdî olmuşdur*”, Nâbî “*... eşref-i kuzâtdan olup...*”, Nazmî “*‘Kuzât-ı sencîde-sıfâtdan ‘Osmân Çelebi’dür*”, “*Zümre-i kuzât-ı sencîde-sıfâtdan (...) ‘Abdü’l-‘azîz Çelebi’dür*” (Fütühî), Hasan “*‘Karamanî Kâdî Hasan Çelebi’dür*”, Sezâyî “*‘Kuzât-ı Rûmiye’den Mehmed Efendi’dür*” cümlelerinde kadılık mesleğinin temsilcileri olarak takdim edilirler.

Din Görevliliği: Tezkire’de “*... mesned-nişîn-i hükûmet-i şer‘iyye...*” ve “*... mesned-nişîn-i hükûmet-i şer‘at...*” ifadelerinde dînî makamların temsilcisi olarak takdim edilen şairleri, din görevlileri dairesinde toplayabiliriz. Bulunduğu beldenin din görevlisi (müftî) veya ülkenin üst düzey din görevlisi (şeyhülislâm) olmakla nitelendirilen bu guruba “*Mısır’da mesned-nişîn-i hükûmet-i şer‘iyye olmuşlar idî*” (Rızâyî) “*Ol mâlik-ma‘rifet mevleviyetle mesned-nişîn-i seccâde-i şer‘at olmuş-ıdı*” (Hüsrevî), “*Hâlâ Şâm-ı şerîf-encâmda mesned-nişîn-i seccâde-i şer‘at olan Mehmed Çelebi’dür*” (İsmetî), ve “*Kat‘-ı merâtib-i mu‘tâde ile Şâm-ı şerîf- encâmda mesned-nişîn-i hükûmet-i seccâde-i şer‘at-ı seyyidü’l-enâm olmuş-ıdı*” cümlesiyle takdim edilen Mantıkî’yi dâhil edebiliriz. Genellikle eyalet ve memleketin fetvâ makamındaki kişileri niteleyen bu tanımlardan başka belde ve câmilerin din görevlileri için de “*Ba‘z-ı bilâdda mevleviyetle mesned-nişîn-i seccâde-i şer‘at olmuş-ıdı*” (Atâyî) ve “*Sultân Mehmed Hân Gâzî Câmî‘-i Şerîfinde vâ‘iz ü nâsih (...) olan İstanbulî ‘Abdu’l-lah Efendi’dür*” cümlesiyle tanıtılan Subhî örnek gösterilebilir.

Ordu Mensupluğu: Ordu mensubu başlığı altında toplanan asker şairler gurubuna Sipâhî Ocağı, Müteferrika ve zu‘amâdan şairleri dâhil edebiliriz. Tîgî, Hüseyinî, Şâbirî, Sebķî, Hâķânî, Hîşâlî, Sâmi, Sipâhî’nin de üyesi olduğu bu gurup mensupları mahlaslı Ağa ve Bey ünvanını haizdirler. “*Ebnâ-yı sipâhiyândan, Zümre-i sipâhiden*” nitelemeleriyle takdim olunan ordu mensubu şairlere “*Sarây-ı Âmire’de perveriş bulup hâlâ sipâhılık ile çıkmışdur*” denen Mezâķî, “*Ebnâ-i sipâhiyândan Burûsevî Ahmed Çelebi’dür*” diye tanıtılan Haylî ve “*Zümre-i sipâhdan Edirnevî Hüseyin Çelebi’dür*” cümlesiyle takdim olunan Hüseyinî örnek teşkil ederler.

İdarî Görev, Yöneticilik: Tezkire’de görevleri için belirli bir ad verilmeyip haklarında “*menâsıb-ı celîleye mutasarrıf olan...*”, “*... mesned nişîn-i hükûmet olmuş-ıdı*” veya “*... mesned nişîn-i hükûmet olmuşdur*”, “*...mîr-i mîrân olmuşdur*” denilen şairlerin, bulundukları beldenin devleti temsilen yöneticilik makamında (vâililik, mutasarrıflık, kadılık, beylerbeyilik vb.) oturan kişiler olarak anılabilir. “*Sarây-ı Âmire’den çarıkçı-başılık ile çıkup ol şeh-süvar-ı ‘arsa-i ‘irfân mîr-i mîrân olup...*” denilen Dervîş, “*Şâm-ı şerîf-encâmda mîr-i mîrân...*” olan Firâgî, “*Menâsıb-ı celîleye mutasarrıf olan eşref-i kuzâtıdan*” mutasarrıflık pâyesi almış Nâbî ve “*Menâsıb-ı celîleye mutasarrıf olan kuzât-ı sencîde-sıfâtıdan olup...*” cümlesiyle tanıtılan ‘İtrî yönetim kadrosu içerisinde anılması gereken şairlerdir.

Kazaskerlik: İlmiye sınıfı şairlerinin erişebildiği üst makamlardan olan kazaskerlik Tezkire’de Nâdirî, Yahyâ, Bâķî ve ‘Azmi-zade Hâletî’ye nasip olmuştur. Şeyhülislâmlık makamının alt basamağı olan Anadolu ve Rumeli kazaskerliğini belirli sürelerle yapan şairler: “*Ol meydân-ı ma‘ârifûn şehsüvâr-ı nâm-veri kat-ı merâtib-i mu‘tâde ile Rûm İli kâzî-‘askeri olmuşlar idi*” (‘Azmi-zade Hâletî), “*...iki def‘a Rûm İli kâzî-‘askeri ve selâtin-i mâziye-i ‘Osmâniye’nün ‘ayn-ı iltifâtı ile nazar-gerdeleri olmuşlardur*” (Bâķî), “*Merreten ba‘de âhirî üç def‘a Rûm İli kâzî-‘askeri (...) olmağın...*” (Yahyâ) ve “*...Rûm ili Kâzî-‘askeri olmuşlar idi*” cümlesiyle mesleğine atıfta bulunulan Nâdirî’dir. Ayrıca “*der-geh-i sadr-ı Rûm*” ve “*Rûm İli sadrı*” tabirleriyle de Rumeli kazaskerliği belirtilmiş olup “*... iki def‘a der-geh-i sadr-ı Rûm vücûd-ı şerîf-i bi-hem-tâ vü zât-ı laîf-i pür-sehâ vü keremleriyle müşerref olur*” tanımıyla Sa‘îd, “*İki def‘a Rûm ili şadrına pîrâye-bahş-ı kâ-m-rânî olmuşlar idi*” (‘Azîzî) ve “*Kat’-ı merâtib-i ‘izz ü a‘lâ ile Rûm ili şadrına pîrâye-bahş-ı kâ-m-rânî olmuşlar idi*” denilen Halimî kazaskerlik görevlerine bu ifadelerle atıfta bulunulan şairlerdir.

Şeyhülislâmlık: Kazaskerlik makamından sonra ilmiye sınıfı mensuplarının erişebildiği en üst makam olan şeyhülislâmlık, isimleri saygı ve övgüyle anılan az sayıdaki şaire nasip olmuştur. Şeyhülislâmlık makamı karşılığı kullanılan ifadeler “*manşıb-ı şeyhü’l-islâmî, sadr-ı şeyhü’l-islâmî, mesned-nişîn-i şerî‘at-ı ‘izz, mesned-nişîn-i sadr-ı şeyhü’l-islâmî ve sadâret-i iftâ*”dır. Şeyhülislâm şairlere “*... devr-i Sulţân Mehmed’de ol zât-ı şerîf-i fazîlet-peymâ ve ol vücûd-ı laîf-i ma‘rifet-intimâ mesned-nişîn-i sadr-ı şeyhü’l-islâmî olmuşlar idi*” cümlesiyle

görevine atıfta bulunulan Sadeddîn Efendi ve “*Üç def’a Rûm İli kâzî- ‘askeri olduğdan sonra mesned-nişân-i şadâret-i iftâ olmuşlar idî*” cümlesiyle takdim olunan Hüdâyî örnek gösterilebilir.

Vezirlik: Tezkire’de vezirlik makamından bir şaire yer verilmiştir. Şiirde ayrıca bir mahlas kullanmayan şair ve vezir Hâfız Paşa için “*Vüzerâ-i ‘izâmdan Hâfız Ahmed Pâşâ’dur*” ifadesi kullanılmış, tanıtımı ile ilgili bilgi ve şiir örneğinin ardından zikredilen “*Devr-i Murâdî’de biñ kırk birde Dîvân-ı Hümâyûn’da kul tâ’ifesi hücum idüp vezîr-i a’zam iken hancer üşürüp pârelemişlerdür.*” cümlesinde ise Kapıkulu askerleri tarafından hazîn bir şekilde öldürülüşüne atıfta bulunulmuştur.

Şeyhlik ve Dervişlik: Kadı ve müderris şairlerle birlikte sayıca kabarık bir gurup da şeyh ve dervîş sıfatıyla anılan şairlerdir. Meslekten ziyade kişinin mensup olduğu tarîkâtı, yaşam tarzı ve dünya görüşünü yansıtan bu sıfatlarla tanıtılan şairlere “*Zümre-i Dervîşân-ı Bektâşîyân’dan Egenevî Dervîş Mustafâ’dur.*” cümlesiyle takdim edilen Kavî, “*Edirnevî Dervîş Ahmed*” Cebînî, “*Edirnevî mühr-kâr dervîş Bâkî-i Zâr*” olarak sunulan Bâkî ve “*Edirnevî Gülşenî Dervîş*” Bülendî örnek gösterilebilir.

7) ŞAİRLERİN MEDENÎ HALLERİNİ YANSITAN BİLGİLER

Aile ya da özel hayatın gizliliğine verilen önemin etkisiyle *Rıza Tezkiresi*’nde az sayıda şairin medenî durumu hakkında bilgi verilmiş, diğer şairlerin medenî halleriyle ilgili bilgilere değinilmemiştir. Bu bağlamda “*Biñ kırk toktuzda nâ-murâd İstanbul’da vefât eyledi.*” denilen Râmî ve “*Tâze vü nev-heves iken biñ kırk üçde İstanbul’da nâ-murâd vedâ-ı ‘âlem-i fânî eyledi.*” cümlesiyle nitelenen Tab’î muradına ermeden (evlenmeden, nâ-murâd) öldükleri belirtilen iki şairdir. Evlenmeden ölen diğer bir şair Şühî’dir. Tanıtıcı biyografik bilgilerden baba konumunda olan bir kaç şairin de evli olduğu anlaşılmaktadır. Baba-oğul şairlerden de, baba olanın evli olduğu anlaşılır. Evli sayılması gereken şairler “*Bu cerîde-i dil-güşâda ser-defter-i şu’arâ olan Merhûm Es’ad Efendi’nün ferzend-i fazîlet-mendî Ebû Sa’îd Mehmed Efendi Hazretleri’dür*” cümlesinde Sa’îd’in babası olduğuna atıfta bulunulan Es’ad Efendi (s.), “*Nev’î-zâde ‘Atâ’-ullah Çelebi’dür.*” cümlesinde ‘Atâyî’nin babası olarak takdim olunan Nev’î ile “*Tercemesi şebt olınan ‘Alîmî’nün ferzend-i ercümendî Çorlevî İbrâhîm Çelebi’dür.*” cümlesinde Vehbî’nin babası olduğu belirtilen ‘Alîmî’dir.

8) ŞAİRLERİN İNANÇ DURUMLARI, DİN VE TARİKAT İLİŞKİLERİ

Tezkire’de inanç durumu, dîn ve tarikat ilişkisi hakkında verilen bilgilerle şairlerin tanıtımı ve kişilik yapılarına tamamlayıcı bir çehre kazandırılır. Bu bağlamda inanç durumları bazı şairlerin tanıtımında ve şiir anlayışlarının açıklanmasında belirleyici öge olur. Bu tarz tanıtımda ilk akla gelen iki şair Hâkî ve Debîrî’dir. “*İstanbul Yahūdîlerinden* “ olarak takdim olunan kardeş şairler Hâkî ve Debîrî, İslam inancı dışında başka bir dinin temsilcisi konumundadırlar. İnanç durumları hakkında kesin ifadelerle yer verilen bu iki şairden Hâkî sonradan İslâmiyeti kabul edip müslüman olmuştur. Bazı şairlerin biyografilerinde geçen “*çille-i merdân çekmek*” ifadesi tasavvufi kişiliklerini belirtmek için kullanılmıştır. Bir kısım şairler ise dinî kurum ve makamlarda görevli devlet memurlarıdır. Şeyhülislâm ve müftîler de bulundukları makam münasebetiyle dinî kimliği olan şairlerdir. Müftîlikten şehülislâmlığa kadar dini temsil eden makamların kaimi olan İşmetî, Rızâyî, Mantıkî, Bahâyî, Nev’î-zâde Atâyi, Nevâlî-zâde ‘Atâyî, Sa’d-e’d-dîn Efendi ve Şeyhülislâm Yahyâ dinî kimliğine atıfta bulunulan şairlerdendir. Mensup olduğu tarikatın ismiyle anılan Rindî, Mevlevî şairler Cünunî Dede, Habîbî ve Âdem Çelebi; Bektâşî şairler Kavlı ve Sabûhî de tarikatları ile tanıtılan şairlerdir. Sinânî, ‘Aşkî ve Hüsrev’in takdiminde de dinî kimlik ve inanç durumları yaygın olarak işlenir.

9) ŞAİRLERİN KİŞİLİKLERİ İLE İLGİLİ BİLGİLER

Şairlerin hâl tercümelerindeki kişilikleri ile ilgili bilgiler -bir kaç dışında- genellikle iyi huy ve olumlu kişilik özelliklerini yansıtır. Hal tercümelerinin kısalığı nedeniyle birkaç sözcük veya secili bir-iki tamlamadan oluşan ifadelerde şairlerin hemen hepsi hakkında olumlu görüş bildirilir. Kişilik özelliklerini belirtmek için de *sâhib-hilm*, *sâhib-haysiyyet*, *haylî zarîf kimesne*, *hûb-tabî’at*, *pâk-nesl*, *tabî’atı haylî nazîf*, *haylî nâzûk zarîf*, *hûb u nazîf vücûd-ı şerîf*, *nîk-hû* vb. iyimser ifadeler kullanılır. İki şair için de “... *meşrebi sâdık*” (Şâdık) ve “*hulkı hasen*, *halûk fitnat*...” (‘Aşkî) yollu tanıtıma başvurulur. Aşkî hakkındaki “*dervîş-sûret velî-sîret*” nitelemesi ve akabinde zikredilen sözler şairin mizaç, huy ve kişiliği hakkında bilgi edinmemizi sağlar.

Tezkire’de kişilikleri ve iyi huylarına atıfta bulunulan şairlere “...*evşâf-ı cemîl-i ‘âlem-ârâ ve zât-ı sûtûde-ı şîşâl-ı bî-hem-tâları müstağnî-i kîlk-i nâdire-perdâzdur*.” cümlesiyle övülen Gelibolulu Alî, Nâdirî ve Nev’î, Sa’deddîn Efendi örnek teşkil ederler. Sa’îd mahlaslı şairin tumturaklı ve secili tanıtımı ise tek örnek durumundadır: Azmî-zâde Hâletî’nin kişiliği de secili

bir cümleyle tanıtılır: Cömertliği ve hāmiliği yanları takdir edilen Fikrî iyi huyları ile övgüye mahzar olan şairlerdir.

Tezkire’de olumlu kişilik özellikleri övülen şairlerin yanında farklı ve olumsuz değişik huy ve mizaçlarıyla tanınan şairlere de gönderme yapılır. “*Tab’ı hecv ü tezyîfe ve her şey’i şifâyla ta’rîfe mâ’il*” olan Bahâyî ve “*Tab’-ı mu’cize-şemâ’ili hecv ü hezle mâ’il olup*” cümlesinde, yergici kişiliğine atıfta bulunulan Nef’î, *Künd-tabî’at u ‘abûs-likâ*” olarak nitelenen ‘İydî, Tezkire’de olumsuz veya farklı huy ve mizaçlarıyla anılan şairlerdir. Mevlevî “*Lâ’übâlî şûh-tabî’at ve vâsi’-meşreb*” olarak tanımlanırken, Hâkî: “... *ol mu’ânid-i kec zâtun ismi Yahyâ’dur*” cümlesinde inatçı olarak nitelenir. Âzerî de “*Edirne Dih-bâzâr-sitânında dolablı sahhâf ve haylî leffâf kimesnedür*” cümlesinde çok konuşan (geveze) sıfatıyla takdim edilir.

10) ŞAİRLERİN ŞİİR DIŞI YETENEKLERİ

Şairler hakkında verilen bilgilerden bir kısmı da onların şiir dışındaki becerileriyle ilgilidir. Özellikle inşâ ve güzel yazı (hat sanatı) şairlerin ilk planda zikredilen yetenekleri arasındadır. Şairlerin bu yeteneklerini belirtmede “*Şi’r ü inşâ ile meşhûr u mevsûf, nûkte-dân u münşî, hassı hûb ve inşâsı mergûb, hassâs-ı ta’lîk-nüvîs, inşâ vü ma’ârif ile pîrâste*” vb. ifadelerle başvurulur. Hattı ve inşasının güzelliği övülen şairler arasında Fütühî, Beyânî, Beyâzî, Kâdirî, Mehmed Efendi, Mevcî, Nergisî, Nüvidî, Sabrî, Ünsî ve Veysî’nin adları anılabilir.

Hâşimî, Kisbî, Sâ’î, Bâkî (Bî-mahlas), Mevlevî vd. müverrihlik (tarih düşürme) sıfatları öne çıkan şairlerdir. 17 ve 18. yüzyıllarda yaygınlaşan önemli gün, yapı ve olaylara manzum tarih düşürme geleneği Rızâ’yı da etkilemiştir. Tezkire’de Azîzî’nin ölümüne düşürdüğü tarih mısra’ı buna bir örnektir. Devrin önemli olaylarından Sultan IV. Murâd’ın Bağdâd ve Revân fetihlerine düşürülen tarihler Tezkire’de en çok rastlanan tarih örnekleridir. Şeyhülislâm Yahyâ, Hayrî, Bâkî ve Hüsâmî’nin tarihleri, Bağdâd ve Revân fetihlerini konu alan dört örnektir. Hüsâmî ve Ahmed ise muammadaki, Nutkî de müsikîdeki bilgi ve yetenekleri ile anılırlar.

11) ŞAİRLERİN ÖLÜMLERİYLE İLGİLİ BİLGİLER

Rızâ Tezkiresi’nde, hayatta olmayan şairlerin ölüm tarihlerinin belirtilmesine önem verilmiştir. Şairlerin ölüm tarihi, yeri ve şekli farklı ifade biçimleriyle sunulmuş, bazı şairlerin ölümüne düşürülen tarihlere de yer verilmiştir. Ölümün ifadesi için “*fevt oldı, vefât eyledi,*

rihlet eyledi” gibi ifadeler zikredilir. Bazı şairlerde yüklem dışındaki diğer kelimeleri Arapça olan bir tamlamayla ölümün ifade edildiği görülür. Ölüm tarihleri genellikle Türkçe olarak belirtilse de bazı şairlerde Farsça ve Arapça ifadeler kullanılır. Az sayıda (bir veya iki) şairin ölümü için de daha farklı ifadelere yer verilir.

B) ŞAİRLERİN EDEBİ KİŞİLİKLERİ İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRMELER

1) ESERLERİN TANITIMI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Tezkire’de şairlerin kişiliklerinin yanı sıra eserleri hakkında bilgilere de yer verilir. Şairler ve şiirleri hakkındaki olumlu düşünceler eserler hakkında da sürdürülür. Farklı konulardaki biyografik bilgiler içerisinde şairlerin eserleri de tanıtılır ve bazıları hakkında fikir beyanında bulunulur. Rızâ Tezkiresi’nde eserler hakkında olumsuz bir ifadeye rastlanmaz. Rızâ’nın değerlendirmelerdeki olumlu tavrının nedenleri ne olabilir? Bunun nedeni dostlarını kırmamak ve yapacağı olumsuz değerlendirmeler karşısında maruz kalacağı tepkiler olmalıdır. Rızâ, “...*bu tâ’ife beni siper-i şemşîr-i zebân ve tu’me-i tîğ-i hezeyân itmekden hâlî degüllerdür*” cümlesinde belirttiği üzere, eserine almayacağı müteşâirlerin tepkisini, eserine alıp olumsuz görüş bildireceği şair ve eserler için de düşünmüş olmalıdır. Bu tavrıyla Tezkire’sine aldığı vefâlı ve sâdık dostlarına (*yârân-ı bâ-safâ ve nice hullân-ı bâ-vefâ*) gereken değeri verdiğini ve onları kırmak istemediğini göstermek istemiştir diyebiliriz.

Tezkire’de eserlerine atıfta bulunulan şair sayısı yirmi birdir. Bu şairler içerisinde en fazla esere sahip olanlar Âlî ve Bâlî-zâde Mustafâ Efendi’dir. Rızâ, Hocası Bâlî-zâde Mustafâ Efendi’ye tanıtımda gereken saygıyı göstermiş, eserlerinin adlarını tek tek anıp eserler hakkında övgü dolu sözler söylemiştir. Nev’î-zâde Atâyî’nin mesnevilerini adlarını anmadan birkaç pârâ olarak anmıştır. Diğer şairlerin kitaplarını da ya isimlerini zikrederek ya da sadece kitabı ve niteliği ile birlikte anmıştır.

2) ŞAİRLERİN ESERLERİNDEN ÖRNEKLER

Tezkire’de örnek olarak sunulan şiir metinleri ünlü bir kaç şairde (Bâkî, Nefî, Fehîm vb.) gazel ve kasîde, diğer şairlerde ise beyit ve beyitlerden oluşur. Bir-iki şairin ise mesnevî ve

şehr-engîzinden örnek beyit aktarılmıştır. Şiir örneği sunmada ise belirli bir ölçü gözetildiği söylenemez.

a) Örnek verme şekli: Şiir örnekleri şairlerin hal tercümelerinin sonunda yer alır. Birkaç cümleyle şaire ait biyografik bilgilerin aktarılmasını takiben şiir takdiminde esas alınan ifadelerle başvurulur. Şiir takdiminde genellikle beğeni ve övgü içerikli cümleler kurulur. Bazı şiirlerde ise tamamen Arapça-Farsça kelimelerden oluşan farklı takdim ifadelerine başvurulur. Bu takdimlerin ardından şiir örnekleri *Şi'r, Beyt, Gazel, Ebyât* vb. başlıklar ile sunulur. Genellikle fazla şiir örneğine yer verilen ünlü şairlerin sonraki şiir örneklerine geçişte *ve lehu, Dîger, Beyt-i Dîger* başlıkları seçilmiş, aralardaki açıklamalar ise *Nesr* başlığıyla sunulur. Mesnevilerinden seçilen örnek beyitler ise *Ser-âgâz, ez-Ĥamd-i Bârî, ez-Münâcât* ifadelerini takiben aktarılmıştır.

b) Örnek Seçimi ve Çeşitleri: Tezkire’de yer yer zayıf örneklerle karşılaşılsa da şiirlerin özenle seçildiği ve bu konuda titiz davranıldığı söylenebilir. Şiirlerden örnek seçerken, Rızâ’nın güzel şiirleri eserine almaya özen gösterdiği sezilir. Bu, Rızâ’nın şiirle ünsiyeti ve şair kimliği ile uyuşan bir durumdur. Yazarın bu gayreti bazı şairlerin kasîde, gazel, kıta, rübâ’î ve târîhleri, bazılarının da beyt ya da beyitleriyle Tezkire’ye girmesine sebep olmuştur.

3) RIZÂ’NIN ŞİİRE VE ŞAİRE DAİR GÖRÜŞLERİ

Rızâ, Tezkire’de şairlerin hemen hepsi hakkında iyimser bir tavır takınmış, olumlu sözler söylemiştir. Bazı şairlerin farklı tabiatları ve mizaçları hakkında bilgi vermeğe özen gösteren yazarın, şiirleri değerlendirmede, şairleri dile tasarruf, bilgi ve yeteneğe göre titiz bir sınıflamaya tabi tutmayı dikkat çekicidir. Eserinin başında birkaç beyit yazarak kendine bir mahlas edininip şair geçinen ama şairlik vasfı olmayan kişileri (müteşâ’irleri) tezkireye dâhil etmeyeceğini söyleyen Rızâ, böyle bir fikir beyan etmesine karşı eserinde bir tek şair hakkında bile olumsuz görüş bildirmez. Tezkire’de zikredilen birçok şair için takdir ifadeleri kullanarak olumlu düşüncelerini aktarır. Hatta Bahâyî (Küfrî) mahlaslı şairin hezliyatından seçtiği beytin takdimindeki “... *berây-ı ta‘accüb nüvişte*” ifadesinde bile olumsuz ve tenkitçi bir tutum sergilediği söylenemez. Bu ifadelerin yanında bazı şairleri hakkında “*tarz-ı ‘acîb eşarı ve tavr-ı garîb güftârı vardur*” şeklinde görüş beyan ettiği görülür. Yazarın bununla neyi kastedtiğini anlamak güçtür. Diğer şairlerden farklı bir ifade tarzına sahip olduğunu söylemiş olabilir. Tezkire’de bu sözlerle tavsif ettiği şairlere Nihâlî ve Ferîdî’yi örnek gösterebiliriz. Adı fazla duyulmamış Husûsî’nin şiiri hakkında övgü dolu sözler sarfederken benzer övgüyü bazen ünlü ve yetenekli şairler için bile yapmayı şairler arasında titiz bir tasnife gitmediği izlenimi verir.

Nefî, Sabrî, Bakî ve Yahyâ gibi az sayıdaki şair hakkında güzel sözler sarfetse de şiir ve şâir değerlendirmelerinde yeterince tarafsız davrandığı söylenemez. Yine de Rızâ'nın şairler hakkındaki görüşlerinin şiir değerlendirmelerinden daha dikkatli olduğunu söylemek mümkündür.

TEZKİRE'NİN DEĞERLENDİRİLMESİ

1) RIZA TEZKİRESİ'NİN KAYNAKLARI

Rızâ, eserini yazarken sağlığına yetişemediği şairleri ya onları tanıyan büyüklerinden dinleyerek, ya da kendisinden önce yazılmış tezkirelerden yararlanarak yazmıştır. Özellikle, sağlığına yetişemediği şairlerin biyografisini daha önce yazılmış tezkirelerden hareketle yazdığı kuvvetle muhtemeldir. Onun bazı şairler hakkındaki bilgi ve şiir örneklerini *Hasan Çelebi* ve *Riyâzî Tezkireleri*'nden aldığını söyleyen kaynaklar vardır. Ancak, -daha önce de belirttiği üzere- iki tezkire yazarının anlatım biçimi farklı olduğu için şair biyografilerinde Rızâ'nın Hasan Çelebi'den yararlandığı izlenimini veren cümlelere rastlanmaz. İki tezkiredeki ortak şiir örneği ise fazla değildir. *Hasan Çelebi Tezkiresi* ile *Rızâ Tezkiresi*'nin karşılaştırılması sırasında göze çarpan ortak beyitler vardır. Fakat şiir örneklerindeki benzerlik iki tezkire arasındaki etkileşim için yeterli neden değildir. *Rızâ Tezkiresi*'nde etkisi görülen *eser Riyâzü's-Su'arâ* dır. Rızâ'nın, eserini hazırlarken *Riyâzü's-Su'arâ*'dan etkilendiği yolundaki düşüncemiz, bazı şairlerin biyografilerinin benzer oluşundan kaynaklanır. Husrev, Sâ'î, Bekâyî, Hâkânî ve diğer bazı şairlerin tanıtımında Rızâ'nın kendisinden 39 yıl önce tezkire yazan Riyâzî'nin eserinden faydalandığı anlaşılır. Bizi bu düşünceye sevkeden nedenlerden biri de, her iki tezkirenin de iki bölüm halinde tertip edilmiş olmasıdır. *Riyâzü's-Su'arâ Ravza* adı verilen iki bölümden oluşurken iki bölümden oluşan *Rızâ Tezkiresi*'nde bölümlere her hangi bir ad verilmemiştir. Bu tertip tarzı Rızâ'nın eserin tertibinde *Riyâzü's-Su'arâ*'dan esinlendiği izlenimi verir.

2) RIZÂ TEZKİRESİ'NİN ETKİLERİ

Rızâ Tezkiresi, kendisinden sonra yazılan tezkireler üzerinde etkili olmuştur. Yümnîve Mucîb tezkirelerini yazarken, Rızâ Tezkiresi'nden faydalanmışlardır. Özellikle Mustafâ Mucîb Rıza Tezkiresi'nden çok faydalanmıştır. Mucîb'in faydalandıkları şairler Sultan IV. Murâd, Es'ad-ı Selânîkî, Edâiyî, Ebül-hayr, Âzerî, Emînî Ünsî, Bâkî, Bahâyî, Bahşî, Pendî, Bezmî, Beyânî, Sebâtî, Cevrî ve hemen hemen Tezkire'de yer alan diğer bütün şairler, onların

haltercümeleri ve şiir örnekleridir. Diyebiliriz ki Mucib, Rızâ'yı Riyâzî ve Hasan Çelebi Tezkireleri'nden birçok şair almakla sultana şikâyet ederken, kendisi *Riyâzî Tezkiresi*'ne zeyl yazma adına *Rızâ Tezkiresi*'ni kopya etmiştir.

3) TEZKİRE'NİN ÖZELLİKLERİ

Rızâ Tezkiresi giriş mahiyetinde kısa bir bölümden sonra şairlerin hal tercümeleri ve şiir örneklerine yer verilen iki ana bölüm ve bir hâtimeden meydana gelir. Tezkire'de gerek sultan şairler bölümü, gerekse şairler bölümüne Rızâ ne bir isim ne de numara vermiştir. Sehi, Latîfî, Riyazî vd. tezkirecilerin eserlerindeki gibi *tabaka*, *behişt*, *ravza*, *meclis* gibi adlarla anılmayan bölümlerin başlangıcı *Zikr-i Eş'ar-ı Selâtin-i Mâziye* ve *Zikr-i Şu'arâ-yı Ma'rifet-Peymā* takdimlerinden anlaşılır.

Eserin başındaki kısa giriş kısmında Rızâ “*tezki-retüş-şu'arâ imlâsı kaydına mübtelâ*” olduğunu belirttikten sonra on beyitlik bir medhiye ile devrin padişahı İbrâhim'i övüp ömrü ve saltanatı için hayır duâda bulunur. Bu övgüden, eserin Sultan İbrâhim'e sunulduğu anlaşılır. Daha sonra şu'arâ tezkiresi yazmakla bazı dostlarının düşmanlığını kazanacağını, ama bunu göze aldığını, şair geçinenleri (müteşâ'irleri) eserine almayacağını dile getirir.

Bu kısa girişten sonra *Zikr-i Eş'ar-ı Selâtin-i Mâziye* başlıklı *Sultan Şairler* bölümüne geçilir. Bu bölümde Rızâ, kuruluşundan yaşadığı devre kadar saltanat sürmüş Osmanlı sultanlarından şiir söyleyen on sultanın³⁷ yaşamöyküleri, icraatları, saltanat süreleri ve şiirlerinden örneklere yer verir.

Şair sultanlar bölümünden sonra gelen ikinci bölüm, Tezkire'nin en önemli kısmıdır. *Zikr-i Şu'arâ-yı Ma'rifet-Peymā* başlıklı bu bölümde alfabe sırasıyla 259 şairin biyografileri (hâl tercümeleri) ve şiir örneklerine yer verilir. Biyografilerinin genellikle kısa, şiir örneklerinin de az olduğu bu bölümde tanıtılan 259 şair *Es'ad Efendi* ile başlayıp *Yahyâ* ile sona erer.

Şairlerin tanıtıldığı ikinci bölümden sonra eserin bitirildiği *Hâtîme* kısmına geçilir. Farklı nüshalarda *Hâtîme* veya *Hâtîmetü'l-kitâb* başlığıyla belirtilen bu kısım kısa olup eserin tamamlanışını beyan eden bir bitiş mahiyetindedir. Yazar, bölümün sonunda “*Câmi-i mazmûn*” tamlamasında eserin bitişine ebced hesabıyla târih düşürür (*H. 1050*).

³⁷ Bu bölümdeki şair sayısı M nüshasında 10, diğer üç nüshada 9'dur.

Rızâ Tezkiresi, İkdâm Matbaası sahibi Ahmed Cevdet tarafından H.1316 / M.1900 yılında basılmıştır. Tezkire'nin eski harflerle ikinci baskısı 2002 yılında yapılmıştır. Yazar bu baskıya bir önsöz ve Tezkire'de yer alan şairlerin günümüz harfleriyle bir dizinini eklemiştir.³⁸ *Rızâ Tezkiresi* Hamit Bilen Burmaoğlu tarafından bir bitirme tezi bünyesinde Türkiye Türkçesine çevrilmiştir.³⁹ *Riyâzü's-şu'arâ* ile birlikte onyedinci yüzyılın önemli iki biyografik eserinden biri olan *Rızâ Tezkiresi*'nde hayatta olmayan şairlerin ölüm tarihleri belirtilmiştir. Geçmiş devir şairleri hakkında yazılan biyografik eserlerin verdiği bir tarih veya tarih mısra'nın bazen karanlık noktaların aydınlatılmasına katkıda bulunabileceği düşünülürse Tezkire'nin bu özelliği önem arzeder.

Şairler hakkındaki bilgilerin bir kaç cümleden ibâret olduğu *Rızâ Tezkiresi*'nde, bazı şairler hakkındaki bilgiler oldukça kısadır. Bir cümle, bazen bir kelimeden oluşan bilgilerin şairi tanıtmada yetersiz olacağı şüphesizdir. Bu tarz tanıtlara paralel olarak şiir örneklerinin de bazı şairlerde bir-iki beyitle sınırlı oluşu, bu şiirlerin şairi hakkında fikir beyanında bulunmayı güçleştirici bir nedendir.

Tezkire'nin kusurlu yanlarından biri üst düzey devlet görevlileri ile eş-dost çevresinden şairlik sıfatı zayıf kişilerin abartılı bir övgüyle sunulmasıdır. Kafiye ve vezin bilmediği halde birkaç beyit ya da şiir yazmakla kendini büyük şair sananların tezkireye alınmasına şiddetle karşı çıkan Latîfî de bu durumdan yakındır. Rızâ'nın yukarıda belirttiğimiz bu tavrı eserin başında ileri sürdüğü düşünceyle çelişmektedir. Eserinin başında müteşâ'irleri eserine almayacağını söylemesine rağmen bu düşüncesine bağlı kalmayışı bir tutarsızlık olarak nitelenebilir. Tezkire'de Huşûşî hakkındaki cümleleri şairlik vasfı zayıf üst düzey devlet görevlileri hakkındaki biyografik bilgilere örnek teşkil etmektedir.

Biyografik bilgilerin kısalığı ve şiir örneklerinin yetersizliğine rağmen, *Rızâ Tezkiresi* on yedinci yüzyılın önemli iki tezkiresinden biridir. *Rızâ Tezkiresi* muhtasar (kısaltılmış, özet) yapısıyla 16. yüzyılın dolgun tezkireleri ile 17 ve 18. yüzyılın antolojik tezkireleri arasında bir geçiş dönemi eseri görünümündedir. Onun şairler hakkında verdiği bilgiler, onaltıncı yüzyıl tezkireleri yanında kısa ve bazen yetersiz olsa da Râmiz, Güftî ve Kaf-zâde Fâ'izi'nin antolojik tezkireleri yanında küçümsenmeyecek düzeydedir. Tezkire türünün giderek önemini yitirdiğinin birer belgesi durumundaki antolojik tezkirelerin yanında, *Rızâ Tezkiresi* yaşadığı devir şairleri hakkında önemli bir kaynak durumundadır.

³⁸ Sâdık Erdağı (Hızl.) (2002). Seyyid Rızâ (Zehrimâr-zâde). Ankara: Barla Nşr. 109.

³⁹ Hamit Bilen Burmaoğlu (1970). *Rızâ Tezkiresi (Transkripsiyonlu Metin). Bitirme Tezi*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

Rızâ Tezkiresi'nin bir özelliği de sınırlı oluşudur. Kapsadığı dönem itibariyle 50 yıllık bir zaman diliminde (H.1000-1050) yetişmiş ve ölmüş şairleri bünyesine alan eser, bu devir şairleri için önemli bir kaynak durumundadır. Kendisinden önce yazılmış Kâf-zâde Fâ'izî'nin eseri *Zübdetü'l-Eş'âr*'ın antolojik mahiyeti ve biyografik bilgilerinin yetersizliği ile kendisinden sonra yazılmış Yümnî ve Mucîb tezkirelerinin önemsiz eserler oluşu dikkate alınır, *Rızâ Tezkiresi*'nin on yedinci yüzyıl tezkireleri içindeki yeri daha iyi anlaşılır.

Tezkire'nin dikkati çeken özelliklerinden biri de tarih manzumelerinin çokluğudur. Devrin önemli zaferleri Bağdâd ve Revân fetihlerine düşürülen tarihler, Tezkire'deki şiir örnekleri içerisinde önemli bir yere sahiptir. Riyâzî'nin eseri *Riyâzü's-su'arâ* ile birlikte 17. yüzyılın önemli iki tezkiresinden biri olan *Rızâ Tezkiresi* H. 1000 ile 1050 yılları arasında yaşamış ve ölmüş şairler için başvurulabilecek önemli bir kaynak durumundadır.

4) TEZKİRE'NİN DİL VE ÜSLUP ÖZELLİKLERİ

Rızâ Tezkiresi anlaşılır bir dille yazılmıştır. Kendisinden önce yazılmış *Hasan Çelebi Tezkiresi* ile 17. yüzyılda Veysî ve Nergisî'nin eserlerinde had safhaya ulaşan dönemin ağır dili yanında *Rızâ Tezkiresi*'nin dilini devrine göre anlaşılır olarak nitelenmek uygun olacaktır. Şairleri tanıtıcı cümlelerde Arapça-Farsça kelime ve tamlamalara yer verilmekle birlikte bunlar hem kalıplaşmış ifadelerdir, hem de anlaşılır mahiyettedirler. Az sayıda şairin tanıtımında inşa örneği bir takdime gidilse de bu tarz tanıtımlar fazla değildir. Şair sultanların takdiminde bile ağır bir dil kullanmayan Rızâ az sayıdaki üst düzey devlet ve din görevlisi (kazasker, şeyhülislâm vb.) ile bir kaç ünlü şairi inşa örneği cümlelerle takdim yoluna gitmiştir. Ancak, bu tarz takdimlerin Bâkî, Husûsî, Nef'î, Rif'atî, Riyâzî ve Sa'id gibi az sayıda şair için yapılması, gerekse nispeten anlaşılır oluşları tezkire genelindeki anlatımda bir çeşni olarak nitelenebilir.

Şairlerin biyografilerinde ve şiirlerin takdiminde seci'li ifadelere sıkça başvurulması Tezkire'nin göze çarpan dil özelliklerinden biridir. Seci'li ifadelerin dîvân sahibi Rızâ'nın şair kimliği ile ilgili olduğu ve şair yanını nesre taşıdığı söylenebilir. İslâm ülkelerinin edebiyatlarına Kur'ân'dan geçen ve Türk edebiyatında özellikle 15. yüzyıldan itibaren görülen seci'li anlatım nesre şiirsel bir hava katmıştır. Asıl süslü nesrin ögesi olmakla birlikte orta nesirde de başvuru seci' sonraki devirlerde giderek yaygınlaşmış ve anlamı gölgelemediği oranda doğal karşılanmıştır.

5) TEZKİRE’NİN TÜRKİYE KÜTÜPHANELERİNDEKİ YAZMA NÜSHALARI

Rıza Tezkiresi’nin dördü İstanbul kütüphanelerinde olmak üzere beş yazma nüshası mevcuttur. Bu yazmalar;

Millet Kütüphanesi, Ali Emiri (AE) Tarih, no: 764

Süleymâniye Kütüphanesi, Âşir Efendi, no.: 243

Köprülü Kütüphanesi, Âsım Bey, no.: 387

İstanbul Üniversitesi (İÜ) Kütüphanesi, Türkçe yazmalar (TY) no.: 2563

Edirne Selimiye Kütüphanesi (eksik) no.: 2110’da kayıtlıdır.

Yazmalar içerisinde en hacimli olanı, 256 şairi bünyesinde toplayan Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî (AE) Tarih numara 764’te kayıtlı nüshadır. Nüshanın sonunda bulunan ketebe (yazdı) kaydından H.1187 yılında istinsah edildiği anlaşılır. Millet Kütüphanesi AE nüshasından sonra diğer önemli nüsha Köprülü Kütüphanesi Âsım Bey numara 387’de bulunan nüshadır.

Süleymâniye Kütüphanesi Âşir Efendi Bölümü numara 243’de bulunan nüsha diğerlerine göre bir özet görünümündedir. Bünyesine aldığı 177 şairle en az şair sayısına sahip bu nüsha, gerek dil özellikleri gerekse Hicri 1050 yılından sonra ölen bazı şairlerin ölüm tarihlerini belirtmesiyle, yakın tarihte istinsah edilmiş izlenimi vermektedir.

KAYNAKÇA

- Abdulkadiroğlu, Abdülkerim (Hızl.) (1999). *İsmail Belîğ, Nuhbetü'l-Âşâr Li-Zeyl-i Zübdeti'l-Eş'âr*. Ankara: AKM Yay.
- Açıkgöz, Namık (1982). *Riyâzü's-Şu'arâ: Riyâzî Mehmed Efendi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Akkuş, Metin (1995). "Osmanlı Tezkirecilik Geleneğinde Tek Tarih-Tezkire Örneği: Kühü'l-Ahbâr". *Yedi İklim* (Kasım) (68): 24.
- Alpay, Günay (1970). "Rızâ". C. 9. İstanbul: MEB Yay. 727.
- Altuner, Nuran (1989). *Safâî ve Tezkiresi: İnceleme-Tenkitli Metin-İndeks*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Ayverdi, İlhan (2005). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. C. I. İstanbul: Kubbealtı Nşr.
- Bilici, Faruk (1991). "Büyük bir Şeyhülislam Ailesinin Son Halkası: Dürri-zâde Abdullah Beyefendi". *Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu'na Armağan*. İstanbul: İÜ Ed. Fak. Tarih Arş. Mrk. Ed. Fak. Basımevi. İst. 307.
- Burmaoğlu, Hamit Bilen (1970). *Rızâ Tezkiresi (Transkripsiyonlu Metin)*. Bitirme Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Canım, Rıdvan (2000). *Latîfî, Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsıratu'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*. Ankara: AKM Yay.
- Çağbayır, Yaşar (2007). *Ötüken Türkçe Sözlük*. C. 1-5. İstanbul: Ötüken Yay.
- Çapan, Pervin (Hızl.) (2005). *Muştafa Safâî Efendi, Tezkire-i Şafâî (Nuhbetü'l-Âşâr Min Fevâ'idü'l-Eş'âr)*. Ankara: AKM Yay.
- el-Aclûnî İsmâ'îl b. Muhammed (1351). *Keşfü'l-Hafâ ve Muzîlu'l-ilbâs 'amme's-tehere mine'l-ehâdîsi 'alâ elsineti'n-nâs*. C. II. Beyrut. 132
- Elmalılı Hamdi Yazır (2012). *Kur'an-ı Kerîm ve Yüce Mealî*. İstanbul: Ravza Yay.
- Erdağı, Sadık (2002). *Seyyid Rızâ (Zehrimâr-zâde)*. Ankara: Barla Nşr.
- Genç, İlhan (Hızl.) (2000). *Esrar Dede, Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye*. Ankara: AKM Yay.
- Horata, Osman (1987). "Nedîm-i Kadîm, Hayatı-Sanatı ve Eseri". *Hacettepe Üni. Edebiyat Fak. Dergisi* 1: 120-152.
- İnce, Adnan. *Sâlim Tezkiresi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.

- İpekten, Haluk, Mustafa İsen, Recep Toparlı, Naci Okçu, Turgut Karabey (1988). *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Ankara: Kültür ve Turizm Bak. Yay.
- İpekten, Haluk (1991). *Türk Edebiyatının Kaynaklarından Türkçe Şu'ara Tezkireleri*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- İsen, Mustafa (1989). "Dîvân Edebiyatı'nda Mahlasdaş Şâirler". *Millî Eğitim Dergisi*: 22-29.
- İsen, Mustafa (1989). "Divan Şairlerinin Mesleki Konumları". *Millî Eğitim Dergisi* 83 (Mart): 35-41.
- İsen, Mustafa (1989). "Tezkirelerin Işığında Divan Edebiyatı'na Bakışlar- Divan Şairlerinin Tasavvuf ve Tarikat İlişkileri". *Millî Eğitim Dergisi* 84: 21-27.
- İsen, Mustafa (1990). *Latîfî Tezkiresi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay. 22
- İsen, Mustafa (Hzl.) (1994). *Kühü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKM Yay.
- İsen, Mustafa (1998). *Sehî Tezkiresi: Heşt Bihişt*. Ankara: Akçağ Yay.
- İsen, Mustafa (2003). "Tezkirelerin Işığında Divan Edebiyatı'na Bakışlar-Osmanlı Kültür Coğrafyasına Bakış". *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yay. 351-357.
- İsen, Mustafa, Filiz Kılıç, İ. Hakkı Aksoyak, Aysun Eydurun (2002). *Şair Tezkireleri*. Ankara: Grafiker Yay.
- İslam Ansiklopedisi* (2001). C. 12/1. Eskişehir: MEB. Yay.
- Karahan, Abdülkadir (2001). "Tezkire". *İslam Ansiklopedisi*. C. 12/1. Eskişehir: MEB Yay.
- Kılıç, Filiz (1995). *Meşâ'irü's-Şu'arâ, İnceleme-Tenkitli Metin*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Me'âli* (1993). Hzl. A. Özek vd. Ankara: TDV Yay.
- Kurnaz, Cemal (1997). *Divan Edebiyatı Yazıları*. Ankara: Akçağ Yay.
- Kurnaz, Cemal (1997). "Seyyid Mehmed Rızâ'nın Kızanlık Kasidesi". *Divan Edebiyatı Yazıları*. Ankara: Akçağ Yay.
- Kurnaz, Cemal (Hzl.) (1992). *Ahmet Talat Onay, Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar*. Ankara: TDV Yay.
- Kurnaz, Cemâl (2003). "Divan Şairi Kimdir?". *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yay. 359, 360.
- Kutluk, İbrahim (Hzl.) (1989). *Kınalı-zade Hasan Çelebi, Tezkiretü's-Şuarâ*. C. I. Ankara: TTK Yay.

- Levend, Âgah Sırrı (1988). *Türk Edebiyatı Tarihi I (Giriş)*. Ankara: TTK Yay.
- Lugal, Necati (Hzl.) (1990). *Devletşah, Tezkire-i Devletşah*. İstanbul: MEB Yay.
- Macit, Muhsin (1993). “Mukaddimelere Göre Tezkire Türünün Teşekkülünde Herat Tezkirelerinin Rolü”. *Yedi İklim Aylık Kültür, Sanat ve Edb. Dergisi* 35 (Şubat): 5-8.
- Meydan Larousse* (1992). C. 6. İstanbul: Meydan Yay.
- Mustafa Mucîb Efendi. *Tezkire*. Nûruosmâniye Ktp. Nu. 4965. yk. 287-293.
- Pakalın, M. Zeki (1983). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. C. I-III. İstanbul: MEB Yay.
- Pala, İskender (1991). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü I, II*. Ankara: Akçağ Yay.
- Parlatır, İsmail (2006). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Yargı Yay.
- Peremeci, Osman Nuri (1940). *Edirne Tarihi*. İstanbul.
- Riyâzî Mehmed. *Riyâzü’ş-Şu’arâ*. Süleymâniye Ktp. Lala İsmâ’il. No. 314, 159 yk.
- Sertoğlu, Midhat (1986). *Osmanlı Tarih Lugatı*. İstanbul: Enderun Ktb.
- Seyyid Rızâ (1316). *Tezkire-i Rızâ*. Tâb’i vü Nâşiri: Ahmed Cevdet. Der-sa’âdet: İkdâm Matb.
- Özcan, Abdülkadir (1989). *Şeyhî Mehmed Efendi, Şakâ’ikü’n-Nu’mâniyye ve Zeylleri, “Vekâyi’ü’l-Fudalâ”*. C. I. İstanbul: Çağrı Yay.
- Tolasa, Harun (1975). *Sehî, Latîfî ve ‘Âşık Çelebi Tezkirelerinde Şair Tetkik ve Tenkîdi*. Doçentlik Tezi. Erzurum.
- Türk Ansiklopedisi* (1978, 1982). C. 27, 32. Ankara.
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi* (1998). C. 8. İstanbul: DergâhYay.
- Türkçe Sözlük* (1988). Ankara: TDK Yay.
- Unat, Faik Reşit (1988). *Hicrî Tarihleri Milâdî Tarihe Çevirme Kılavuzu*. Ankara: TTK Yay.
- Üzgör, Tahir (1991). *Fehîm-i Kadîm-Hayatı, Sanatı, Dîvânı ve Metnin Bugünkü Türkçesi*. Ankara: AKM Yay.
- Yılmaz, Kaşif (1983). *Güftî, Hayatı-Eserleri-Edebi Kişiliği-Tezkireciliği ile Dîvânı-Zafernâmesi ve Teşrîfâtü’ş-Şu’arâsı’nın Tenkitli Metni*. Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Yılmaz, Mehmet (1992). *Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler (Ansiklopedik Sözlük)*. İstanbul: Enderun Ktb.
- Yümnî. *Tezkire*. Millet Ktp. AE Tarih. No. 780.

Zavotçu, Gencay (2007). “Vişnezâde İzzetî”. Uluslararası Türklük Bilgisi Sempozyumu. Atatürk Üni. Fen-Edebiyat Fak.Türk Dili ve Ed. Bl., 25-27 Nisan.

VI. BÖLÜM

TEZKİRE'NİN TENKİTLİ METNİ

بسم الله الرحمن الرحيم⁴⁰ الحمد لله رب العالمين و الصلوة على رسوله المجتبي محمد المصطفى و على آله و صحبه اجمعين⁴¹

بحمد الله ذى المن العظيم
و بسم الله الرحمن الرحيم

Hudâyâ cümle eşyâ saña merhûn
Ta‘âlâ şânühü ‘ammen yeķûlûn⁴²

Kıt‘a li-Mü’ellifihi⁴³

Ne zâhir kim mezâhirde hüveydâ
Senûñ emrûñledür pinhân ü peydâ

İder bād-ı şabâ bir gâhi taḥrîk
Bilürsün sen anı cümle bed ü nîk

Hudâyâ ‘izzetûñ ḥaķķı du‘âmı müstecâb eyle
Serüm baḥr-ı maḥabbet içre gûyâ bir ḥabâb eyle

Süveydâ-yı derûnumda ḳoma hîç ğıll u ğış yâ Rab
Ki mir’ât-ı zamîrüm⁴⁴ reşk-i feyz-i âfitâb eyle

Ve ba‘de bu faķîr-i bî-riyâ Seyyid⁴⁵ Mehmed Rızâ⁴⁶ tezkiretü’s -şu‘arâ imlâsı kaydına mübtelâ olup selâṭîn-i mâziyenüñ⁴⁷ eş‘ar-ı sâhib-iz‘ânı⁴⁸ ve biñ târîḥinden berü şî‘rle âzmâyiş-i tab‘ iden süḥan-verânı taḥrîre cür‘et ve taṣṭîre⁴⁹ mübâşeret itmişdür⁵⁰.

⁴⁰ بسم الله الرحمن الرحيم (*Esirgeyen ve bağışlayan Allah’ın adıyla!*): S, M, İÜ.

⁴¹ *Hamd O (yüce) Allah’a mahsustur (yüce Allah içindir), dualar o seçilmiş peygamber Muhammed Mustafa’nın, evlâdının ve ashâbının cümlesi üzerine olsun!*

⁴² Bu iki beyt İÜ, K, S nüshalarında yoktur.

⁴³ Kıt‘a li-mü’ellifihi; -:S.M: Rübâ’î li-nâmikihi:K, İÜ

⁴⁴ Zamîrüm: S: derûnum

⁴⁵ Seyyid: es-Seyyid: S

⁴⁶ Mehmed Rızâ: Rızâ: M, K, İÜ

⁴⁷ Mâziye’nün: M: ‘Osmâniye’den

⁴⁸ Eş‘ar-ı sâhib-iz‘ânı: eş‘arını: S, K, İÜ

⁴⁹ Taḥrîre cür‘et ve taṣṭîre: taḥrîr ü taṣṭîre:S, K, İÜ

⁵⁰ İtmüşdür: S: itmişdüm

ZİKR-İ PÂDİŞÂH-I İSLÂM halledet hilâfetuhu ilâ yevmi'l-kıyâm ⁵¹

Bir şehen-şâh-ı cihân-ı Ferîdün-fer ve bir ⁵² pâdişâh-ı zamân⁵³-ı Cem-şîd-efser ⁵⁴ evân-ı
‘adlindeki zümre-i ‘ulemâ vü ⁵⁵ sühan-verân ihsânının şermendesı ve şu‘arâ vü erbâb-ı ‘irfân
ez-dil ü cân halka-begüş-bendesidür ⁵⁶.

Ş‘ir ⁵⁷

Ne şehdür kim şehâsın görse Hâtem
Kelâm itmez kalurdı şöyle ebkem ⁵⁸

İderdi kendüyi pür-şerm ü ⁵⁹ bî-tâb
Olurdı şanki ebr içinde meh-tâb

‘Adâletde ⁶⁰ nazîr olmaz o şâha
Ki çekmez tîğ aşlâ bî-günâha

İder mazlûmı zâlimden himâyet
Kimesne idemez zulm ü ⁶¹ şekâvet

Ne şehdür kim nice Cem-şîd-efser
Rikâbınca yürür ‘abd-ı muḡarrer ⁶²

(2a)

Ne şehdür kim yedi iḡlîm anuñdur
Ki tâc ⁶³-ı salṡanat diḡîm anuñdur

⁵¹“ Kıyâmet gününe kadar Onun hilâfeti dâ’im olsun!; ilâ yevmi’l- kıyâm: ilâ ḡâyeti’z-zamân: M;
Zikr... kıyâm:: -: K, İÜ

⁵² Bir: S: zikr

⁵³ Pâdişâh-ı zamân:- İÜ, K

⁵⁴ Cem-şîd-efser: M: Cem-şîd-güster

⁵⁵ vü:-M

⁵⁶ Bendesidür: bendesi:S.

⁵⁷ Ş‘r: Nazm: S

⁵⁸ Ebkem: bî-fem: S

⁵⁹ ü: - S

⁶⁰ ‘Adâletde: ‘adâletle: İÜ

⁶¹ ü:-S

⁶² Mukarrer: muḡakkar: S

⁶³ Tâc: tâb: S

Şeh İbrâhîm⁶⁴ Hân-ı ‘adl-peymâ
Ki nûr-ı ‘adli birle taldı dünyâ

İlâhî zâtını hıfz it belâdan
Maşûn eyle haţâdan hem kazâdan

Cihân turdukça⁶⁵ var eyle vücûdın
İde ehl-i dile ihsân ü cûdın⁶⁶

Ola taht-ı zer üzre şâd u handân⁶⁷
İde ‘ömrin ziyâde Hayy ü Yezdân

Pes bu fakîr-i⁶⁸ pür-takşîr⁶⁹ fi-zemâninâ tezîkiretü’ş-şu‘arâ imlâ vü inşâ eylemek haţâ-i mahz⁷⁰ olup belki ma‘rifet degül sefâhat ‘add olunmak mertebesinde olduğu zâhir ü hüvevdâdur⁷¹. Zîrâ gürûh-ı şu‘arâyâ vuķûf muhâl olduğundan mâ‘adâ nice yârân-ı⁷² bâ-şafâ⁷³ ve nice hullân-ı bâ-vefâ⁷⁴ saķâmet-i tab‘ını fehme kâdir degül iken kendüye bir mahlaş⁷⁵ isnâd ve elbette şâ‘irem deyü⁷⁶ feryâd ider. Bu fakîr-i⁷⁷ keşîrü’t-takşîr ise müteşâ‘irleri matrûh u merdûd idüp bu⁷⁸ cerîde-i muhtaşar u müfîdeye⁷⁹ tedhîl ü tahrîr itmemek⁸⁰ üzre karar vermişemdür. Öyle⁸¹ olsa bu tâ‘ife beni siper-i şemşîr-i zebân ve tu‘me-i tîğ-i⁸² hezeyân itmekden hâlî degüllerdür.⁸³ Ne çâre kazâyâ rızâ⁸⁴ virmeden gayra mecâl muhâldür.

⁶⁴ İbrâhim: İbrâhim: S

⁶⁵ Turdukça: ola durdukca: İÜ

⁶⁶ İhsân ü cûdın: İhsân-ı cûdın: S; Bu mısra K, İÜ nüshalarında yoktur.

⁶⁷ Taht-ı zer üzre şâd ü handân: taht-ı sa‘âdet üzre handân: K, İÜ

⁶⁸ Fakîr: hakîr: İÜ

⁶⁹ Taksîr: tefhîm: K

⁷⁰ Hatâ-i mahz: mahz-ı hatâ: M

⁷¹ Mertebesinde olduğu zâhir ü hüvevdâdur: mertebesindedür: S, K, İÜ

⁷² Yârân:zamân: İÜ

⁷³ Bâ-şafâ: Müşfik: S

⁷⁴ Hullân-ı bâ-vefâ: ihvân-ı gayr-ı muhakkık: S

⁷⁵ Mahlas:mahlası: S, K, İÜ

⁷⁶ Deyü: diyü: S

⁷⁷ Fakîr: hakîr: İÜ

⁷⁸ Bu:-: S, K, İÜ

⁷⁹ Müfîdeye: müfîde: S, K, İÜ

⁸⁰ İtmemek: eylemek: İÜ

⁸¹ Öyle: eyle: M

⁸² Tîğ:-:S

⁸³ Degüllerdür: olmamaları mu karrerdür: S

ZİKR-İ EŞ‘AR-I SELÂTİN-İ MÂZİYE Nûrullâhü Merķadühüm

HAZRET-İ SULTÂN MURÂD HÂN İBN-İ SULTÂN MEHMED HÂN⁸⁵

Ol Pâdişâh-ı pür-edeb *Ebü’l-ḥayrât* lakabı ile mülakḳabdur. Ḥayrât u ḥasenâtlarınıñ nihâyeti olmayup Burûsa’da câmi‘-i şerîf ü medrese vü imâret ve Edirne’de Murâdiyye Câmî‘i ve Mevlevî-ḥâne vü ‘imâret ve Üç Şerefelü Câmî‘i ve medâris ü Dârü’l-ḥadîs (2b) Câmî‘i vü medrese ve ḥayret-efzâ-yı ‘âlem ü ‘ibret-nümâ-yı benî Âdem olan Ergene Köprüsi ki yüz yetmiş dört tāk-ı bülenddür bunların eşer-i ḥâşş-ı bî-mânendidür. Ve ol pâdişâh-ı be-nâm bilâd-ı müteferriķada on toķuz ḥammâm binâ itdürmişlerdür ki her biri ḥayret-dih-i ḥavâşş u ‘avâmdur. Hoş-tâb u nîk-nihâd ve eş‘âr dimege mu‘tâd idiler. Bu iki beyt-i leṭâfet-şi‘âr zâde-i ṭab‘-ı durer-bârlarıdur:

Şi‘r

Sâķî getür [getür] yine dünki şarâbumı
Söylet dile getür yine çeng ü rebâbumı

Ben var iken gerek baña bu zevķ ü bu şafâ
Bir gün gele ki görmiye kimse tûrâbumı

Neşr: Sekiz yüz yigirmi dördte cülûs buyurup ve ol şâhib-devlet otuz sene ḥilâfet idüp vedâ‘-ı ‘âlem-i fânî eylediler.

HAZRET-İ EBÜ’L-FETH SULTÂN MEHMED İBN-İ SULTÂN MURÂD HÂN⁸⁶

Fâtih-i Kōstanṭiniyye’ dūr. Maḥlaş-ı şerîfleri ‘Avnî olup evşâf-ı cemîlleri⁸⁷ takrîr ü tahrîrden müstağnîdür⁸⁸. Elsine-i nâsda ma‘rûf u ma‘lûm ve ketb-i tevâriḥde mestûr u merķûm olduğına binâen beyândan müstağnîdür. Ri‘âyet-i erkân-ı dîn-i metîn pîşesi ve hem-vâre şalâḥ u takvâ endîşesi olup ḥaṭṭâ ḳable’l-feth feth-i Kōstanṭiniyye tarihînin beyân ve gencîne-i keşf ü

⁸⁴ Rızâ: -: İÜ

⁸⁵ Hazret-i Sultân Murâd Hân İbn Sultân Mehmed Hân:M:2b; -: S, K, İÜ

⁸⁶ Hazret-i Ebü’l-feth Sultân Mehmed Hân: 3a ; S:2b, 3a; İÜ:2b; Hazret-i Ebü’l-feth Sultân Mehmed Hân Gâzi: K; 49a

⁸⁷ Evşâf-ı Cemîlleri: tavsif-i evşâf-ı cemîli: S

⁸⁸ Takrîr ü tahrîrden müstağnîdür: -: M

kerâmeti ‘ayân iden ⁸⁹ kutbü’l-‘ârifîn hazret-i Şeyh Ak Şemse’d-dîn’den ba‘de’l-feth inâbet murâd eyledükde hazret-i Şeyh-i lezâ’iz-i bâtniyye_ıtab‘-ı şerîfe çâşnî-i hulûvv-i ma‘nevî irâs idüp aıhvâl-i ‘âleme taıayyüdden berî olursaz hâl-i salıanat muıhtell ü müşevveş olur deyü ⁹⁰ tecvîz itmemişler idi. Hayrât u hasenâtıları hayret- efzâ-yı selâîîn ve ‘ibret-nümâ-yı havâkıındır. (3a) Şehr-i Kışantıniyye’de cāmî‘-i şerîf ve sekiz ‘aded medrese-i münîfe vü ‘imâret ü dârü-ş-şifâ müceddeden ihdâs ü binâ itdürmişlerdür ki her biri hayret-efzâdur. Gâh u bî-gâh semend-i ıtab‘-ı çâlâkları ‘arşa-i ma‘ânîde cevelân idüp şadâ-yı tâzî-yâne-i ebyât ü eş‘ârları güş-ı erbâb-ı ‘irfâna irişür idi ⁹¹. Bu iki beyt-i dil-güşâ ⁹² hazret-i bî-hem-tânuñ ⁹³ zâde-i ıtab‘-ı ‘âlem-ârâlarıdur ⁹⁴:

Beyt ⁹⁵

Selâmet bāğına ‘işret içün başdum kıadem cānā
Medîd olmadı zevkıum ‘aķıbet faşl-ı hazān ⁹⁶ oldu

Beyt-i Dığer

Sâķiyā mey şun ki bir dem lâle-zâr elden gider
İrişür vakt-ı hazān faşl-ı bahār ⁹⁷ elden gider

Neşr ⁹⁸: Sekiz yüz elli beşde evreng-nişîn-i taıht-ı zer-endüd-ı pâdişâhî olup ⁹⁹ müddet-i salıanatları otuz bir ve müddet-i ‘ömrleri elli ¹⁰⁰ bir senedür.

⁸⁹ “Elsine-i (...) ‘ayân iden”:-: K, S, İÜ

⁹⁰ “Kutbü’l- ‘ârifîn (...) deyü” :-: K, S, İÜ

⁹¹ “Tecvîz (...) irişür idi” :-: S, K, İÜ

⁹² Dil-güşâ: ġarrâ: S, K; -: İÜ

⁹³ Bî-hem-tânuñ: ‘âlî-cenâbuñ: S

⁹⁴ ‘Âlem-ârâlarıdur: bî-hem-tâlarıdur: S: dil-güşâlarıdur: K, İÜ

⁹⁵ Beyt: Şi‘r: S; Dığer: M

⁹⁶ Fasıl-ı hazān: vakt-ı hazān: S, K

⁹⁷ Fasıl-ı bahār: vakt-ı bahār : M, İÜ

⁹⁸ Neşr:-: S, K, İÜ

⁹⁹ Evreng-nişîn-i taıht-ı zer-endüd-ı pâdişâhî olup: Evreng-nişîn-i taıht-ı şehen-şâhî ve serîr-i pâdişâhî ve cülûs idüp: M

¹⁰⁰ Elli: -: M

HAZRET-İ SULTÂN BÂYEZİD HÂN İBN-İ SULTÂN MEHMET HÂN ¹⁰¹

Mağlaş-ı şerîfleri ‘Adlî olup vücūd-ı latîfleri ¹⁰² pür-sehâ vü kerem ve zât-ı sûtûde-şiyem-i ‘âlî-himemleri ¹⁰³ rûh-ı mücessem-i şehen-şâh-ı mu‘azzem idiler. Mağdûm-ı Sâmi Hâzret-i Monlâ ¹⁰⁴ Câmî’ye her re’s-i senede ‘aşıyye-i hüsrevânîlerinden şurre îşâr idüp anlar dağı medh ü şenâlarında kaşâ’id-i bî-hem-tâ peydâ vü ¹⁰⁵ işdâr iderler idi.

Kıt’a li- Nâmıkihi ¹⁰⁶

Ne kadar pâdişeh ¹⁰⁷ olmak gerek ey dil aña
Ki anı medh ü senâ eyleye Monlâ ¹⁰⁸ Câmî

Ehl -i ‘irfâna mağabbetle ri‘ayet idenün
Haşr olunca unudılmaz (3b) bu ¹⁰⁹ cihânda nâmi

Neşr¹¹⁰ : Bunlar dağı peder-i vâlâ-güherleri gibi maħrûsa-i mezbûrede câmî‘ vü medrese ve ‘imâret-i bî-hem-tâ [vü] mücedded inşa itdürmişlerdür ki hâzîne-i bî ‘aded ü bî-intihâ ħarc u şarf olunmuşdur ¹¹¹. Bu iki beyt-i latîf ol zât-ı şerîfün ¹¹² zâde-i şab‘ -ı nazîfleridür:

Beyt ¹¹³

Beni lâ-y‘ağıl iden ¹¹⁴ şerbet-i la‘l-i lebidür
Beni ser-geşte kılan ¹¹⁵ âh-ı çeh-i ğebgebidür

¹⁰¹ Hâzret-i Sultân Bâyezid Hân İbn Sultân Mehmed Hân: S 3a; M 3a,b; K 49b; İÜ 3a

¹⁰² Latîfleri: şerîfleri: S

¹⁰³ Zât-ı sûtûde-şiyem ‘âlî-himemleri: zât-ı sûtûdeleri ve şiyem-i ‘âlî-himemleri: S; zât-ı sûtûde-şiyem-i ‘âlî-himmetleri: İÜ

¹⁰⁴ Monlâ: Mollâ: S, M

¹⁰⁵ Kasâ’id-i bî-hem-tâ peydâ vü: kasâ’id ü eş‘âr: S

¹⁰⁶ Kıt’a li-nâmıkihi:li-nâmıkihi: K, İ; Kıt’a: M

¹⁰⁷ Pâdişeh: pâdişâh: M, S

¹⁰⁸ Monlâ: Mollâ: M, S

¹⁰⁹ Bu: -: S, M

¹¹⁰ Neşr: -: S, K, İÜ

¹¹¹ “Bunlar (...) olunmuşdur”: -: S, K, İÜ

¹¹² Şerîfün: zî-zarîfün: İÜ

¹¹³ Beyt: Şi‘r: S; Diğer: M

¹¹⁴ İden: -: S

¹¹⁵ Kılan: kıl: S

Beyt-i Dîger ¹¹⁶

Ey süvâr-ı esb-i nâz olan riķâb-ı cāna baş
Şimdilik meydān senüñdür ayağūñ merd-āne baş

Nesr¹¹⁷ : Sekiz yüz seksan ¹¹⁸ altıda ¹¹⁹ pîrāye-bahş-ı ¹²⁰ evreng-i şehen-şāhî ve cālîs-i taht-ı pādîşāhî ¹²¹ olup müddet-i saltanatları otuz iki ve müddet-i ‘ömrleri altmış iki senedir.

HAZRET-İ SULTÂN SELİM HÂN İBNÜ’S- SULTÂN BÂYEZİD HÂN
FÂTİHÜ’L-ĦAREMEYN-İ ŞERİFEYN

Maḥlaş-ı şerîfleri Selîmî’dür ¹²². Bunlar daḡı maḥrûsa-i mezbûrede ‘imâret ü medreseyi müştemil cāmi‘-i bî-hem-tâ ve ma‘bed-i dil-güşâ iḥdās ü peydâ itdürmişlerdür ki ḡayret-efzâdur. Kuvvet-i Kāhireye mâlik ve bi’z-zât tarîķ-i cihâda sâlik pādîşāh-ı cihân ve şāḡib-ķırân-ı zamân idiler. Fârisî ve Tûrkî eş‘âr-ı belâgat-‘unvânları olup ¹²³ bu beyt-i sûz-nāk ¹²⁴ ol tıynet-i pâkūñ kelâm-ı çālâkıdur ¹²⁵:

Şi‘r ¹²⁶

Hücûm-ı neşveden bî-tâb-ı çeşmi
Anuñ-çün ‘âşıkūñ da âb-ı çeşmi

Beyt ¹²⁷

Fıkr mî-kerdem şebî k’ân mäh-râ bînem be-ḡvâb
Men der-în bûdem ki nâ-geh şod ṭulû‘-ı âfitâb ¹²⁸

¹¹⁶ Beyt-i Dîger: Beyt: M: ve lehu: İÜ; -: S

¹¹⁷ Nesr: -: K, S, İÜ

¹¹⁸ Seksan: seksen: M

¹¹⁹ Altıda: altıdur: M

¹²⁰ Pîrāye-bahş: pîrāye pîrāye-bahş: K

¹²¹ ve cālîs-i taht-ı pādîşāhî: -: S, K, İÜ

¹²² Selîmî’dür: Selîmî: S

¹²³ “Bunlar (...) olup”: -: S, K, İÜ

¹²⁴ Beyt-i sûz-nāk: eş‘âr: S

¹²⁵ Pâkûn kelâm-ı çālâkıdur: pâkden bedîdârdur: S

¹²⁶ Şi‘r: -: M, İÜ, K

¹²⁷ Beyt: Fârsî: S

Neşr¹²⁹ : Tokuz yüz on sekizde evreng-nişin-i taht-ı ‘ālī-baht olup müddet-i salṭanatları sekiz sene ve tokuz (4a) ay¹³⁰ ve müddet-i¹³¹ ḥayātları elli beş senedir. Müddet-i ḳalīl-i salṭanatlarında Fātiḥ-i Mısrū’l-Ḳāhire ve ḥaremeyn-i Şerīfeyn olduklarında merhūm Kemāl Pāşā-zāde ḥazretleri’nden şādır olmuştur:

Ḳıṭ ‘a-i Kemāl Pāşā-zāde¹³²
Az müddetde çok iş itmiş-idi
Sāyesi¹³³ olmuşdu ‘ālem-gīr

Şems-i ‘aşr idi ‘aşrda şemsün
Zıllı memdūd olur zamānı¹³⁴ ḳaşīr

ḤAZRET-İ SULTÂN SÜLEYMÂN ḤÂN İBNÜ’S-SULTÂN SELİM ḤÂN¹³⁵

Maḥlaş-ı şerīfleri Muḥibbī olup bunlar daḥı maḥrūsa-i mezbūrede ecdād-ı ‘ālī-nijādları gibi cāmī’-i ‘ālī vü medāris-i mevālī ve ‘imāret ü dārü’ş-şifā iḥdāş ü binā itdürmüşlerdür ki her biri ḥayret-efzā vü ‘ibret-nümādur. Evşāf-ı cemīlleri sâ’ir tezākirde tastīr olduğına bināen¹³⁶ taḥrīr-i kilḳ-i nādire-perdāzdan müstağnīdür. Zamān-ı salṭanatlarında erbāb-ı ma’rifete rağbet buyurup her şā’ire¹³⁷ mikdār-ı mertebe¹³⁸ ‘atiyye-i ḥüsrevānīden vaṣīfe ta’yīn¹³⁹ buyururlar idi. Kendiler¹⁴⁰ daḥı Selāṭin-i ‘Osmāniye’nün eş’arı ve ḥavāḳin-i māziye’nün hüner-veri olup Türki ve Fārsī iki dīvān-ı belāğat-‘ünvānı vardır¹⁴¹. Bu¹⁴² ebyāt-ı laṭīf ol zāt-ı şerīfuñ zāde-i ṭab’-ı nazīfleridir:

¹²⁸ “O ayı (ay yüzlüyü) rüyada görmeği düşündüğüm bir gece ben bunda (bu düşünce) idim ki ansızın güneş doğdu.” y.ç.

¹²⁹ Neşr: -: S, K, İÜ

¹³⁰ Sekiz sene ve tokuz ay :tokuz sene: S

¹³¹ “Müddet (...) olmuşdur”: -: S; sādır olmuşdur: sādır olmuşlardır: İÜ; Kıt’adur: M

¹³² Kıt’a-i Kemāl Pāşā-zāde: Kıt’a: M, K, İÜ

¹³³ Sāyesi : sāye: S

¹³⁴ Zamānı: zamān: S

¹³⁵ Ḥazret-i Sultân Süleymân Ḥân İbnü’s-Sultân Selīm Ḥân: M 4a; S 3b, 4a; K 49b; Ḥazret-i Sultân Süleymân Ḥân İbn Sultân Selīm Ḥân: İÜ 3a, b;

¹³⁶ Sâ’ir tezākirde tastīr olduğına bināen: -:S, K, İÜ

¹³⁷ Sâ’ire: şā’ir İÜ, S

¹³⁸ Mikdār-ı mertebe: mertebesi mikdārı: S

¹³⁹ Ta’yīn: ta’ayyün: S

¹⁴⁰ Kendiler: kendileri: S, M

¹⁴¹ Dīvān-ı belāğat-‘ünvānı: Dīvānı: S

¹⁴² Bu: ve: İÜ

Beyt ¹⁴³

- 1) Va‘de-i vaşl eyledi çün kim bize cānānumuz
Ey ecel bir dem tevaḳḳuf eyle alma cānumuz

Dîger ¹⁴⁴

- 2) ¹⁴⁵ Rindler bezminde sâķī bir ‘aceb nām eyledi
Mescidüñ ḳandīlini mey-ḥānede ¹⁴⁶ cām eyledi ¹⁴⁷

- 3) Gıtme ey cānum giderseñ āh ü zār itsem gerek
Şanma kim dünyāda sensiz ben ḳarār itsem gerek

(4b)

- 4) Halk içinde mu‘teber bir nesne yok devlet gibi
Olmaya devlet cihānda bir nefes şıḥḥat gibi

Beyt-i Dîger ¹⁴⁸

- 5) Olsa ḳumlar saġışınca ‘ömrüñe ¹⁴⁹ ḥadd u ‘aded
Gelmeye bu şışe-i çarḥ içre bir sâ‘at gibi

Nesr¹⁵⁰ : Toḳuz yüz yigirmi altıda evreng-nişīn-i ḳayserī olup müddet-i saltanatları kırḳ sekiz ve müddet-i ‘ömrleri yetmiş dört senedür.

HAZRET-İ SULTÂN SELİM ḤÂN İBNÜ’S- SULTÂN SÜLEYMÂN ḤÂN ¹⁵¹

Bunlaruñ daḥı maḥlaş-ı şerīfleri Selīmī’dür. Pādīşāh-ı ‘ālī-baḥt ve bir şehen-şāh-ı şāḥib-taḥtdur ki selātīn-i māziye’den eşbeh ü a‘lem ve seḥā vü kerem nām-ı nāmīlerine ‘alem olmuş-

¹⁴³ Beyt: Eş‘âr: S

¹⁴⁴ Bu beytler S, K, İÜ nüshalarında yoktur.

¹⁴⁵ Dîger: ve lehu: İÜ; Beyt-i Dîger: K; -: S

¹⁴⁶ Mey-ḥānede: mey-ḥāneye: İÜ

¹⁴⁷ Eyledi: eyledüñ: S

¹⁴⁸ Bu beytler S, K, İÜ nüshalarında yoktur.

¹⁴⁹ ‘Ömrüñe: ‘ömrīñe: İÜ

¹⁵⁰ Nesr: -: S, K, İÜ

¹⁵¹ Ḥazret-i Sultân Süleymân Ḥân İbnü’s-Sultân Selīm Ḥân: S 3b, 4a; K 49b; ḥazret-i Sultân Süleymân Ḥân İbn-i Sultân Selīm Ḥân: İÜ 3a,b; ḥazret-i Sultân Süleymân Ḥân İbnü’s-Sultân Süleymân Ḥân: M 4a.

ıdı. Dârü'l-‘izz ve’n-naşr maḥmiye-i Edirne’de binā eyledükleri cāmi‘-i şerīf ü ma‘bed-i laṭīf ḥayret-efzā-yı kavī vü za‘īfdür. Gāhī şî‘r-i āb-dārıla daḥı āzmāyış-i ṭab‘-ı nām-dār iderler idi ¹⁵². Bu iki beyt-i bî-hem-tâ zāde-i ṭab‘-ı ‘ālem-ārālarıdır:

Beyt ¹⁵³

Nevāda yine rūḥ-efzā olur ‘uşşāka bir dem var
Dilānı gibi nālān ¹⁵⁴ olmada bir özge ‘ālem var

Dîger ¹⁵⁵

Göñül benden umardı çok vefālar
Münāsib düşdi ammā kim cefālar

Beyt-i Dîger ¹⁵⁶

Şatıldı Mısr içinde Yūsuf altuna cevāhırle ¹⁵⁷
Seni ey şūḥ-ı ‘ālem kim alır dünyāya virmezler

Neşr¹⁵⁸: Maḥrūsa-ı Edirne’de bir cāmi‘-i şerīf ve ma‘bed-i laṭīf binā itdürmişlerdür ki dört mināre-i bālā üç şerefelü maḥrūsa-i mezbūreye şeref virmişdür. Selāṭin-i māziye-i Osmāniye’nün Bilād-ı Şelāse’de binā eyledükleri cevāmi‘ün cümlesinden nāzūk ü hem-vār vāki‘ olmuşdur ¹⁵⁹. Cülūs-ı hümāyūn-ı ‘izzet-maḥrūnları ¹⁶⁰ tokuz yüz yetmiş dörtde vāki‘ ¹⁶¹ olup müddet-i ¹⁶² salṭanatları sekiz ve müddet-i ‘ömrleri ¹⁶³ elli altı senedür ¹⁶⁴.

¹⁵² “Pādişāh-ı ‘ālî-baht (...) iderler idi” : -: S, K, İÜ

¹⁵³ Beyt: Şî‘r: S

¹⁵⁴ Nālān: nālānı: S

¹⁵⁵ Bu beyt İÜ, K ve S nüshalarında yoktur.

¹⁵⁶ Beyt-i Dîger: ve lehu: İÜ

¹⁵⁷ Cevāhırle: cevherle: S; cevāhirlene: K

¹⁵⁸ Neşr: -: S, K, İÜ

¹⁵⁹ “Maḥrūsa-i Edirne’de (...) olmuşdur”: -: S, M

¹⁶⁰ Cülūs-ı hümāyūn-ı ‘izzet-i maḥrūnları: cülūs-ı hümāyūnları: S, K, İÜ

¹⁶¹ Vāki‘: -: S, K, İÜ

¹⁶² Müddet: -: S

¹⁶³ ‘Ömrleri: ‘ömri: İÜ

¹⁶⁴ Elli altı: elli: S

HAZRET-İ SULTÂN MURÂD HÂN İBNÜ'S- SULTÂN SELİM HÂN ¹⁶⁵

Maḥlaş-ı şerîfleri Murâdî'dür. Muḥibb-i 'ulemâ ve mu'tekid-i evliyâ olup şalâḥ u taḳvâyla meşhûr û ma'rûf ve ri'âyet-i ahâlî itmekle zât-ı 'âlîleri mevşûf idi. Bu iki beyt-i (5a) taşavvuf-âne ol pâdişâh-ı zemânenündür ¹⁶⁶:

Şi'r ¹⁶⁷

1) Vefâya va'de kıılır mı Murâd'e ol gül-i ter
Yalancı gül ¹⁶⁸ gibi bir tâze nev-civânum var

2) Cân reşḥa-i nûruñ lem'eâtın gözedürmiş
Ġavvâş biḥârûñ қаṭarâtın gözedürmiş

Her laḥza mü'eşşirden eşerdür bu Murâdî
Hep cümle ḥalâyık 'araşâtın gözedürmiş ¹⁶⁹

Nesr¹⁷⁰ : Toḳuz yüz seksen ¹⁷¹ ikide evreng-nişîn-i ḳayserî olup müddet-i salṭanatları yigirmi bir ve müddet-i 'ömrleri elli senedür.

HAZRET-İ SULTÂN MEḤMED HÂN İBNÜ'S-SULTÂN MURÂD HÂN ¹⁷²

Bunlaruñ daḥı maḥlaş-ı şerîfleri 'Adlî olup evşâf-ı zât-ı sûtûde-şiyemleri ¹⁷³ ḥürşîd-emşâl iştihârlarına binâen taḥrîr-i ḳalem-i ḥoş-reftârdan müstağnîdür. Bu iki beyt-i ra'nâ ol ḥazret-i bi-hem-tânuñ zâde-i ṭab'-ı 'âlem-ârâlarıdur:

¹⁶⁵ Ḥazret-i Sultân Murâd Hân İbnü's-Sultân Selîm Hân: M 4b-5a; K 50a; İÜ 4a-b; ḥazret-i Murad Hân İbn Sultân Selîm Hân: S 4b

¹⁶⁶ Bu iki beyt-i taşavvuf-âne ol pâdişâh-ı zemânenündür: Bu beyt-i latîf zâde-i tab'-ı şerîfleridür: S, K, İÜ

¹⁶⁷ Şi'r: Beyt: S, K, İÜ

¹⁶⁸ Gül: gül gül: S

¹⁶⁹ 2 ve 3 numaralı beyitler S, K, İÜ nüshalarında yoktur.

¹⁷⁰ Nesr: -: S, K, İÜ

¹⁷¹ Seksen: seksan: S, İÜ

¹⁷² Ḥazret-i Sultân Mehmet Hân İbnü's-Sultân Murâd Hân: Ḥazret-i Sultân Mehmet Hân İbn Sultân Murâd Hân: S 4b; M 4b-5a; İÜ 4a, b

¹⁷³ Sûtûde-şimlari: 'âlî-medârları: M

Şi'r ¹⁷⁴

Ol şaçı Leylî ¹⁷⁵ umarum baña Mecnûn'um diye
Gezmesün gelsün belâ tağında maḥzûnum diye

Umarum şî'r-i güher-bârum işitdükde o mäh ¹⁷⁶
Kandedür gelsün berü ¹⁷⁷ ol dürr-i meknûnum diye

Neşr ¹⁷⁸: Kendiler bi'z-zât Yanık ve Eğri Qal'aları üzerine ğazâ vü cihād eyledükleri meşhûd-ı ahālî-i bilâddur ¹⁷⁹. Biñ üçde taht-ı 'ālî-bahta cülûs buyurup toköz sene pâdişâh ve kırk ¹⁸⁰ sene mu'ammer olmışlardur ¹⁸¹.

HAZRET-İ SULTÂN AHMED HÂN İBNÜ'S- SULTÂN MEHMED HÂN ¹⁸²

Maḥlaş-ı şerîfleri Baḥtî'dür. Evşâf-ı cemîl-i 'âlem-ârâları ¹⁸³ şöhret-i bî-hem-tâlarına binâen ¹⁸⁴ tavşîf ü tafsîlden müstağnî ¹⁸⁵ olup maḥrûsa-i İstanbul'da *li-vech-illâhite'alâ* bir câmi'-i zîbâ ihdâş ü binâ itdürmüşlerdür ki Yeni Câmî-i Şerîf demekle meşhûr-ı dünyâdur. Tab'-ı 'âlem-ârâları iştiḥâ-yı 'arûs-ı 'arûz-ı (5b) zîbâ olup gâh u bi-gâh kalem-i dil-güşâları taḥrîr-i eş'âr u inşâ ider idi ¹⁸⁶. Bu eş'âr-ı ¹⁸⁷ laṭîf ol zât-ı şerîfün zâde-i ṭab'-ı nazîfleridür ¹⁸⁸:

¹⁷⁴ Şi'r: Beyt: K, İÜ

¹⁷⁵ Leylî: Leylâ: İÜ

¹⁷⁶ O mäh: O yâr: K, İÜ; nigâr: M

¹⁷⁷ Berü: berü a: M

¹⁷⁸ Neşr: -: S, K, İÜ

¹⁷⁹ "Kendiler (...) bilâddur": -: S, K, İÜ

¹⁸⁰ Kırk : kırk bir: S

¹⁸¹ Sene mu'ammer olmışlardur: senedür: S

¹⁸² Hazret-i Sultân Ahmed Hân İbnü's-Sultân Mehmed Hân: M 5a, b; K 50a.b; İÜ 4b; hazret-i Sultân Ahmet Hân İbn Sultân Mehmet Hân: S 5a

¹⁸³ Cemîl-i 'âlem-ârâları: cemîlleri: K, İÜ

¹⁸⁴ Şöhret-i bî-hem-tâlarına binâen: -: S, K, İÜ

¹⁸⁵ Tavşîf ü tafsîlden müstağnî: tenmîk ü inşâdan müstağnî: M

¹⁸⁶ "Maḥrûsa (...) ider idi" : -: S, K, İÜ

¹⁸⁷ Eş'âr: ebyât: M

¹⁸⁸ Nazîfleridür: nazîfidür: M

Beyt ¹⁸⁹

Didüm ol dil- dâre bir dem kııl vefâ ¹⁹⁰
 Didi kim itmeme saña her ¹⁹¹ dem cefâ ¹⁹²

Dîger ¹⁹³

- 2) Bûy irse cân meşâmmına faşl-ı ¹⁹⁴ bahârdan
 Murğân şadâsı gelse dile ¹⁹⁵ merg-zârdan
- 3) Bolsa nevâda gül gibi nev-besteler zühûr
 Kim tâze şavt u nakş ¹⁹⁶ işidilse ¹⁹⁷ hezârdan

Neşr ¹⁹⁸: Cülûs-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûnları ¹⁹⁹ biñ on ikide vâkı' olup müddet-i saltanatları on dört ve müddet-i 'ömrleri kırk toköz senedür.

HAZRET-İ SULTÂN MURÂD HÂN İBNÜ'S-SULTÂN AHMED HÂN ²⁰⁰

Bunların dağı mahlaş-ı şerîfleri Murâdî'dür. Kilk-i serî'ü'l-harekât-ı taḥrîrinden vaşf-ı zât-ı ²⁰¹ celâlet-me'âbları müstağnîdür. Taḥt-gâh-ı Hulefâ-yı Râşidîn ²⁰² olan Bağdâd-ı Dârü's-selâm üzerine sefer ²⁰³ edüp endek zamânda ol kal'a-i Kâf-sîmâ ve ḥışn-ı ḥaşîn-i bî-hem-tâyı zür

¹⁸⁹ Beyt: Şi'r: M

¹⁹⁰ Vefâ: cefâ: S

¹⁹¹ Her: bir: S

¹⁹² Cefâ: vefâ: S

¹⁹³ Dîger: ve lehu: İÜ; -: S

¹⁹⁴ Faşl: fazl: S

¹⁹⁵ Dile: yine: İÜ

¹⁹⁶ Savt u nakş: savt-ı nakş: S; nakş u savt : İÜ

¹⁹⁷ İşidilse: işidse: S

¹⁹⁸ Neşr :-:S, K, İÜ

¹⁹⁹ Cülûs-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûnları: cülûs-ı hümâyûnları: S, K, İÜ

²⁰⁰ Hazret-i Sultân Murâd Hân İbnü's-Sultân Ahmed Hân: Hazret-i Sultân Murâd Hân İbn Sultân Ahmed Hân: S 5a, b; M 5b; İÜ: 4b-5a; K 50b

²⁰¹ Zât: -: S

²⁰² Taḥt-gâh-ı Hulefâ-yı Râşidîn: Taḥt-gâh-ı kadîm ve makarr-ı Hulefâ-yı Râşidîn: M

²⁰³ Bağdâd-ı Dârü's-selâm üzerine sefer: Bağdâd-ı Dârü's-selâm ve'n-nâ'im üzerine bi'zzât sefer: M

u cebr ü zecr ü kahr²⁰⁴la feth ü teşhîr eylemişlerdür. Nitekim ol h̄inde kendiler buyurmuşlardur²⁰⁵:

Beyt

- 1) Hızr gibi geldi yetdi himmet-i k̄utb-ı zamān
Bî-ta‘ab feth eyledüm Bağdād şehrin rāygān

Nesr²⁰⁶: Bu beyt-i pür- nikāt²⁰⁷ dahı ol zāt-ı sūtūde-şifātuñdur²⁰⁸:

Beyt

Benem kim pādişāh Cem-i mu‘azẓam h̄üsrev-i h̄ākān
Cihānuñ faḥrıyam hergiz yanumda zerredür eyvān

Nesr²⁰⁹: Cülūs-ı hümāyūnları biñ otuz iki de olup müddet-i salṭanatları on yedi ve müddet-i ‘ömrleri otuz senedür²¹⁰.

²⁰⁴ Kal‘a-i Kāf-simā ve hısn-ı hasin-i bi-hem-tāyı zūr u cebr ve zecer ü kahr²⁰⁴la: kal‘a-i Kāf-simāyı zūr u cebr ile: S, K, İÜ

²⁰⁵ Buyurmuşlardur: buyurmuşdur: S

²⁰⁶ Nesr: -: S, K, İÜ

²⁰⁷ Beyt-i pür-nikāt: beyt-i nikāt: M

²⁰⁸ Ol zāt-ı sūtūde-sıfātundur: zāde-i tabi‘atlarıdur: S

²⁰⁹ Nesr: -: S, K, İÜ

²¹⁰ “Bin otuz...senedür” : -: M

ZİKR-İ ŞU‘ARÂ-YI MA‘RİFET- (6a) PEYMÂ Keşrehümallâhu Te‘alâ

Harfû'l-elif

HAZRET-İ ES‘AD EFENDİ²¹¹

Merhûm-ı mağfiret-nişân ²¹² Sultân Murâd Hân-ı Şâliş ²¹³ hazretleri’nün hâceti Sa‘de’d-dîn Efendi’nün ferzend-i fazîlet-mendleridür ²¹⁴:

Beyt

‘İlmine göre anuñ kaatre degül baħr-ı sefid ²¹⁵
Fazlına göre anuñ zerre degüldür ħurşid

Neşr ²¹⁶: Hâkka ki bir fâzıl-ı yegâne ve bir ‘âlim-i ferzânedür ki ħurşid-ħibâl-i seyyid ü Sa‘de’d-dîn âfitâb²¹⁷-ı efkâr-ı daķikî ²¹⁸ yanında zerre-i kem-terindür. Maţlabu’l-ulemâ ve ħasretü’l-fużalâ ²¹⁹ olan manşıb-ı şeyhü’l-islâmî zât-ı sûtüde-ħışâlleri ile müşerref erbâb-ı istiĥfâfdan ğam u elem ber-ţaraf²²⁰ olmış-ıdı. Bu eş‘âr-ı ²²¹ lâ-nażîr ²²² ol ħazretüñ zâde-i ţab‘-ı dil-peżîrlidir :

Eş‘âr ²²³

Mâdâm ğamze mest-i ķadeĥ-nüş-ı fitnedür
Müjgân-ı çeşm-i yâr hem-âĝüş-ı fitnedür

Şahbâ-perest-i ‘işve degül şâhid-i nigâh
Mest-i mey-i girişme vü ser-ĥôş-ı fitnedür

²¹¹ Es‘ad Efendi: S 5b-6a; M 6a; K 50b-51a; İÜ 5a,b

²¹² Merhûm-ı mağfiret-nişân: merhûm u mağfûrleh: S, K; merhûm u mağfûr: İÜ

²¹³ Şâliş: -: S

²¹⁴ Fazîlet-mendleridür: fazilet-mendidür: S

²¹⁵ Baħr-ı sefid: deryâ: S, K, İÜ

²¹⁶ Neşr: - : S, K, İÜ

²¹⁷ Âfitâb: -: S

²¹⁸ Daķikî: de ķâyı kı: M

²¹⁹ Maţlabu’l-‘ulemâ ve ħasretü’l-fużalâ: tekemmül-i ‘arz-ı ‘ulemâ: S, K, İÜ

²²⁰ “ve (...) ber-teraf”: -: S, K, İÜ

²²¹ Eş‘âr: Ebyât: S

²²² lâ-nażîr: bî- nażîr: S

²²³ Eş‘âr: Beyt: M, K, İÜ; bu gazelin ilk üç beyti M nüshasında Es‘ad-ı Selânikî’nin şiiri olarak sunulmuştur.

Eyler mezâd kâle-i âşûb-ı hüsnini
Dellâl-ı ğamze emti‘a-ber-düş-ı fitnedür

Hûn-ı nigâh-ı dil-bere kan itdüren müdâm
Hep keyf-i cām-ı bâde-i pür-cüş-ı fitnedür

Mümkün mi Es‘ad olmaya âteş-zen-i şalâh
Çerh-i sitem-fürüş şerer-püş-ı fitnedür

Dîger ²²⁴

Mādām cām-ı bâde-i ‘işret elümdedür
Miftâh-ı kâr-ḥâne-i devlet elümdedür

Hüsrân-ı kâr-ı ‘aşk nedür bilmezem dahı
Ser-māye-i mecâz ü ḥaḳîḳat elümdedür

Beyt ²²⁵

Hevâ-yı sünbülîde seyr-i sünbül-i zâr a‘lâdur
Zemîni âsmânı gösterür özge temâşâdur

Dîger ²²⁶

Sîneme olmaz berâber âyine bir vech-ile
Zâhir u bâḫn keder yok sîne-i bî-kîne

Ḳadrin añla kıymetin bil eşk-i hûn-âlûdumuñ
La‘l-i zîbâdur bulunmaz degme bir gencîne

Neşr ²²⁷: Biñ otuz beşde ²²⁸ İstanbul’da civâr-ı ḥayy ü ²²⁹ Ḳâdir’de cāy-gîr olmuştur.

²²⁴ Dîger: -: M

²²⁵ Beyt: -: S, K, İÜ

²²⁶ Dîger: -: S, K, İÜ

²²⁷ Neşr: -: S, K, İÜ

²²⁸ Otuz beşde: yigirmi tokuzda: S; otuz birde: K; otuz dörtde: İÜ

²²⁹ ü: -: S

ES‘AD-I SELÂNİKÎ²³⁰

Pāye-i erba‘îne vâsıl ve andan dahı munfaşıl Selānikî Es‘ad Çelebi’dür. Tāze vü nev-zuhûr ve mir‘ât-ı tab‘ı mihr-āsâ pür-nûr olup eş‘arı muhayyel ve güftârı bî-bedeldür. Bu eş‘âr zāde-i tab‘-ı dürer-bārıdır :

Şi‘r ²³¹(6b)

EDİBÎ ²³²

Burûsevî ‘Alî Çelebi’dür ²³³. Gencîne-i ma‘arife mâlik ve ²³⁴ mevālî-i ‘izām silkine sâlik olmuş-ıdı. Bir şâ‘ir-i sihr-āferîn ü nükte-güyâdur ki eşer-i kilik-i nâdire-perdâzı hem-çü hürşid-i cihân-nümâ ‘āleme ziyâ-efzâ olmuşdur . Bu eş‘âr ²³⁵-ı bî-hem-tâ zāde-i tab‘-ı dil-güşâlarıdır ²³⁶ :

Beyt ²³⁷

Gedâ çekse o şâhı sînesine
Olur sulţân-ı ‘ālemle berāber

Dîger ²³⁸

Hîçe şatılur vaşlum ²³⁹ umanlar dimiş ol yâr
Ey ‘âşık-ı dîdâr seyirci zarar itmez

²³⁰ Es‘ad-ı Selānikî: -: M 60b; S, K, İÜ

²³¹ Şi‘r başlığı altında şiir örneği olarak sunulan

Mādām ğamze mest-i kadeh-nûş-ı fitnedür
Müjgân-ı çeşm-i yâr hem-âgûş-ı fitnedür

Şahbâ-perest-i ‘işve degül şâhid-i nigâh
Mest-i mey-i girişme vü ser-hôş-ı fitnedür

Eyler mezâd kâle-i âşüb-ıhüsni
Dellâl-ı ğamze emti‘a-ber-düş-ı fitnedür

beyitlerinin de içinde bulunduğu gazel S, K, İÜ nüshalarında Es‘ad Efendi’nin şiiri olarak sunulmuştur.

²³² Edîbî: S 6b; K 51a; İÜ 5b-6a

²³³ “Gencîne (...) ve”: -: S, K, İÜ

²³⁴ Hem-çü hürşid-i cihân-nümâ ‘āleme ziyâ-efzâ olmuşdur: hem-çü hürşid-i tâb-dâr-ı ‘āleme ziyâ virmişdür: K, İÜ; mu‘cize-i ‘İsâ’dân nişân virmişdür: S

²³⁵ Eş‘âr: Ebyât: S

²³⁶ Dil-güşâlarıdır: ‘ālem-ārâlarıdır: S

²³⁷ Bu beyit M nüshasında yoktur.

²³⁸ Dîger: ve lehu: İÜ; -: M

²³⁹ Vaşlum: vişâlüm : S

Ve lehu ²⁴⁰

İtsem ‘aceb mi dehr-i cefā-pîşeden fiğān
Cevriyle öldürür beni virmez emān zamān

Dîğەر ²⁴¹

Ol ekdi güllerin ben ‘arızuñ gül-şende vaşf itdüm
Bir olduk ‘andelîb-i zârla ağlayı ağlayı

Şi‘r

Cân virmek ise ğamzeñe ger vuşlata bâ‘is
Bir tîr-i nigāhuñ olur ol devlete bâ‘is ²⁴²

ÜMİDÎ ²⁴³

Merzifonî Receb Çelebi’dür ²⁴⁴. Koştanîniyye’de mutaşarrıf-ı cihet-i imāmet ²⁴⁵ ve vüçud-ı pür-ma‘rifet ²⁴⁶ idi. Bu beyt-i ra‘nā zāde-i ṭab‘-ı bî-hem-tālarıdur ²⁴⁷:

Beyt

Tîr-i müjesine dime dil murğı urılmaz
Ebrûlarınuñ yayı kolayına kurulmaz

Neşr ²⁴⁸: Biñ on toközda ²⁴⁹ İstanbul’da fevt oldu. Peyrev-i Bâķî olan Ümîdî-i meşhûr ki ma‘ârifle cevabını ma‘mûrdur. Biñden muḳaddem fevt olmağla bu ceridedenṭayy olındı.

²⁴⁰ Ve lehu: Dîğەر: M, K; -: S

²⁴¹ Dîğەر: Ve lehu: İÜ; S’de başlıksız; -: M

²⁴² Bu beyit S, K ve İÜ nüshalarında yoktur.

²⁴³ Ümîdî: M 6b; S 6a, b; K 51a; İÜ 6a

²⁴⁴ Çelebi’dür: Efendi’dür: S

²⁴⁵ İmāmet: emānet: S

²⁴⁶ Vüçud-ı pür-ma‘rifet: -: S

²⁴⁷ Bî-hem-tālarıdur: bî-hem-tāsıdur: K, M, İÜ

²⁴⁸ Neşr: -: S, K, İÜ

²⁴⁹ Tokuzda: tokuz: M

(7a) ĀLĪ²⁵⁰

Selânik Qazâsı'ndan²⁵¹ munfaşıl seyyid-i şaḥîḥü'n-neseb²⁵² şāḥîbü'l-ḥulk ve'l-edeb erbâb-ı 'irfānuḥ ser-bülendi²⁵³ Yavuz-zâde Muştafâ Çelebi Efendi'dür²⁵⁴. Erbâb-ı ma'rifetden şāḥîb-fazîlet maḥdûm-ı 'ālî-fiṭnetdür. Bu iki beyt-i bî-naẓîr zâde-i ṭab'-ı dil-peẓîrleridür:

Şi'r²⁵⁵

- 1) Āhı dem-â-dem idegör sâḥîl-i vaşl ise²⁵⁶ murâd
Menzil alur mı fûlk-i dil esmeyecek ribâḥ-ı 'aşk
- 2) Hanceri çekse bir elif sîneye yazılur gönül
Olur o şerḥa 'âşıkā māye-i inşirâḥ-ı 'aşk

ĀLĪ²⁵⁷

Adanevî Hüseyin Efendi'dür. Der-gâh-ı 'ālî müteferriḳâlarından idi²⁵⁸. Şâ'ir-i muḥter' ü vâşıl-ı netâ'ic-i aşl u fer'dür. Bu ğazel-i laṭîf zâde-i ṭab'-ı nazîfleridür:

Āazel

Ġamze leb-rîz-i tebessüm nigeḥ âşüfte-i ḥ^vâb²⁵⁹
Ḥande-ber-leb-i girih ü nâz hem- âġûş-ı 'itâb

Gerçi nâz²⁶⁰ olmuş-ıdı mest-i şarâb-ı ġamze [dün]
Ġamze de bâde-i nâz-ıla bugün mest ü ḥarâb

Gâh ider rûy-ı mehi pençe-i ḥurşîd nihân
Gâh olur berg-i güle sünbül-i gül-pûş niḳâb

²⁵⁰ Ālî: M:7a; K: 51b; İÜ: 6a, b; -:S

²⁵¹ Selânik Qazâsı'ndan:hâlâ Selanik'den: K, İÜ

²⁵² Seyyid-i sâḥîbü'n-neseb: seyyid-i saḥîḥü'l-ensâbdan: K, İÜ

²⁵³ "Şāḥîbü'l-ḥulk (...) ser-bülendi": -: K, İÜ

²⁵⁴ Efendi'dür : -: K, İÜ.

²⁵⁵ Şi'r: Beyt: K, İÜ

²⁵⁶ İse: eyle: M, K, S.

²⁵⁷ Ālî: M; 7a; K: 51b; İÜ:6a,b; -: S

²⁵⁸ İdi: -: K, İÜ

²⁵⁹ Ḥ^vâb: ḥûb: M

²⁶⁰ Nâz: -: M

Gül gül olmuş ruḥ-ı rengini gülüp açılmış
Yine görmüş gibi bir iki kadeh bāde-i nāb

Āfitāb-ı felek-ārā-yı süḥandur Ālī
Feyz-yāb olsa n'ola cümle sözinden aḥbāb

Biñ ellide İstanbul'da ²⁶¹ fevt oldu ²⁶².

Āṣār-ı ilmiyelerinden Miftāḥü'l-Cenne ki Fir'avn imānı hakkında. Riyāzü'l-Cenne aḥlāka dā'ir. Ḍurūb-ı Emṣāl Şerḥi ḥazret-i 'Alī'den şadır olan ḍurūbdur. Gül-deste-i Belāḡat-ı Türkī, Ṭabaḳāt-ı Şu'arā ve Üdebā-ı 'Arab, Müretteb Münşe'āt, Müretteb ü Mükemmel Dīvān. Mecmū'ı Ḥüseyn Ālī'nüñdür, rü'yet olunmuşdur. ²⁶³

EDĀYİ²⁶⁴

İstanbulī Receb Efendi'dür. Maḥzar-ı elṭāf-ı Bārī Merḥūm²⁶⁵ Mollā Ahmed Ensāri'den²⁶⁶ nā'il-i şeref-i mülāzemet olup ṭarīḳ-i ḳazāya rızā virmişdür. Ehl-i 'ilm ü faẓilet ²⁶⁷ (7b) vüçūd-ı pür-ma'rifet ²⁶⁸ olup semend-i fikreti 'arṣa-i ma'rifetde cilve-gerdür ²⁶⁹ Ḥūb Fārsi-dān ve müverriḥ-i bī-ḥem-tā-yı zamān olup²⁷⁰ tevārīḥi bī-naẓir ve taḥmīsātı dil-peẓirdür ²⁷¹. Bu eş'-ār zāde-i ṭab'-ı dürer-bārlandıandur²⁷²:

Beyt ²⁷³

Nāle eyler mā-cerā-yı devrden dölāblar ²⁷⁴
Gözlerinden ṭurmayup ²⁷⁵ aḳar anuñ-çün āblar

²⁶¹ İstanbul'da: Stanbul'da: İÜ

²⁶² Oldı: olmuşdur: İÜ

²⁶³ Āṣār-ı ilmiyelerinden (...)rü'yet olunmuşdur: -: İÜ, K, S.

²⁶⁴ Edāyi: Edāli: M7a, b; S; 6b-7a; K: 51b-52a; İÜ: 6b-7a

²⁶⁵ "Maḥzar ...merḥūm": -: S, K, İÜ

²⁶⁶ Ahmed Ensāri'den: Ahmed Efendi'den: S, K, İÜ

²⁶⁷ Fāẓilet: faẓl: S

²⁶⁸ Vüçūd-ı pür-ma'rifet: -: S

²⁶⁹ "Semend (...) cilve-gerdür": -: M, K, İÜ

²⁷⁰ olup: ve: M, K, İÜ

²⁷¹ Tevārīḥi bi-naẓir ü dil-peẓirdür: tevārīḥi ve taḥmīsātı bi-naẓir ü dil-peẓirdür: K, İÜ; bi-naẓir tāriḥleri ve latīf taḥmīsleri vardır: S

²⁷² Dürer-bārlandıandur: dürer-bāridur: M

²⁷³ Beyt: Şi'r: M

²⁷⁴ Dölāblar: döllāblar: M

²⁷⁵ Ṭurmayup: dā'mā: S

Mâlik-i deryâ saña beñzetdi diyü hüsni
Burnına tuzlu şular koydı anuñ girdâblar ²⁷⁶

‘Âşık isterseñ ‘arūs-ı vaşl-ı yâre bir nişân
İki kaçlu la‘l ²⁷⁷ hâtemdür o la‘l-i nâblar

Neşr ²⁷⁸: Erbâb-ı fazl u ‘irfānuñ meşhūr-ı ser-bülendi ²⁷⁹ merhūm Es‘ad Efendi Rūm İli
²⁸⁰ şadrını ²⁸¹ teşrîfinde didügi ²⁸² târîhdür ²⁸³:

Târîh

Mihr-i ²⁸⁴ felek-i ‘ilm ü hüner Es‘ad Efendi
Kim fazl u kemâlât-ıla dünyâda meşeldür

Bir nüshadır ol zât-ı mükerrrem ki ser-â-pâ
Maṭlabları ma‘nâları hep ‘ilm ü ‘ameldür ²⁸⁵

Sa‘d oldı yine ²⁸⁶ kevkebe-i bahtı kuzâtuñ
Bu fazl-ı Hudâ anlara bir ²⁸⁷ luṭf-ı ezeldür

Ol zât-ıla şadr-ı ‘ulemâ k’oldı müşerref
Şimden gerü cümle ‘ulemâ müşkili ḥalldür

Rūm İli’ni teşrîfine hâtif didi târîh
Şadr-ı ‘ulemâ Es‘ad Efendi’ye maḥaldür (1012)

²⁷⁶ Bu beyit M, K ve İÜ nüshalarında yoktur.

²⁷⁷ La‘l: la ‘li: S

²⁷⁸ Neşr: -: M, K, İÜ

²⁷⁹ “Erbâb (...) Ser-bülendi”: -: S, K, İÜ

²⁸⁰ İli: -: S; İli’ni: K

²⁸¹ Sadrını teşrifinde: Sadrına teşrif itdükde: S, K, İÜ

²⁸² Didügi: Didigi: S

²⁸³ Târîhdür: târîhidür: İÜ

²⁸⁴ Mihr: o mihr: S

²⁸⁵ ‘Ameldür: ‘alemdür: S

²⁸⁶ Yine: meger: S, K, İÜ

²⁸⁷ Bir: -: S

AḤMED ²⁸⁸

Şāhibü'l-edeb ²⁸⁹ seyyid-i şāhīhü'n-neseb ²⁹⁰ İstanbūlī Aḥmed ²⁹¹ Çelebi'dür. Ol zāt-ı 'azīz Cızbiz laqabı ile mülakḡab idi ²⁹². Rākımu'l-ḡurūfuñ pederinüñ ḡammālı olup şāhib-fazīlet ehl-i ma'rifet ²⁹³ 'ārif ü naẓīf-i vücūd-ı şerīf olup ²⁹⁴ ḡaṡ'-ı merātib-i mu'tāde ile ²⁹⁵ Merḡūm Zekerriyā Efendi Medresesi'nde ders ü ifāde ²⁹⁶ olmuşlar idi. Fenn-i mu'ammāda fā'ikü'l-aḡrān ve faẓl u ma'ārifle müşārün-ileyhi bi'l-benān idiler. Bu beyt-i bī-hem-tā zāde-i ṡab'-ı dil-güşāsıdur ²⁹⁷:

Beyt ²⁹⁸

Cānān odur ki meyl ide 'uşşāḡ-ı zārına
'Āşık odur ki **(8a)** yalvara dā'im nigārına

Neşr ²⁹⁹: Be-nām-ı şāh ü şāhīn bu mu'ammā-yı metīn ³⁰⁰ daḡı ³⁰¹ zāde-i ṡab'-ı rengīnidür ³⁰²:

Mu'ammā

N'ola ser-keşlik iderse felek-i nā-hem-vār
Āh-ı dil dāmenini ṡutdı perīşānlıḡı var

Biñ yigirmi sekizde ³⁰³ İstanbul'da fevt oldı.

²⁸⁸ Ahmed: M: 7b-8a; K: 52a; İÜ:7a; -:S

²⁸⁹ Şāhibü'l-edeb: -: K, İÜ

²⁹⁰ Şāhibü'n-neseb: sāhibü'l-ensābdan: K, İÜ

²⁹¹ Aḥmed: Cızbiz Aḥmed

²⁹² "Ol (...) idi": -: K, İÜ

²⁹³ "Rākımu'l-ḡurūfuñ (...) ma'rifet": -: M

²⁹⁴ olup: idi: K,İÜ

²⁹⁵ İle: -: K

²⁹⁶ Ders ü ifāde: ders-i üftāde: M

²⁹⁷ "Bu (...) dil-güşāsıdur": -: K, İÜ

²⁹⁸ Beyt: -: K, İÜ

²⁹⁹ Neşr: -: K, İÜ

³⁰⁰ Metīn: latīf: K, İÜ

³⁰¹ daḡı: -: K, İÜ

³⁰² Rengīnidür: naẓīfleridür: K, İÜ, S.

³⁰³ Sekizde: birde: İÜ

AḤMED ³⁰⁴

Erbâb-ı ‘irfānuñ ser-bülendi³⁰⁵ rākımu’l-hurūfuñ ‘ammi olup ser-rişte-i nesebi Āl-i ‘Abā’ya peyveste olan ³⁰⁶ Lārendevî Seyyid Aḥmed Efendi’dür. Kuzât-ı sencide-şifâtdan idi. Ehl-i ‘ilm ü şāhib-ḥilm olup bundan aḳdem vilāyet-i Anaṭolı’da zuhūr iden Celālî-i Ṭavîl’uñ menḳabesin Fuzûlî’nün *Ḥadîḳatü’s-Sü’edâ*’sı üslûbında bir kitâb-ı müstetâb ³⁰⁷ itmişdür. Ḥaḳḳâ ki eşer-i nâ-yâbdur ³⁰⁸. Ebyât-ü eş’ârla daḥı ser ü kârı olup bu beyt güftârındandır:

Beyt

İtse germiyyet ‘aceb mi bu gice mäh-ı münîr
Dâğ-ı mihrin götürür tende Muḥammed Şāh’uñ

Biñ otuzda İstanbul’da fevt oldı.

ÜNSİ ³⁰⁹

Zümre³¹⁰ -i mevālî-i kirâmdan³¹¹ İstanbulî sîr-âb-ı feyz-i ḳudsî ‘Abdü’l-laṭîf Efendi’dür. Ol gül-i gül-bün-i şî’r ü inşâ seḥâ vü keremle fî-zemāninâ Ḥâtem-i Sānî dinilse revâdur ³¹². Ḥaṭṭı ḥûb u inşası mergûb olup ³¹³ bu beyt-i bî-hem-tâ zâde-i ṭab’-ı dil-güşâlarıdır:

Beyt ³¹⁴

Yıķılsa cümle ‘âlem³¹⁵ ḳalmasa ḥacer ḥacer üzre
Yine düşer dil-i dîvāneye ³¹⁶ sefer sefer üzre

³⁰⁴ Bu şair S nüshasında yoktur.

³⁰⁵ Erbâb-ı ‘irfānuñ ser-bülendi: -: K, İÜ

³⁰⁶ “Rākımu’l-hurūfuñ (...) olan”: -: M

³⁰⁷ Müstetâb: -: K, İÜ

³⁰⁸ Nâ-yâbdur: ḥâsdur: K, İÜ

³⁰⁹ Ünsî: M 8a; S 7a, b; K 52b; İÜ 7b

³¹⁰ Zümre: -: M

³¹¹ Kirâmdan: kirâmdur: S

³¹² “İstanbulî (...) revâdur”: -: S; Ol gül-i gül-bün-i şî’r ü inşâ seḥâ vü keremle fî-zamānına Ḥâtem-i sānî denilse revâdur: -: K, İÜ

³¹³ İnşası mergûb olup: inşası mergûbdur: K, İÜ; mergûb inşası vardır: S

³¹⁴ Beyt: -: S

³¹⁵ Cümle ‘âlem: gitse cihân: M

³¹⁶ Dîvāneye: âvāreye: M

Beyt ³¹⁷

Âh itdüm âsümânda oldı peydâ ra‘d u berķ
İltifât itdi felek baña çalındı nevbetüm

EHLİ ³¹⁸

Ĥekîm-zâde Meĥmed Çelebi’dür. Şehr-i zevķ ü şafâya reh ³¹⁹-i râstdur deyü ol zât-ı bî-
hem-tâ ³²⁰ sâlik-i ĥarîķ-i ĥazâ olmış-ıdı. Ĥaķķâ ki âhâli-i ‘irfân meyânında **(8b)** mânend-i hilâl ³²¹
müşârün ileyhi bi’l-benân idi. Bu eş‘âr ol zât-ı büzürg-vâruñdur:

Şi‘r ³²²

Alur gönlin ele aĥyâruñ ol yâr
Dimez kim ‘âşıķuñ da ĥâtırı var

Dîĥer ³²³

Yolda görmezlenüp itdün beni eflâke nazar
Gıtdün ³²⁴ ey rûĥ-ı revân eylemedün ĥâke nazar

Gözedür sâ‘id-i siminüñi cümle-i ‘uşşâķ [hep]
Fuķarâ cümle baķarmış şeh-i ĥübâna elbette ³²⁵

Biñ toķuzda Mışru’l-Ĥâhire’de fevt oldı.

ÂDEM ÇELEBİ ³²⁶

Ol gül-i gül-bün-i leĥâfet Antaliyye’den Meĥmet Çâvuş nâm zî-ķudretün veled-i şâĥib-
ma‘rifeti olup ĥâlâ Ġalaťa’da vâķi‘ mevlevî-ĥânede şeyĥ-i şâĥib-irşâd vücūd-ı ‘âlî-nijâddur.
Müşârün-ileyh Meĥmed Çâvuş Merĥûm Sultân Selîm Maĥnîsa’da muķîm iken Anĥaliyye’ye

³¹⁷ Beyt: -: M, K, İÜ

³¹⁸ Ehlî: M 8a,b; K 52b-53a; S 7b-8a; İÜ 8a

³¹⁹ Reh: râh: S

³²⁰ Bî-hem-tâ: -: S, K, İÜ

³²¹ Mânend-i hilâl: M, K, İÜ

³²² Şi‘r: Beyt: M

³²³ Dîĥer: Ve lehu: İÜ; -: S

³²⁴ Gıtdün: gitdi: S, M, K

³²⁵ Bu beyit M, K, İÜ nüshalarında yoktur.

³²⁶ Âdem Çelebi: Âdem Çelebi el-Mevlevî: M

da‘vet ve anda ziyâfet eylemişdür. Cedd-i Devlet-i ‘Osmâniye’nün kadîmî dâ‘îleri ve râh-ı istikâmet ü vidâduñ sâ‘îleridür. Fârsî ve Türki eş‘âr-ı belâgat-şî‘ârı olup bu beyt güftârındandır:

Beyt

Nîl-gün fûta miyânına şarınca cânân
Şanki nışfın buluda kapılır³²⁷ [o] mâh-tâbân

Neşr: Ma‘rifet ü kemâlla bi-hem-tâ olan Merhûm Hâfız Pâşâ vezîr olduğda bu mışrâ‘uñ her fıkrası bir târîh olmışdur:

Mışrâ

Hâtîm be-Hâfız âmede bâ-zıll-ı Hâk maḥfûz bâd³²⁸

ÂZERİ³²⁹

İşabl-ı Âmire ḥuddâmından Edirnevî Bostân-zâde İbrâhîm Çelebi’dür. Maḥmiye-i Edirne Dih-bâzâr-sitânında dolablı şahḥâf ve ḥaylî leffâf kimesnedür. Şu‘arâ-yı selefün dîvân mecmû‘alarına bakmış ve nice kütüb-i nefîse (9a) eline girmiş çıkmışdur³³⁰. Eş‘ârı mâlî olup³³¹ ḥayâlden ḥâlî degüldür³³². Bu ebyât-ı bî-hem-tâ³³³ zâde-i ṭab‘-ı dil-güşâlarıdır:

Şî‘r

Şöyle bârikdür ḥayâlüm kim
Çeng-i Nâhîde târ-ı ma‘nâdur³³⁴

Şîr-i³³⁵ Düldül-süvârdur ṭab‘um
Kalemüm Zü’l-feḫâr-ı ma‘nâdur³³⁶

³²⁷ Kapılır: kapıldı: M

³²⁸ “Hâfız’a mühür geldi, Hakk’ın gölgesiyle saklanmış (korunmuş) ola!”

³²⁹ Âzerî: M 8b, 9a; K 52b; İÜ 7b; S 7b

³³⁰ “Muḥammediye (...) çıkmışdur”: -: S, K, İÜ

³³¹ Olup: -: S

³³² “Eş‘ârı (...) degüldür”: -: M

³³³ Bî-hem-tâ : - :M

³³⁴ Ma‘nâdur: ma‘ndur: S

³³⁵ Şî‘r: tîr: İÜ

³³⁶ Bu beyt S nüshasında yoktur.

Dil-i deryā-miṣālüm Āzeriyā
Lücce-rîz-i kenâr-ı ma‘nâdur

EMİNİ³³⁷

İstanbülî Muṣṭafâ Ağa’dur³³⁸. Zümre-i sipâhdan³³⁹ iken nuḳûd-ı gencîne-i süḥanuñ emîni ve erbâb-ı ‘irfānuñ süḥan-âferîni olup³⁴⁰ bu iki beyt-i laṭîf zâde-i ṭab‘-ı naẓîfleridür³⁴¹:

Beyt³⁴²

Dür olaldan ol perî-rû dîdeden yaşum gibi
Yalnız kaldum cihânda onmaduk başum gibi

Dîger³⁴³

Görmesek câm-ı muṣaffâyı açılmaz gözümüz
Gül gibi elde ḳadeḥ olmasa gülmez yüzümüz

Biñ sekizde İstanbul’da fevt oldu.

EBÜ’L-ḤAYR³⁴⁴

Şamîdür. Ticâretle vilâyet-i Rûm’a gelüp yine diyârına gitmişdür. Eş‘arı pindârî mertebesinde degüldür. Bu beyt nümüne-i güftâridur³⁴⁵:

Beyt

Ebü’l-ḥayr’a iderse luṭf ü iḥsân
Ebü’l-ḥayrât olur ol şâh-ı ḥübân

³³⁷ Emîni: S 7b; M 8b; K 52b; İÜ 8a

³³⁸ Ağa’dur: Çelebi’dür: S

³³⁹ Sipâhdan: sipâhiden: M

³⁴⁰ Süḥan-âferînidür: M, K, İÜ

³⁴¹ Beyt-i laṭîf zâde-i ṭab‘-ı naẓîfleridür: beyt-i bî-hem-tâ anlaruñdur: S

³⁴² Beyt: Şi‘r: S, K, İÜ

³⁴³ Dîger: ve lehu: İÜ: -: S

³⁴⁴ Ebü’l-ḥayr: S 7b; M 9a; K 52b; İÜ 7b

³⁴⁵ Nümüne-i güftâridur: anuñdur : S, K, İÜ

Harfî'l-bâ,

BÂKÎ EFENDÎ ³⁴⁶

‘İlm ü fazîletde ‘alem ³⁴⁷ ve kaşâ'id ³⁴⁸ ü eş'ârda müselleme-i ‘âlem olup nazm-ı safâ-bağış hüsni ³⁴⁹ dil-berân gibi perrân u şî'r-âb-dâr-ı dil-güşâsı rûy-ı hûbân gibi ferağ-bağış-ı kulûb-ı ‘irfândur. Evşâf-ı cemîli ³⁵⁰ sâ'ir tezâkirde meşûr ³⁵¹ ve efvâh-ı ‘âlemde mezkûr ³⁵² u meşhûr ³⁵³ olmağla beyândan müstağnî olup iki ³⁵⁴ def'a Rûm İli kâzî-‘askeri ve ³⁵⁵ selâtin-i (9b) mâziye-i ‘Osmâniye'nün ³⁵⁶ ‘ayn-ı iltifâtı ile nazâr-gerdeleri ³⁵⁷ olmuşlardır. Bu ebyât-ı leâfet-me'âb ³⁵⁸ hâzret-i Sultân Süleymân Hân'a ³⁵⁹ buyurdukları kaşîde-i müsteţâbından berâ-yı nümüne intihâb olındı ³⁶⁰:

Şî'r

Cihân-ı kerem Hân Süleymân Gâzî
Şeh-i âsümân-taht ³⁶¹ u hürşîd-efser

Vücûd-ı şerîfiyle dünyâ müşerref
Zamîr-i münîriyle ³⁶² ‘âlem münevver

Mülûk-ı zamâne önince revâne
Rikâb-ı hümâyûnda ³⁶³ hâkân u kayşer

³⁴⁶ Bâkî Efendi: S 8a-b; 9a,b; M 9a,b-10a,b; K 53a,b; İÜ 8a,b-9a.

³⁴⁷ ‘Alem: -: S

³⁴⁸ Kaşâ'id: inşâ: M

³⁴⁹ Hüsni:hiss: M

³⁵⁰ Cemîli: cemîlleri: İÜ

³⁵¹ Meşûr: taḥkîk: S; -: K, İÜ

³⁵² “ve (...) mezkûr”: -: K, S, İÜ

³⁵³ Meşhûr: tafşîl: S, K, İÜ

³⁵⁴ İki: üç: M

³⁵⁵ ve: olup: S

³⁵⁶ Selâtin-i Mâziye-yi ‘Osmâniye'nün: selâtin-i Mâziyenün: S

³⁵⁷ Nazâr-gerdeleri: nazâr-gerde: S

³⁵⁸ “Bu (...) leâfet-me'âb”: -: S, K, İÜ

³⁵⁹ Süleymân Hân'a: Süleymân'a: M, K, İÜ

³⁶⁰ Kaşîde-i müsteţâbından berâ-yı nümüne intihâb olındı: kaşîde-i bî-hem-tâ vü bî-behâlarındandır: S; kaşîde-i bî-hem-tâlarındandır: K; kaşîde-i bî-hem-tâdandır: İÜ

³⁶¹ Âsmân-taht: ‘Osmân-baht: S

³⁶² Münîriyle: münevverile: K

³⁶³ Hümâyûnda; hümâyûnında: M,S,K

Eger peyk olur[lar]sa lâyıķ öñince
İnüp tâc-ı zerrîn ile heft aķter

Şaçar bezme nûrî döker rezme nârı
O tâc-ı muraşşâ‘ o tîğ-i mücevher

Neşr ³⁶⁴: Sultân Selîm ³⁶⁵ Hân-ı Şânî ³⁶⁶ hâzretleri’nün tehniyet-i cülûs-ı sa‘âdet-me’nûslarına ³⁶⁷ eyitdükleri kaşîde-i bî-hem-tâlarından bu birķaķ beyt-i ra’nâ bu maħalle taħrîr olındı ³⁶⁸:

Şi‘r

Bi-hamd-illah şeref buldı yine mülk-i Süleymânî
Cülûs itdi sa‘âdet taħtına İskender-i Şânî

Toğup gün gibi zerrîn tâc ile burc-ı sa‘âdetden
Yetişdi şarkdan ğarba ziyâ-yı ‘adl ü ³⁶⁹ ihsânı

Beşâretler zemîne âsümânun gözleri aydın
Cihânı şöyle nûrânî idüpdür rûy-ı raķşâmı

Ķafâ-dâr oldılar şîr ü peleng âhûya şahrâda
İdüpdür şol ķadar şimdi ri‘âyet haķķ-ı cîrânı

Neşr ³⁷⁰: Sultân Murâd Hân-ı Şâliş hâzretleri’nün ³⁷¹ tehniyet-i cülûslarında gevher-eşânî oldukları eş‘ardan bu birķaķ beyt-i ma‘ânî-nihâd berây-ı numüne îrâd olındı ³⁷²:

³⁶⁴ Neşr: -: S, İÜ

³⁶⁵ Selîm: Süleymân: M

³⁶⁶ Şânî: -: M

³⁶⁷ Tehniyet-i cülûs-ı sa‘âdet-me’nûslarına: tehniyet-i cülûslarına: S, K, İÜ

³⁶⁸ Eyitdükleri kaşîde-i bî-hem-tâlarından bu bir kaç beyt-i ra’nâ bu mahalle tahrîr olındı: bu güne gevher-eşânî itmişlerdür: K, İÜ; bu güne gevher-eşânî eylemişlerdür: S

³⁶⁹ ü: -: M

³⁷⁰ Neşr: -: K, İÜ

³⁷¹ hâzretleri’nün: hâzretleri’ne: S ; hâzreti’nün: K

³⁷² Tehniyet-i cülûslarında gevher-eşânî oldukları eş‘ardan bu bir-kaç beyt-i ma‘ânî-nihâd berây-ı nümüne îrâd olındı: tehniyet-i cülûslarına bu güne gevher-eşânî itmişlerdür: K, İÜ; bu güne buyurmuşlardur: S

Şi'r ³⁷³

Ṭâli' oldı neyyirâ iḳbâl-ı devlet şubḥ-dem
Şu'le şaldı 'âleme necm-i hidâyet şubḥ-dem

Kâ'inâtı kıldı mir'ât-ı cemâl-i şâhdan
Ġarḳ-ı envâr-ı hidâyet nûr-ı 'izzet şubḥ-dem

Âfitâb-ı 'âlem-ârâ gibi zerrîn tâcla
Taḥt-ı simîn üzre şaldı fer ü şevket şubḥ-dem

Nesr ³⁷⁴: Sulṭân Mehmed Hân ³⁷⁵-ı Sâliş ḥazretleri'nün ³⁷⁶ sefer ³⁷⁷-i zafer-i reh-berlerinde didükleri ḳaşıde-i ra'nâlarından bu birkaç beyt taştîr ü imlâ olındı ³⁷⁸:

Şi'r

Dil-âverler oyunlar oynadı ³⁷⁹ küffâra ol gün kim
Gören bazıçe-i taḳdîrûn oldı deng ü ḥayrânı

Çıḳup yelkenliler Rûmî siperden bâd-bânlarla ³⁸⁰
Yine gösterdiler cûş-ı ḥurûş-ı baḥr-ı 'ummânı

Neheng-âsâ dil-âverler 'adûyı yutdılar ³⁸¹ gitdi
'Aceb deryâ-y-ımuş ḥaḳḳâ bu leşker-gâh-ı 'Oşmânî

Nesr ³⁸²: Ne sa'âdet bundan ziyâde olur ki ³⁸³ dört pâdişâh-ı 'azamet-penâhuñ ³⁸⁴ girişme-i iltifât-ı nazarlarına maḫzar olup medḥ ü şenâlarında âzmâyiş-i ṭab'-ı siḥr-sâz ideler ³⁸⁵. F'efhem bu eş'-âr-ı dil-güşâ ³⁸⁶ daḫı ol ḥazret-i bî-hem-tânuñ ³⁸⁷ zâde-i ṭab'-ı 'âlem-ârâlarıdur:

³⁷³ Şiirin 2 ve 3. beyitleri K, İÜ nüshalarında yoktur.

³⁷⁴ Nesr: -K, İÜ

³⁷⁵ Hân: -: M

³⁷⁶ ḥazretleri'nün: ḥazretûn: K

³⁷⁷ Sefer: safer: S

³⁷⁸ Didükleri ḳaşıde-i ra'nâlarından bu birkaç beyt taştîr ü imlâ olındı: bu güne ḳaşıde-perdâzî olmuşlardır: K, İÜ: bu güne gevher-efşânî etmişlerdür: S

³⁷⁹ Oynadı: oynad: M

³⁸⁰ Bâd-bânlarla: bâd-bânlara: S, K

³⁸¹ Yutdılar: yutular: S

³⁸² Nesr: -: K, İÜ

Şi'r³⁸⁸

N'ola gelse dil-i mecrûha derd-i dil-rübâdan hazz
İder haste ne deñlü nâ-ümîd olsa devâdan hazz

Be-her taqđîr olur mâ'il güzeller³⁸⁹ 'aşık-ı zâra
Tabîb olanlar elbette iderler mübtelâdan³⁹⁰ hazz

Çerâğ-ı nûr-ı hüsniñ karşı tutma çeşm-i nâdâne
Gözüm nûr-ı ne deñlü eyleye a'mâ ziyâdan hazz³⁹¹

Şi'r-i Dîger³⁹²

Cânân odur ki meyl ide anı görince cân
Esbâb-ı hüsni hûb ola ammâ be-şart-ı ân

Cânâ metâ'-ı vaşluña delv müşteri iken
Olmamış idi 'aşk iline kâr-vân revân³⁹³

Dîger³⁹⁴

Ruñuñ berg-i (10b) gül-i sîr-âbe beñzer
Leb-i la'lüñ şarâbı-nâbe beñzer

Fürûğ-ı dâğ-ı 'aşkum sînem üzre
Şu'â'-ı mihr-i 'âlem-tâbe beñzer³⁹⁵

³⁸³ Olur ki: olur mu ki: İÜ

³⁸⁴ Pâdişâh-ı 'azâmet-penâhuñ: pâdişâhuñ: K, İÜ

³⁸⁵ İdeler: iderlerdi: S

³⁸⁶ Dil-güşâ: bî-hem-tâ: S

³⁸⁷ Bî-hem-tânuñ: olhâzretüñ: S

³⁸⁸ Şi'r: Eş'âr: S

³⁸⁹ Güzeller: gözler: S

³⁹⁰ Mübtelâdan: mübtelâlardan: K

³⁹¹ Bu beyt S, K ve İÜ nüshalarında yoktur.

³⁹² Şi'r-i Dîger: Dîger: M; ve lehu: İÜ

³⁹³ Bu beyt S, K ve İÜ nüshalarında yoktur.

³⁹⁴ Bu gazel K ve İÜ nüshalarında yoktur.

³⁹⁵ Bu mısra S nüshasında yoktur.

İşigün Mescid-i Akşâ'ya mânend
Yüzün kıble kaşuñ mihrâbe beñzer

Şeb-i ³⁹⁶ zülf-i siyeh-kâruñ şeb-i târ
'İzâruñ pertev-i meh-tâbe beñzer

Cihân efsânedür aldanma Bâkî ³⁹⁷
Ġam ü ³⁹⁸ şadî ħayâl-i ħ'âbe beñzer

Neşr ³⁹⁹: İstanbul'da biñ sekizde vedâ'-ı 'âlem-i fânî eyledükde ⁴⁰⁰ şu'arâdan ⁴⁰¹ Ĥüsâmî
bu mışrâ'ı tārîĥ eyitmişdür:

Tārîĥ ⁴⁰²

İntikâl eyledi Bâkî bu fenâ dünyâdan (H.1008)

BÂKÎ ⁴⁰³

İstanbûlî Kepenkçi-zâde Mehmed 'Abdûlbâkî Çelebi'dür ⁴⁰⁴. Âhî-zâde 'Abdülhalîm
Efendi'den nâ'il-i şeref-i mülâzemet olup tārîĥ-i kazâyâ rızâ virmişdür ⁴⁰⁵. Ĥaqqâ ki Bâkî-i Sâni
dinmege ⁴⁰⁶ liyâkatı vardır. Nitekim kendiler ⁴⁰⁷ dimişdür:

Maқта' ⁴⁰⁸

Sebaĥ-ĥ'ân ⁴⁰⁹ olsalar ⁴¹⁰ lâyıĥ degül mi tıfl-ı nev-resler
Senüñ Bâki-i Sâni'ñ mekteb-i 'irfâne düşmişdür ⁴¹¹

³⁹⁶Şeb: ser: M

³⁹⁷Bâkî: ey Bâkî : S

³⁹⁸ü: -: S

³⁹⁹Neşr: -: S, K, İÜ

⁴⁰⁰Eyledükde: itdükde: S

⁴⁰¹Şu'arâdan: -: S, K, İÜ

⁴⁰²Tārîĥ: Mışra': M

⁴⁰³Bâ kı: M 11a; K 53b; İÜ 9b; Bâ kı-i Sâni: S 9b.

⁴⁰⁴'Abdûlbâ kı Çelebi'dür: 'Abdûlbâ kı'dür: K, İÜ

⁴⁰⁵Oluş tārî kı-i kazâyâ rızâ virmişdür: olup ol vücûd-ı bi-hem-tâ tārî kı-i kazâyâ rızâ virmişdür: M

⁴⁰⁶Bâkî-i Sâni dinmege: Bâkî-i Sâni'dür ve Bâkî-i Sâ dinmege: M

⁴⁰⁷Kendiler: -: S, K, İÜ

⁴⁰⁸Maқта': Şi'r: K, İÜ

⁴⁰⁹Seba kı-ĥ'ân: o seba kı-ĥ'ân: S

⁴¹⁰Olsalar: olsa: İÜ

Neşr⁴¹²: Bu iki beyt-i ra‘nâ dahı⁴¹³ zâde-i tab‘-ı dil-güşâlarıdur⁴¹⁴:

Şi‘r⁴¹⁵

Seyle virdi hâşıl-ı⁴¹⁶ ‘ömrüm nice bir cüş ider
Nîl-i eşküñ bir qarârı yok mı tuğyân tâbuñı

Bâkiyâ dil-bersüz âdem bâğ-ı dehri n’eylesün
Böyle bî-hûde temâşâ-yı gül-istân-tâbuñı

BÂKÎ⁴¹⁷

Bî-mâhlaş olup⁴¹⁸ Edirnevî mühr-kâr⁴¹⁹ dervîş Bâkî-i Zâr’dur. Tevârih̄le meşhûr ve ol vâdide genc-i mestürdur⁴²⁰. Şu‘arâ-yı Fûrs eş‘arından çok eş‘âr yazmış ve mühr-kenlikde hõd-ı sikkeyi mermerde kızmışdur⁴²¹. Feth-i Bağdâd’a bu güne târih̄-perdâzî olmuşlardur⁴²²:

(11a) Târih̄

Didi güş eyledüm târih̄-i fethin hâtif-i⁴²³ kıdsî
Dilâ Dârü’s-selâm’ı seyfle Sultân Murâd’aldı⁴²⁴ (1037)

BAHÂYÎ EFENDÎ⁴²⁵

Merhûm H̄‘âce-zâde ‘Abdü’l-‘azîz Efendi’nün ferzend-i fazîlet-mendi Mehmed Çelebi Efendi’dür⁴²⁶. Mevâlî-i ‘izâm ve ‘ulemâ-yı kirâmdan⁴²⁷ olup hâlâ mahmiye-i Kõştanîniyye’de

⁴¹¹ Düşmişdür: düşümdür: S

⁴¹² Neşr: -: S, K, İÜ

⁴¹³ Dahı: -: M, K, İÜ

⁴¹⁴ Dil-güşâlarıdur: bî-hem-tâlarıdur: S

⁴¹⁵ Şi‘r: Diğer: K

⁴¹⁶ Hâsıl: hâsılı: S

⁴¹⁷ Bâkî: M 10b-11a; K 53b; İÜ 9b; -: S

⁴¹⁸ Olup: -: M

⁴¹⁹ Mühr-kâr: mühr-kâre: K

⁴²⁰ Mestürdur: musavverdür: M

⁴²¹ “Şu‘arâ-yı Fûrs (...) kazmışdur”: -: K, İÜ

⁴²² Olmuşlardur: olmuşdur: M

⁴²³ Hâtif: hâ: M

⁴²⁴ Aldı: ledi: M

⁴²⁵ Bahâyî Efendi: S 9b-10a; K 53b-54a; M 11a, b; İÜ 9b-10a

⁴²⁶ Çelebi Efendi’dür: Çelebi’dür : S

mesned-nişîn-i şerî‘at-ı ‘izz olup ⁴²⁸ bir fâzıl-ı yegâne ve bir ‘allâme-i zemânedür ki ⁴²⁹ kemend⁴³⁰-i fazîleti şu‘le-i âfitâb ⁴³¹ gibi tâb-dâr ve rîsmân-ı ‘ilm ⁴³² ü ma‘rifeti şa‘şa‘a-i mâh-tâb gibi pür-envâr olup şu‘arâyı zamânuñ eş‘arı ve bülegâ-yı cihânuñ serveri vü ⁴³³ hünerviridür. Bu eş‘âr-ı laţîf ⁴³⁴ zâde-i şab‘-ı şerîfleridür ⁴³⁵:

Şi‘r

Müjde-i gül irse yine sū-yı şeh-i bahârdan
İtse halâs bûlbûli miñnet-i intizârdan

Diğer ⁴³⁶

Hürmen-i nâzı eyleme mâye-i cevri-i bî-dilân
Ey gül-i ter şaķın şaķın âh-ı dil-i hezârdan

Nesr ⁴³⁷: Feth-i Bağdâd-ı Dârü’s-selâm’a ⁴³⁸ bu gûne târîh-perdâzî olmışlardur ⁴³⁹:

Târîh

Târîhine bir ⁴⁴⁰ vechle bu feth-i celîlûñ
Erbâb-ı hünerviridür olmaıcaķ fâ‘iz ü ⁴⁴¹ câ‘iz

Rûhü’l-ķudûs ol dâver-i devrân tarafından
Fi’l-hâl didi fâtiħ-i iķlîm-i ‘Irâķ’uz (1037)

⁴²⁷Mevâlî-i ‘izâm ve ‘ulemâ-yı kirâmdan: mevâlî-i ‘izâmdan: S, K, İÜ

⁴²⁸Maħmiye-i Koşantiniyye’de mesned-nişîn-i şerî‘at-ı ‘izz olup: Şâm-ı şerîf-encâmdan munfaşıldur: M; Şâm-ı

Şerîf’den munfaşıldur: S

⁴²⁹Bir fâzıl-ı yegâne ve bir ‘alâmeti zemânedür ki: bir fâzıl-ı yegânedür ki: S, M

⁴³⁰Kemend: kemîne : İÜ

⁴³¹Āfitâb: âfitâbî

⁴³²‘İlm: -: S

⁴³³Serveri vü: -: S

⁴³⁴Laţîf: şerîf: S

⁴³⁵Şerîfleridür: güher-bârlarıdur: S

⁴³⁶Diğer: -: M, S, İÜ

⁴³⁷Nesr: -: S, K, İÜ

⁴³⁸Bağdâd-ı Dârü’s-selâm’a: Bağdâd’a :S, M

⁴³⁹Târîh-perdâzî olmışlardur: târîh buyurmuşlardur: S

⁴⁴⁰Bir: bu: İÜ

⁴⁴¹ü: İÜ

BAHĀYĪ⁴⁴²

İstanbulî Hasan Çelebi'dür. Tab'ı hecv ü tezyîfe ve her şey'i şifâyla ta'rîfe⁴⁴³ mâ'il olmağın *Küffî* laqabıyla mülakkahtur. Tab'-ı pür-nikâtı zîbağ-ı belâgat u beyân olup bu beyt hüsniyyâtındandır :

Beyt

Eyledi çünkim anı âb-ı sirişküm sîr-âb
Sînede dâğlarum her biri⁴⁴⁴ bir⁴⁴⁵ lâle olur

Neşr⁴⁴⁶: ve⁴⁴⁷ bu beyt hezliyyâtından⁴⁴⁸ olup⁴⁴⁹ berây-ı ta'accüb nüvişte⁴⁵⁰:

Beyt

Göt isterken gice biñ **(11b)** şermle ol âfitâbumdan
Geçerdüm yer delinse yerlere cānâ hicâbumdan

BEĶĀYĪ⁴⁵¹

Semend-i tab'-ı çālâkla meydân-ı ma'rifetüñ şeh-süvâr-ı ercümendi⁴⁵² Tursun-zâde 'Abdü'l-bâķî Efendi'dür. Kaṭ'-ı merâtib-i mu'tâde ile Mıṣır'da mesned-nişîn-i hükümet olmuşlar idi. Bu beyt-i ra'nâ zâde-i tab'-ı 'âlem-ârâlarıdur⁴⁵³:

Beyt (4)

Geh ü bî-gâh yolumda dime⁴⁵⁴ pâ-mâl olmaz
Hâkden fark idemezsün beni⁴⁵⁵ cānâ yer olur

⁴⁴² Bahāyî: -: S; M 11a-b; K 54a; İÜ 10a

⁴⁴³ “ve (...) ta'rîfe”: -: K, İÜ

⁴⁴⁴ Biri: birisi: İÜ

⁴⁴⁵ Bir: -: K, İÜ

⁴⁴⁶ Neşr: -: K, İÜ

⁴⁴⁷ Ve: -: K, İÜ

⁴⁴⁸ Hezliyyâtından: heliyyâtındandır: K, İÜ

⁴⁴⁹ Olup: -: K, İÜ

⁴⁵⁰ Nüvişte: yazdı: M

⁴⁵¹ Be ķāyî: M 11b; K 54a, b; S 10a,b; İÜ 10a, b

⁴⁵² “Semend (...) ercümendi”: -: S, K, İÜ

⁴⁵³ Beyt: Şi'r: K, İÜ

⁴⁵⁴ Dime: -: İÜ

Biñ on beşde Mışır'da fevt oldı.

BEĞĀYĪ⁴⁵⁶

Erbâb-ı 'irfānuñ ser-bülendi⁴⁵⁷ İznîkî Meḥmed Efendi'dür⁴⁵⁸. Kaṭ'-ı merâtib-i mu'tâde ile Ġalaṭa'da mesned-niṣṣin-i ḥükümet-i şer'ıyye⁴⁵⁹ olmışlar idi. Bu beyt-i ra'nâ zâde-i ṭab'-ı 'âlem-ârâlarıdur⁴⁶⁰:

Beyt⁴⁶¹

Ehl-i⁴⁶² dil kūy-ı yâre cem' olsun
Ḥâci ḥâciyi Mekke'de bulsun

Biñ üçde İstanbul'da fevt oldı.

BEĞĀYĪ⁴⁶³

Ḳuzât-ı sencide-şifâtdan Yeñişehr'li Meḥmed Çelebi'dür. Ol merd-i âzâde beyne'n-nâs *Pehlevân* dımele ma'rûf u mevşûf olup ḥattâ naḳş-ı ḥâtemi bu beyt-i âb-dârdur ki ism ü maḥlaş ü laḳabın iş'âr ider:

Beyt

Resûl ü Çâr-yârüñ ḥâk-i pâyi
Muḥammed Pehlevân-zâde Bekâyi

Neşr: Eş'ârı dil-peṣîr ve tevâriḥi lâ-naẓîrdür. Bu iki beyt-i ra'nâ zâde-i ṭab'-ı zîbâsıdur:

⁴⁵⁵ Beni: anı: İÜ

⁴⁵⁶ Beğâyî: S 10b; M 11b; K 54b; İÜ 10a, b

⁴⁵⁷ "Erbâb...ser-bülendi": -: S, K, İÜ

⁴⁵⁸ Efendi'dür: Çelebi'dür: S

⁴⁵⁹ Şer'ıyye: -: S, M

⁴⁶⁰ 'âlem-ârâlarıdur: bî-hem-tâlarıdur: M, K, İÜ

⁴⁶¹ Beyt: Şi'r: K, İÜ

⁴⁶² Ehl: al: M

⁴⁶³ Beğâyî: M 11b, 12a; -: S, K, İÜ

Şi ‘r

Añlamaz herkes o şūh-ı serv-ķamet ne’ydügin
 Kıadd-i yāri görmeyen bilmez kıyāmet ne’ydügin

Hamdü li-llāh tā ezelden mest-i ‘aşķ-ı dil-berüz
 Bilmezüz aşlā ħumār-ı derd-i miĥnet ne’ydügin

Nesr: Yeñişehr’de yārānından birinūñ Şeyĥ Meĥmed nāmında (12a) veledi vücuda geldükde hezl-güne bedīĥi didügi tārīĥdür:

Tārīĥ

Toĥıcak devletile ibn-i İmām’uñ ibni
 ‘İyd olupdur şanasın vālid-i ferruĥ-demine

Üçi o ĥāl[de] gerek aña Beķāyī kim
 Şeyĥ Muĥammed Çelebi tārīĥ ola maķdemine (1045)

BĀLĪ-ZĀDE MUŞTAFĀ EFENDİ ⁴⁶⁴

Mevālī-i ‘izām ve fużalā-yı kirāmdan beyne’l-emşāl ve’l-aķrān fażīlet-i bāhire ile müşārün ileyhi bi’l-benān olup *Metn-i Kenz-i Maķbūl* e şerĥ-i bī-hem-tāları ĥaķķā ki bi-naẓīr ü ra’nā olup Dürer’de olan a’razāta ve işlāh-ü ĭzāĥa ve şurrāĥ-ı Hidāye’ye virilen cevābları maĥallinde derc ü ĥaylī nüķūd-ı fażā’il ĥarc eylemişlerdür. Ve fenā-dāde *Seyfū’l-Meslūl fī-Şerhi’[r-Ra]sūl* nām eşerleri beyne’l-‘ulemā mergūb u maķbūl olmışdur. Ve *Mizānū’l-‘Amel* fetvāları iki cildde *Tātā[r]ĥāniye* kadar vardur ve ol mazĥar-ı elĥāf-ı ebediyyenūñ fıkıĥda *Aĥķām-ı Şamediyye* nām metn-i metīni ĥod maķbūl-ı ‘ulemā ve pesendīde-i fużalādur. Sā’ir fużalādan⁴⁶⁵ faẓla ĥūb eş’arı ve mergūb güftarı vardur. Fārsī ķaşīdelerinden bu iki beytuhu fā’iz olduķda taĥrīr ü taştīr olınmışdur:

Şi ‘r

Be-pā-yı şāh-bāz-ı çeşm-i ū bestem reg-i cān-rā
 Ki ne’gşāyed be-her saydī ez-īn pes māl-i müjgān-rā

⁴⁶⁴ Bāli-zāde Mustafā Efendi: M 12a; -: K, S, İÜ

⁴⁶⁵ Metinde “fużalā’ilden”.

Revem her-geh pey-i deryûze-dest-i la'1 nûşînet
Ber âmâl-i heves rîzed tebessüm-hâ-yı pinhân-râ⁴⁶⁶

BEYÂNÎ⁴⁶⁷

Ruscuğ'lu Muştafâ Çelebi'dür. Kâdî ve mülâzemet olup⁴⁶⁸ ba'dehu tarîk-i meşîhata
'âzim olmuş-ıdı. Bu beyt-i ra'nâ zâde-i şab'-ı 'âlem-ârâlarıdır⁴⁶⁹:

(12b) Beyt⁴⁷⁰

Aldılar 'aqlum perî-rûlar perîşân itdiler
Bir yere gelmez meger cem'iyet-i hûbân⁴⁷¹ ola

Biñ altıda İstanbul'da fevt oldu.

BEYÂNÎ⁴⁷²

Şahn-ı Şemâniyye müderrislerinden Mehmed⁴⁷³ Efendi'dür. 'İlm ü fazîlet ile ma'rûf ve
şi'r ü inşâ ile meşhûr u mevşûfdur. Bu beyt-i latîf zâde-i şab'-ı şerîfleridir:

Beyt⁴⁷⁴

Çāk çāk eyler ise sîneñi yâr incinme
Pâre pâre olıcağ kâbil olur kıare şadef

BAHŞÎ⁴⁷⁵

Merhûm Ğanî-zâde Efendi'nün kâtib ü perverdesi⁴⁷⁶ ve erbâb-ı 'irfânun hünere-ver ü
zübdesidür⁴⁷⁷. Bu iki beyt-i bî-naẓîr zâde-i şab'-ı dil-peẓîrleridir⁴⁷⁸:

⁴⁶⁶ “Kırpikleri her av için açılmasın diye, can damarını onun güzünün şahininin ayağına bağladım. Her zaman, onun, boş istekler üzerine gizli tebessümler döken tatlı dudağının dilenci elinin peşinden giderim.”

⁴⁶⁷ Beyânî: M 12a-b; S 10b; K 54b; İÜ 10b

⁴⁶⁸ Kâdî ve mülâzemet olup: kâdî oldu kıdan sonra: S; kâdî olup: K, İÜ

⁴⁶⁹ 'Âlem-ârâlarıdır: dil-güşâlarıdır: K, İÜ; dil-güşâsıdır: M

⁴⁷⁰ Beyt: Şi'r: S, İÜ

⁴⁷¹ Hûbân: hûbâna: S.

⁴⁷² Beyânî: M 12b, K 54b, İÜ 10b; -: S

⁴⁷³ Mehmed: Ahmed: M

⁴⁷⁴ Bu beyt M nüshasında yoktur.

⁴⁷⁵ Bahşî: M 12b; S 10b; K 54b; İÜ 10b

⁴⁷⁶ Perverdesi: perverdesidür: K, İÜ

⁴⁷⁷ Zübdesidür: dîdesidür: M; “ve (...) zübdesidür”: -: K, İÜ

Şi'r⁴⁷⁹

Kalbümde olan derd ü meşakkat yeñilendi
Sīnemde olan âteş-i fūrkat yeñilendi

Destār-ı perīşānı n'ola yerlere çalsam
Başumda olan şāl-ı melāmet yeñilendi

Kırkdan ma'zūl iken İstanbul'da biñ otuz sekizde fevt oldı.

BEZMİ⁴⁸⁰

Küttāb-ı Dīvān-ı Sulṭānī'den ve erbāb-ı uşul⁴⁸¹ ü ma'āniden⁴⁸² İstanbuli Yaşakçı-zāde İbrāhīm Çelebi'dür. Hüb eş'ārı ve merğüb güftārı vardır. Bu beyt-i bī-hem-tā zāde-i ṭab'-ı ra'nālarıdur⁴⁸³:

Beyt

Dil-berūñ 'āşık olan emrine⁴⁸⁴ münkād⁴⁸⁵ gerek
Yār olup sevdüğine⁴⁸⁶ ğayrılara yād gerek

BÜLENDİ⁴⁸⁷

Edirnevī Gülşenī⁴⁸⁸ Dervīş Büleñdī'dür. Evvel maḥlaşı⁴⁸⁹ Köhenī olup soñra Büleñdī eylemişdür. Ḥaylī pāk ü naẓīf şahş-ı ẓarīf⁴⁹⁰ idi. Rübā'ıyyātı bī-ḥadd olup⁴⁹¹ eş'ārı daḥı bu deñlüdür⁴⁹². Bu beyt güftārındandır⁴⁹³:

⁴⁷⁸ Dil-peẓīrleridür: dil-peẓīridür: M

⁴⁷⁹ Şi'r: Beyt: K, İÜ

⁴⁸⁰ Bezmi: M 13b; S 11a; K 55a; İÜ 10b

⁴⁸¹ Uşul: -:M

⁴⁸² "ve (...) ma'āniden" : -: S, K, İÜ

⁴⁸³ Ra'nālarıdur: ra'nāsdur: M; bī-bākidür: S

⁴⁸⁴ Emrine: -: M

⁴⁸⁵ Münkād: mu'tād: K, İÜ

⁴⁸⁶ Sevdüğine: sevdigine: S, İÜ

⁴⁸⁷ Büleñdī: M 12b-13a; K 55a; İÜ 10b; -: S

⁴⁸⁸ Gülşenī: -: K, İÜ

⁴⁸⁹ Maḥlaşı: maḥlaş: M

⁴⁹⁰ Ẓarīf: -: K, İÜ

⁴⁹¹ "Rübā'ıyyātı (...) olup: -: K, İÜ

⁴⁹² Bu deñlüdür: bed degüldür : K, İÜ

⁴⁹³ Güftārındandır: anuñdur: K, İÜ

Beyt

Teng oldu o deñlü gözüme giryeden ‘âlem
Mihr-i ruḥuñı görmeğe qalmadı mecâlüm ⁴⁹⁴

(13a) Biñ otuzda Edirne’de fevt oldu.

BEYÂZÎ ⁴⁹⁵

Müderrişinden Vardarî Mehmed Çelebi’dür. Şi’r ü inşâ ile ol diyâr-ı celîlü’l-i’tibârda ḥaylî iştihârı var idi ⁴⁹⁶. Bu iki beyt-i ra’nâ zâde-i ṭab‘-ı bi-hem-tâsıdur ⁴⁹⁷:

Şi’r ⁴⁹⁸

‘Arz eyle metâ‘-ı dili dil-dâre düşerse
Yirine düşer ol yüzi gül-zâre düşerse

Yaşum gibi gözden ⁴⁹⁹ bırağup itme fütâde
Gâhice nazar eyle dil-i zâre düşerse

Biñ otuz altıda Vardar Yeñicesi’nde fevt oldu.

BEDRÎ ⁵⁰⁰

Kara Çelebi-zâde Maḥmûd Efendi ḥazretleri’nün mensûbâtından şâhibü’l-uşûl kırkıdan ma’zûl Bedrî Aḥmed Çelebi’dür. Anaṭolî ḥâkinden iken Rûmî-yâne eş‘ârı ve şâ‘ir-âne güftârı vardır. Bu beyt-i ra’nâ zâde-i ṭab‘-ı zîbâsıdur:

Beyt

Ġamzeñle şulḥ olurdı göñül naḳd-i cânla
Girmiş olaydı ḥaṇçer-i ḥûn-rizûñ araya

⁴⁹⁴ Mecâlüm: mecâl: M

⁴⁹⁵ Beyâzi: M 13a; K 55a; İÜ 11a; -: S

⁴⁹⁶ “Şi’r (...) idi”: -: K, İÜ

⁴⁹⁷ İki beyt-i ra’nâ zâde-i ṭab‘-ı bi-hem-tâsıdur: iki beyt anuñdur: K, İÜ

⁴⁹⁸ Şi’r: Beyt: K, İÜ

⁴⁹⁹ Gözden: yüzden: M

⁵⁰⁰ Bedrî: M 13a; -: S, K, İÜ

PENDİ⁵⁰¹

Ahmed Çelebi'dür⁵⁰². İstanbul'da mutaşarrıf-ı cihet-i imâmet⁵⁰³ olup muharrir⁵⁰⁴-i tiryâkî ve erbâb-ı 'irfânuñ⁵⁰⁵ bî-bâki⁵⁰⁶ idi. Bu iki beyt zâde-i şab'-ı pâkidür⁵⁰⁷:

Şi'r⁵⁰⁸

Gerçi şâdam serîr-i 'izzetde
Tâli'im dâ'imâ nuhûsetde

Luţfı yok şimdi baña dünyâda
Vâşıl-ı vaşl olam kıyâmetde

Biñ kırk beşde İstanbul'da fevt oldu.

BELİĞİ⁵⁰⁹

Hudûd-ı 'işrinde vefât eylemişdür.

Şi'r

Yâd idüp ağıyarı itme şoĥbetüm ey yâr telĥ
'Ayş u nûşum eyleme ey la'l-i şekker-bâr telĥ

Bİ'ATİ⁵¹⁰

Şûfiyyûndan olup mürûrû'l-elf vefât eylemişdür.

⁵⁰¹ Pendî: S 11a; M13a; K 54b-55a; İÜ 10b-11a

⁵⁰² Ahmed Çelebi'dür: -: S

⁵⁰³ İmâmet: emânet: S, K

⁵⁰⁴ Muharrir: mecrâ: S

⁵⁰⁵ 'İrfânuñ: belâġatuñ:K,İÜ

⁵⁰⁶ Bî-bâki:bî-pâki: M; pâki: S

⁵⁰⁷ Pâkidür: bâkidür: İÜ; anuñdur: S

⁵⁰⁸ Şi'r: Beyt: K, İÜ

⁵⁰⁹ Belîġi: -: M 13a; S, K, İÜ

⁵¹⁰ Bî'atî: M 13a; -: S, K, İÜ

Şi'r

Ğonce şen bülbülün ey dil yaqası çāk ancaq
Giryeden dide-i ğam-didesi nem-nāk ancaq

(13b) Harfû't-tâ

TİĞİ⁵¹¹

Edirnevî sipāhî⁵¹² Mehmed Big'dür. Şâ'ir-i meşhûr ve nâzım-ı ma'mûr olup⁵¹³ semend-i⁵¹⁴ tab'-ı çālāk⁵¹⁵ ve şemşîr⁵¹⁶-i zebānla⁵¹⁷ 'arşa-i ma'ânî'nün şeh-süvâr-ı bî-bâki idi⁵¹⁸. Ol şâhib-belâgat u beyānün tab'ı taħmîs ü tesdise begāyet çespān idi⁵¹⁹. Bu iki⁵²⁰ beyt-i laţîf zâde-i tab'-ı şerîfleridür⁵²¹:

Şi'r⁵²²

Şunma aġyāra qadeh halka-i meclisde iken
Ey perî taşra uzatma ayaġuñ dâ'ireden

Yanuñda düşmen-i bed-h'âhı zemm etme benüm cānum
Kelām-ı nâ-sezā n'eyler tūrurken⁵²³ dostum cānum

Neşr⁵²⁴: Vezîr-i a'zam 'Alî Paşa-yı muhterem⁵²⁵ Edirne'de sūk binā vü peydā eyledükde didüġi târih-i zibâdur⁵²⁶:

⁵¹¹ Tîġî: M 13b; S 11a; K 55a; İÜ 11a

⁵¹² Sipāhî: -: İÜ

⁵¹³ Şâîr-i meşhûr ve nâzım-ı ma'mûr olup: -: S, K, İÜ

⁵¹⁴ Semend: -: K, İÜ

⁵¹⁵ Çālāk: çālākla: M

⁵¹⁶ ve şemşîr: -: M

⁵¹⁷ Zebānla: -: M

⁵¹⁸ 'Arşa-i ma'ânî'nün şeh-süvâr-ı bi-bâki idi: çâpük-süvâr-ı 'arsa şâiri: S, K, İÜ

⁵¹⁹ Ol şâhib-belâgat-u beyānün tab'ı taħmîs ü tesdise begāyat çespān idi: ve belâgat u beyan ve tab'ı taħmîs ü tesdise begāyet çespāndur: K, İÜ: ve belâgat-ı beyāndur: S

⁵²⁰ İki: -: M, K, İÜ

⁵²¹ Şerifleridür: nazifleridür: M

⁵²² Şi'r: Beyt: M, K, İÜ

⁵²³ Tūrurken: dururken: K, İÜ

⁵²⁴ Neşr: -: S, K, İÜ

⁵²⁵ Muhterem: -: K, İÜ

⁵²⁶ Vezîr-i a'zam 'Alî Paşa-yı muhterem Edirne'de sūk binā vü peydā eyledükde didüġi târih-i zibâdur: -S

Tārīḥ⁵²⁷

Āşaf-ı a‘zam ‘Alī pāşā-yı ḥās
Yapdı çün bir çār-sū-yı bî-bedel

Tiğiyā tārīḥin eylerse su‘āl
Sūḳ-ı ra‘nā-yı ‘Alī Pāşā’ya gel (976)

Biñ yigirmide⁵²⁸ vefāt eyledi

Ḥarfü’ş-şe

ŞEBĀTİ⁵²⁹

Ḳaramanī Meḥmed Çelebi’dür. Eş‘arı ḥüb güftarı mergüb vüçüd-ı maḥbübü’l-ḳulüb idi⁵³⁰. Mülâzım ü müderris olmışdur. Ḥaylī nāzük zarīf idi⁵³¹. Bu iki⁵³² beyt-i laṭīf zāde-i ṭab‘-ı münīfidür⁵³³:

Şi‘r⁵³⁴

Yalınız şanma cemālūñ görmege cān muntazır
Gel ḳadem rencide⁵³⁵ eyle cümle yārān muntazır

Vaşluñı ey meh-liḳā ‘āşık umar aḡyār umar
Görmege didāruñı kāfir müselmān muntazır

Biñ yigirmi sekizde Rūm İli’nde⁵³⁶ fevt oldu.

⁵²⁷ Tārīḥ: -: S

⁵²⁸ Yigirmide: yirmidede: İÜ

⁵²⁹ Şebātī: S 11a-b; M 13b; K 55b; İÜ 11b

⁵³⁰ Eş‘arı ḥüb güftarı mergüb vüçüd-ı maḥbübü’l-ḳulüb idi: -: K, S, İÜ

⁵³¹ Mülâzım ü müderris olmışdur. Ḥaylī nāzük zarīf idi: -: M

⁵³² İki: -: S, K, İÜ

⁵³³ Münīfidür: şerīfleridür: S

⁵³⁴ Şi‘r: Beyt: S, K, İÜ

⁵³⁵ Rencide: rencid: M

⁵³⁶ Rūm İli’nde: Rūm ili’de: M, S

Harfû'l-cîm

CEVRÎ⁵³⁷

Beyne'l-irfân zebân-ı tâze ile eş'ârı bî-hem-tâya âgâze iden İstanbülî İbrâhîm Çelebi'dür⁵³⁸. Perveriş-i güfte-i zebân-ı tâze olup emti'a-ı eş'âr-ı dil-peżîri bî-endâzedür⁵³⁹. Kasâ'id ü gâzeliyyâtı selîs ü dil-güşâ ve terci'-bendleri hüd biribirinden a'lâdur. Haqqâ ki 'arûs-ı ma'âniye bu mertebe zîb ü ziynet vermek dâd-ı Hudâ'dur⁵⁴⁰. Bir şâ'ir-i sihr-sâzdur ki elindeki kaşab-ı kîlk-i nâdire-perdâzı⁵⁴¹ nîze-i meydân-ı belâgat olup kaşabü's-sabk-ı i'câzdur⁵⁴². Bu eş'âr-ı laţîf zâde-i şab'-ı nazîfleridür⁵⁴³:

Şi'r (14a)

Olsa nigezi dest-be-şimşîr-i tegâfûl
Lerzende ider fitneyi⁵⁴⁴ te'şîr-i tegâfûl

Bir berç-i 'alev-güster olur hîrmen-i şabra
Peykân-ı kazâ sâhte-i tîr-i tegâfûl

Ma'nâsını çeşminde görür ol büt-i nâzuñ
Geldükçe dilüñ yâdına ta'bîr-i tegâfûl⁵⁴⁵

İcrâ idicek â'ide-i naḥvet ü⁵⁴⁶ nâzı
Cibrîl'i ider gamzesi dil-gîr-i tegâfûl⁵⁴⁷

Cân vormegi itdük nigezi-yâre tedârük
Cevrî katı müşkil hele tedbîr-i tegâfûl⁵⁴⁸

⁵³⁷ Cevrî: M 13b-14a; S 11b-12a; K 55b; İÜ 11b

⁵³⁸ Beyne'l-irfân zebân-ı tâze ile eş'âr-ı bî-hem-tâya âgâze iden İstanbülî İbrâhîm Çelebi'dür: İstanbülî İbrâhîm Çelebi'dür: S, K, İÜ

⁵³⁹ "Perveriş (...) bî-endâzedür": -: M

⁵⁴⁰ "Kasâ'id (...) Hudâ'dur": -: S, K, İÜ

⁵⁴¹ Nâdire-perdâzı: nâdire-perdâz: K

⁵⁴² "Bir (...) i'câzdur": -: M

⁵⁴³ Nazîfleridür: şerîfleridür: K

⁵⁴⁴ Fitneyi: fitne-i: S

⁵⁴⁵ Bu beyt M nüshasında yoktur.

⁵⁴⁶ ü: -: S

⁵⁴⁷ Bu beyt S nüshasında yoktur.

⁵⁴⁸ Bu beyt K ve M nüshalarında yoktur.

Dîger ⁵⁴⁹

Sâkıyâ âyine-i sâgarı göster görelüm
Nice seyr eyledi dünyâyı Sikender görelüm

Qays'ı lâ-ya'kıl idüp küh-keni kıldı helāk
Bâde-i mihr ü ⁵⁵⁰ maḥabbet ⁵⁵¹ bizi ne'yer görelüm

Ruḥsāruñı gül gibi ider ḥande-şüküfte
Revnaḳ virür ol gül-şene âşār-ı tebessüm ⁵⁵²

Dîger ⁵⁵³

Zerre-veş gerçi ğubār-ālūdedür baḳsañ yine
Cevher-i âyine-i ma'nâ vü şüretdür göñül

Reng-i şüretten müberrâ bü'l-'aceb terkîbdür
Ṭurfe-resm-i ḥāme-i naḳḳāş-ı kudretdür göñül ⁵⁵⁴

Seng-diller destine ⁵⁵⁵ düşmekden ey Cevrî ⁵⁵⁶ şaḳın
Şîşe-i pür-bâde-i 'aşḳ u maḥabbetdür göñül

Biñ on ⁵⁵⁷ toḳuzda Narda'da ḳāḏî iken fevt oldı.

CĀMÎ ⁵⁵⁸

İstanbūlî 'Abdü'l-bāḳî Çelebi'dür. Hâric müderrisi iken ḳāzî ve kısmet-i taḳdîre rāzî olmuş-ıdı ⁵⁵⁹. Gencîne-i 'irfāna emîn ve şā'ir-i siḥr-āferîn olup ⁵⁶⁰ bu beyt-i dil-güşâ ⁵⁶¹ zāde-i ṭab'-ı bî-hem-tāsıdur ⁵⁶²:

⁵⁴⁹ Dîger: -: S

⁵⁵⁰ ü: -: S

⁵⁵¹ Maḥabbet: miḥnet: M

⁵⁵² Bu beyit M ve K nüshalarında yoktur.

⁵⁵³ Dîger: -: S

⁵⁵⁴ Bu beyit M ve K nüshalarında yoktur.

⁵⁵⁵ Destine: cevrine: K

⁵⁵⁶ Düşmekden ey Cevrî: Cevrine düşürmekden: S, M

⁵⁵⁷ On: -: M

⁵⁵⁸ Cāmî: K 55b-56a; M 14a; S 12a; - :İÜ

⁵⁵⁹ Ḳāzî ve kısmet-i taḳdîre rāzî olmuş-ıdı: ḳazāya rızā vimişdür: S, K

Beyt

Nazar kıl zîr-i ebrûsında çeşm-i mest-i dil-dâre
Ne beñzer ol kemer altında içmiş rind-i mey-^hvâre ⁵⁶³

CİNÂNÎ ⁵⁶⁴

Burûsevî Muştafâ Çelebi'dür ⁵⁶⁵. Ol şâhib-i fehî ü firâset ⁵⁶⁶ hâric pâyesiyle seccâde-nişîn-i dirâset olmuş-ıdı ⁵⁶⁷. Âzerî'nün *Naķş u* ⁵⁶⁸ *Hayâl* ine cevâb-ı bâ-şavâb yazup ⁵⁶⁹ tab'[1] tahmîs ü tesdîse çeşpân ve ol vâdîde meşhûr-ı cihân ⁵⁷⁰ idi. Bu eş'âr-ı bî-naẓîr zâde-i tab'-ı lâ-naẓîridür ⁵⁷¹:

Şî'r ⁵⁷²

Haṭuñ geldükçe ruḥsâruñda artar tâzelük terlük
Berât-ıla virilmiş gibi şâhum saña dil-berlük

(14b) Dîger ⁵⁷³

Var mı bir ruḥsâre ⁵⁷⁴ kim ḥaṭṭ-ı siyeh-fâm olmaya
Devr ⁵⁷⁵ içinde ḳaṅḳı ⁵⁷⁶ gün gördük ⁵⁷⁷ ki aḥşam olmaya

⁵⁶⁰ Siḥr-âferî olup: siḥr-âferîndür: S

⁵⁶¹ Dil-güşâ: ra'nâ: S

⁵⁶² Bî-hem-tâsîdur: ra'nâsîdur: M

⁵⁶³ Mey-^hvâre: mey-^hâne: M

⁵⁶⁴ Cinânî: K 56a; M 14a, b; S 12a, b

⁵⁶⁵ Çelebi'dür: Çelebi: S

⁵⁶⁶ “Ol (...) firâset”: - : S

⁵⁶⁷ Olmuş-ıdı: olmuşdur: K; olmuşdur ve: S

⁵⁶⁸ u: -: S, M

⁵⁶⁹ Cevâb-ı bâ-şavâb yazup: cevâb yazmışdur: S; cevâb vermişdür: K

⁵⁷⁰ “ve (...) cihân”: -: K, S

⁵⁷¹ Bu eş'âr-ı bî-naẓîr zâde-i tab'-ı lâ-naẓîridür: Bu eş'âr divânından intihâb olup şebt olındı: K, İÜ.

⁵⁷² Şî'r: Beyt: K

⁵⁷³ Dîger: Şî'r: M

⁵⁷⁴ Ruḥsâre: ruḥsâr: M, K

⁵⁷⁵ Devr: dâr: M

⁵⁷⁶ ḳaṅḳı: ḳan kı: S

⁵⁷⁷ Gördük ki göster: S

Dîger ⁵⁷⁸

Hevâ-yı ⁵⁷⁹ ğonce-i bâğ-ıla eyler efgâni
Alur yürekden ise ‘andelîb-i nâlânı

Dîger ⁵⁸⁰

Câmesiyle kucagör ol şanemi toyınca
Âdemün cânı çıkar câmesini şoyınca

Biñ dörtde Burûsa’da fevt oldı.

CEM‘İ ⁵⁸¹

Kuzât-ı sencîde-şîfâtıdan İstanbûlî Meĥmed Çelebi’dür. Müverrihlikde bî-hem-tâ ve eş‘ârı dil-güşâdur ⁵⁸². Bu iki beyt-i ra‘nâ zâde-i ĩab‘-ı ra‘nâsıdur ⁵⁸³:

Şi‘r ⁵⁸⁴

Hattuñ ki sâye-i gül-i ĥandân-ı fitnedür
Ebr-i ĩarâvet-efgen-i bôstân-ı fitnedür

Zâhir olunca fûlk-i ⁵⁸⁵ dili kıldı mużtarib
Ĥatt-ı ruĥuñ ki mevce-i ‘ummân-ı ⁵⁸⁶ fitnedür

CEBİNİ ⁵⁸⁷

Edirnevî Dervîş Aĥmed’dür. Ĥaylî zarîf kimesne olup ⁵⁸⁸ bu beyt-i münîf zâde-i ĩab‘-ı naẓîfidür ⁵⁸⁹:

⁵⁷⁸ Dîger: -: S

⁵⁷⁹ Hevâ-yı hevâyî: S

⁵⁸⁰ Dîger: -: S

⁵⁸¹ Cem‘î: M 14b; K 56a; -: S, İÜ

⁵⁸² Bî-hem-tâ vü eş‘ârı dil-güşâdur: bî-naẓîr ve eş‘ârı dil-peẓîrdür: K

⁵⁸³ Beyt-i ra‘nâ zâde-i ĩab‘-ı ra‘nâsıdur: beyt zâde-i ĩab‘-ı teridür: K

⁵⁸⁴ Şi‘r: Beyt: K

⁵⁸⁵ Fûlk: mûlk: M

⁵⁸⁶ ‘Ummân: tûfân: M

⁵⁸⁷ Cebînî: M 14b; K 56a; -: S, İÜ

⁵⁸⁸ Kimesne olup: kimesnedür: K

⁵⁸⁹ Beyt-i münîf zâde-i ĩab‘-ı naẓîfidür: beyt-i laẓîf anuñdur : K

Beyt

Yokdur⁵⁹⁰ şebâtı ey Cebîni çarh-ı kec-revün
Bir dem murâduñ üzre dönerse geri döner

Biñ otuzda Edirne'de fevt oldu.

DERVÎŞ ÇEVGÂNÎ

el-Meddâh⁵⁹¹. Ba'z-ı sefâ'in-i mutavassıta eş'ârı taḥrîr olunur ve âb ü tâbla nakl-i *Şeh-nâme* eylediği efvâhda taḥrîr olunur. Bu beyt-i ḥüb taşarruf-ı zıhn-i mergûbıdır:

Beyt

Sînesine kim ki yakdı gül yüzün şevkiyle dâğ
Ḥân-kâh-ı dilde o yandurdı bir rûşen çerâğ

Ba'de mürürül-elf vefât itmişdür.

CÂHÎ el-Kâdî⁵⁹²

Vefât fî-sene-i aḥadî 'aşer ü elf (H.1011).

ez-Şi'r-i Ū

Cân meşâmmı çîn-i zülfünden alurken bûy-ı misk
İtmiş-idi meskenin deşt-i (15a) Ḥoten âhû-yı misk

CİVÂNÎ EFENDÎ⁵⁹³

Mevâliden olupḥudûd-ı 'işrinde vefât itmişdür.

Ez-Şi'r-i Ū

Mübtelâ olalı dil zülfüne şâhum ezeli
Gayra kılmadı heves gözlemedi her güzeli

⁵⁹⁰ Yokdur : -: M

⁵⁹¹ Çevgânî: M : 14b ; -: S, K, İÜ

⁵⁹² Câhî: M 14b-15a; -: S, K, İÜ

⁵⁹³ Cîvânî Efendi: -: S, K; M 15a

CÜYİ⁵⁹⁴

Ba‘de mürürü’l-elf vefât eyledi.

Ez-Şi‘r-i Ū

La‘lũne cān virdük-ise dil-berā kan itmedük
Yüzũne bedrũ‘d-dücā didükse noķşān itmedük

CÜNÜNİ DEDE⁵⁹⁵

el-Mevlevī.

Ġazel

Ben tũti-i kudsem ten-i fānī kafesümdür
İhyā iden emvātı Mesīhā nefesümdür

Ben bār-ı emānet çekici ol sitrem kim
Nālem reh-i maķşūduma bāng-ı ceresümdür

Dil virmedi dünyāya olan ‘ārif-i billāh
Bunda sebep-i meķş hevā vü hevesümdür

Ol lem‘a-ı ruhsār durur aşl-ı semā‘m
Musā-şifātum nūr-ı şecer muķtebesümdür

Gencīne-i esrār olalı ķalb-i Cününī
Nefs ejderi haķķā ki kemīne ‘asesümdür

Harfũ‘l-ķā-i**ĤĀLETİ**⁵⁹⁶

‘Azmi-zāde Muşţafā Efendi’dür. Ol meydān-ı ma‘ārifũñ şehsüvār-ı nām-veri⁵⁹⁷ ķaţ‘-ı merātib-i mu‘tāde ile Rũm İli ķāzī-‘askeri olmışlar idi⁵⁹⁸. Haķķā ki ‘arşa-i dehr-i denī ziynet-

⁵⁹⁴ Cüyī: -: S, K; M 15a

⁵⁹⁵ Cününī Dede: -: S, K; M 14b

⁵⁹⁶ Ĥāletī: 12b-13a; M 15a,b; K 56a,b; -: İÜ

⁵⁹⁷ “Ol (...) nām-veri”: -: S, K

⁵⁹⁸ Olmışlar idi: olmışlardur: S

efzâ-yı benî Âdem olaldan *ilâ yevminâ hazâ** o maḳûle vücûd-ı pür-cûd mevcûd ⁵⁹⁹ olmamışdur. Halebe-i fazîletde fâ'iz-i rehîne-i müsâbaḳat olup ⁶⁰⁰ efkâr-ı daḳîḳi ḥayret-zede-i ehl-i ḥâl ve eş'âr-ı ⁶⁰¹ dil-peḳîri pesendîde-i erbâb-ı kemâl ⁶⁰² selîs ü pür-nikât u tecnîs olup ḳaşâ'id ü ḡazeliyyât ve ⁶⁰³ muḳaṭṭa'ât ü rübâ'ıyyâtı sūz-nâk ü ḳespân ve bî-ḥadd u bî-pâyândur. Nitekim kendiler dimişlerdür ⁶⁰⁴.

Beyt ⁶⁰⁵

Güyâ sûtûn-ı ḥayme-i ma'nâ olup ḳalem
Ḥayyâm-ı ḳâr-sû-yı rübâ'î benem bu dem

Neşr ⁶⁰⁶: Evşâf-ı cemîli beyândan müstaḡnî olmaḡla bu mertebe iktifâ olunup ⁶⁰⁷ bu eş'âr-ı bî-hem-tâsı bu maḥalle taḥrîr ü imlâ olındı ⁶⁰⁸:

Şi'r ⁶⁰⁹

Benüm zâ'fım gibi 'âlemde zâ'f-ı ber-devâm olmaz (15b)
Bu günden başlasam bir nâleye yarın tamâm olmaz

Diğer

Degül ḥâlî gönülden ḥalka-ı zülf-i perî-zâdum
Ne murḡam ben ki ayrılmaz yanumdan dâm ü ⁶¹⁰ şayyâdum

* “Bu güne kadar.”

⁵⁹⁹Vücûd-ı pür-cûd-ı mevcûd: Pür-cûd-ı vücûd-ı pür-kerem ḳâhîr ü peydâ: M

⁶⁰⁰“Halebe (...) olup”: -: M

⁶⁰¹Eş'âr: eş'âr ü: M

⁶⁰²Ehl-i ḥâl ü eş'âr-ı dil-peḳîri pesendîde-i erbâb-ı kemâl: erbâb-ı kemâl ve eş'âr-ı dil-peḳîri: S, K

⁶⁰³“Selîs (...) ve”: M

⁶⁰⁴Nitekim kendiler dimişlerdür: -: S, K

⁶⁰⁵Beyt: -: S, K

⁶⁰⁶Neşr: -: S, K

⁶⁰⁷Olinup: olındı: S

⁶⁰⁸Bî-hem-tâsı bu maḥalle taḥrîr ü imlâ olındı: dil-peḳîr zâde-i ṭab'-ı lâ-naḳîrleridür: S, K

⁶⁰⁹Şi'r: Beyt: K; Eş'âr: S

⁶¹⁰ü: -: M, S

Dîger ⁶¹¹

Bu bezmüñ şehd-i nâbından çekildüm neçe müddetdür
Gelen şimdi dehân-ı ⁶¹² telhûme engüşt-i hayretdür

Dîger ⁶¹³

Alurdu bûsesini idenler ⁶¹⁴ fiğân u zâr
Aldırmaz oldu şimdi fiğân etmeden o yâr

Dîger ⁶¹⁵

Ele câm alsa dünyâyı ser-â-ser seyr idermiş Cem
Ben alsam destüme ammâ ⁶¹⁶ görünmez çeşmüme ‘âlem

Neşr ⁶¹⁷: Bu rübâ‘î-i laîf dahı zâde-i tab‘-ı şerîfleridür ⁶¹⁸:

Rübâ‘î ⁶¹⁹

Kâruñ senüñ şefâ‘ate kaldıysa Hâletî
‘Arz eyle hasb-i hâlünüñ Hudâ’nuñ ceybine
Girdükde zîr-i hâke ider şef kıti zühûr
Ehl-i kerem mürüvvet ider bir garîbine

⁶¹¹ Dîger: -: S

⁶¹² Dehân: zebân: K

⁶¹³ Dîger: -: M, S

⁶¹⁴ İdenler: alanlar: K

⁶¹⁵ Dîger: -: S

⁶¹⁶ Ammâ: ammâ ki: M

⁶¹⁷ Neşr: -: S

⁶¹⁸ “Bu (...) şerîfleridür”: -: S

⁶¹⁹ Rübâ‘î: S, K

[Rübâ'î] ⁶²⁰

Ḳaddine göre dırâz idüp perçemini
Sâzende-i nâz düzdi zîr ü bemini
Ol tıfla gönül bağlamasam bilmez idim
Ser-ḥoş-ı mey-i melâḥatûñ 'âlemini

Biñ kırkda İstanbul'da vedâ'-ı 'âlem ⁶²¹-i fânî eylediler ⁶²².

ḤÂLETİ ⁶²³

Niğdevî ⁶²⁴ Meḥmed Beg'dür ⁶²⁵. Tâ'ife ⁶²⁶-i sipâhîden iken memleket-i ma'rifete şâh olup şâ'ir-i ma'mûr ve nâzım-ı meşhûrdur. Bu beyt-i laṭîf zâde-i ṭab'-ı nazîfleridür ⁶²⁷:

Beyt

Ser-i kūyunda ḳalır murğ-ı dil-i nālānum
Eve geldükçe gönülsüz gelürüm sulṭānum

Biñ ikide ⁶²⁸ İstanbul'da fevt oldu.

ḤALİMİ ⁶²⁹

Âḫî-zâde 'Abdü'l-ḥalīm Efendi'dür. Ḳaṭ'-ı merâtib-i 'izz ü a'lâ ⁶³⁰ ile Rûm İli şadrına pirāye-baḥş-ı kām-rānî olmuşlar idi. Fazîlet ü 'irfānla ⁶³¹ nām-dār ve ma'ârif ü kemâlâtlâ şöhre-i

⁶²⁰ Rübâ'î: -: M, S

⁶²¹ 'Âlem: -: K

⁶²² Eylediler: eyledi: S

⁶²³ ḥâletî: K 15b; M 15b; Diğerḥâletî: S 13b; -: İÜ

⁶²⁴ Niğdevî: Niğde'li: S

⁶²⁵ Meḥmed Beğ'dür: sipâhî Meḥmed Beğ'dür: S, K

⁶²⁶ "Tâ'ife (...) olup": -: S, K

⁶²⁷ Nazîfleridür: nazîfidür: S; şerîfidür: M

⁶²⁸ İkide: on ikide: S

⁶²⁹ Halîmî: S 13b; M 15b; K 57a; -: İÜ

⁶³⁰ 'İzz ü a'lâ: mu'tâde: K, M

⁶³¹ Fazîle ü 'irfānla: fazl u 'irfān ile: S

dār u diyār ⁶³² olup ⁶³³ gāhī şî'le daḥi āzmāyîş-i ṭab'-ı leṭāfet-şî'ār ⁶³⁴ iderler idi. Bu iki beyt-i laṭîf bûstân-ı ṭabî'atlerinüñ mîve-i menba'idur ⁶³⁵:

Beyt ⁶³⁶

Gerçi kim cām-ı Cem-i bādede ḥālet çokdur
Şerbet-i la'l-i lebün gibi leṭāfet yokdur

Dîger ⁶³⁷

Cām-ı mey-i nâbı şikest eyledi
Meclisümüz başdı ayak nâ'ibi

Biñ on üçde İstanbul' da fevt olup ⁶³⁸irte ḥale'l-'ulûmu ba'idü'l-'ulûmu*.

ḤALİMÎ ⁶³⁹

Erbâb-ı 'irfānuñ dil-pesendi kuzâtdan Konevî 'Abdü'l-Ḥalîm Efendi'dür. Bu beyt-i ra'nâ zāde-i ṭab'-ı zîbâsıdur:

(16a) Beyt

Raḥş-ı ḥüsñ üzre o dil-ber kām-rân olmuş gelür
Mülk-i ḥüsne gūyiyâ şāḥib-kırân olmuş gelür

ḤALİMÎ ⁶⁴⁰

Burusevî Bostân Çelebi'dür. Dāḥil müderrisi olduğdan sonra bir miqdār rantıye-i teḳā'üd ile kenā'et ve ihtiyār-ı kûşe-i 'uzlet itmiş-idi. Bu beyt-i bî-hem-tâ zāde-i ṭab'-ı 'ālem-ārâlarıdur ⁶⁴¹:

⁶³² Dār u diyār: dāver-i diyār: S

⁶³³ Olup: olmuşlardur: S

⁶³⁴ Leṭāfet şî'ār: nām-dār: S, K

⁶³⁵ Beyt-i laṭîf bûstân-ı tabî'atlerinüñ meyve-i menba'idur: beyt-i laṭîf ol zât-ı şerîfün zāde-i ṭab'-ı münîfleridür: S

⁶³⁶ Beyt: Şî'r: S

⁶³⁷ Dîger: -: S, M

⁶³⁸ Olup: oldı: S

* "Bilgiler göçtü, bilgiler uzaklaştı."

⁶³⁹ Halîmî: M 15b-16a ; -: İÜ, S, K

⁶⁴⁰ Halîmî: M 16a; K 57a; Dîger Halîmî: S 13b-14a; - : İÜ

Beyt

Benüm derd-i derûnum ‘âşık-ı zâr olmayan bilmez
Maḥabbet bir belâdur kim ⁶⁴² giriftâr ⁶⁴³ olmayan bilmez

Biñ on dördte Şâm-ı şerîf-encâmda fevt oldu ⁶⁴⁴.

HİLMÎ ⁶⁴⁵

İnebolı’dan ⁶⁴⁶ ‘Alî Çelebi’dür. Zümre-i kuzât-ı sencîde şîfâtıdan idi ⁶⁴⁷. Bu beyt-i ra‘nâ zâde-i tab‘-ı zîbâsıdur ⁶⁴⁸:

Beyt

Yâri kapduk seyre çıkduk tuymadı ağyâr-ı dñ
Bir şafâ itdük efendi ‘ömr uğurladuk bugün

Biñ üçde Belğrad’da fevt oldu.

HÂFİZ ⁶⁴⁹

Vüzerâ-i ‘izâmdan Hâfız Aḥmed Pâşâ’dur. Selâṭîn-i kirâmla celîs ve eş‘âr-ı tâb-dârı selîsdir. Bu ğazel ⁶⁵⁰-i pür-nikât Bağdâd üzerinden ⁶⁵¹ der-i devlet-medâra ⁶⁵² ırsâl eyledügidür ki vâkı‘ü’l-hâldür ⁶⁵³:

⁶⁴¹ ‘Âlem-ârâlarıdur: ‘âlem-ârâsıdur: K; dil-güşâsıdur: M

⁶⁴² Kim: ki: S

⁶⁴³ Giriftâr: -: M

⁶⁴⁴ “Biñ (...) oldu”: S

⁶⁴⁵ Hilmî: K 57a : M : 16a : - : İÜ; Diğer Halimi : S

⁶⁴⁶ İnebolı’dan: İnebolılı: S, K

⁶⁴⁷ Sıfâtıdan idi : sıfâtıdandır : S

⁶⁴⁸ Bu beyt-i ra‘nâ zâde-i tab‘-ı zibâsıdur: Bu beyt anuñdur: S, K

⁶⁴⁹ Hâfız Pâşâ: M 16a, b; S 14a; K 57b; -: İÜ

⁶⁵⁰ Ğazel: ebyât: S

⁶⁵¹ Bağdâd üzerinden: Bağdâd’dan: M; Bağdâd üzerinde: K

⁶⁵² Der-i devlet-medâra: der-i devlete: M, K

⁶⁵³ İrsâl eyledügidür ki vâ kı‘ul-hâldür: ısdâr eyledügi ğazel-i bî-hemtâdur: S; ısdâr itdügüdür: K

Ġazel ⁶⁵⁴

Aldı eṭrāfı ‘adū imdāde ‘asker yok mıdur
Dīn yolında baş virür merd-āne bir er yok mıdur

Bir ‘aceb gird-ābe düşdük çāresüz kalduk meded
Āşinālar zümresinde bir şināver yok mıdur

Ḥaşm-ı bed-kişi evinde ruḥ-be-ruḥ şeh māt ider
Cengde at oynadur ferzāne-server yok mıdur

Cengde hem-pāmuz olup baş virüp baş almağa
‘Arşa-i ‘ālemde bir merd-i hüner-ver yok mıdur

Def‘-i bi-dāde tekāsülden ġaraḡ ne bilmezüz
Derd-i maḡlūmān su’āl olmaz mı maḡşer yok mıdur

(16b) Āteş-i sūzān-ı a‘dāya bizümle girmege
Dehr içinde imtiḥān olmış semender yok mıdur

Der-geh-i ‘ālem-medāre nāmemüz işāline
Bād-ı şarşar gibi Ḥāfız bir kebūter yok mıdur

Neşr ⁶⁵⁵: Devr-i Murādī’de biñ kırk birde Dīvān-ı Hümāyūn’da ⁶⁵⁶ ḡul ṭā’ifesi hücūm idüp vezīr-i a‘zam ⁶⁵⁷ iken ḡancer üşürüp pārelemişlerdür.

ḤĀFİZ ⁶⁵⁸

Zümre-i rindān ve zübde-i ehl-i ‘irfāndan İstanbulī Ḥāfız Meḡmed Çelebi’dür. Ol rind-i nīk-ḡū tāze-ḡū olup eş‘ā[rı] dil-ḡüşā ve ḡüftārı bī-hem-tādur. Bu iki beyt-i ra’nā zāde-i ṭab‘-ı zībāsıdur:

⁶⁵⁴ Ġazel’in 5 ve 6. beyitleri S nüshasında yoktur.

⁶⁵⁵ Neşr: -: S, K

⁶⁵⁶ Dīvān-ı Hümāyūn’da: -: S, K

⁶⁵⁷ Vezīr-i a‘zam: ḡā’im-ma ḡām: S

⁶⁵⁸ Ḥāfız: M 16b; -: S, K, İÜ

Şi‘r

İster iseñ ger huzûr-ı cāvidān
Ol kanā‘at kûşesinden münzevî

İtme gerdūndan şikāyet ey gönül
Var iken bahtun gibi haşm-ı kavî

HASİBÎ ⁶⁵⁹

Sābikā şeyhü’l-islām olan Ahî-zāde Hüseyn Efendi’nün Ferzend-i fazîlet-mendi Şerîf Mehmed Çelebi’dür ⁶⁶⁰. Yed-be-yed Edirne’den Dārü’s-saltanata ⁶⁶¹ Kostañtiniyye kâdîsı olmuşlar idi. Bir maḥdūm-ı mükerrerem idi ki hemîşe seḥā vü bende-nevāzî ⁶⁶² pîşesi ve hem-vāre ⁶⁶³ erbābı-kemāle luṭf u ⁶⁶⁴ iḥsān endîşesi idi. ‘İlm ü ‘irfānla fā’ikü’l-aḫrān ve şi‘r ü ⁶⁶⁵ inşāyla müşārün-ileyhi bi’l-benāndur. Bu kıt‘a-i lā-naẓîr zāde-i ṭab‘-ı dil-peẓîrleridür ⁶⁶⁶:

Kıt‘a ⁶⁶⁷

Ehl-i ‘aşkuñ ne’aceb ḥāleti var
Gāh nāle vü ⁶⁶⁸ gehî ⁶⁶⁹ efgān eyler

Akıdur çeşm-i terinden ḥūnı
Rāh ⁶⁷⁰-ı kūyuñ şanemā ḫan eyler

Bu beyt-i ḥüb zāde-i ṭab‘-ı mergübıdur ⁶⁷¹:

⁶⁵⁹ Hasîbî: S : 14b ; M : 16b : K : 56b-57a ; - : İÜ

⁶⁶⁰ Çelebi Efendi’dür: Çelebi’dür: S, K

⁶⁶¹ Dārü’s-saltanata: dārü’s-sultāna: S

⁶⁶² Bende-nevāzi: aḥbāb – nevāzi: M

⁶⁶³ Hem-vāre : - : S

⁶⁶⁴ u: -: S

⁶⁶⁵ ü: -: S

⁶⁶⁶ “ Bu (...) dil-peẓirleridür”: - : M

⁶⁶⁷ Kıt‘a: -: M

⁶⁶⁸ vü: - : K

⁶⁶⁹ Gehi : gāh : S

⁶⁷⁰ Rāh: reh: K

⁶⁷¹ “Bu (...) mergübıdur”: -: S, K

Beyt

Ġurbetde çekdügüm ğam u endüh ü miñneti
Söylerdüm olmasa mutazammın şikāyeti

Biñ kırk üçde mesned-nişīn-i şadr-ı İstanbūlī⁶⁷² iken pederi vaķ‘asında Kıbrus’a sürilüp ba‘dehu Büyük Rodos’da fevt oldu⁶⁷³.

ĤASĪBĪ⁶⁷⁴

Rüstem Pāşā-zāde Ĥüseyn Çelebi’dür. Medīne-i Münevvere kâdīsı olduğdan sonra Mışır’da bir miķdār şurre ile kanā‘at ve pes zānū-nişīn-i künc-i ‘uzlet olmuşlar idi⁶⁷⁵. Bu iki beyt-i ra‘nā zāde-i (17a) ṭab‘-ı bī-hem-tālarıdur⁶⁷⁶:

Beyt⁶⁷⁷

‘Ārız-ı gül-gün-ı⁶⁷⁸ yārı görelı düşdüm ğeme
Ey raķīb eyle hāzer kan görinüpdür çeşmüme

Dıĝer⁶⁷⁹

Pürdür derün-ı sīne şehā dāĝ-ı derd ü⁶⁸⁰ ğem
Şabra mecāl kalmadı senden ne gizleyem

Biñ yigirmi üçde Mışrū’l-Kāhire’de fevt oldu.

ĤASAN ÇELEBĪ⁶⁸¹

Mevālī-i kirāmdan⁶⁸² Gelibolı’lı⁶⁸³ Ĥınālī-zāde⁶⁸⁴ Ĥasan Çelebi’dür⁶⁸⁵. Tezkiretü’ş-şu‘arā imlāsı kaydına mübtelā olup⁶⁸⁶ mezra‘a-ı ṭabī‘ata toĝm-ı ‘ilm ü ‘irfān ekmiş ve kulle-i

⁶⁷² İstanbūlī: Sitanbulī: K

⁶⁷³ Fevt oldu: vefāt eyledi: K; “Biñ... fevt oldu”: -: M

⁶⁷⁴ Hasībī: M 16b-17a; S 14b, 15a; K 58a; -: İÜ

⁶⁷⁵ Olmuşlar idi: olmuş-idi: M, K

⁶⁷⁶ Bi-hem-tālarıdur : bi-hem-tāsıdur : K. M

⁶⁷⁷ Beyt : Şi‘r : S

⁶⁷⁸ Gül-gün: gül-günı: S

⁶⁷⁹ Dıĝer: -: M, S

⁶⁸⁰ ü: -: K

⁶⁸¹ Hasan Çelebi : S : 15a ; K :58a ;ĥasan Efendi: M; - : İÜ

⁶⁸² Mevālī-i kirāmdan : - : S

hışn-ı şî'r ü inşâya kıl-k-i nâdire-perdâzını nîze-veş dikmişdür. Bu iki beyt-i laţîf ⁶⁸⁷ zâde-i tab'-ı şerîfleridür ⁶⁸⁸:

Şî'r

Hudâ virsün saña 'ömr-i dirâzi ⁶⁸⁹ ey kadi ⁶⁹⁰ servüm
Yoluñda cân virür ⁶⁹¹ 'uşşâk yatduķca yer altında

Gerek seng-i siyâh olsun gerekse aţlas u dibâ
Ėaraz bir bâliş-i râhat bulunmaķdur ser altında

Biñ on birde ⁶⁹² İstanbul'da ⁶⁹³ fevt oldı.

HÜSEYN EFENDİ ⁶⁹⁴

Kefevî Hüseyin Efendi'dür ⁶⁹⁵. Mekke-i Mükerreme'de şadr-nişîn-i mesned-i hükümet ⁶⁹⁶ olmışlar idi. Hakkâ ki fâzıl-ı zemâne ve 'âlim-i yegâne olup BuĖârî'ye ⁶⁹⁷ şerhi ve şurûh u havâşisine ⁶⁹⁸ nice mağalde dağl ü Ėarcı vardır ve Gülistân'a müsta'idd-âne şerĖ yazmışdur. Bu iki beyt-i bî-hem-tâ zâde-i tab'-ı dil-güşâlarıdır:

Şî'r ⁶⁹⁹

Cefâyı her dem itme kıl vefâ ⁷⁰⁰ gâğice gâğice
Dil-i meyyâle vir cânâ şafâ gâĖice gâĖice

⁶⁸³ Gelibolı'-lı : - : M, K ; tezkiretü'ş-şu'arâ sāhibi Gelibolı'lı : S

⁶⁸⁴ Hinālî-zâde : - : S

⁶⁸⁵ Hasan Çelebi'dür : Efendi'dür : M

⁶⁸⁶ Tezkiretü'ş-şu'arâ imlâsı kaydına mübtelâ olup: hakkâ ki : S

⁶⁸⁷ Bu iki beyt-i latif : bu ebyât-ı latif : S

⁶⁸⁸ Şerifleridür : nazîfidür : M

⁶⁸⁹ Dirâzî: dîâz: S

⁶⁹⁰ Kadı : boyı : M

⁶⁹¹ Virür : Viren : S

⁶⁹² Bin on birde: bin üçde: S

⁶⁹³ İstanbul'da: -: S

⁶⁹⁴ Hüseyin Efendi: M : 17a ; S : 13a,b ; K : 56b-57a; - iÜ

⁶⁹⁵ Kefevî Hüseyin Efendi'dür : Kefevî'dür: S

⁶⁹⁶ Sadr-nişîn-i mesned-i hükümet: mesned-nişîn-i hükümet: K, M

⁶⁹⁷ BuĖârî' ve : ticâri : S : secâriye : M

⁶⁹⁸ Havâşisine: havâşisinde: S

⁶⁹⁹ Şî'r: Beyt: K; -: M

⁷⁰⁰ Vefâ : cefâ : S

Dîger ⁷⁰¹

Mezâk ehli lebûn vaşf itse ⁷⁰² tûṭî kandı vaşf eyler
‘Acebdür ḥâl-i ‘âlem bilmeyen söyler bilen söyler

Dîger ⁷⁰³

Baṇa cevır eyler ol şûḥ-ı cihānum şāh-ı ḥūbānum
Yolında cān virürüm yüzüme bakmaz benüm cānum

Biñ on ikide Mekke-i Mükerrime’de ⁷⁰⁴ kâḏî iken rūḥ-ı pür-ferruḥı tebdîl-i cāme eyledi ⁷⁰⁵.

ḤÜSEYNÎ ⁷⁰⁶

Zümre-i sipāhdan Edirnevî Ḥüseyn Çelebi’dür. (17b) Ḥaḳḳā ki ‘arşa-i ma‘rifetde çāpük-süvār-ı semend-i melāḥat olup ḥūb ⁷⁰⁷ eş‘ārı ve merġūb güftārı vardır. Bu iki beyt-i ra‘nā ṭab‘-ı dil-güşālarıdır:

Şi‘r

Semend-i nāza o nev-res süvār olur giderük
Kemend-i zülfine diller şikār olur giderük

O mäh burc-ı şerefden henüz toġmışdur
Şu‘ā‘-ı mihr-i ruḥı tāb-dār olur giderük

Biñ otuz dördte Bağdād seferinde fevt oldı ⁷⁰⁸.

ḤÜSÂMÎ ⁷⁰⁹

Mülâzım ü müderris olup ma‘rifet ü ⁷¹⁰ kemâlle mevşûf ve şan‘at-ı mu‘ammâda mähir ü ma‘rûfdur. Bu iki beyt-i ra‘nā zāde-i ṭab‘-ı zibāsıdır ⁷¹¹:

⁷⁰¹ Dîger : - : S

⁷⁰² İtse: eylese: S

⁷⁰³ Dîger : - : S, K

⁷⁰⁴ Mükerrime’de : mükerrime : M : Şerifde : S

⁷⁰⁵ Rūḥ-ı pür-ferruḥı tebdîl-i cāme eyledi : fevt oldı : S, K

⁷⁰⁶ Ḥüseynî: M 17 a, b; K 57a, b; -: S, İÜ

⁷⁰⁷ Ḥūb: cūb: M

⁷⁰⁸ “Biñ (...) oldı”: - : M

⁷⁰⁹ Ḥüsâmî: K 58b; M 17b; -: S, İÜ

Şi'r

Dilâ o tıfla heves kııl ki yâr olur giderük
 Ğamını çekmeg-ile ğam-küsâr olur giderük

Ne ğam sefine-i dil kıalsa ⁷¹² baħr-ı hayretde
 Çıkar kenâre gelür rûzgâr olur giderük

HÛSÂMÎ ⁷¹³

Edirnevî ⁷¹⁴ tâkîyye-dûzî ⁷¹⁵ Gülşenî Dervîş Hasan'dur. Hakkâ ki hatt-ı 'işve-nihâdına rûh-ı 'imâd pesend eylemişdür. Eş'ârı bî-naẓîr ve güftârı dil-peẓîr olup ⁷¹⁶ fetħ-i Bağdâd'a bu gûne târîh-perdâzî olmuşdur ⁷¹⁷:

Târîh

Lafzen ü ma'nen târîh-i fetħe
 Gördüm ki yârân haylî ⁷¹⁸ 'acizde

Didüm Hüsâmî pes bî-tevaḳḳuf
 Bağdâd alındı biñ kırk sekizde

Neşr: Hakkâ ki ıṣṣât vechi üzre bundan a'lâ târîh-i zîbâ olmaz ⁷¹⁹.

HARİMÎ ⁷²⁰

Merzifonî 'Abdullah Çelebi'dür. Nev-heves ü nev-zuhûr ve şu'le-i şem'-i tabî'atı mir'ât-âsâ pür-nûrdur. Bu beyt-i laṭîf zâde-i ṭab'-ı naẓîfleridür ⁷²¹:

⁷¹⁰ ü: -: M

⁷¹¹ Zibâsıdur: dil-güşâsıdur: K

⁷¹² Kalsa: kaldı: M

⁷¹³ Hüsâmî : S ; 15a, b ; M : 17b ; K : 58b ; - : İÜ

⁷¹⁴ Edirnevî : Edirne' de : S

⁷¹⁵ Dûzî : Dürzi : K, M

⁷¹⁶ "Hakkâ ki (...) olup": -: S

⁷¹⁷ Bu gûne tarih-perdâzî olmuşdur : didügi tarihdür : S

⁷¹⁸ Haylî: hayl: M

⁷¹⁹ Neşr: hakkâ ki iş kât vechi üzre bundan a'lâ târîh-i zîbâ olmaz: - : S, K

⁷²⁰ harîmî: M 17b-18a; K 58b; -: S, İÜ

⁷²¹ Naẓîfleridür: naẓîfidür: M

Beyt

Mihnet-i ‘aşka esir itdi beni devr-i felek
Düşeyüm rāh-ı belāya (18a) der-i dil-ber diyerek

ḤAYRĪ⁷²²

Şahn-ı Şemānī’de seccāde-nişin-i dirāset iken vefāt iden Ḥasan Efendi’nün ferzendi⁷²³ Edirnevī Şalbaş-zāde⁷²⁴ ‘Abdu’r-raḥmān Çelebi’dür. Ol şāhib-fehm ü firāset⁷²⁵ ḥālā Edirne’de ḥāric pāyesiyle⁷²⁶ seccāde-nişin-i dirāsetdür⁷²⁷. Muḥaddemā Dimetoḳa’da Oruç Pāşā Medresesi’nde müderris iken Yahyā Efendi Ḥazretleri’ne bir ḳaşıde-i zībā virüp bu beyt-i ra’nāsı pesendide olmışdur⁷²⁸:

Beyt⁷²⁹

Şā’imüm ḥayli zamāndur ki Oruç Pāşā’da
Muntazırdur dil-i zār itmege ‘ıyd-ı iftār

Nesr⁷³⁰: Feth-i Bağdād-ı behişt-ābād’a bu gūne tarih-perdāzī olmışlardur⁷³¹:

Tārīḥ

Bir seḥer gördüm idi⁷³² ḳaşıd-i ferḥunde-peyām
Eyledi müjde-i feth-ile dil-i ‘ālemi⁷³³ şād

Neredür feth olan āyā deyü şorduḳda biri
Didi Ḥayrī aña tarih *bilād-ı Bağdād* (H. 1048)

⁷²² Ḥayrī: M : 18a ; S : 16a ; K : 58b : - : İÜ

⁷²³ “Şahn (...) ferzendi”: -: M, K

⁷²⁴ Edirnevī Salbaş –zāde : - : S

⁷²⁵ “Ol (...) firāset”: -: S, K

⁷²⁶ Ḥāric pāyesiyle : cāric ile : M : ḥāric : K

⁷²⁷ Seccāde-nişin-i dirāsetdür : müderrisdür : S ; Müderrisi olup : K

⁷²⁸ “Mukaddemā (...) pesendide olmışdur”: - : S , K

⁷²⁹ Beyt: -: S, K

⁷³⁰ Nesr : - : S, K

⁷³¹ Feth-i Bağdād-ı behişt-ābāb’a bu gūne tarih-perdāzī olmışlardur : feth-i Bağdād’a bu gūne tarih-perdāzī olmışdur : K ; bu tarih-i lā-naziri feth-i Bağdād’a dimişdür : S

⁷³² İdi: -: S

⁷³³ ‘Ālemi : ‘ālem : M

ḤAYRETİ⁷³⁴

Burûsevî Meḥmed Efendi'dür⁷³⁵. Müderrisin-i 'izâmuñ 'ulemâsından⁷³⁶ ve şu'arâ-yı kirâmuñ kudemâsından idi. Bu iki beyt-i ra'nâ zâde-i ṭab'ı bî-hem-tâsıdur:

Beyt⁷³⁷

Reh-i 'aşķuñda ķodum başumı⁷³⁸ cānum ķaldı
Luṭf it ey ğamze-i dil-ber anı da bir yola ķo

Dîġer⁷³⁹

Ḥāneme gel deyü ṭutdum dāmen-i yāri hele
Ey dil-i bî-ġāre sa'y it ṭutduġuñ āsān gele

Biñ otuz ṭoķuzda Burûsa'da fevt oldı⁷⁴⁰.

ḤABİBİ⁷⁴¹

Bosnevî Ḥabîb Dede'dür. Kûġûk şāhib-i mesnevî olup⁷⁴² ekşer kelâmı⁷⁴³ ma'nevîdür. Ḥālâ Belġrad-ı behcet-ābāde ķāri'-i Mesnevî'dür⁷⁴⁴. Bu beyti peşendîde-i erbāb-ı 'irfān olmuşdur:

Beyt

Mevce-i nûr⁷⁴⁵ ġîn-i⁷⁴⁶ zülf-i dū-tā
Murġ-ı dil şaydına duzāġ olmuş⁷⁴⁷

⁷³⁴Hayreti: M : 18a ; S : 15b ; K : - : İÜ

⁷³⁵Efendi'dür : Ğelebi'dür : S

⁷³⁶Müderrisin-i 'izâmun 'ulemâsından : müderrisin-i 'izâmdan ve 'ilmün zü'l-fazlı ve : S

⁷³⁷Beyt : Şi'r : S

⁷³⁸Başumı : başı : M

⁷³⁹Dîġer: -: S

⁷⁴⁰“Bin (...) oldı” : - : S

⁷⁴¹Ḥabîbî: S 15b; M 18a; K 59a; -: İÜ

⁷⁴²Olup: olmaġın: S

⁷⁴³Kelâmı: sözi: S

⁷⁴⁴“Ḥālâ (...) Mesnevîdür”: -: M, K

⁷⁴⁵Nûr: enver: S

⁷⁴⁶Ğîn: cebîn: S

⁷⁴⁷Olmuş: olmuşdur: M

DERVİŞ HASAN ⁷⁴⁸

Kıssa-ı hân. Ba'de mürûrû'l-elf fevt olmışdur.

Beyt

Şanma 'ıyd-ı vuşlat-ı cânâne geldün ey gönül
(18b) Nükbe-gâh-ı dehre sen kurbâne geldün ey gönül

Harfî'l-hâ

HÂTEMÎ ⁷⁴⁹

Zümre-i sipâhdan ⁷⁵⁰ Edirnevî İbrâhîm Big'dür ⁷⁵¹. Evvel maḥlaşî Mâtemî olup soñra Hâtemî itmişdür. Hakkâ ki ⁷⁵² şâ'ir-i muḥter' ve vâsıl-ı netâ'ic-i ma'rifet ⁷⁵³-i aşl u ⁷⁵⁴ fer'dür. Bu ebyât-ı lâ-naẓîr zâde-i ṭab'-ı dil-peẓîrleridür:

Beyt ⁷⁵⁵

Şîvesinden ṭuramaz ⁷⁵⁶ bir dem ayağ üstine yâr
Tâze şâḥuñ yine kendüye olur meyvesi bâr

Görüp nâfında dil-dâruñ siyeh bir ḥâl-i 'anber-bû
Nedür didüm göbek miski didi ol gözleri âhû

Diğer ⁷⁵⁷

Yâre şorınca şîve-i ḳadd-i nihâlini
Didi gel itme baña ḳıyâmet su'âlini

Biñ dördte Edirne'de vedâ'-ı 'âlem-i fânî eyledi.

⁷⁴⁸ Dervîş Hasan: M 18a, b; -: S, K, İÜ

⁷⁴⁹ Hâtemî: M : 18b : S : 15b-16a ; K : 59a ; -: İÜ

⁷⁵⁰ Sipâhdan: sipâhiyândan: S, İÜ

⁷⁵¹ Big'dür : Beg'dür : S

⁷⁵² Hakkâ ki: - : S, K

⁷⁵³ Ma'rifet: - : K, S

⁷⁵⁴ u: -: S

⁷⁵⁵ Beyt: Şi'r : S

⁷⁵⁶ Turamaz: turmamuz: S

⁷⁵⁷ Diğer: - : S

HÂKÂNÎ⁷⁵⁸

Merhûm Ayâs⁷⁵⁹ Pâşâ aḥfâdından İstanbûlî⁷⁶⁰ Mehmed Ağa'dur. Mîr-i mîrân iḳlîm-i sūḥan⁷⁶¹ olup müretteb-i dîvân itmişdür⁷⁶² ve⁷⁶³ ḥilye-i Resûl'ü nazm idüp ḥaylî revnaḳ virmişdür⁷⁶⁴. Şâ'ir-i selîs-ṭab'dur⁷⁶⁵. Bu beyt-i laṭîf taṣarruf-ı zîhn-i şerîfidür⁷⁶⁶:

Beyt

Ḳapılmıyoz bahârda meyden ferâḡuña
Billâh sâḳiyâ düşerüz hep ayaḡuña

HÜSREVÎ⁷⁶⁷

Şâhibü'd-dürer Ḥazret-i⁷⁶⁸ Mollâ Hüsrev'ün aḥfâdından Muştafâ Efendi'dür⁷⁶⁹. Ol mâlik-i ma'rifet⁷⁷⁰ mevleviyetle⁷⁷¹ mesned-nişîn-i seccâde-i şerî'at olmuşıdı⁷⁷². Bu iki beyt-i laṭîf zâde-i ṭab'-ı şerîfleridür:

Beyt⁷⁷³

Kâkül-i yârla oldum dir imişsin⁷⁷⁴ hem-bû
Ey benefşe ne dir il ḳulaḡuñı arduña ḳo

⁷⁵⁸Hâkânî: İÜ 16a, b; M 18b; K 59a; -: S

⁷⁵⁹Ayas: İlyâs: S

⁷⁶⁰İstanbûlî: -: M, S

⁷⁶¹İḳlîm-i sūḥan: -: S, K

⁷⁶²Mürtteb-i dîvân itmişdür: -: S

⁷⁶³ve: -: S

⁷⁶⁴İdüp: itmişdür: S

⁷⁶⁵Müretteb divânı vardır: -: M, K, İÜ

⁷⁶⁶Bu beyt-i laṭîf taṣarruf-ı zîhn-i şerîfidür: bu beyt-i laṭîf zâde-i ṭab'-ı laṭîf taṣarruf-ı zîhn-i şerîfleridür: K.

⁷⁶⁷Hüsrevî: K : 59a, B ; M : 18b-19a : S ; 16b : - : İÜ

⁷⁶⁸Şâhibü'd-dürer ḥazret-i: -: S

⁷⁶⁹Efendi'dür : Efendi : K

⁷⁷⁰Ol mâlik-i ma'rifet : - : S, K

⁷⁷¹Mevleviyetle : mevliyetle : K

⁷⁷²Olmış-ıdı : olmuşdur : S, K

⁷⁷³Beyt : Şi'r : S

⁷⁷⁴Dir imişsin : dirmişsin : M : dir imiş : S

Diğer

Unut beni sen (19a) öldürürin yohsa dimişsin
Unutmam eyā şūh-ı cefā-pişe ölince

Biñden soñra ⁷⁷⁵ Burūsa'da fevt oldı.

HÜSREV ⁷⁷⁶

İstanbūlī Hüsrev-i Dīvāne'dür. Meşâyıha hizmet idüp 'aķıbet ğalebe-i vecd ü hāl ile
'aķlına ihtilāl gelüp mezhebini azıtmış-ıdı ⁷⁷⁷ dirler ⁷⁷⁸. Eş'arı bī-şümār ve ğazeliyyāt[ı] bisyārdur ⁷⁷⁹. Bu beyt-i bī-hem-tā bir meşhūr ğazel-i ra'nāsınun maṭla'-ı zībāsıdur ⁷⁸⁰:

Beyt

Yeşiller geydügünce tūṭi-i gūyāya beñzersin
Siyeh-pūş olduğunca Ka'be-i 'Ulyā'ya beñzersin

Biñ dörtde Kili'de ḳal'a diz-dārı iken ⁷⁸¹ fevt oldı.

HAYLİ ⁷⁸²

Ebnā-i sipāhiyāndan Burūsevī Aḫmed Çelebi'dür ⁷⁸³. Eş'arla ser ü kārı olup ḥüb ğüftārı
ve mergūb eş'arı vardır ⁷⁸⁴. Bu kıṭ'a-i lā-naẓīr zāde-i ṭab'-ı dil-peẓīridür ⁷⁸⁵:

Kıṭ'a ⁷⁸⁶

Ey gönül şaḥn-ı çemenle leb-i deryā seyrin
Bir şanemle idegör kām alasın dünyādan

⁷⁷⁵ Biñden sonra: biñden : S

⁷⁷⁶ Hüsrev: S : 16b, M : 19a, K : 59a : - : İÜ

⁷⁷⁷ Azıtmış-ıdı: azıtmışdır : S, azıtmışdı : K

⁷⁷⁸ Dirler: -: S, K

⁷⁷⁹ Bisyārdur : bisyār ve : M

⁷⁸⁰ Beyt-i bi-hem-tā bir meşhūr ğazel-i ra'nāsınun maṭla'-ı zībāsıdur : beyt-i bi-hem-tā zāde-i tab ṭ'-ı dil-ğüşāsıdur : K : beyt-i ra'nā zāde-i tab ṭ'-ı dil ğüşāsıdur : S

⁷⁸¹ Kal'a diz-dārı iken : - : M, K

⁷⁸² Haylī: M : 19a ; S : 16b-17a ; K ; 59b ; - İÜ

⁷⁸³ Çelebi'dür: Efendi'dür: M

⁷⁸⁴ Ḥüb ğüftārı ve mergūb eş'arı vardır: ḥüb ğüftārı vardır: K ; - : M

⁷⁸⁵ "Bu (...) dil-peẓiridür": - : S, K

⁷⁸⁶ Kıṭ'a: -: S, K

Yohsa bir dişleri zer kâmeti serv olmayıcağ
Ne biter şahın-ı çemenden ne çıkar deryâdan

Neşr⁷⁸⁷: Bu beyt-i bî-hem-tâ⁷⁸⁸ dağı zâde-i tab‘-ı zîbâsıdur⁷⁸⁹:

Beyt

Dâstân-ı ‘aşkı her meclisde takrîr eyleyen
Şimdi hep Haylî’den eylerler rivâyet ey gönül

Biñ kırk birde Bağdâd Seferi’nde fevt oldı.

HULÛŞİ⁷⁹⁰

Üskübî Ahmed Çelebi’dür. Kuzât-ı sencide-şîfâtıdan olup Merhûm Veysî Efendi’nün nâ’ibi olmağla ol sâhib-edeb Nâ’ib Çelebi lağabı ile mülakkağdur. Mîve-i tabî’atleri anlaruñ hûrşîd-i ta’lîm ü terbiyeleri ile perveriş⁷⁹¹ bulmağın hûb inşâsı ve mergûb eş‘âr-ı dil-güşâsı (19b) vardır. Bu ebyât-ı laţîf taşarruf-ı zihn-i nazîfidür:

Şi‘r

İtdi teşrîf cihânı yine mâ[h-ı]-rûze
İrdi gâyetde kesel meclis-i sâz u söze

Oldı ezkâr u ‘ibâdetle cihân mâl-â-mâl
N’ola yer kalmasa yârân-ı safâ-endûze

Giceyi gündüze döndürdi şanâdîl-i minâre⁷⁹²
Kalmadı minnetümüz mihr-i cihân-efrûze

⁷⁸⁷ Neşr : - : S, K

⁷⁸⁸ Bi-hem-tâ : ra‘nâ : S, K

⁷⁸⁹ Zîbâsıdur: bi-hem-tâsıdur: S, K

⁷⁹⁰ Hülûşî: M 19a, b; -: S, K, İÜ

⁷⁹¹ Perveriş: perviş : M

⁷⁹² Mısra’ın vezni bozuktur.

HÂLİŞ ⁷⁹³

Yanbolı'dan Dudaqlı-zâde 'Alî Çelebi'dür. Ol pîr-i edîb ol şehirde tabîbdür. Dünyâ-yı denînüñ esâsı bâbında bu beyt-i güşâyende anuñdur:

Beyt

Dîvârı gamm esâsı belâ 'arş u ferş derd
Miḥnet-serây-ı dünye 'aceb kâr-ḥânedür

HÂLİŞ ⁷⁹⁴

Müderrişinden Burûsevî Muştafâ Efendi'dür. Bir ḳaşıde-i zîbâsından bu beyt-i ra'nâsı der-tahrîri revâ görildi:

Beyt

Şerbet-i iḥsânıdur dârû-yı mecrûḥân-ı nâs
Neşve-i elṭâfidur râḥat-resân-ı 'âcizân

HİŞÂLÎ ⁷⁹⁵

Ḳonevî Pâşâ-zâde Muştafâ Beg'dür. Ḥizmet-kârı ve vâkıf-ı esrârı olan Muştafâ vefâtında didüğü tarih-i zîbâdur ⁷⁹⁶:

Târîḥ

Hey yazık kim toymadın dünyâya gitdi Muştafâ (H.1045)

HİŞÂLÎ ⁷⁹⁷

Şâhibü'l-edeb seyyid-i şâḥîḥü'n-neseb Niğdevî Müftî-zâde Abdu'r-raḥmân Çelebi'dür. Pâye-i erba'îne vâsıl u munfaşıl olup ḥârice dâḥil olmuşdur. Nev-heves ü nev-zuhûrdur. Bu iki beyt-i firûz nev-rûziyyesindendür:

⁷⁹³ Hâliş: M 19b; -: S, K, İÜ

⁷⁹⁴ Hâliş: M 19b; -: S, K, İÜ

⁷⁹⁵ Hişâlî: - : S, İÜ ; M; 19b ; K : 59b

⁷⁹⁶ Tariḥ-i zibâdur: tarihîdür: K

⁷⁹⁷ Hişâlî: - : M 19b-20a; K, S, İÜ

Şi‘r

Kırdı nev-taht-ı zümürüd yine sultân-ı bahâr
Hükümün icrâ eylese olmaz (20a) ‘aceb nev-rûzdur

Ey Hışâlî yâr-i gül-ruhlarla hem-şoğbet olup
N’ola itsek ‘işret-i gül rûz şeb nev-rûzdur

HÜŞÛŞÎ⁷⁹⁸

Ankaravî Maḥmūd Efendi’dür. Mülâzım ü müderris olup ḥâlâ bu‘aşr-la mu‘aşırdur ve nev‘i şahsına münḥaşırdur. Ma‘nâ-i eş‘âr-âb-dârı âb-ı ḥayâtdur ki bir kimesne içmek müyesser ve fezâ-yı mazmûn-ı dürrer-bârı saḥrâ-yı hey-hâtdur ki irişmek mutaşavver degüldür. Semend-i nazm-ı dil-güşâsı esb-i tâzî gibi çâpûk ve kelimât-ı bî-hem-tâsı Lisân-ı ‘Arabî ve Yunanî gibi nâzûk olup eş‘ârında olan zebân-ı tâze devr-i Âdem’dan beri işidilmiş ve kelimât-ı siḥr-şi‘ârında olan ḥayâlat-ı mümtâze ‘aşr-ı Mûsâ’dan beri görülmüş degüldür. Mefhûmı üzre ma‘nâ-yı eş‘ârı kendüye münḥaşırdur. Bu iki beyt-i bî-lügât büstân-ı ṭab‘ının şemerâtıdır:

Beyt

Çıkşa ḥammâmdan civân kırmız güli hem-çü olur
Derlese Hürmüz-i deryây bahrı çok inçü olur

Nerede hoş sülfe tûṭî abûle
Çalaruz mâzûya maḥlûṭa şabûle

HÂKÎ⁷⁹⁹

İstanbul Yehūdîlerinden olup ol mu‘ânîd kec zâtuñ ismi Yahyâ’dur. Ṭabîb. Âtîde muḥarrer olan Debîrî’nün birâderidür⁸⁰⁰. Kendi lisânları üzre taḥşîl-i ma‘rifet ve âyînleri üzre tekmi̇l-i ṭarîkat itdükten sonra elsine-i ‘Arabî vü Fârisî ve Türkî daḥı taḥşîl ü ‘ilm-i ‘Arûz tekmi̇l eylemişdür. Bu kadar iz‘ân ü idrâk ve bu deñlü ṭab‘-ı çâlâkla (20b) üstâd-ı hekîm iken ṭabî‘ deyü raḥîm olup dîn-i İslâm’ı teslîm eylemişdür. Tâze-gû olan şu‘arâ eş‘ârı gibi nazm-ı dil-güşâsı olup bu iki beyt-i ma‘nî-dâr güftârındandır:

⁷⁹⁸ Hüşûşî: M 20a; -: S, K, İÜ

⁷⁹⁹ Hâkî: M 20a, b; -: S, K

⁸⁰⁰ “Ṭabîb (...) birâderidür.”: -: M, K, İÜ

Şi‘r

Piyāle bezm-i yāre kisb için nūr intişāb eyler
Güher-veş kim fūrūğ-ı mihrdan tīb iktisāb eyler

Şehā mi‘mār-ı vaşluñla vücūdum şehrinin bāb bāb
Firākuñ kor qarum āheste āheste hārāb eyler

Harfū‘d-dāl

DERVİŞ PAŞA⁸⁰¹

Bosnevî’dür. Sarāy-ı Āmire’den çarıkçı-başılık ile çıkup ol şeh-süvār-ı ‘arşa-i ‘irfān
mīr-i mīrān olup ve⁸⁰² Bīnāyī’nün *Şehā-nāme*’sini terceme itmişdür⁸⁰³. Bu ebyāt-ı leṭāfet-me’āb
ol tercemedan berā-yı nümüne intihāb olındı⁸⁰⁴:

Şi‘r⁸⁰⁵

Bāz-ı devlet elümde kıldı qarār
Oldı kārūm toğancılık her bār

Ḥamdü li-llāh ki farquma nā-gāh
Sāye şaldı hümā-yı himmet-i şāh

Mihr şanma toğan felek de şehir
Rif‘atūm bāzı açdı zerrīn-per

Kıṭ‘a li-muḥarrir⁸⁰⁶

Gerçi Dervīş idi nāmı ammā
Mesned-i ma‘rifetūñ şāhı⁸⁰⁷ idi

⁸⁰¹ Dervīş Pāşā: S 17a; Dervīş M 20b; K 59b

⁸⁰² “Sarāy (...) ve”: mīr-i mīrān olmışdur. Sarāy-ı Āmire’den ça kırıcı başılı k ile çı kdu kda: S; Sarāy-ı Āmire’den çarıkçı başılı k ile çı kup mir-i mirān olmışdur: K

⁸⁰³ İtmışdür: idüp: K; itmişdi: M

⁸⁰⁴ Bu ebyāt-ı leṭāfet-me’āb ol tercemedan berāy-ı nümüne intihāb olındı: bu ebyāt andandur: S; andandur:

K

⁸⁰⁵ Şi‘r: Beyt: S

⁸⁰⁶ Kıṭ‘a li-muḥarrir Kıṭ‘a li-nāmı kıhi: S; limü’ellifihi: K

⁸⁰⁷ Şāhı: şāh: S

Şu‘le virmişdi cihāna kâlemi
Âsumân-ı hünerüñ mâhı idi

Neşr⁸⁰⁸: Bu beyt-i bî-hem-tâ⁸⁰⁹ dağı⁸¹⁰ zâde-i şab‘-ı ‘âlem-ârâlarıdur⁸¹¹:

Beyt

Lebiyle söyleşemezün⁸¹² şeh-i sülhan-dānuñ
Hemân ağızlığıdur⁸¹³ ğonce-i gül-istānuñ

Biñ on ikide Peşte Seferi’nde fevt oldu.

DEŞTİ⁸¹⁴

Ḳonevî Dervîş ‘Abdü’l-ḥayy’dur. Bir maḥbûb-ı Leylî-sîmānuñ ‘âşık-ı şeydâsı olup Mecnûn-âsâ bir zamân sâkin-i kûh⁸¹⁵ u şahrâ olmağın (21a) Deştî taḥallüş eylemişdür⁸¹⁶. Seyâḥat ile vilâyet-i ‘Acem ü Ḥind’e varup nice zurefâyla konuşmuş ve nice ‘urefâyla görüşmüş⁸¹⁷ ḥûb Fârsî-dân ve münşî-i cihân idi. Bu beyt-i laṭîf zâde-i şab‘-ı nazîfidür⁸¹⁸:

Beyt

Râ ḳaşlarını⁸¹⁹ ‘âşıḳa her dem durer bûker
Olmasa dil-rübâlarıñ ammâ bu râları

Biñ kırḳda Ḳonya’da fevt oldu.

⁸⁰⁸ Neşr: -: S, K

⁸⁰⁹ Bî-hem-tâ: ra‘nâ: M, K

⁸¹⁰ Dağı: -: S

⁸¹¹ ‘Âlem-ârâlarıdur: zibâsıdur: M; dil-güşâlarıdur: K

⁸¹² Söyleşemezün: söyleşemüzsün: S, K

⁸¹³ Ağızlığıdur: ağızlığıdur S

⁸¹⁴ Deştî: S 17b; M 20b-21a; K 60a

⁸¹⁵ Kûh: cibâl: M

⁸¹⁶ Eylemişdür: itmişdür: S; etmişdür: K

⁸¹⁷ Görüşmüş: görüşmüşdür: S

⁸¹⁸ Nazîfidür: münîfidür : M

⁸¹⁹ Ḳaşlarını: Ḳaşlarının : M

DÜRRİ⁸²⁰

Burûsevi⁸²¹ Bahrî Efendi'nün dürr-i şadef-i vücûdı⁸²² 'Abdü'l-bâkî Efendi'dür. Müderrisîn-i 'izâmuñ fuşalâsından ve muḥaḳḳıḳîn-i kirâmuñ fuşahâsından⁸²³ idi. Bu beyt-i laṭîf zâde-i ṭab'-ı şerîfleridür⁸²⁴:

Beyt

Dem-â-dem olmağa gönlince sen yâr-ı sitem-kâruñ
 Kâtı sengîn gerek cânâ cihânda 'âşık-ı zâruñ

Biñ yigirmi dörtde İstanbul' da fevt oldı.

DÜRRİ⁸²⁵

İstanbul'da merḥûm Bayram Pâşâ ihdâs ü binâ⁸²⁶ eylediği zâviyede şeyḥ olan Maḥmûd Efendi'nün ferzend-i fazîlet-mendi⁸²⁷ Muştâfâ Efendi'dür⁸²⁸. Mülâzım ü müderris olmış-ıdı⁸²⁹. Bu beyt-i laṭîf⁸³⁰ zâde-i ṭab'-ı şerîfleridür⁸³¹:

Beyt

Yakında bir güzel sevdüm ırâḳdan merḥabâ eyler
 'Aceb bilsem anuñ ile beni⁸³² kim âşinâ eyler

DÂYİ⁸³³

Kefevî Hüseyin Beşe'dür. Zümre-i râcilînden iken ma'rifet ü⁸³⁴ kemâlla mevşûf ve şi'r ü inşâyla meşhûr u ma'rûfdur. Bu beyt-i dil-peẓîr zâde-i tab'-ı lâ-naẓîrleridür⁸³⁵:

⁸²⁰ Dürri: S 17b; M 21a; K 60a

⁸²¹ Burûsevi: -: S

⁸²² Bahrî Efendi'nün dürr-i sadef-i vücûdı: dürr-i sadef-i şulbı: K; Bahri Efendi-zâde'dür: S

⁸²³ "ve (...) fuşahâsından" -: S

⁸²⁴ Şerîfleridür: şerîfidür: S

⁸²⁵ Dürri: S : 17b-18a; M 21a; K 60a

⁸²⁶ İhdas ü: -: S, K

⁸²⁷ Fazîlet-mendi: ercümendi: M

⁸²⁸ Efendi'dür: Çelebi'dür: M, K

⁸²⁹ Mülâzım ü müderris olmışdur: müderrisînden olup: S; Mülâzım ü müdderis olmış-ıdı: M

⁸³⁰ Laṭîf: ra'nâ: M

⁸³¹ Şerîfleridür: naẓîfdür: S; zîbâsıdur: M

⁸³² Anuñ ile beni: beni anuñla: S

⁸³³ Dâyi: S 18a; M 21a; K 60a

⁸³⁴ ü: -: M

Beyt

Nukre-i eşki çıkar dâ'im gözinden surh-fâm
Var-ısa kallâbdur ağıyar-ı bed-hû düstüm

Biñ kırk toğuzda İstanbul'da fevt oldu.

DÂNÂ⁸³⁶

Yanbolı'dan Ferezdağ İbrâhîm Çelebi'dür. Bahâdır Giray⁸³⁷ Sulţân'ıñ yâr-ı
kadîmi ve⁸³⁸ nedîmi (21b) olup sulţân-ı müşârün ileyh kaçır binâ eyledükde didügi târih-
i bî-hem-tâdur ki hayret-efzâ-yı 'uqûl-ı Dâna'dur⁸³⁹:

Târih

Vücûd-ı pāk-ı Bahâdır Girây⁸⁴⁰ Sulţân'ıñ
Belâ-yı dehrden olsun Hudâ nigh-bânı

Müsâfirâna şeb ü rûz bezl-i ni'met içün⁸⁴¹
Yol üzre kıldı binâ bu müferrih⁸⁴² eyvânı

Şalâ mücâvir ü aḥbâb hem⁸⁴³ buyursunlar
Döşendi kaçra⁸⁴⁴ müheyyâ simât-ı tûlânî

Meger bu hâne degül mîr 'imâd kıt'asıdur
Ki tâze tarzı alur⁸⁴⁵ fehmi 'aql-⁸⁴⁶-ı insânı

⁸³⁵ Beyt-i dil-peḏîr zâde-i ṭab'-ı lâ-naḏîrleridür: beyt-i dil-peḏîr zâde-i ṭab'-ı lâ-naḏîridür: M; Beyt anundur: S

⁸³⁶ Dâna: M 21a, b; S 18a, b; K 60a, b

⁸³⁷ Giray: -: S

⁸³⁸ Yâr-i kadîmi ve: - : S, K

⁸³⁹ "ki (...) Dânadur": -: S

⁸⁴⁰ Bahâdır Giray: Giray Bahâdır: S

⁸⁴¹ Nî'met içün: ni'metçün: M

⁸⁴² Müferrih: ferruḥ: K

⁸⁴³ Aḥbâbühüm: eḥibbâya: S

⁸⁴⁴ Kaşra: kaçra: S

⁸⁴⁵ Alur: olur: M

⁸⁴⁶ 'Aql-ı: 'aql u: S

Yıkardı reşk ile tāk-ı Havernağ'ı görse
Bu tarh-ı tāzeyi Behrām-ı Gūr-ı hākānī

Mübārek eyle Hudāyā⁸⁴⁷ bu tākı⁸⁴⁸ şahibine
Yanınca şād ola devletle cümle ihvānı

Dirîğ etme ilāhî kemāl-i luṭfuñdan
Hemişe cümlesine maḥz-ı luṭf-ı⁸⁴⁹ Rabbānī

Ġaraz du‘ā-y-ısa⁸⁵⁰ ḥayrū‘l-keḷām kıḷ ey Dānā⁸⁵¹
Yeter bu mertebe ĩrād-ı nuṭq-ı çesbānī⁸⁵²

Didi bu ḥāneyi⁸⁵³ Dānā görince tāriḥin
Zihî maḳām-ı şerīf ü bülend-i sultānī⁸⁵⁴ (1034)

DĀNĪŞĪ⁸⁵⁵

Derviş-i dil-rîş iken tarîḳ-i kazāya sâlik olup ba‘z-ı kaşabada ḳādī olmuşdur. Haḳḳā ki bu mışrā‘-ı laṭîfî yek beyt-i ‘āşîḳ-āne bih ez-şād ḳaşıde est ḳabîlindendür:

Mısrā‘

Gelelden bezm-i fāniye ne[ler] gördüm neler çekdüm

DEBĪRĪ⁸⁵⁶

İstanbul Yehūdîlerinden bālāda mestür olan Ḥākî’nün birāderi olup⁸⁵⁷ şan‘at-ı şî‘riyyede mähir ve gerçekden şā‘ir idi. Bu iki beyt-i ma‘nî-dār güftārındandır:

⁸⁴⁷ Hudāyā: -: S

⁸⁴⁸ Tā kı: kaşr: S

⁸⁴⁹ Maḥz-ı luṭf: luṭf-ı mahz: S

⁸⁵⁰ Du‘ā-y-ısa: du‘āsına: S

⁸⁵¹ Dānā: dil: S

⁸⁵² 6, 7, 8. beyitler M nüshasında yoktur.

⁸⁵³ Ḥāneyi: ḥāneye: S

⁸⁵⁴ Şerīf ü bülend-i sultānī: şerīf ü bülend-i eyvānı: K bülend-i şerīf ü sultānī: S

⁸⁵⁵ Dānişî: M 21b; -: S, K

⁸⁵⁶ Debîrî: -: S, K; M 21b

⁸⁵⁷ Bālāda mestür olan Ḥākî’nün birāderi olup: yukarıda adı geçen ṭabīb Ḥākî’nün birāderidür: M (kenarda).

Şi'r

Muḥannâ ḥalka-i engüşt-i sâķī sāġer altında
Şanasın ḳālīb-ı zerdür muşanna' gevher altında

Ġubâr-ı ġamdan ey dil zâhir olmaz ḥâlet-i 'aşķum
Bir aḥker-pâredür ġüyâ yatur ḥâkister altında

Ḥudûd-ı ḥamsinde murġ-ı rûḥ-ı nesîmi nüzûl-ı cibâl-ı cahîm itmişdür.

Ḥarfü'z-zâl

ZİHNİ⁸⁵⁸

Ḥamîdî Mehmed Çelebi'dür. Aḥî-zâde 'Abdü'l-ḥalîm Efendi'den nâ'il-i şeref-i mülâzemet (22a) olup ḳâzî ve ḳismet-i taḳdîre râzî⁸⁵⁹ olmuş-ıdı. Eş'ârı pesendide-i erbâb-ı 'irfân ve ebyât-ı pür-nikâti ḥırz-ı dil ü cândur⁸⁶⁰. Bu beyt-i ra'nâ zâde-i ṭab'-ı bî-hem-tâsıdur:

Beyt⁸⁶¹

İnleyüb dolâb-veş dökdüm gözümden yaşlar⁸⁶²
Döndürince ol mehi ḳurdum neçe dölâblar

ZEKÂYİ⁸⁶³

Müderrişin-i kirâmuñ fuзалâsından ve muḥaḳḳıķîn-i fiḥâmuñ bülegâsından İstanbulî Mehmed Efendi'dür. Tâze-ġû olan şu'arâ-yı zamân ve nuḳamâ-yı evândandur. Bu beyt-i zîbâ zâde-i ṭab'-ı ra'nâsıdur:

Beyt

Kem itsün ister ise mihr ü mâh-ı 'âlem-efrûzın
Ne 'ıydın isterüz şimden gerü dehrüñ ne nev-rûzın

⁸⁵⁸ Zihni: M 21b-22a; S 18b; K 60b; -: İÜ

⁸⁵⁹ ve ḳismet-i takdire râzi: -: S, K

⁸⁶⁰ Hırz-ı dil ü cândur: bi-hadd ü bi-pâyândur: M

⁸⁶¹ Beyt: Şi'r: K

⁸⁶² Yaşlar: nice yaş: S, K

⁸⁶³ Zekâyî: -: K, İÜ, S; M: 22a

Harfî'r-râ-i

RİYÂZÎ⁸⁶⁴

Mevâlî-i 'izâmdan olup ism-i şerîfleri Mehmed'dür. 'İlm ü fazîleti ve kemâl ü ⁸⁶⁵ ma'rifeti tahrîr ü ⁸⁶⁶ tavsîf-i kîlk-i nâdire-perdâzdan müstağnî olup tıynet-i vücûd-ı pāk-ı bî-hem-tâları gül-âb-ı hoş-bü-yı ma'ârif ü kemâlla tahmîr olmağın misk-âmîz-i zülf-i pür-çîn-i mahbûbân gibi 'aţer ⁸⁶⁷ ve ⁸⁶⁸ ebyât ü eş'ârı meşâmm-ı erbâb-ı 'irfânı mu'aţter itmekden hâlî degüldür ⁸⁶⁹. Biñ on tokuzda tezkiiretü's-şu'arâ imlâ vü inşâ eylemişler idi ⁸⁷⁰. Bu ğazel-i bî-hem-tâ zâde-i şab'-ı 'âlem-ârâlarıdur ⁸⁷¹:

Ġazel ⁸⁷²

Yapma dil-i maḥzûnumı vîrân olacaḡdur
Cem' olmasun ol dil ki perîşân olacaḡdur

Dirlerdi daḡı tıfl iken ol şûḡ-ı cihânı
Âşûb-ı cihân âfet-i devrân olacaḡdur

Kim gördi (22B) ise cûşîş-i seyl-âb-ı sirişküm
Hükm eyledi kim bir daḡı tûfân olacaḡdur

İcinmeyelüm cevır ü ⁸⁷³ cefâsına o şûḡuñ
Zîrâ bilürüz soñra peşîmân olacaḡdur

Mir'ât-ı dili eyleme pâ-mâl-ı mezellet
Her pâresi bir ḡançer-i bürrân olacaḡdur

Bil kadr-i dem-i vuşlat-ı yârânı Riyâzî
Her vuşlatuñ ⁸⁷⁴ âḡir soñı hicrân olacaḡdur

⁸⁶⁴ Riyâzî: M 22a, b; K 60b-61a; Riyâzî Efendi: S18b-19a, b; -:İÜ

⁸⁶⁵ ü: -: S

⁸⁶⁶ Tahrîr ü: -: K, M

⁸⁶⁷ 'aţer: 'ıtr-nâk: S, İÜ

⁸⁶⁸ ve: -: K, M

⁸⁶⁹ Degüldür: degül idi: S

⁸⁷⁰ Biñ on tokuzda tezkiiretü's-şua'râ imlâ vü inşâ eylemişler idi: Bu bilgi M ve S nüshalarında şiirlerden sonra, en sonda aktarılmıştır.

⁸⁷¹ 'Âlem-ârâlarıdur: ra'nâlarıdur: S

⁸⁷² Ġazel: Beyt: K

⁸⁷³ ü: -: M

Nesr⁸⁷⁵: Bu iki beyt-i ra‘nâ dahı zâde-i tab‘-ı bî-hem-tâlarıdur⁸⁷⁶.

Şi‘r⁸⁷⁷

Yâr müstağnî velî⁸⁷⁸ ‘uşşâka nâz itmek de güç
Dil-pesende⁸⁷⁹ nâz⁸⁸⁰ olur ‘âşık⁸⁸¹ niyâz itmek de güç

N’eylesün bî-çâre ‘âşık dilde derd-i ‘aşkuñı
Şaklamak da müşkil ammâ keşf-i râz itmek de güç

RİZÂYÎ⁸⁸²

İsm-i şerîfleri ‘Alî olup Şeyhü’l-İslâm Yahyâ Efendi Hazretleri’ne⁸⁸³ karâbeti olmağın⁸⁸⁴ Hışım⁸⁸⁵ ‘Alî⁸⁸⁶ Çelebi demekle meşhûr u ma‘rûfdur⁸⁸⁷. Kaṭ‘-ı merâtib-i mu‘tâde ile Mısır’da mesned-nişîn-i hükûmet-i şer‘iyye olmuşlar idi. Şeyh-ü’l-islâm-ı müşârün-ileyh hazretleri⁸⁸⁸ ta‘yîn⁸⁸⁹ -i maḥlaş idüp buyurmuşlardur:

Kıṭ‘a⁸⁹⁰

Medḥ eyle Cenâb-ı Muṣṭafâ’yı
Aşhâbını⁸⁹¹ Âl-i Murtażâ’yı

⁸⁷⁴ Vuşlatuñ: vaşluñ: M

⁸⁷⁵ Nesr: -: S, K

⁸⁷⁶ Bî-hem-tâlarıdur: bî-hem-tâsıdur: ^S

⁸⁷⁷ Şi‘r: Beyt: K

⁸⁷⁸ Velî: deli: M

⁸⁷⁹ Dil-pesende: dil-pesend: M

⁸⁸⁰ Nâz: nâr: S

⁸⁸¹ ‘Âşık: ‘arz: S

⁸⁸² Rızâyî: S 19b-20a; M 22b-23a; K 61a, b; Riyâz-ı: İÜ 2a, b

⁸⁸³ Efendi hazretleri’ne: Efendi’ye: M:

⁸⁸⁴ Şeyhü’l-İslâm Yahyâ Efendi Hazretleri’ne karâbeti olmağın: -: S

⁸⁸⁵ Hışım: hışım hışım: K; -: S

⁸⁸⁶ ‘Alî: -: K, İÜ

⁸⁸⁷ “Hışım (...) ma‘rûfdur.”: -: S

⁸⁸⁸ Şeyhü’l-islâm-ı müşârün-ileyh hazretleri: Şeyhü’l-İslâm-ı müşârün-ileyh dâm-ı müşârün-ileyh hazretleri: M; Şeyhül-islâm Yahyâ Efendi Hazretleri: S

⁸⁸⁹ Ta‘yîn: ta‘ayyün: S

⁸⁹⁰ Kıṭ‘a: Rübâ‘î: M, K, İÜ

⁸⁹¹ Ashâbını: ashâbını ve: M, K

Geldün çü bu ⁸⁹² teng-nā-yı dehre
Maḥlaş idinegör ‘Alī Rızāyī

Neşr ⁸⁹³: Bu eş‘ār-ı dil-peḫr zāde-i ṭab‘-ı lā-naḫrleridür ⁸⁹⁴:

Şi‘r ⁸⁹⁵

Hāk isek de ṭavf ⁸⁹⁶-ı kūy-ı dil-rübādan ḫalmazuz
Geşt-i kūy-ı yārda bād-ı şabādan ⁸⁹⁷ ḫalmazuz

Deşt-i ğamda şevḳ-i dil-dārıla pūyānuz müdām
Vādi-i miḫnetde Ḳays-ı bī-nevādan ḫalmazuz

Gūşe-i şāḥ-ı emelde āşiyān-sāz olmazuz
Evc-i istiğnada ey dil biz Hümādan ḫalmazuz

Fıkr-i cānānıla gül-geşt-i gül-istān eylerüz
Gūşe-i miḫnetde yārān-ı şafādan ḫalmazuz

Ey (23a) Rızāyī bildüğinden ⁸⁹⁸ ḫalmasun ‘ālim geḫen ⁸⁹⁹
Ṭa‘n-ı yārānıla şi‘r-i dil-güşādan ḫalmazuz

Dīger ⁹⁰⁰

Fırḫatde yāre ḫüznile āhum niyāz ider
Vuşlatda nāzük-āne nigāhum niyāz ider

Ben ölmegile ⁹⁰¹ ḫurtulamaz ‘arz-ı ḫālden
Dā‘im lisān-ı ḫāl ⁹⁰²-i giyāhum niyāz ider

⁸⁹² Bu: -: S

⁸⁹³ Neşr: -: S, K, İÜ

⁸⁹⁴ lā-naḫrleridür: lā-naḫrleridür: S

⁸⁹⁵ Şi‘r: Beyt: K, İÜ; Eş‘ār: S

⁸⁹⁶ Ṭavf: ṭarf: S

⁸⁹⁷ Bād-ı şabādan: bā-şafādan: M

⁸⁹⁸ Bildüğinden: bildüğiden: S

⁸⁹⁹ Geḫen: ḫaḫan: İÜ

⁹⁰⁰ Dīger: ve lehu: İÜ; -: S

⁹⁰¹ Ölmegile: ölmekle: K

ve lehu ⁹⁰³

Dili şad-pâre itse ⁹⁰⁴ lâle- veş şemşîr-i bürrânun
Muğarrerdür yine her pâresinde ⁹⁰⁵ dâğ-ı hicrânun

Biñ kırk birde Mısır'da ⁹⁰⁶ vefât eyledi.

RİF'ATİ⁹⁰⁷

Mevâlî-i kirâmdan merhûm ⁹⁰⁸ Şadık Mehmed Efendi'nün ⁹⁰⁹ ferzend-i ercümendi ⁹¹⁰ İstanbulî ⁹¹¹ 'Abdü'l-hakk Muştafa Çelebi'dür. Ba'de'l-mülâzeme çille-i merdân çekerek pâye-i erba'îne vâsıl ve andan dahı munfaşıl olup hâlâ müterakkıb-ı hâric ü dâhil ve netâ'ic-i ma'ârif-i külliye vü cüz'iyeye ⁹¹² vâsıl⁹¹³ maḥdûm-ı pāk- ⁹¹⁴ nesldür. Yûsuf u Züleyhâ'sı ve Leylâ vü Mecûn'ı olup ⁹¹⁵ semend-i belâgat ü beyân ile'arşa-i ma'ânide cılve-sâz ve bu iki cerîde-i mufaşşal u meşrûhaları mertebe-i i'câzdadur. Hâ hüner ki bir şâ'ir ⁹¹⁶-i sihr-âferîn bu maḥûle eşer-i belâgat-ḡarîn ⁹¹⁷ peydâ ve şu'arâ-yı faşâḡat ⁹¹⁸-rehîn ve bûleḡâ-yı şâhib-temkîne ⁹¹⁹ şalâ eyleye ⁹²⁰. Tâze-gû olup eş'ârı muḡayyel ve ḡüftârı bî-bedeldür. Bu eş'âr ⁹²¹-ı dil-güşâ zâde-i ṡab'-ı 'âlem-ârâlarıdur ⁹²²:

⁹⁰² ḡâl:ḡâll: İÜ

⁹⁰³ ve lehu: Dîğer: M, K; -: İÜ

⁹⁰⁴ İtse: etse: K, İÜ eyler: S

⁹⁰⁵ Pâresinde: küşesinde: M; yâresinde: İÜ

⁹⁰⁶ Mısır'da: Mısrû'l- Ḳâhire'de: S

⁹⁰⁷ Rif'atî: S 20a,b; M 23a; K:61b-62a; İÜ12b-13a

⁹⁰⁸ Merhûm: -: S, K, İÜ

⁹⁰⁹ Mehmed Efendi'nün: Mehmedî'nün: İÜ

⁹¹⁰ Ercümendi: fazîlet-mendi: S

⁹¹¹ İstanbulî: -: S

⁹¹² Cüz'iyeye: cüz'üye-i: S

⁹¹³ "ve (...) vâsıl": -: M

⁹¹⁴ Pâki: pākîze: S

⁹¹⁵ Olup: -: M, K, İÜ

⁹¹⁶ Şâ'ir: -: K, İÜ

⁹¹⁷ Belâgat- ḡarîn: belâgat-müzeyyen: K

⁹¹⁸ "Eşer (...) faşâḡat.": -: S

⁹¹⁹ Bûleḡâ-yı şâhib-temkîne: bûleḡâ-yı şâhit ve bûleḡâ-yı şâhib-temkîne: İÜ

⁹²⁰ "Hâ hüner ki (...) eyleye": -: M

⁹²¹ Eş'âr: Ebyât: S

⁹²² Âlem-ârâlarıdur::bi-hem-tâlarıdur: S; ra'nâlarıdur: M

Şi'r ⁹²³

Cur'a-i ğamla göñül bezmini pür-cüş iderin
Câm câm ⁹²⁴ üstine ben hûn-ı ciger nûş iderin

Dâğumı merhem-i hûnî ile dâğ-ı hecre
Bülbül-i bâğ-ı ğamum ğonce-i gül-püş iderin

Nükte-güyende-i gül-şen-geh-i 'aşk-ı yârüm
Nuţğ-ı âha gelicek bülbülü hâmuş iderin

ez-Kitâb-ı Leylâ vü Mecnûn İbtidâ-i Âğâz ⁹²⁵:

Ey şu'le-feşân-ı âteş-i 'aşk
Feryâd-res-i belâ-keş-i 'aşk

Ey mertebe-bağş-ı pâye-i dil
Ârâm-ı nihâd-ı sâye-i dîl

Ey jâle-nişân-ı lâle-hasen
Te'sirde piyâle-i hasen

Ey ğâze-zen-i cemâl-i maşşûd
Şîrâze-keş-i cerîde-i cûd

ez-Ĥamd-i Bârî-i Te'âlâ ⁹²⁶

Ĥamd olsun aña ki oldı hâmid
Muhtaşş-ı cenâbıdur maḥâmid

Feyyâz-ı ḥired ḥekîm-i ber-ḥaqq
Deyyân-ı ebed mecîd-i muṭlaqq

⁹²³ Şi'r: Beyt: K, İÜ

⁹²⁴ Câm: Cem: K, İÜ

⁹²⁵ ez-Kitâb-ı Leylâ vü Mecnûn ibtidâ-i âğâz: -: M, S

⁹²⁶ ez-Ĥamd-i Bârî Te'âlâ: -: M, S

Zîbende zihî Kemâl-i sâni‘
İşbât-nümâ-yı şad-bedâyi‘

ez-Münâcât ⁹²⁷

Yâ Rab kerem it ‘inâyet eyle
Bir dil-şüdeyem hidâyet eyle

Yâ Rab kerem it ki derd-mendüm
Dermân-de vü zâr ü mest-mendüm

Bir derd-keş-i ne-dîde çâre
Hûn-gerde ciger harâb-kâre

ez-Na‘t-ı Resûl

Revnağ-dih-i bezm-i maḥremiyyet
Belâ-şüde-i serîr-i devlet

Sultân-ı cihân-ı *li-ma‘Allah* *
Tenhâ-rev-i pîş-gâh-ı der-gâh

Ârâyiş-i dest-gâh-ı kırbet
Pîrâye-i bâr-gâh-ı himmet

RİF‘ATÎ ⁹²⁸

İstanbulî ‘Uşşâk-zâde ‘Abdu’l-lah Çelebi ⁹²⁹. Kuzât-ı sencîde-şıfâtun zübdesi ve erbâb-ı ‘irfânun ‘umdesi maḥdûm-ı pür-⁹³⁰ (23b) ma‘rifet ve maḥzar-ı devlet ü rif‘atdur. Bu beyt-i bî-naẓîr zâde-i ṭab‘-ı dil-peẓîridür:

⁹²⁷ ez-Münâcât: -: M, S

* “*li-ma‘-Allâh*: “Benim Allah ile ...” me’âlinde bir söz (hadîs) olup “*Benim Allah ile öyle anlarım olur ki, ne bir mukarreb melek, ne de gönderilmiş bir nebi öyle yakınlığı elde edebilir.*” me’âlinde rivâyet edilen bir sözden yapılmış yarım iktibâstır (Bkz.: Mehmet Yılmaz (1992). *Edebiyatımızda İslami Kaynaklı Sözler (Ansiklopedik Sözlük)*. İstanbul: Enderun Ktb. 115; el-Aclûnî İsmâ‘îl b. Muhammed (1351). *Keşfü’l-Hafâ ve Muzîlu’l-ilbâs ‘amme’ş-tehere mine’l-ehâdîsi ‘alâ elsineti’n-nâs*. C. II. Beyrut. 132).

⁹²⁸ Rif‘atî: 23a, b; -: S, K, iÜ

⁹²⁹ Çelebi’dür: Çelebi: M

⁹³⁰ Pür: pür pür: M

Beyt

Hecrūñle baña her yer olur cāy-ı kıyāmet
 Kaddūñ hevesi ‘āşıkā Tūbā-yı kıyāmet

RĀ’Ī⁹³¹

‘Ulemā-yı kirām ve mevālī-i ‘izāmdan erbāb-ı ‘irfānuñ ser-bülendi Sıtanbulī Merḥabā-zāde Aḥmed Efendi’dür. Ol vücūd-ı şerīf-i maḥbūbū’l-kulūbuñ inşā-yı zerāfet-şi‘ārı ḥūb ve eş‘ār-ı dürrer-bārı mergūbdur. Bu kıt‘a-i lā-naẓīr zāde-i ṭab‘-ı lā-naẓīrleridür:

Kıt‘a

Maḥabbetden dem ursam tutuşur yanar dil ü cānum
 Zenāne kündidür gūyā zebān-ı āteş-efşānum

Çok itme nāz u istingāyı şāyed doymaya cānum
 Muḥaşşal qor qarum nādīm olursun şoñra sulṭānum

REZMĪ

Sābıkā Tātār Ḥān olan Selāmet Giray’uñ şeh-zāde-i civān-baḥtı olup ḥālā taḥt-ı ‘ālī-baḥt Cengīziye’de ḥān olan⁹³² Bahādır Giray’dur⁹³³. Bir şeh-zāde-i civān-baḥt⁹³⁴-ı pür-seḥā vü kerem ve bir dürr-i şādef-i elṭāf ü himemdür ki ehl-i ‘irfāna iḥsān pīşesi ve Kūh-ı Elbürz-i kemāle destindeki qalem-i cedīdū’l-minḳār tīşesidür. Vücūd-ı şerīf-i pür-cūdı ḥilye-i kemāl ile ārāste ve ḳabā-yı vedā’ vü taḳvā birle pīrāstedür⁹³⁵. Ḥūb eş‘ārı ve mergūb güftārı⁹³⁶ olup⁹³⁷ bu eş‘ār-ı⁹³⁸ dil-peẓīr ol zāt-ı sūtūde⁹³⁹-şerīfūñ enfās-ı dürrer-bārlarından bedīdar olmışdur⁹⁴⁰:

⁹³¹ Ra’ī: M 23b; -: S, K, İÜ

⁹³² “Selāmet (...) olan”: -: M

⁹³³ Bahādır Giray’dur: Bahādır Giray Ḥān’uñ: S

⁹³⁴ Bir şeh-zāde-i civān-baḥt: bir şeh-zāde: S; -:M

⁹³⁵ “Vücūd (...) pīrāstedür”: -: M, K, İÜ

⁹³⁶ Ḥūb eş‘ārı ve mergūb güftārı: ḥūb ḥatt u eş‘ārı ve mergūb inşā-yı güftārı: S

⁹³⁷ Olup: vardur: S

⁹³⁸ Eş‘ār: ebyāt: S

⁹³⁹ Sūtūde: -: M, K, İÜ

⁹⁴⁰ Şerīfūñ enfās-ı dürrer-bārlarından bedīdar olmışdur: Şerīf-i lā-naẓīrūndür: M, K, İÜ

Ġazel

Şunmazuz ednâ şikâre pençe-i teşhîrümüz
Şâh-bâz-ı himmetüz şadr-ı hümadur yirümüz

Ġazel

Güft u gûdan fâriğ ‘anķā⁹⁴¹ gibi⁹⁴² ‘uzlet-meskenüz
Söylenür dillerde ammâ nâm-ı ‘âlem-gîrümüz

Eylesek hüsn-i beyân gül-ğonciler vaşfinda ger
(24a) Bülbül-i gûyāya⁹⁴³ taķrîr öğredür ta‘bîrümüz

Mis ‘ayâr-ı kâlbe telķîn eylesek altun olur
Cevher-i hâk-ı vücûd-ı ķimyâ te’şîrümüz

Güşîş-i merdân idüp taķşîl-i ‘irfân eyledük
Oldı Remzî himmet-i merdân-ı ma‘nâ pîrümüz

Dîger⁹⁴⁴

Ne deñlü cāzibe varısa hüsn-i yârda
Ol deñlü dil-firîb olur ‘âlem bahârda

Rezmî sözünde hâķ bu ki bir feyz var senüñ
Olmaz o neşve⁹⁴⁵ cām-ı mey-i hoş-güvârda

RÂMÎ⁹⁴⁶

Rûm İli Kâzî-‘askeri olan Mollâ⁹⁴⁷ ‘Alî’nüñ ferzend-i ercümendi ‘Abdu’r-raḥman Çelebi’dür. Ba‘de’l-mülâzeme çille-i merdân çekerek⁹⁴⁸ pâye-i⁹⁴⁹ erba‘îne vâşıl ve⁹⁵⁰ andan

⁹⁴¹ ‘Ankâ: ‘ankây: İÜ

⁹⁴² gibi: -: İÜ

⁹⁴³ Gûyāya: şeydāya: S

⁹⁴⁴ Dîger: ve lehu: İÜ; -: S

⁹⁴⁵ Neşve: neşve-i: İÜ

⁹⁴⁶ Râmî: S 21a, b; M 24a; K 62b; İÜ 13b-14a

⁹⁴⁷ Mollâ: monlâ: S

⁹⁴⁸ Çille-i merdân çekerek: -: S

⁹⁴⁹ Pāye-i: -: İÜ

dağı ⁹⁵¹ munfaşıl olmuş-ıdı. Nev-heves ü nev-zuhûr iken eş'arı hayâlden hâlî degüldür ⁹⁵². Bu iki beyt-i ra'nâ zâde-i tab'-ı bî-hem-tâ-sıdur ⁹⁵³:

Şi'r ⁹⁵⁴

Yıllar geçer ki vâkı'ada görmezüz seni
Kendün gibi ⁹⁵⁵ hayâlünü bî-gâne eyledün

Bâl ü perümde kalmayacak zerrece mecâl
Şem'-i cemâl-i hüsnüne pervâne eyledün

Biñ kırk toközda nâ-murâd ⁹⁵⁶ İstanbul'da ⁹⁵⁷ vefât eyledi.

RİFQÎ ⁹⁵⁸

Kayseriyye'den 'Abdü'l-mecîd Efendi'dür. Sâdât-ı şahîhatü'l-ensâbdan ve erbâb-ı uşûl u âdâbdandır. Mevâlî-i 'izâm silkine sâlik gencîne-i 'irfâna mâlik olup tâze-gû olan şu'arâ-yı şöhet-şî'ardan ve nîk-hû olan büleğâ-yı zû'l-i'tibârdandır. Bu ğazel-i pâkîze vü nazîf gül-i gül-şen-i tabî'atlerinün bûy-ı münîfidür:

Ġazel

Ruĥuñda hâl ile ol ĥatı'-ı 'anber-bâr bir yerde
Şebîhün eylemiş Hindüyı şan Tâtâr bir yerde

Gezer geh cûy-bâr-ı dîdede [geh] ravza-i dilde
(24b) Kârâr üzre degül naķş-ı ĥayâl-i yâr bir yerde

Nigâhuñdan nevâziş-yâb ğamzeñden sitem-ĥorde
Görür 'âşık kerem bir yerde vü âzâr bir yerde

⁹⁵⁰ ve: -: S, M

⁹⁵¹ Dağı: -: S

⁹⁵² Degüldür: olmayup: M

⁹⁵³ Zâde-i tab'-ı bî-hem-tâsıdur: ol zât-ı bî-hem-tânuñdur: S; netîce-i ğüftâridur: M

⁹⁵⁴ Şi'r: Beyt: K, İÜ

⁹⁵⁵ gibi: -: İÜ

⁹⁵⁶ Nâ-murâd: -: K, M, İÜ

⁹⁵⁷ İstanbul'da: -: M, S

⁹⁵⁸ Rıf kı: M 24a, b; -: S, K, İÜ

Esîr-i kayd-ı dâm-ı zülf iken dil eylemez nâle
‘Acebdür mâr-la olmak hezâr-ı zâr bir yerde

Halâş olmak ne mümkün çeşm ü gamzeñden dil-i Rıfķî
Füsûn itmekle dâ’im ol iki mekkâr bir yerde

RÂZÎ⁹⁵⁹

Mevâliden ⁹⁶⁰ Vardarî Yûsuf Efendi’dür. Müşâdif-i naẓar-ı iştiğâli ⁹⁶¹ olan muvâza‘a taḥrîr-i netâ’ic-i efkâr itmek pîşeleri ⁹⁶² ve ebyât u eş‘âr hem-vâre endişeleri ⁹⁶³ idi. Bu beyt-i laṭîf zâde-i ṭab‘-ı şerîfleridür:

Beyt

Niçün ey meh-liķā ⁹⁶⁴ ‘uşşāk-ı zâra raḥm itmezsün
Hele mey-ḥânedden geçdük vefâya bârî gitmezsün

Üsküdâr’dan munfaşıl iken ⁹⁶⁵ biñ yigirmi altıda İstanbul’da fevt oldu ⁹⁶⁶.

RÂZÎ⁹⁶⁷

‘Acem Mehmed Çelebi’dür. Şâ’ir-i sihr-âferîn ü nûkte-güyâ ve i‘câz ⁹⁶⁸-ı eş‘ârı güyâ ki mu‘cize-i ‘îsa’dur. Bu iki beyt-i lâ-naẓîr ⁹⁶⁹ zâde-i ṭab‘-ı dil-peẓîrleridür ⁹⁷⁰:

Şi‘r⁹⁷¹

Ḳomayup ‘âşıkı ıẓhâr-ı niyâza ⁹⁷² nigeḥüñ
Ḳıldı âğâz yine şîve vü nâza ⁹⁷³ nigeḥüñ

⁹⁵⁹ Râzî: M 24b; S 21b; K 62b; İÜ 14a; Diğer Râzî: S

⁹⁶⁰ Mevâliden: -: M, K, İÜ

⁹⁶¹ İstiğâli: -: K

⁹⁶² Pîşeleri: pîşesi: S, K, İÜ

⁹⁶³ ve ebyât u eş‘âr hem-vâre endişeleri: -: S, K, İÜ

⁹⁶⁴ Meh-li ķā: bî-vefâ-yı: M

⁹⁶⁵ Üsküdâr’dan munfaşıl iken: -: S

⁹⁶⁶ Fevt oldu: vefât eyledi: M

⁹⁶⁷ Râzî: M 24b; K 62b; İÜ 14a; Diğer Râzî: S 21s

⁹⁶⁸ İ‘câz: -: M

⁹⁶⁹ lâ-naẓîr: ğarrâ: M

⁹⁷⁰ Dil- peẓîrleridür: dil-güşâsıdır: M

⁹⁷¹ Şi‘r: Beyt: S, K, İÜ

⁹⁷² Niyâza: niyâz: İÜ;

Sâhîr-i Bâbil'i dem-beste vü hayrân eyler
Başlasa şîve-i i'câz-ı tırâza nîgehûn

RÛHÎ⁹⁷⁴

Şadre'd-dîn-zâde Rûhu'l-lah Çelebi'dür. Hâlâ Medrese⁹⁷⁵-i Şemâniyye'de⁹⁷⁶ seccâde-nişîn-i ders⁹⁷⁷ ü⁹⁷⁸ ifâde olup şâhib-ihtirâ' şâ'ir ve beyne'l-emşâl⁹⁷⁹ akrânı⁹⁸⁰ nâdirdür. Pâdişâhumuz halledet hilâfetuhu cülûs-ı hümayûnlarına⁹⁸¹ bu gûne târih-perdâzî olmuşlardır:

Târih

Halled Allâh Mülk-i İbrâhîm (H. 1049)

Nesr⁹⁸²: ve⁹⁸³ bu iki beyt-i laîf dahı (25a) zâde-i tab'-ı şerîfleridür⁹⁸⁴:

Şi'r

Al câmeyle çıkup seyr-i gül-istân eyle
Şeh-levend-âne şokun kırmızı şâl üstine gül

Tâb-ı mehden⁹⁸⁵ kızarup ruhları olmuş gül gül
'Aks şalmış şanasın âb-ı zülâl üstine gül

RÛHÎ⁹⁸⁶

Zümre-i râcilinden⁹⁸⁷ İstanbulî 'Ömer Çelebi'dür. Bu beyt-i laîf zâde-i tab'-ı münîfidür⁹⁸⁸:

⁹⁷³ Nâza: nâra: İÜ

⁹⁷⁴ Rûhî: S 21b-22a; M 24b-25a; K 63a; İÜ 14a, b

⁹⁷⁵ Medrese: -: K

⁹⁷⁶ Şemâniyye'de: Şemân'ın birinde: M

⁹⁷⁷ Ders: dersi: S

⁹⁷⁸ ü: -: S

⁹⁷⁹ Beyne'l-emşâl: beyne'l-'irfân: S

⁹⁸⁰ Akrânı: emşâli: S

⁹⁸¹ Cülûs-ı hümayûnlarına: cülûsına: S

⁹⁸² Nesr: -: S, K, İÜ

⁹⁸³ ve: -: M, K, İÜ

⁹⁸⁴ Şerîfleridür: ra'nâsıdır: S; Bu gâzel Sulţân Murâd-ı Râbi'e nazîredür: M

⁹⁸⁵ Mehden: mekden: M

⁹⁸⁶ Rûhî: M 25a; S 22a; K 63a; İÜ 14b

Beyt

Tîğ-ı hecrûn⁹⁸⁹ sînemi şad pâre kıldı gel yetiş
Sûzen-i müjgānuñıla⁹⁹⁰ rişte-i zülfüñle dik

Ḥudūd-ı'ışrînde İstanbul'da fevt oldı⁹⁹¹.

RİNDİ⁹⁹²

Edirnevî Gülşenî Dervîş Hızır'dur. Ḥûb eş'ârı ve mergûb güftârı vardır. Bu kıt'a-i ra'nâ zâde-i ṭab'-ı zîbâsıdur⁹⁹³:

Kıt'a

Rindî bu dehr-i dūnuñ zevkine lâ-tesellüm
Ehl-i hevānuñ evvel şevkine lâ-tesellüm

A'dā-yı bed-nihāduñ lâzım mı añmañ adın
Yüz biñ olursa başdan cūkına lâ-tesellüm

Biñ otuz birde Edirne'de fevt oldı.

REFİKİ⁹⁹⁴

İpşala sūḥtevatından olup ḥudūd-ı şelâşinde vefât itmişdür.

Ġazel

Beni fūrkat odına gel yağa bak [bak] yağa bak
Hecrûn ile neye döndüm bağa bak bak bağa bak

Bilemezem ki nedendür seni gördükce şehâ
Ditrer endām-ı za'îfüm şağa şak şak şağa şak

⁹⁸⁷ Râcilinden: râciliden: S

⁹⁸⁸ Zâde-i ṭab'-ı münîfidür: anlarındur: S

⁹⁸⁹ Hecrûn: ğamzeñ: M

⁹⁹⁰ Müjgānuñıla: müjgānuñıla: S

⁹⁹¹ ḥudūd-ı'ışrînde İstanbul'da fevt oldı: -: S

⁹⁹² Rindî: M 25a; K 63a; İÜ 14b; -: S

⁹⁹³ Bu kıt'a-i ra'nâ zâde-i ṭab'-ı zîbâsıdur: kıt'a anıdır: K, İÜ

⁹⁹⁴ Refikî: M 5a; -: S, K, İÜ

Çünkü Mecnūniyam o Leyli saçuñuñ şanemā
Bend idüp bunca zülüfūñ taķa taķ taķ taķa taķ

Ĥamdü li-llāh ki refīķi ser-i kūyuñda bulup
Başını taşlara urdum şaķa şaķ şaķ şaķa şaķ

Çün Refīķī'ye naşīb oldı [bu] 'ālemde vişāl
Ey gözüm yaşı demidür aķa aķ aķ aķa aķ

RAĖBİ⁹⁹⁵

Hezārgradī Ĥasan Çelebi'dür. Nev-heves ü nev-zuhūr ve şem'-i tabī'atı (25b) pür-nūr olup bu beyt-i ĥüb zāde-i tab'-ı mergūbidur:

Beyt

İrdi yine hengām-ı şafā ĥurrem-i nev-rūz
Geldi ĥarem-i dehre şeh-i a'zem-i nev-rūz

Ĥarfü'z-zā-i

ZĀRİ⁹⁹⁶

İstanbulī Nokta-zāde Ca'fer Çelebi'dür ⁹⁹⁷. Ol peyrev-i tarīķat-ı ma'nevī ⁹⁹⁸ Yeñiçeri iken Gülşenī olup ⁹⁹⁹ Mısır'a gitmiş idi ¹⁰⁰⁰. Bu beyt-i laţif ¹⁰⁰¹ zāde-i tab'-ı şerīfleridür ¹⁰⁰²:

Beyt

Bu şeb ol dil-ber-i 'ālī cenābı ĥ'ābda gördüm
Öñinde 'arz-ı ĥāl itdüm ¹⁰⁰³ ayağına yüzüm sürdüm

Biñ kırķda Mısır'da fevt oldı.

⁹⁹⁵ RaĖbī: M 25a, b; -: S, K, İÜ

⁹⁹⁶ Zārī: S 22a; M 25b; K 63a; İÜ 14b

⁹⁹⁷ Ca'fer Çelebi'dür: Ca'fer'dür: S

⁹⁹⁸ Ol pır ü tarikat-ı ma'nevī: -: S

⁹⁹⁹ Olup: olmuş-ıdı: M

¹⁰⁰⁰ Mısır'a gitmiş idi: Mısır'a gitmişdi: K, İÜ: -: M

¹⁰⁰¹ Laţif: ra'nā: M

¹⁰⁰² Şerifleridür: şerifidür: S; zibāsıdur: M

¹⁰⁰³ İtdüm: itmedüm: İÜ

ZEKÂYÎ¹⁰⁰⁴

Kıbrıs'dan Mehmed Çelebi'dür. Anaṭolı'da kâzî ve kısmet-i taḳdire râzî olmuş-ıdı. Bu beyt-i laṭîf taşarruf-ı zihn-i münîfidür:

Beyt

Görüben ḥüsn-i dil-ârâsını ol¹⁰⁰⁵ dil-dâruñ
Zülfî sevdâsına düşdük ise tûl-ı¹⁰⁰⁶ emel

Ba'z-ı eş'ârı şâh-beytinde maḥlasını Zekî yazmışdur¹⁰⁰⁷.

Beyt

Kem itsün ister ise mihr ü mâh-ı 'âlem efrûzın
Ne 'ıydın isterüz şimden gerü dehrüñ ne nev-rûzın

Ḥarfü's-sîn**SA'DE'D-DİN EFENDİ**¹⁰⁰⁸

Sultân Murâd Ḥân-ı Şâliş Ḥazretleri'nün edîb-i fazâ'il-perveri¹⁰⁰⁹ olup devr-i Sultân Mehmed'de¹⁰¹⁰ ol zât-ı şerîf-i fazîlet-peymâ ve ol vücûd-ı laṭîf-i ma'rifet-intimâ mesned-nişîn-i şadr-ı şeyḥü'l-islâmî¹⁰¹¹ olmuşlar idi. Ḥaḳḳâ ki 'ilm ü fazîlet ile Sa'de'd-dîn-i Şânî ve¹⁰¹² kemâl ü¹⁰¹³ ma'rifet ile bedel-i ḥüsrev-i ḥâkânîdür. Evşâf-ı cemîlleri taḥrîr-i kil-k-i nâdire-perdâzdan müstağnî olup¹⁰¹⁴ gâhî şi'rle daḥı âzmâyiş-i ṭab'-ı nâm-dâr iderler idi. Bu beyt-i laṭîf ol zât-ı şerîfüñ zâde-i ṭab'-ı nazîfleridür¹⁰¹⁵:

¹⁰⁰⁴ Zekâyî: M 25b; K 63a; İÜ 14b-15a; -: S

¹⁰⁰⁵ Ol: o: K

¹⁰⁰⁶ Tûl : tu : M

¹⁰⁰⁷ Ba'z-ı eş'ârı şâh-beytinde maḥlasını Zekî yazmışdur: -: İÜ, K

¹⁰⁰⁸ Sa'de'd-dîn Efendi: M 25b-26a; S 22a, b; K 63a, b; İÜ 15a

¹⁰⁰⁹ Şâlişḥazretleri'nün edîb-i fezâ'il-perveri: Şâliş'ün ḥ'âcesi: S

¹⁰¹⁰ Mehmed'de: Mehmedî'de: M, K, İÜ

¹⁰¹¹ Şeyḥü'l-islâmî: şeyḥü'l-islâm: M

¹⁰¹² ve: ve ve: M

¹⁰¹³ ü: -: S

¹⁰¹⁴ Müstağnî olup: müstağnîdür: S

¹⁰¹⁵ Nazîfleridür: laṭîfleridür: K, İÜ

Beyt

Sûz-ı cāna su seper yok dîde-i pür-nem gibi
Bu dil-i nâ-şāduma eğlence olmaz ğem gibi

Biñ sekizde ¹⁰¹⁶ İstanbul'da vedā'-ı 'ālem-i fānī eylemişlerdür ¹⁰¹⁷.

Tārīḫ

Nā-gehān göçdi H̄'āce Sa'de'd-dīn (H. 1008)

Neşr ¹⁰¹⁸: Āl-i (26a) 'Osmān' uñ ibtidā-yı zuhūrından Sultān Mehmed H̄n'a gelince vāḳi' olan vaḳāyi'i inşā-yı 'acībe ve elfāz-ı ğarībe ile selīs ü hoş-āyende şebt ü taḥrīr eylemişdür. H̄aḳḳā ki bī-naẓīr ü dil-peẓīr olup maḳdūr-ı beşer degüldür.

SA'İD¹⁰¹⁹

Bu cerīde-i dil-güşāda ser-defter-i şu'arā ¹⁰²⁰ olan Merhūm Es'ad Efendi'nün ferzend-i fazīlet-mendi Ebū Sa'id Mehmed Efendi H̄azretleri'dür ¹⁰²¹. 'İlm ü fazīlet ile ārāste ve kemāl ü ma'rifet ile pīrāste ¹⁰²² olup iki def'a der-geh-i şadr-ı Rūm vücūd-ı şerīf ¹⁰²³-i bī-hem-tā vü zāt-ı laṭīf-i pür-sehā vü keremleriyle ¹⁰²⁴ müşerref olur. H̄aḳḳā ki tarz-ı 'Osmānī peydā ve tavr-ı sultānī hüveydā olaldan ilā-yevminā hazā ¹⁰²⁵ o şadr-ı şeref-fezāda ¹⁰²⁶ vücūd-ı şerīfī gibi memdūhū'l-hışāl ve zāt-ı münīfī gibi maḥmūdū'l-fi'āl murabba'-nişīn-i şadr-ı 'ālī-ḳadr olmamışdur ¹⁰²⁷. E'l-minnetü li-llāh ki zamān-ı sa'ādet ve evān-ı devletlerinde ḳuzāt-ı sencīde-şīfāt müreffehū'l-bāl ve erbāb-ı istiḥḳāḳ muntazamū'l-aḥvāl olup muşannif-i cerīde-i dil-güşā ḳadar ednā ma'ārif ile ¹⁰²⁸ gūşış iden ¹⁰²⁹ iḥvān-ı bā-şafā girişme-i iltifāt-ı nazarlarına mezher ve elṭāf-ı mā-lā-nihāyelerinden behre-ver olup giderler. 'Ale'l-ḥuşuş bu faḳīr efgende iḥsān u

¹⁰¹⁶ Sekizde: kırk sekizde: S

¹⁰¹⁷ Vedā'-ı 'ālem-i fānī eylemişlerdür: vedā'-ı 'ālem-i fānī eyledi: M; fevt oldu: K, İÜ

¹⁰¹⁸ Neşr: -: K, S, İÜ

¹⁰¹⁹ Sa'id: M:26a;K:63b-23a,b;İÜ:15a,b

¹⁰²⁰ Şu'arā: -: S, K, İÜ

¹⁰²¹ Efendi Hazretleri'dür: Efendi'dür: M

¹⁰²² ve kemāl ü ma'rifet ile pīrāste: -: K, İÜ

¹⁰²³ Şerīf: -: S

¹⁰²⁴ Pür-sehā vü keremleriyle: pür-sehāları ile: K, M, İÜ

¹⁰²⁵ İlā-yevminā hazā: -: S, K, İÜ

¹⁰²⁶ O şadr-ı şeref-fezāda: -: M, K, İÜ

¹⁰²⁷ Şadr-ı 'ālī-ḳadr olmamışdur: olmuştur: S

¹⁰²⁸ Ma'ārifle: M

¹⁰²⁹ İden: -: S

luṭflarından şermende ve bî-iḥtiyâr halka-be-güş-bendeleri olmuştur. Der-gâh-ı vâhibül'l-mevâhibden ehemmi-i meṭâlib-i büstân-ı melâḥatda naḥl-ı kemâl ü 'irfân ve gülistân-ı belâğatda şükûfe-i faẓl u beyân olan vücûd-ı pür-cûdların şarşar-ı muḥâlif-i ḥazândan maşûn eyleyüp hem-vâre ¹⁰³⁰ ehl-i istiḥkâka luṭf u iḥsân pîşeleri ve hemîşe erbâb-ı ma'ârifeye meyl-i girân endişeleridür ¹⁰³¹. Bu ğazel-i bî-hem-tâ vü ¹⁰³² lâ-naẓîr zâde-i ṭab'-ı dil-peẓîrlidür:

Ġazel

Zîb-i destârdur ol naḥl-i cemâl üstine gül
Kırmızı şâl şarar tâze nihâl üstine gül

Maḥdem-i şâh-ı bahârıla bezendi gül-şen
Câme-i sebz geyüp ¹⁰³³ altına al üstine gül

Ârzû-mend idi teşrîf-i şehen-şâha meger
Göz kulağ oldu çıkup şafḥ-ı cibâl üstine gül ¹⁰³⁴

Aṭlas-ı berg-i gül üstine revâ pâ-y-endâz ¹⁰³⁵
Reh-güzâr-ı şeh-i ferḥunde-ḥısâl üstine gül

Ola iḳbâli Sa'îdâ o şehûn gül gibi ter
Kondüğınca nitekim âb-ı zülâl üstine gül

(26b) SA'ÎDÎ¹⁰³⁶

Kuzât-ı sencide-şifâtdan olup ol sâlik-i râh-ı ḥaḳîkî ¹⁰³⁷ Edirnevî bir bâzergânuñ müttefikî idi ¹⁰³⁸. Ḥüb eş'arı ve mergûb güftarı vardır. Bu iki beyt-i laṭîf zâde-i ṭab'-ı naẓîfleridür ¹⁰³⁹:

¹⁰³⁰ Ale'l-ḥusus (...) hem-vâre": -: M, K, İÜ

¹⁰³¹ "Ehl-i istiḥkâka (...) endişeleridür": -: M, K, İÜ

¹⁰³² Bi-hem-tâ vü: -: M, K, İÜ

¹⁰³³ Geyüp: getüp: İÜ

¹⁰³⁴ Bu mısra S nüshasında yoktur.

¹⁰³⁵ Bu mısra M, K, İÜ nüshalarında yoktur.

¹⁰³⁶ Sa'îdî: M 26b; K 64a: S 23b; İÜ 15b

¹⁰³⁷ Ol sâlik-i râh-ıḥa kı kı:- : S, K, İÜ

¹⁰³⁸ Edirnevî bir bâzergânun müttefi kı idi: Edirnevî'dür: S, K, İÜ

¹⁰³⁹ Nazîfleridür: şerîfleridür: K, İÜ; münîfidür: M

Şi'r¹⁰⁴⁰

Zevk-ı 'aşkı anlamaz bilmez maḥabbet 'âlemin
Şem' gibi etmeyen¹⁰⁴¹ keşretde¹⁰⁴² vahdet¹⁰⁴³ 'âlemin

İtme bu¹⁰⁴⁴ bâzîçe-gâh-ı dehre çokluk iltifât
Aldanup kalma görüp ya'nî bu keşret 'âlemin

SELİSİ¹⁰⁴⁵

Hâlâ Burûsa'da mesned-nişîn-i hükûmet olan Âvâre-zâde Muştafâ¹⁰⁴⁶ Efendi'dür. 'İlm
ü fazîlet ile ma'rûf u ma'mûr olduğu gibi şi'r ü inşâyla¹⁰⁴⁷ daḥı mevşûf u meşhûrdur. Bu ğazel-i
vâkı'ü'l-beyân zâde-i ṭab'-ı pür-fazl u 'irfânlarıdır:

Ġazel¹⁰⁴⁸

Var idi dillerde¹⁰⁴⁹ çokdan ârzü-yı nev-bahâr
Açılup ezhâr şimdi geldi¹⁰⁵⁰ bûy-ı nev- bahâr

Maḳdeminden var ise aldı haber bād-ı şabâ
Devr idüp eṭrâfı eyler cüst ü cûy nev-bahâr

Leşker-i ezhâr geldi aldı mülk-i gül-şeni
N'ola olursa müzeyyen çâr-sû-yı nev-bahâr

Rûy-ı gül-şende zuhûr itdi benefşe cā-be-cā
Güiyâ kim geldi ḥaṭṭ-ı müşk-bû-yı nev-bahâr

¹⁰⁴⁰ Şi'r: Beyt: K, İÜ

¹⁰⁴¹ Etmeyen: eyleyen: İÜ

¹⁰⁴² Keşretde: vahdetde: S

¹⁰⁴³ Vahdet: keşret :S

¹⁰⁴⁴ Bu: -: S

¹⁰⁴⁵ Selîsî: M 26b; S 23b-24a; K 64a; İÜ 15b-16a

¹⁰⁴⁶ Mustafâ: Mehmed: S

¹⁰⁴⁷ İnşâyla: inşâ ile: M; inşâda: S

¹⁰⁴⁸ Ġazel: Beyt: K

¹⁰⁴⁹ Dillerde: dil-berde: S

¹⁰⁵⁰ Geldi: -: S

Açılup gül-zârda ¹⁰⁵¹ güller Selîsî oldılar
Her birisi bir cevân ¹⁰⁵²-ı hûb-rû-yı nev-bahâr

SİNÂNÎ ¹⁰⁵³

Ergenevî Şeyh Sinân ¹⁰⁵⁴ Efendi'dür. Mülâzım ü müderris olduğdan sonra müfessir ü ehl-i 'ilm ü muhaddis ve ¹⁰⁵⁵ şâhib-ı hilm olmağın sâlik-i tarîk-i meşîhat olmuş-ıdır. 'Ârif bi'l-lâh-ı bilge ehl-ullâhdur. Mervîdür ki külliyyetle Ergene'den Varna'ya hicret idüp bir gün Varna'dan dağı hicrete mübâşeret ve tayy-ı mekâna cür'et eyledükde a'yân-ı vilâyet: "*Sultânüm bâ is-i (27a) hicret nedir?*" didüklerinde ol gül-i gül-bün-i keşf ü ¹⁰⁵⁶ kerâmet cevâblarında: "*Siz dağı bu şehrden hicret idüñ. Üç güne dek bir belâ-yı âsümânî ve kazâ-yı nâ-gehânî işâbet idecekdür*" deyü ¹⁰⁵⁷ kendiler hicret ider ¹⁰⁵⁸. Fi'l-vâkı' üç gün mürûrında ¹⁰⁵⁹ şehr-i mezbûrî firâk-ı bî-mezâk tã'ifesi istilâ idüp malların gâret ve sükkânın esîr ü hasâret iderler ¹⁰⁶⁰. Bu ebyât-ı bî-hem-tâ ¹⁰⁶¹ ol zât-ı behcet-liķânuñdur:

Şi'r ¹⁰⁶²

Derd ü gama had yok dil ise teng beğâyet
Hiç 'aqla şığar kâr degül 'aşk u maḥabbet

Öykünmez idi çeşm-i siyâhına o şûhuñ
Nergisde Sinânî eger olsaydı başîret

Dîger ¹⁰⁶³

Rûyuñda berķ urur şanemâ nûr-ı Aḥmedî
Kâfir görürse ḥüsnüñi olur Muḥammedî ¹⁰⁶⁴

¹⁰⁵¹ Gül-zârda-gül-zâr: S

¹⁰⁵² Cevân:nev-cevân: S

¹⁰⁵³ Sinânî:S:24a-b;M:26b-27a; K 64a,b;İT:16a,b

¹⁰⁵⁴ Sinân: Bostân: İÜ

¹⁰⁵⁵ ve: -: M

¹⁰⁵⁶ Deyü: deyüp: S

¹⁰⁵⁷ ü: -: S

¹⁰⁵⁸ İder: itdi: S

¹⁰⁵⁹ Mürûrında: mürûrından: M

¹⁰⁶⁰ İderler:itdiler:S

¹⁰⁶¹ Bî-hem-tâ: -: S

¹⁰⁶² Şi'r: Beyt: K, İÜ

¹⁰⁶³ Dîger: ve lehu:İÜ; -: S, K

¹⁰⁶⁴ Muhammedî: Muhammed: M

li-Mü'ellifihi ¹⁰⁶⁵

Ey ğam senüñle eyleyelüm zevk-i sermedî
Sensün benümle hem-dem-i şâbık hoş- âmedî

Biñ kırk dörtde Yeñişehir'de fevt oldı ¹⁰⁶⁶.

SEZÂYÎ¹⁰⁶⁷

Kuzât-ı Rûmiye'den Meḥmed Efendi'dür. Ol nîk-ḥû tâze-gû olup eş'ârı bî-hem-tâ ve güftârı dil-güşâdur. Bu iki beyt-i ra'nâ zâde-i ṭab'-ı zîbâsıdur:

Şi'r

Nâr-ı firâkı sevḳ-i şerârından isterüz
Ser-mest-i tâb-ı 'aşkı ḥumârından isterüz

Pâ-bûs-ı yâri ṭurrenden itsek n'ola ṭaleb
Penc-i dirâht-i cenneti bârından isterüz

SİPÂHÎ¹⁰⁶⁸

Bosnevî Ḥüseyn Ağa'dur ¹⁰⁶⁹. Zu'amâdan ve şu'arâdan ¹⁰⁷⁰ idi. Bu beyt-i ra'nâ zâde-i ṭab'-ı zîbâsıdur ¹⁰⁷¹:

Beyt

Nice efsûn okudum¹⁰⁷² zâyî' idüp evḳâtı
Oda yansun göreyüm¹⁰⁷³ nüsha¹⁰⁷⁴-i nâr-ı necâtı

¹⁰⁶⁵ li-Mü'ellifihi: -: M, S

¹⁰⁶⁶ Biñ kırk dörtde Yeñişehir'de fevt oldı; târîḥ-i vefâtları nâ-ma'lûmdur: M

¹⁰⁶⁷ Sezâyî: -: S, K, İÜ; M: 27a

¹⁰⁶⁸ Sipâhî: M: 27a; S: 24b; K: 64b; İÜ: 16b-17a

¹⁰⁶⁹ Bosnevî Ḥüseyn Ağa'dur: İstanbulî Ḥüseyn Çelebi'dür: S; Bosnevî Ağa'dur: İÜ

¹⁰⁷⁰ ve şu'arâdan: -: S

¹⁰⁷¹ Beyt-i ra'nâ zâde-i ṭab'-ı zîbâsıdur: beyt anuñdur: K, İÜ; beyt aña nisbet olunur: S

¹⁰⁷² Okudum: okudı: S, K, İÜ

¹⁰⁷³ Göreyüm: göreyin: S

¹⁰⁷⁴ Nüsha: kâgaz: M

Biñ on ¹⁰⁷⁵ dördte İstanbul'da ¹⁰⁷⁶ fevt oldu.

SİPÂHÎ ¹⁰⁷⁷

Bosnevi'dür. İsmi Muştafa'dur ¹⁰⁷⁸. Küttâb-ı Dîvân-ı Sulţânî'den idi ¹⁰⁷⁹. Hüsrev Pâşâ ve Hâfız Pâşâ'ya mufaşşal merşiyeler ¹⁰⁸⁰ eyitmişdür ¹⁰⁸¹ ve merhûm (27b) Yahyâ tarzına gitmişdür ¹⁰⁸². Bu iki beyt anuñdur ¹⁰⁸³.

Şi'r ¹⁰⁸⁴

Küyına var o mehûñ ¹⁰⁸⁵ eyle fizâ ¹⁰⁸⁶ vü efgân
N'ola bu hâl ile ey dil ola vaşla imkân

Derdüme çäre benüm şerbet-i la'l-i lebidür
Fâ'ide yok eger eylerse devâlar Lûkmân

SEBKÎ ¹⁰⁸⁷

Mar'aşî sipâhî Ahmed Big'dür. Vüzerâdan birisi câmi' ¹⁰⁸⁸ ve medrese binâ itdürüp mezbûrî üzerine mu'temed ta'yîn ider ¹⁰⁸⁹. Mezbûruñ dağı 'azîm-i hizmeti sebķ idüp ba'de'l-itmâm mazhar-ı iltifât ¹⁰⁹⁰ ü in'âm olmaķda maħlaş Kelâmî iken Sebķî maħlaşın ¹⁰⁹¹ maħlaş idüp ve ¹⁰⁹² bu beyti söyleyüp ¹⁰⁹³ dâ'im okurdu:

¹⁰⁷⁵ On: -: M

¹⁰⁷⁶ İstanbul'da: -: İÜ

¹⁰⁷⁷ Sipâhî: S: 24b-25a; M: 27a, b; K: 64b; İÜ 17a

¹⁰⁷⁸ Muştafa'dur: Muştafa Çelebi'dür: S

¹⁰⁷⁹ İdi: -: M, K, İÜ

¹⁰⁸⁰ Merşiyeler: merşiyeye: K

¹⁰⁸¹ Eyitmişdür: İÜ

¹⁰⁸² ve merhûm Yahyâ tarzına gitmişdür: -: S, K, İÜ

¹⁰⁸³ Bu iki beyt anuñdur: iki beyt-i zibâ ra'nâsıdur: M

¹⁰⁸⁴ Şi'r: Beyt: M

¹⁰⁸⁵ Mehûñ: şehûñ: M

¹⁰⁸⁶ Fizâ: ferâg: İÜ

¹⁰⁸⁷ Sebķî: S 24b; K 64b; M 27b; İÜ 16b

¹⁰⁸⁸ Câmi': bir câmi': S

¹⁰⁸⁹ İder: idüp: S

¹⁰⁹⁰ İltifât: eltâf: S

¹⁰⁹¹ Maħlaşın: -: M, K, İÜ

¹⁰⁹² ve: -: M, K, İÜ

¹⁰⁹³ Söyleyüp: -: S, K, İÜ

Beyt

Ser-te-ser virse ziyâ‘ âleme hürşîd-i kerem ¹⁰⁹⁴
Yine erbâb-ı dilûn zulmeti zâ‘il olmaz

Biñ otuzda İstanbul’da fevt oldı.

SÂMÎ ¹⁰⁹⁵

Ğalağa’dan Sâmi Big’dür. Hüb eş‘arı ve mergûb güftarı olup muşâhib-i kibâr şâ‘ir-i şöhret-şi‘ardur. Bu kadar rind-i bî-pervâ iken belâhiyye mübtelâ olup İstanbul’da At Bâzârı kapusın hâtır-dâşt idüp kanķı semte gitmek niyyet iderse tâ ol kapuya gelmeyince teveccüh ü ‘azîmet idemez idi. Bu eş‘âr zâde-i tab‘-ı dürer-bârıdır:

Şi‘r

Şanma Ferhâd’ı hemân öldürdi çarķı-ı pîre-zen
Nicenûn kanına girmişdür o Ferhâd öldüren

‘Âķıbet Şîrîn’i isterdi der-âgûş eylemek
Zür-ı bâzûsın getürmişdi miyâne Kûh-ken

Ya ğam-ı hecrile pürdür ya hevâ-yı vaşlıla
‘Âşıkun hâlî degül cânâ derûnı ikiden

Hudûd-ı erba‘inde fevt oldı.

SERÎ‘Î ¹⁰⁹⁶

Menteşevî kâdî Hasan Efendi’dür. ‘İlm ü fazlla (28a) nâm-dâr olduķı gibi ma‘ârif ü şî‘rle ¹⁰⁹⁷ daķı şöhret ¹⁰⁹⁸-şi‘ardur. Bu beyt-i laţîf zâde-i tab‘-ı nazîfleridür ¹⁰⁹⁹:

¹⁰⁹⁴ Kerem:‘atâ: M

¹⁰⁹⁵ Sâmi: M 27b; -: K, S, İÜ

¹⁰⁹⁶ Seri‘i: M 27b-28a; K 64b-65a; S 25a; İÜ 17a

¹⁰⁹⁷ Şi‘rle: Şi‘r ile: K, İÜ

¹⁰⁹⁸ Şöhret: şehir: İÜ

¹⁰⁹⁹ Nazîfleridür: şerîfidür: S

Beyt

Ne dem çeksem erir gözmüñ cilâsı
Şarâb oldu güyâ kırk tütüyâsı

Biñ on altıda İstanbul'da fevt 'oldı.

SÂ'Î¹¹⁰⁰

İstanbulî Naḳḳâş Muştafâ Çelebi'dür. Naḳş-perdâz-ı ma'ânî olup eş'ârı maḥşûş-ı ḥod-zebânıdur¹¹⁰¹. Müverrihlikle şöhret-şî'âr olup¹¹⁰² bu beyt güftârındandır¹¹⁰³:

Beyt

Zîbâ yaraşdı ḥançer-i zerrîn o dil-bere
Ḥübân-ı şehr reşk ile hep¹¹⁰⁴ düşdi ḥançere

Biñ dörtde İstanbul'da¹¹⁰⁵ fevt oldı.

SÜHEYLÎ¹¹⁰⁶

Ankaravî Muştafâ¹¹⁰⁷ Çelebi'dür. Mülâzım ü müderris olmuştur. Bu maḳtâ'-ı pür-ma'nâ¹¹⁰⁸ zâde-i ṭab'-ı bî-hem-tâsıdur¹¹⁰⁹

Beyt

Dür-i dendân-ı yâre muttaşıl nisbet ider kendin
Hele bir gün göresin ey Süheyli şatılur lü'lü

Biñ on birde İstanbul'da fevt oldı.

¹¹⁰⁰ Sâ'î: M 28a; K 65a; S 25a; İÜ 17a

¹¹⁰¹ Na ḳş-perdâz-ı ma'ânî olup eş'ârı maḥşûş-ı ḥod-zebânıdur: -: K

¹¹⁰² Müverrihlikle şöhret-şî'âr olup: -: S

¹¹⁰³ Güftârındandır: anuñdur: K, İÜ, S

¹¹⁰⁴ Hep: -: K

¹¹⁰⁵ İstanbul'da: Sıtanbul'da: M

¹¹⁰⁶ Süheyli: S:25a; M: 28a; K:65a; İÜ:17b

¹¹⁰⁷ Mustafâ: Mehmed: K, İÜ

¹¹⁰⁸ Maḳtâ'-ı pür-ma'nâ: beyt-i ra'nâ: S

¹¹⁰⁹ Zâde-i ṭab'-ı bî-hem-tâsıdur: taâarruf-ı zihnidür: M, K, İÜ

SÜNNİ¹¹¹⁰

Ba'z-ı sefâ'inde eş'ârı görülür. Biñden şoñra intikâli istimâ' olunmağın bu beyti taḥrîr olındı:

Beyt

Şeref burcına ey mihr-i dirahşānum şafâ geldüñ
Sa'adet menziline mâh-ı tâbānum şafâ geldüñ

SEMTİ el-Kâtib¹¹¹¹

Ol tıfl-ı siyeh-çerde ki mir'ât-ı Hudâ'dur
Nezzāre-geh-i 'âşık-ı bî-berg ü nevādur

Gül gibi fer itse yeridür ruḥları zîrâ
Şermende-i ḥüsn-i naẓar-ı ehl-i şafādur

Ḥarfü'ş-şın**ŞEYḤİ¹¹¹²**

Naḳībü'l-eşrâf¹¹¹³ olan Şeyḥ Memed 'Allāme'dür. Naẓm-ı şafâ-efzāsında olan ma'nâ-yı dil-firib libās-ı zîbâ-yı¹¹¹⁴ ḥüsn-i edāyla şāhid-i câme-zîb-i¹¹¹⁵ fâzıl-ı yegâne ve münşî-i zemâne olup eşer-i kil-k-i nâdire-perdâzı uşûl ü ma'ânî'nün dem-sâzı idi. Bu iki beyt-i ğarrâ netice-i¹¹¹⁶ bî-hem-tâlarıdur¹¹¹⁷:

Beyt

Dilâ şehd-i şafâ (28b) olmağa sa'y-ı bî-kerân eyle
Hücûm eylesse zünbûr-ı ğam u miḥnet duḥân eyle

¹¹¹⁰ Sünnî: M 28a; -: S, K, İÜ

¹¹¹¹ Semti: -: S, K, İÜ; M 28a

¹¹¹² Şeyḥî: S 25a, b; 28a, b; K 65a; İÜ 17b

¹¹¹³ Eşrâf: eşref: M

¹¹¹⁴ Zîbâ-yı: M, K, İÜ

¹¹¹⁵ Câme-zîb: câme-i zîbdür: K; hâme-zîbidür: S

¹¹¹⁶ Netice: zâde: M

¹¹¹⁷ Bî-hem-tâlarıdur: bî-hem-tâsıdur: S

Beyt-i Dîger ¹¹¹⁸

‘Aceb revâcî var ey dil cihânda bed-güherûn
Metâ‘ı pek geçer oldu sipîhr-i pîle-verûn

Neşr ¹¹¹⁹: Hâce-zâde ‘Abdu’l-lah Efendi yeden biyedin Anaṭolı şadrından Rûm İli Kâzî-‘askeri olduklarında ‘Allâme Efendi’nün bu beyti zuhûr idüp bâ‘iş-i ‘azîme olmışdur ¹¹²⁰:

Biñ kırk üçte ğazab-ı hüsrevânîye mazhar olup Mısır’a sürilüp biñ kırk dördte ¹¹²¹ anda ¹¹²² vefât eyledi.

ŞEYHÎ ¹¹²³

İstanbul’da Şeyh ¹¹²⁴ Yâvsi Tekyesi’nde ¹¹²⁵ seccâde-nişîn-i irşâd olup va‘z u nasîhatde ve‘ilm-i vahdetde ¹¹²⁶ mişli nâdir ¹¹²⁷ olan Sîvâsî Şeyh ‘Abdü’l-mecîd Efendi’dür.

Beyt

Ez-kerâmât-ı bülend-i evliyâ
Evvelâ şi‘rest âhir kîmyâ *

mefhûmı üzre şi‘ri velâyetine şâhid ¹¹²⁸ ve beyne’l-emşâl bu vâdîde vâhiddür ¹¹²⁹. Bu iki beyt-i dil-güşâ ¹¹³⁰ zâde-i ṭab‘-ı ra‘nâlarıdur ¹¹³¹:

¹¹¹⁸ Beyt-i dîger: Dîger: K; ve lehu: İÜ; -: S

¹¹¹⁹ Neşr: -: S, K, İÜ

¹¹²⁰ İfâdenin sonunda beyt yoktur.

¹¹²¹ Mısır’a sürilüp bin kırk dördte: bin kırk üçde: S

¹¹²² Anda: -: M

¹¹²³ Şeyhî: K 65a, b; S 25b-26a; İÜ 17b-18a; Şeyh: M 28b

¹¹²⁴ Şeyh: -: K, İÜ

¹¹²⁵ Tekyesi’nde: Tekyesi’nden: M

¹¹²⁶ ve ilm-i vahdetde: -: M

¹¹²⁷ olup va‘z u nasîhatde ve‘ilm-i vahdetde mişli nâdir: -: K, İÜ

* “Yüce velilerin kerâmetlerindendir: önce şiir, sonra kimya.”

¹¹²⁸ Şâhid: delildür: K, İ Ü; delâletdür: S

¹¹²⁹ “ve (...) vâhiddür”: -: S, K, İÜ

¹¹³⁰ Dil-güşâ: ra‘nâ: S

¹¹³¹ Ra‘nâlarıdur: bi-hem-tâlarıdur: K, İÜ; bi-hem-tâlarıdur: K, İÜ; bi-hem-tâsıdur: S

Şi‘r ¹¹³²

Mest olmaz bâde-i vaḥdet içen erbâb-ı ḥâl
Âkil-i dârû-yı Heşber gibi olur bî-mecâl

Dîger ¹¹³³

Nigâh itse o meh-rû zîbaḡ-âsâ ‘âşıkı dîtrer
Nigâh itmezse ye’sile ¹¹³⁴ yine pür-lerzedür ‘âşık

Añdum yine ol bezmi mest-ânelük el virdi ¹¹³⁵
Yağmaya virüp ‘aḡlı dîvânelük el virdi

Çün ziynet-i zâhirle olmadı gönül ma‘mûr
Pes tâlib-i genc oldum virânelük ol virdi ¹¹³⁶

Biñ kırık sekizde ¹¹³⁷ İstanbul’da vedâ‘-ı ‘âlem-i fânî ¹¹³⁸ eyledi.

ŞEYH¹¹³⁹

Cezîre-i Midilli’den Qâdî-zâde Mehmed Çelebi’dür. Kendi daḡı mülâzım ü tarîḡ-i
każâya ‘âzim olmuşdur. Eş‘âr-ı tâzeye âgâze iden yârân-ı bâ-şafâ ve ḡullân-ı bâ-vefâdan olup bu
beyt-i ra‘nâ zâde-i ṭab‘-ı zîbâsıdur:

Beyt

Ne mümkindür yanup erbâb-ı ‘aşḡ olmaya ḡâkister
Şerâr-istân-ı iḡlîm-i maḡabbet ser-be-ser **(29a)** dūzaḡ

Neşr: Ol pîr ü ‘uzmâ belâhet-i dimâḡa mübtelâdur.

¹¹³² Bu beyit M nüshasında yoktur.

¹¹³³ Dîger: ve lehu: İÜ: -: S; Şiirin ilk beyti M nüshasında yoktur.

¹¹³⁴ Ye’sile: ye’sle: S

¹¹³⁵ Bu beyt S, K ve İÜ nüshalarında yoktur.

¹¹³⁶ Bu beyt S, K ve İÜ nüshalarında yoktur.

¹¹³⁷ Sekizde: tokuzda: İÜ

¹¹³⁸ Fânî: fenâ: K, İÜ

¹¹³⁹ Şeyh: M: 8b-29a; -:S, K, İÜ

ŞEHİRİ¹¹⁴⁰

Şarķiyândan ‘Alî nâm Malatya¹¹⁴¹-maķāmdur. Hakkâ ki vādî-i tâze-güyîde muhteri‘ ü’-
tarz ve pâkîze-hayâl olup nazm-ı dil-pezîri şûh u selîs ve ‘arûs-ı ma’ânî-i bedî‘asî erbâb-ı¹¹⁴²
‘irfâna enîs ü celîsdür. Bu eş‘ârı-ı bî-hem-tâ zâde-i tab‘-ı ra’nâlarıdur¹¹⁴³:

Ġazel¹¹⁴⁴

Ġayret-i ġam ġalb-i maġzûnum ġomaz şâd olmaġa
Bûm olur mı hîġ râzî mülki âbâd olmaġa

Baġtum olsa mużtarib ġarf-i ġüşâyîşden n’ola
Ĥavf ider murġ-ı ġafes-perverde âzâd olmaġa¹¹⁴⁵

Şer‘-i ehl-i ‘aşķda itdüm şü resme ictihâd
Benden istiftâ¹¹⁴⁶ iderler Ĥays u Ferhâd olmaġa

Ĥâk-i pâ-y-ı nâ-murâdânam ki mişl-i gird-bâd
Raġs iderler vādî-i ġirmânda ber-bâd olmaġa

Yüz sürerler feyz-ġâh-ı tab‘uma Şehrî gibi
Tâze-güyân¹¹⁴⁷-ı Sıtanbul cümle irşâd olmaġa

Dîġer¹¹⁴⁸

Cilve eyler gördüm aķ sâdeyle ol nâzûk beden
Ġuyiyâ naġl-ı ġülü âġuşa almîş¹¹⁴⁹ yâsemen

Aķ sâde geyüp ġaddin ‘arz eyledi aġbâba
Dönmüş o¹¹⁵⁰ ġül-endâmum bir şîşe mey-i nâba¹¹⁵¹

¹¹⁴⁰ Şehrî: S 26a; M 29a; K 65b-66a; İÜ 18a, b

¹¹⁴¹ Malatya: ve Malatya: İÜ

¹¹⁴² Erbâb: -: İÜ

¹¹⁴³ Ra’nâlarıdur: ra’nâsıdur: M; dil-ġüşâsıdur: S

¹¹⁴⁴ Ġazel: Beyt: K

¹¹⁴⁵ Bu beyt S nüshasında yoktur.

¹¹⁴⁶ İstiftâ: istifsâr: -: İÜ

¹¹⁴⁷ Ġüyân: rüyân: S

¹¹⁴⁸ Dîġer: Beyt: M; ve lehu: İÜ: -: S

¹¹⁴⁹ Almîş: çekmîş: S

Neşr ¹¹⁵²: Bu iki beyt-i zîbâ bir kaşîde-i ra‘nâsındandır ¹¹⁵³:

Şi‘r

Ca‘d-ı vîrâne-zâd-ı maḥrûmı
Oldı bünyâd-ı ‘ayşuma mi‘mâr

Beytû‘l-aḥzânam âb-ı çeşmümden
Ġüte-ḥor çün mekân-ı bûtîmâr

Neşr: Ḥayret-zede-i kâkûl-i ḥoş-bûsı ve secde-ber-mihḥâb-ı ebrûsı olduğı nat‘-ı rûy-ı zemînde ḥüsnile ferzâne-i dîl-dâde Emîr Ḥalîfe ¹¹⁵⁴-zâde te‘ehhül eyledükde ¹¹⁵⁵ didügi târîḥ-i güşâdedür ¹¹⁵⁶:

Târîḥ

Aḥsenü‘z-zât-ı cümle-i sādât
Ya‘ni Seyyid Muḥammed-i eşbeh

Oldı ber muḳteżâ-yı şer‘-i şerîf
(29b) Mûte‘ehhil o maḥz-ı nûr-ı veleḥ ¹¹⁵⁷

Ḥâlet-i imtizâcda gûyâ
Oldı âmîḥte dü-nûr-ı nîgeh

Didi târîḥ-i sûrını Şehrî ¹¹⁵⁸
Eyledi içtimâ‘ şemsle meh (H. 1020) ¹¹⁵⁹

¹¹⁵⁰ Yazma nüshasında “ol” şeklinde yazılı bulunan kelime, vezin gereğı “o” olarak okundu.

¹¹⁵¹ Bu beyt M, K, İÜ nüshasında yoktur.

¹¹⁵² Nesr: -; S, K, İÜ

¹¹⁵³ Beyt-i zîbâ bir kaşîde-i ra‘nâsındandır: beyt kaşîdesindendir: S, K, İÜ

¹¹⁵⁴ Ḥalîfe: -: İÜ

¹¹⁵⁵ Eyledükde: etdükde: S

¹¹⁵⁶ Târîḥ-i güşâdedür: târîḥdür: M, K, İÜ

¹¹⁵⁷ İlâh: ola: M

¹¹⁵⁸ Şehrî: Feyzî: K

¹¹⁵⁹ Sene 1050: S; -: M, K, İÜ

ŞİFÂYÎ

Sâbıkâ Rûm İli ¹¹⁶⁰ kâzî-’askeri Hasan Efendi’nün ferzend-i fazîlet-mendi Şeyh Mehmed Çelebi Efendi’dür ¹¹⁶¹ ve ¹¹⁶² hâlâ Medrese-i Sultân Selîm’de seccâde-nişîn-i ders ü ifâdedür ¹¹⁶³. Bir maḥdûm-ı pür-faẓl u ‘irfândur ki ¹¹⁶⁴ beyne’l-akrân ¹¹⁶⁵ emşâli nâdir ve bu iki beyt ol zât-ı şerîfden şadırdur:

Şi‘r ¹¹⁶⁶

Âh-ı pey-der-peyden oldu dil ser-â-pâ muẓtarib
Bâd-ı şarşardan olur bî-şübhe deryâ muẓtarib

Fürkat-ı yârıla dil hûrşid-veş pür-ıztırâb
Mevce-i girdâb-ı ğamla hûrd u vâlâ muẓtarib

ŞİFÂYÎ¹¹⁶⁷

İstanbulî ¹¹⁶⁸ Mehmed Çelebi’dür. Ol gül-i gül-bün-i ma‘rifet ¹¹⁶⁹ mülâzım ü müderris olduğdan sonra mutaşarrıf-ı cihet-i imâmet ¹¹⁷⁰ olmuştur. Tab‘-ı ‘âlem-ârâsı âşinâ-yı daḳâyık-ı ḥikmet olup ḥattâ Ma‘nîsa’da ¹¹⁷¹ re’isü’l-eṭibbâü’l-ḥâkânîyye ¹¹⁷² olmuştı ¹¹⁷³. Bu beyt-i ra‘nâ ¹¹⁷⁴ bahâriyyesindendir:

Beyt

Servûñ cünûmı var deyü taḥrîk idüp şabâ ¹¹⁷⁵
Zencîr ile ayağını bend itdi cûy-bâr

¹¹⁶⁰ Rûm ili: Rûm: S

¹¹⁶¹ Çelebi Efendi’dür: Çelebi’dür: S; Efendidür: K, İÜ

¹¹⁶² ve: -: M, K, İÜ

¹¹⁶³ İfâdedür: ifâde: M

¹¹⁶⁴ İrfândur ki: İrfândur: S

¹¹⁶⁵ Beyne’l-akrân: beyne’l-’irfân: S

¹¹⁶⁶ Şi‘r: Beyt: K, İÜ

¹¹⁶⁷ Şifâyî: M 29b; K 66a; İÜ 19a; Diğer Şifâyî: S:27a

¹¹⁶⁸ İstanbulî: Sitanbulî: S

¹¹⁶⁹ Ol gül-i gül-bün-i ma‘rifet: -: S, K, İÜ

¹¹⁷⁰ İmâmet: emânet: S

¹¹⁷¹ Ma‘nîsa’da: Mağnîsa’da: S

¹¹⁷² el-ḥâ kâniyye: -: S, M

¹¹⁷³ Olmuş-ıdı: olan Mehmed Efendi’nün ferzend-i fazîlet-mendidür: S

¹¹⁷⁴ Ra‘nâ: bî-hem-tâ: S, K, İÜ

¹¹⁷⁵ şabâ: hevâ: K, İÜ

ŞERHİ¹¹⁷⁶

Mevālī-i kirāmdan ‘ilm ü faẓlla meşhūr ve her fende cevābını ma‘mūr Meḥmed Efendi’dür. Kütāhiyye’de ¹¹⁷⁷ mesned-nişīn-i ḥükümet iken bir kimesne bir zen-i şad-sāle cāriyesini āzād eyledükde i’tāḡ-nāmesine yazduğı imzādur ¹¹⁷⁸:

Beyt

Şatar olsañ kimse almaz kaçmağa yok kudreti ¹¹⁷⁹
Kendin āzād eylemiş i’tā ḡa yokdur ḡaceti

ŞERHİ¹¹⁸⁰

Sipāhdan Eyyübī Seyyid Ḥasan Çelebi’dür. Eş‘arı bī-hemtā ve güftarı dil-güşā olup Diyār-ı Āmid’(30a) de bir sarāy-ı rūḡ-efzāde müsāfir olduğda bu kıt‘ayı bi’l-bedāhe inşā idüp ḡisāb olınduğda mısrā‘-ı āḡiri tārīḡ düşmişdür:

Kıt‘a

Küh-ı deştün elem ü miḡneti kār itdi dile
Bāḡ-ı ‘ālemde olalum bir iki gün ḡoş-dil

Sū-be-sū seyr iderek Āmid’i şimdi bulduk
‘Ayş u nūş eylemege bize müheyyā menzil

ŞÜHİ¹¹⁸¹

İdincik’dan Kādī-zāde Meḥmed Çelebi’dür. Ba‘de’l-mülāzeme ¹¹⁸² çille-i merdān çekerek ¹¹⁸³ pāye-i erba‘īne vāşıl ve ¹¹⁸⁴ andan daḡı munfaşıl olup ‘arūs-ı rüzḡaruñ şīve-i firībīne ¹¹⁸⁵ meyl itmeyüp ve tarīḡ-i ‘irfāndan bir ḡadem ḡāric gitmeyüp dāḡil-i ḡalkā-i ehl-i fenā ve

¹¹⁷⁶ Şerḡi: M 29b; K 66a; İÜ 19a; -: S

¹¹⁷⁷ Kütāhiyye’de: Kütāhya’da: M, K

¹¹⁷⁸ İmzādur: imzāsıdur: K, İÜ

¹¹⁷⁹ Kudreti: tākati: M

¹¹⁸⁰ Şerḡi: M 29b; K 66a; İÜ 19a; -:S

¹¹⁸¹ Şūḡi: M 30b; S 27b-28a; K 66b; İÜ 19a, b

¹¹⁸² Ba‘de’l-mülāzeme: ba‘de’l-mülāzemet: İÜ

¹¹⁸³ Çekerek: -: S

¹¹⁸⁴ ve: -: S

¹¹⁸⁵ Şīve-i firībīne: şīve vü firībīne:S

vâşıl-ı mefhûm-ı *ba‘de’l-‘üsri yüsra* ¹¹⁸⁶ olmuştur. Hâlâ bu ¹¹⁸⁷aşr-ı ferhunde-liķâ ile mu‘aşır ve nev‘i şahsına münhasırdur. Bu ğazel-i ma‘ânî-nihâd ol zât-ı nâ-murâduñ zâde-i ṭab‘-ı dil-güşâdîdur ¹¹⁸⁸:

Ġazel

Güçdür o mehi gûşe-i mey-ḥāneye teklîf
Ey dil idelüm bârî ķo ğam-ḥāneye teklîf

Rindân ile bezm eyleyelüm mey-gede içre
Hîç itmeyelüm zâhid-i bî-gāneye teklîf

Sûz-ı ğamıla yanması elbette muķarrer
Şem‘ itmese de yanmaĝa pervāneye teklîf ¹¹⁸⁹

Biz varmayalum bezmine aĝyârla ķalsun
Zîrâ olur ol dil-ber-i mest-āneye teklîf

Feryād iderek kūyna elbette varur dil
Yâr itmez ise Şühî-i dîvāneye teklîf

Bu beyt-i dil-güşâ daḥı zâde-i ṭab‘-ı ra‘nâlarıdur ¹¹⁹⁰:

Beyt ¹¹⁹¹

Bedenden cān-ı Şühî çıķmak ister bir ramaķ ķaldı
Ḥayāl-i yâri gözler ol gözi bîmârdan geçmez

¹¹⁸⁶ Kur‘ân’dan bir kısmı (yarım iktibas) aktarılan ayetler ve me‘âlleri şu şekildedir: “Fe İnne ma‘al üsri yüsran. İnne ma‘al üsri yüsran: Demek ki zorluğun yanında bir kolaylık vardır. Evet, zorlukla beraber bir kolaylık daha vardır. (94/5,6)

¹¹⁸⁷ Bu: işbu: K, İÜ

¹¹⁸⁸ Dil-güşâsıdur: güşâsıdur: S, K, M

¹¹⁸⁹ Bu beyit M nüshasında yoktur.

¹¹⁹⁰ Bu beyt-i dil-güşâ daḥı zâde-i tab‘ı rañâlarıdur: -: M

¹¹⁹¹ Beyt: -: M

ŞÂMÎ ¹¹⁹²

Ḳuzât-ı sencîde-şîfâtıdan Şâmî Aḥmed Efendi'dür. Fazl u kemâlla mevşûf ve 'ilm ü ma'rifet ile ma'rûf kâr-âzmûde vü ¹¹⁹³ rûzgâr-dîde zarîf ü nûkte-dân pîr-i nâ-tüvân idi. 'Âşık-âne eş'ârı ve şâdık-âne güftârı vardır. Bu ebyât-ı bî-mişâl ol zübde-i erbâb-ı kemâlûndür:

Şi'r

(30b) Sâķi 'arâķ şarâbı ķo baña şun mü[ş]lles ¹¹⁹⁴
E'ş-şey'i lâ-şeyyi'l-evḥad müşelles

Sâķi çîl ṭolusın ¹¹⁹⁵ içmezise dürd-nüşân
Götür ayağı itme bu ¹¹⁹⁶ bezmümüz mülevves

Şuğrâ teğabbürinden ¹¹⁹⁷ kübrâsı ḥâdiş ancak
Bu 'âlem-i fenâda şekl-i deştince muhdes?

Şâmî tezekkür ¹¹⁹⁸ itmez hergiz 'acûz-ı dehri
Zîrâ müzekker olmaz hiç mâ'il-i mü'ennes

Biñ on üçde Mağosa'da ḳādî iken fevt oldu.

ŞERİFÎ ¹¹⁹⁹

Ḳuzât-ı sencîde-şîfâtıdan ¹²⁰⁰ Kefevî Seyyid 'Abdül-kerîm Efendi'dür. Fenn-i şî'rde tek ü pûsı olup şu'arânûñ nâdire-gûsı idi. Bu beyt-i ra'nâ ¹²⁰¹ zâde-i ṭab'-ı dil-güşâsıdur:

Beyt

O perî ḥâtır-ı ma'mûrumı vîrân ister
Ġamla ünsiyyetümi her dem ü her ân ister

¹¹⁹² Şâmî: S 28a; M 30b; K 67a; İÜ 20b

¹¹⁹³ vü: -: S

¹¹⁹⁴ Müşelles: şülüş: M

¹¹⁹⁵ ṭolısın: ṭolısı: S, K

¹¹⁹⁶ Bu: -: S

¹¹⁹⁷ Tağayyürinden: tağayyürden: İÜ

¹¹⁹⁸ Tezekkür: tezkire: S

¹¹⁹⁹ Şerîfî: M 30b; K 67b; İÜ 20b; -: S

¹²⁰⁰ Şîfâtıdan: şîfât: M

¹²⁰¹ Ra'nâ: -: İÜ

Biñ kırk toközda İstanbul'da fevt oldı.

ŞEMSİ¹²⁰²

İstanbulî Aḥmed Çelebi'dür. Mülâzım ü müderris olup ḥaylî ḥûb-ṭabî'at ve merğûb-fıṭnat kimesnedür. Bu târîḥ-i laṭîfî merḥûm Ebûs-su'ûd-zâde ḳaşr binâ eyledükde dimişdür:

Târîḥ

Zihî ḳaşr-ı müferriḥ ḥûb-ı dil-ḥ'âh
'Aceb dil-keş binâ olmış¹²⁰³ şafâ-gâh

İşigi¹²⁰⁴ mesned olup ḥâş u 'âma
Sa'âdetle küşâd olsun bu der-gâh

Hemişe devletüñ pâyende olsun
Murâdâtüñ müyesser kılsun Allâh

Pesend idüp görenler didi târîḥ
Muşanna' ḳaşr-ı 'âlî bârek Allâh (H. 1040)

ŞÂNİ¹²⁰⁵

Eyyübî Muştafa Çelebi'dür¹²⁰⁶. Merḥûm Ḳara Mûsâ Efendi'nün şeref-i mülâzemeti ile¹²⁰⁷ müşerref olup ḥûb eş'ârı ve merğûb güftârı vardır. Bu iki beyt-i ğarrâ zâde-i ṭab'-ı bî-hem-tâlarıdur¹²⁰⁸:

Şi'r¹²⁰⁹

Yalınız âşüfte-i ṭurreñ şabâ mıdur senüñ
(31a) Dağıdup 'aḳluñ perişân eylemiş sünbül daḥı

¹²⁰² Şemsî: M 30b; K 67a; İÜ 20b; -: S

¹²⁰³ Olmış: olmak: İÜ

¹²⁰⁴ İşigi: eşigi: İÜ

¹²⁰⁵ Şânî: M 30b-31a; K 67b; İÜ 20b-21a; -: S

¹²⁰⁶ Eyyübî Mustafa Çelebi'dür: Çelebi Eyyübî'dür: K, İÜ

¹²⁰⁷ Efendi'nün şeref-i mülâzemeti ile: Efendi'den şeref-i mülâzemetle: M

¹²⁰⁸ Bî-hem-tâlarıdur: bî-hem-tâsıdur: M, İÜ

¹²⁰⁹ Şi'r: Beyt: İÜ: -:K

Benden artık ‘âşık-ı şeydâ geçer ey dil-rübâ ¹²¹⁰
 Nağme-i güftâr-ı gevher-bâruña bülbul dağı

Mümâ-ileyh biñ elli üçde ħasta vü me’yûs oldukda didügi târiĥdür ¹²¹¹:

Târiĥ ¹²¹²

Ĥudâyâ ol ĥabîbüñ ĥürmeti-y-çün
 Turağın ben faķîrûñ cennet eyle

Çü lâyıķ kıldıñ ism-i Muştafa’ya
 Yine yâ Rab aña hem-şoĥbet eyle ¹²¹³

Didüm mevtüme kendüm tariĥümü
 İlâhâ ‘âşiyem sen raĥmet eyle (H. 1022)

Ba‘dehu ifâķat bulmışdur ¹²¹⁴.

ŞU‘A‘İ ¹²¹⁵

Bolevî Maĥmûd Çelebi’dür. Nev-heves iken ĥûb eş‘ârı ve merĥûb güftârı vardır.
 Pâdişâhumuz *ĥalledet ĥilâfetuhu* ¹²¹⁶ cülûs-ı ĥümâyûnlarına ¹²¹⁷ bu gûne tariĥ-perdâzi olmuşdur:

Târiĥ

Nice biñ yıl dönerse çarĥ getürmez
 Şeh İbrâĥîm gibi pâdişâhı

Didüm taĥta ¹²¹⁸ cülûs itdükde tariĥ
 ‘Adûsını anuñ ¹²¹⁹ ĥahr it İlâhî (H. 1033)

¹²¹⁰ Dil-rübâ: dil berbâ:M

¹²¹¹ Mümâ-ileyh biñ elli üçde ĥasta vü me’yûs oldukda didügi târiĥdür: -:M

¹²¹² Târiĥ: -: M

¹²¹³ Eyle: -: K

¹²¹⁴ Bulmışdur: olmuşdur: İÜ

¹²¹⁵ Şu‘a‘î: M 31a; K 67a; İÜ 20a, b; Şânî: S 28a

¹²¹⁶ “Onun halifelîĥi daim olsun!”

¹²¹⁷ Ĥümâyûnlarına: ĥümâyûnlarına ĥümâyûnlarına: İÜ

¹²¹⁸ Taĥta taĥtına: S

¹²¹⁹ Anuñ: -: M

ŞÖHRETİ¹²²⁰

Diyârbekrî Haydar Çelebi'dür. Şâm'da defter-dâr olmuş-ıdı¹²²¹. Tabî'atı hecv ü hezle çespân olup¹²²² bu makta'-ı ra'nâ¹²²³ zâde-i tab'-ı zîbâsıdur¹²²⁴:

Makta' ¹²²⁵

Dûd-ı âhumdur başumda Şöhretî perr-i siyeh
Ol sebebdan peyk-i 'aşk olmağla buldum şöhreti

Biñ on dördte Şâm-ı Şerîfde fevt oldı¹²²⁶.

ŞİNÂSİ¹²²⁷

Zümre-i kuzât-ı pür-nikâtdan Kostañça'lı¹²²⁸ Mehmed Çelebi'dür. Ol merd-i âzâde mu'allim-i h'ân-zâde olmağla müsteşâr u meşhûr-ı diyâr olmuş-ıdı¹²²⁹. Bu beyt-i laîf zâde-i tab'-ı nazîfidür¹²³⁰:

Beyt ¹²³¹

Karşu komağ ol şehe a'dâ ilen
Darbına doymaz anuñ Giv ü Peşen

Bu iki beyt-i ra'nâ zâde-i tab'-ı bî-hem-tâsıdur¹²³²:

¹²²⁰ Şöhreti: S:27a,b; M 31b; K 67b; İÜ 20b

¹²²¹ Olmuş-ıdı: olmuşdur: S

¹²²² Çespân olup: çespândur: K, İÜ; cünbândur: S

¹²²³ Makta'-ı ra'nâ: beyt-i bî-hem-tâ: S

¹²²⁴ Zîbâsıdur: ra'nâsıdur: S; bî-hem-tâsıdur: K, İÜ

¹²²⁵ Makta': Beyt: S, K, İÜ

¹²²⁶ Fevt oldı: vefât eyledi: S

¹²²⁷ Şînâsî: M 31a; S 27a; -: K, İÜ

¹²²⁸ Zümre-i kuzât-ı pür-nikâtdan Kostañça'lı: Bosnevî: S

¹²²⁹ Ol merd-i âzâde mu'allim-i H'ân-zâde olmağla müsteşâr ve meşhûr-ı diyâr olmuş-ıdı: H'âce-i hân-zâdegân-ı Cengîziye olup bağe'l-mülâzeme kazâyâ rızâ virmişdür: S

¹²³⁰ Bu beyt-i laîf zâde-i tab'-ı nazîfidür: -: S

¹²³¹ Beyt: -: S

¹²³² Bu iki beyt-i ra'nâ zâde-i tab'-ı bî-hem-tâsıdur: -: M

Şi'r¹²³³

Efser-i şāhı geyüb olsa süvār ol şeh-süvār
Hüsni dārbına tayanmaz sitem-i Giv ü Peşen

Küşte-i şemşir-i 'aşkam ben yolumda ey melek
Ol sebebdendür mekânım ravza-i huld-ı berîn

(31b) ŞEFİ'İ¹²³⁴

Beyt

Ma'rifet mülkine olup pâşā
Nev-heves bir emirdür haqqā

Neşr: Ol nev-zuhūr-ı pür-edeb Cününî laḳabıyla mülakḳabdur. Bu iki beyt-i bî-hem-tā eşer-i kilik-i ra'nāsıdur:

Şi'r

Çemende bülbüle ey dil ḡarīb hāl oldı
O gül-'izārı görüp ḡonçe gibi lāl oldı

Egerçi âteş ü ḡākister eyledi ülfet
Velî vişāli gülün bülbüle muḡāl oldı

ŞĀ'İRİ¹²³⁵

'Acem derviş Şā'irī. el-Meddāḡ.

Şi'r-i Ū

Sen pâdişāh-ı zālīmūn ol kim gedāsıdur
Anuñ ḳabā vü kisveti miḡnet belāsıdur

Taşlarla dögündüğümü her gören didi
Bir baḡrı ḳatı seng-dilün mübtelāsıdur

¹²³³ Şi'r: -: M¹²³⁴ Şefi'î: M 31b; -: S, K, İÜ¹²³⁵ Şā'irî: M:31b; -:S ,K, İÜ

Harfî'ş-şâd

ŞABRÎ¹²³⁶

Zümre-i kuẓât-ı sencîde-şîfât-dan ¹²³⁷ tercemesi şebt olınan 'İlmî-i Nâzûk'ün ferzend-i faẓîlet-mendi ¹²³⁸ Şerîf Mehmed Çelebi Efendi'dür. ¹²³⁹ Hakkâ ki 'âlim ü fâzıl ¹²⁴⁰ ve her fennün netîcesine ¹²⁴¹ vâşıl şâ'ir-i nâm-dâr ve münşî-i rûzgâr olup mekkâre-i kilik-i dil-peẓîri her mazmûn-ı bî-naẓîri ne şûrete dilerse koymağa ve erġanûn-ı naġamât-ı gürîz-gâh-ı tab'-ı feşâhat-tedbîri her sâzı ma'âniye uydurmağa ¹²⁴² kâdir idi. Bu ¹²⁴³ ebyât-ı behcet-âmîz ol zât-ı 'azîzündür:

Ġazel ¹²⁴⁴

'Arz-ı hûsn it ki nîgeh 'âşık-ı ruhsâruñdur
Dîde vuşlat-ı taleb şâhid-i dîdâruñdur

Neçe olmaya perâkende per ü bâl-i şekîb
Murġ-ı dil dâm-zed-i turre-i tarrâruñdur

Ey gül-i nâz-ı puser gül-şene çık luţf eyle
Ġonçe hayret-zede-i ¹²⁴⁵ gûşe-i destâruñdur

Keşti-i Nûh-ı maĥabbet dil-i bî-şabrumdur
Mevc-i tûfân-ı belâ şîve-i refâruñdur

Yılda bir ĥâline bârî nîgeh-i merĥamet it
Hele Şabrî de senün 'âşık-ı ġam-ĥvâruñdur

Neşr ¹²⁴⁶: Bundan aġdem İstanbul'da ĥarĥ-ı 'azîm vâĥi' olup ¹²⁴⁷ Şeyĥ Seyyid Neccârî 'aleyhi rahmetuhu'l-Bârî ĥazretleri'nün (32a) câmi'-i şerîf ve türbe-i münîfleri iĥrâk oldukda vezîr-i

¹²³⁶ Şabrî: S 28b-29a; M 31b-32a; K 67b-68a; İÜ 21a, b

¹²³⁷ Şîfât-dan: şafâdetden: M

¹²³⁸ Faẓîlet-mendi: faẓîlet-perveri: S

¹²³⁹ Çelebi Efendi'dür: Çelebi'dür: S; Efendi'dür: M

¹²⁴⁰ Fâzıl: fâzıl: S

¹²⁴¹ Netîcesine: netâ'icine: M

¹²⁴² "ve (...) uydurmağa": -: M

¹²⁴³ Bu: ve: S

¹²⁴⁴ Ġazel: Beyt: K; Eş'âr: S

¹²⁴⁵ ĥayret-zede: ĥasret-zede: S

a‘zam merhūm ¹²⁴⁸ Bayram Pāšā cāmi‘ ve türbe-i mücedded ¹²⁴⁹ binā eyledükde ol zāt-ı behcet-
liḳādan şadır ¹²⁵⁰ olan ¹²⁵¹ tārīḫ-i bī-hem-tādur:

Tārīḫ

Ḥabbezā Bayram Paşa kim anuñ
‘İyd ider ‘ahdinde her gün ehl-i ḥāl ¹²⁵²

Ḥazret-i Seyyid Necārī Cāmi‘in
İtdi iḫyā ol vezīr-i ḥoş-ḥıṣāl ¹²⁵³

Şevḳ ile Şabri didüm tārīḫini
Oldı cāmi‘ Mescid-i Aḳsā-mişāl (H. 1044)

ŞĀBİRİ¹²⁵⁴

Aḳçaḫişārī ¹²⁵⁵ müteferriḳa Eyyüb Ağa’dur. ‘Arşa-i ¹²⁵⁶ belāḡatde ḳāpük-süvār-ı semend-
i melāḫat olan şu‘arā-yı şāḫib-fasāḫatdandur ¹²⁵⁷. Bu beyt-i ḡarrā zāde-i ṭab‘-ı ra‘nālarıdur ¹²⁵⁸:

Beyt

Bir ¹²⁵⁹ şīşe şüküfeyle pür olsa neye beñzer
Didüm o şehe ¹²⁶⁰ didi ki müjgānıla çeşmüm

Biñ on altıda İstanbul’da fevt oldı.

¹²⁴⁶ Negr: -: K, İÜ

¹²⁴⁷ ḫarḳ-ı ‘azīm vāḳi‘ olup: -: M

¹²⁴⁸ Merhūm: -: M, K, İÜ

¹²⁴⁹ Mücedded: müceddeden: K

¹²⁵⁰ Ol zāt-ı behcet-liḳādan şadır: -: M

¹²⁵¹ Olan: didügi: M

¹²⁵² Bu beyit K ve İÜ nüshalarında yoktur.

¹²⁵³ Bu beyit M ve K nüshalarında yoktur.

¹²⁵⁴ Şābirī: S 29a.b; M 32a; K 69a; İÜ 22b

¹²⁵⁵ Aḳçaḫişārī: Aḳçaḫişār’dan: S

¹²⁵⁶ ‘Arşa:‘arza: S

¹²⁵⁷ Şāḫib-fasāḫatdandur: pür-fasāḫatdandur: M, K, İÜ

¹²⁵⁸ Ra‘nālarıdur: ra‘nāsıdur: S

¹²⁵⁹ Bir: pür: İÜ

¹²⁶⁰ Şehe: mehe: S

ŞÂBİRİ¹²⁶¹

İstanbulî kâdî Muştafâ Çelebi'dür. Ebyât u eş'ârla şöhet-şi'âr olan şu'arâ-yı zû'l-i 'tibârdandır. Bu beyt-i bî-naẓîr zâde-i ẓab'-ı dil-peẓîrleridür ¹²⁶²:

Beyt

Degül bu kavs-ı kuzah âh idince ben haste
Yeşil kızıl tütünüm çarha oldu ¹²⁶³ peyveste

Biñde İstanbul'da fevt oldu.

ŞÂDİK¹²⁶⁴

Belgradî'dür ¹²⁶⁵.

Beyt li-mü'ellifihi¹²⁶⁶

Şâdık'ıñ şâdık olduğına delîl
Yeter ey dil bu ism-i hûb u cemîl

Neşr ¹²⁶⁷: Hakkâ ki ismi gibi meşrebi şâdık ve 'aşrında beyne'l-akrân ¹²⁶⁸ fâyık idi. Eş'ârı muhayyel ve güftârı bî-bedeldür ¹²⁶⁹. Bu ebyât ol şâ'ir-i pür- nikâtuñdur:

Şi'r ¹²⁷⁰

Senüñ bir dâne-i hâlün cihâna virmez âdem var
Perî-peyker güzeller çokdur ammâ sende 'âlem var

¹²⁶¹ Şâbirî: M 32a; K 69a; İÜ 22b; Diğer Şâbirî: S 29b

¹²⁶² Dil-peẓîrleridür: dil-peẓîridür: S

¹²⁶³ Çarha oldu: oldu çarha: M

¹²⁶⁴ Şâdık: S 29b-30a; M 32a, b; K 68a, b; İÜ 21b

¹²⁶⁵ Belgradî'dür: -: S

¹²⁶⁶ Beyt li-mü'ellifihi:li-mü'ellifihi: İÜ; Beyt: S

¹²⁶⁷ Neşr: -: S, İÜ

¹²⁶⁸ Beyne'l-akrân: beyne'l-'irfân: S

¹²⁶⁹ bî-bedeldür: bî-ñaleldür: S

¹²⁷⁰ Şi'r: Beyt: K, İÜ

‘Aceb mi ‘ālemi teşhīr iderse hātem-i la‘lūñ
Süleymānum nigīnūñde yazılmış ism-i a‘zem var

(32b) Efendüm bir yalıñ ¹²⁷¹ yüzlü kuluñdur şem‘-i bezm-ārā
Duḡān-ı āteş-i dilden başında kara perçem var

Şi‘r-i Dīger ¹²⁷²

Devr-i gülde çeşme-sār-ı Hızır-ı şānīdūr şarāb ¹²⁷³
Teşneler gelsün ki āb-ı zindegānīdūr şarāb ¹²⁷⁴

Feyz-i rūḡ eyler Mesīhā-veş surāḡī sāğara ¹²⁷⁵
Kālīb-ı fersūdenūñ gūyā ki kanıdur şarāb

Biñ üçde İstanbul’da fevt oldu.

ŞABŪḤĪ ¹²⁷⁶

Maḡrūsa-i Kōştanṭiniyye ḡışnı ebvābından Yeñi Kāpu ḡāricinde zāviye-niṣīn-i āsitāne-i
Hazret-i Mevlānā ḡaddes-Allāhu sırrahu’l-a’lādur ¹²⁷⁷. Fārsī ve Tūrki ḡūb eş‘ārı ve mergūb
ḡūftārı vardır. Bu iki beyt-i laṭīf zāde-i ṭab‘-ı şerīfleridūr ¹²⁷⁸:

Şi‘r ¹²⁷⁹

Şaḡın ey ḡamzesi ḡātil gözi mekkāre şaḡın
Cevr ü zulm eyleme ‘uṣṣāḡ-ı dil-figāre şaḡın

Şaḡın aḡyār-ı siyeh-rūyla olma hem-dem
Zāḡlar ḡonmasun ol gül-şen i bī-ḡāre şaḡın

¹²⁷¹ Yalıñ: yülek: S

¹²⁷² Şi‘r-i Dīger: ve lehu: İÜ; -: S, M

¹²⁷³ Bu mısra M nüshasında yoktur.

¹²⁷⁴ Bu mısra S nüshasında yoktur.

¹²⁷⁵ Bu mısra M nüshasında yoktur.

¹²⁷⁶ Şabūḡī: M 32b; K 68b; S 29b; İÜ 22a

¹²⁷⁷ ḡaddes-Allāhu sırrahu’l-a’lādur: derviş-i dil-riş-i bi-hem-tādur: M

¹²⁷⁸ Şerīfleridūr: Münīfidūr: M

¹²⁷⁹ Şi‘r: Beyt: K, İÜ

ŞUBHÎ¹²⁸⁰

Meşâyiḥ-i kirâmdan Sultân Mehmed Hân Ġâzî Câmî‘-i Şerîfinde vâ‘iz ü nâşih ve mazhar-ı envâ‘-ı leṭâ‘if ü medâyiḥ olan İstanbulî ‘Abdu’l-lah Efendi’dür. Müretteb dîvân-ı faşâhat-‘unvânı olup bu beyt-i latîf taşarruf-ı zihn-i zî-şânıdır:

Beyt

Heves-i zülfüñile zâhir olur dilde ¹²⁸¹ müdâm
Râz-ı ser-beste-i mazmûn-ı ‘aleyküm bi’ş-şâm

Biñ otuz birde İstanbul’da fevt oldu.

ŞAFVETÎ¹²⁸²

Merḥûm Es‘ad Efendi’nün şükûfe-i gül-bün-i vücûdı olup bâd-ı şarşar-ı fenâyla zâtı ḥazâna uğrayup ‘âzim-i gül-şen¹²⁸³-i beḳâ olan ‘Ârif Mehmed Efendi’nün ferzend-i ercümendi Mehmed Çelebi Efendi’dür ¹²⁸⁴. Hâlâ pâye-i erba‘îne vâşıl ve munfaşıl ¹²⁸⁵ olan müderrisîn-i kirâmdan olup pür-ma‘rifet maḥdûm-ı şâhib-fazîletdür. Bu beyt-i latîf zâde-i ṭab‘-ı şerîfleridür:

Beyt

Ol şûḥ kıyar ‘âşıkâ aḡyârına kıymaz
Gül daḡ ider bülbülünü ḥârına kıymaz

ŞULHÎ¹²⁸⁶

Mevâlî-i kirâmdan Kâsım Efendi’nün ferzend-i ercümendi Şâlih Çelebi Efendi’dür. (33a) Pâye-i erba‘îne vâşıl ve munfaşıl olan müderrisînün zübdesi ve muḥakḳikînün ‘umdesi olup bu beyt-i latîf zâde-i ṭab‘-ı münîfidür:

¹²⁸⁰ Şun‘î: M 33a; K 69a; İÜ 22b; -: S

¹²⁸¹ Dilde: -: İÜ

¹²⁸² Şafvetî: K 69a; İÜ 22a, b; M: Şıfatî: 32b; -: S

¹²⁸³ Gül-şen: -: K

¹²⁸⁴ Ferzend-i ercümendi Mehmed Çelebi Efendi’dür: ferzend-i ercümendidür: K, İÜ

¹²⁸⁵ ve munfaşıl: -: K, İÜ

¹²⁸⁶ Şulhî: M 32b-33a; -: S, K, İÜ

Beyt

Rište-i fıkı-i ser-i zülfüñle cānā bestedür
Dest-i miñnetde dil-i pür-dāğ bir gül-destedür

ŞUN'İ¹²⁸⁷

Gelibolı'dan Kādī-zāde Mehmed Çelebi'dür. Tāze-gū olup hūb eş'arı ve merğūb güftarı vardır. Bu iki beyt-i ra'nā kaşīde-i bī-hem-tāsındandır:

Şi'r¹²⁸⁸

Ger vezān olsa gül-istāna nesīm-i luṭfı
Nefhası nūkheth-i ezhārı iderdi ber-bād

ŞĀFĪ¹²⁸⁹

Niğdevī Hızır Çelebi'dür.¹²⁹⁰ el-müderriş.¹²⁹¹ Tāze-gū nīk-hū şu'arā-yı zū'l-i-tibārdan olup bu beyt güftārındandır¹²⁹²:

Beyt

Pāy-ı semend-i nāzına ḥınnā ne ihtiyāc
Hūn-āb-ı eşk-i dīdem ile reh-güzār-ı surḥ

ŞĀ'İB¹²⁹³

İstanbulī¹²⁹⁴ Sā'atī-zāde 'Alī Çelebi'dür. Nev-heves ü nev-zuhūr ve şu'le-i şem'-i ṭabī'ati mir'āt-āsā pür-nūrdur. Bu iki beyt-i tāze āgāzesinden [dür]¹²⁹⁵:

¹²⁸⁷ Şun'î: M:33a;K:69a;İÜ:22b;-:S

¹²⁸⁸ Şi'r: Beyt: İÜ, K.

¹²⁸⁹ Şāfî: M 33a; K 69b; İÜ 23a; -: S

¹²⁹⁰ Çelebi'dür: Çelebi: K

¹²⁹¹ E'l-müderriş: -: M

¹²⁹² Tāze-gū nīk-hū şu'arā-yı zū'l-i-ifibārdan olup bu beyt güftārındandır: -: K, İÜ

¹²⁹³ Şā'ib: M 33a; K 69; S 30a, b; İÜ 23a

¹²⁹⁴ İstanbulî: İznikmîdî: S

¹²⁹⁵ Beyt tāze āgāzesinden(dür) :beyt anuñdur: K, İÜ

Beyt ¹²⁹⁶

Ser-fürû itsem ‘aceb mi hâk-i pâ-yı yâre ger
Gice gündüz ser-fürû itmekdedür şems ü kamer

Dîger ¹²⁹⁷

‘Âşık¹²⁹⁸-ı ğam-h^vârı gördükde o tıfl-ı pür-cefâ
Sâye-i zülf-i siyâhın rûyına (33b) eyler niķâb

Harfî’z-zâi

ZAMİRİ ¹²⁹⁹

Müderresin-i ‘izâmuñ fazîlet-mendi ¹³⁰⁰ İstanbulî Hâcî Yûsuf-zâde Aḥmed Çelebi’dür

¹³⁰¹. Tâze-gû olup eş‘ârı şûḥ u şîrîn olduğu bu iki beyt-i belâgat-ķarînden nümû-dârdur:

Şi‘r ¹³⁰²

Gönül zülf-i dil-âvîzüñden özge bir veķen bilmez
O murġ-ı riķte-ber-pâ-zâde gül-geķt-i ķemen bilmez

Dili sūzân iden yâd-ı ruḥuñdur şâm-ı fûrķatde
O bir pervânedür âzâr-ı şem‘-i encümen bilmez

TİFLİ ¹³⁰³

İstanbulî Aḥmed Çelebi’dür¹³⁰⁴. Tâze-gû olan ¹³⁰⁵ şu‘arâ-yı zü’l-i‘tibâruñ fuķaḥâsından
¹³⁰⁶ ve erbâb-ı ma‘ârifüñ büleġâsından ¹³⁰⁷ sâḥib-iḥtirâ‘ şâ‘ir ¹³⁰⁸ ve emşâli nâdir olup eş‘âr-ı

¹²⁹⁶ Beyt: Şi‘r: S

¹²⁹⁷ Dîger: ve lehu: İÜ; -: S

¹²⁹⁸ ‘Âşık: âşıkı: İÜ

¹²⁹⁹ Zâmîrî: S 30b; M 33b; K 69b; İÜ 23a

¹³⁰⁰ Müderresin-i ‘izâmuñ fazîlet-mendi: - : S

¹³⁰¹ Çelebi’dür: Efendi’dür: K, İÜ

¹³⁰² Şi‘r: Beyt: K, İÜ

¹³⁰³ Tıflî: M 33b-34a; S 30b-31a; K 69b-70a; İÜ 23b

¹³⁰⁴ İstanbulî Ahmed Çelebi’dür: ismi Aḥmed Çelebi: S

¹³⁰⁵ Olan: olup: M, K, İÜ

¹³⁰⁶ Fuķaḥâsından: fuķalâsından: S

¹³⁰⁷ ve erbâb-ı ‘irfânun büleġâsından: M, K, İÜ

¹³⁰⁸ sâḥib-iḥtirâ‘ şâ‘ir: olup şâ‘ir-i sâḥib-iḥtirâ: S

dürer-bârı şüh u selîs ve kaşâ'id-i ma'ânî-şi'ârı kulüb-ı erbâb-ı 'irfâna enîs ü celîsdür ¹³⁰⁹. Bu ğazel-i laţîf zâde-i tab'-ı nazîf ¹³¹⁰ ve ¹³¹¹ taşarruf-ı zihn-i şerîfleridür ¹³¹²:

Ġazel

Vireli bâğda revnağ gül-i al üstine gül
Şeh-levendüm taçınur kırmızı şâl üstine gül

Hâşîdur varısa sulţân-ı bahârûñ gül-şen
Jâle nağdini alur sâl-be-sâl üstine gül

Mazhar-ı seylî-i idbârı olurken âhîr
Yine şad-pâre olur ¹³¹³ bād-ı şimâl üstine gül

Dâmen ¹³¹⁴-efşân yetiş ey ¹³¹⁵ bülbül-i şûrîde yetiş
Çıkdı gül-şende ser-i şâh-ı nihâl üstine gül

Dâğlar sînede dil nâlede gūyâ qodılar
Kâfes ¹³¹⁶-i bülbül-i şûrîde-mağâl üstine gül

Şi'r-i üstâddaki gülleri seyr it Tıflî
(34a) Dökdi evrâkıñı şan âb-ı zülâl üstine gül

ṬAB'Î ¹³¹⁷

Tercemesi şebt olınan ¹³¹⁸ Edîbî'nün ferzend-i ercümendi Meḥmed Çelebi'dür ¹³¹⁹. Mülâzım ü müderris olup hûb-ṭabî'at ve pāk-hilkāt maḥdûm-ı şāḥib-fıṭnat idi. Bu iki beyt-i ra'nâ zâde-i tab'-ı bî-hem-tâlarıdur ¹³²⁰:

¹³⁰⁹ Eş'âr-ı dürer-bârı şüh u selîs ve kasâ'id-i ma'ânî-şi'ârı kulüb-ı erbâb-ı 'irfâna enîs ü celîsdür: -: S

¹³¹⁰ Nazîf: laţîf: M, İÜ; -:S

¹³¹¹ ve taşarruf-ı zihn: -: S

¹³¹² Şerîfleridür: şerîfidür: M, İÜ

¹³¹³ Olur: eşer: İÜ; -: K

¹³¹⁴ Dâmen: -: M

¹³¹⁵ Ey: iy: M; -:İÜ

¹³¹⁶ Kâfes: Kâfesin: M

¹³¹⁷ Ṭab'î: S 31a, b; M 34a; K 70a; İÜ 23b

¹³¹⁸ Olınan: olan: S

¹³¹⁹ Ferzend-i ercümendi Meḥmed Çelebi'dür: ferzend-i fazîlet-mendidür: S

¹³²⁰ Bi-hem-tâlarıdur: dil-güşâsıdur: M, K, İÜ

Şi'r

Şikâr itdüñ göñül murğın hemân h'âr olduğum kaldı
Esîr-i bend-i fitrâk u nigûn-sâr olduğum kaldı.

Ne öldürdüñ ne âzâd eyledüñ murğ-ı dil-i-zârı
Miyân-ı dâm-ı zülfünde giriftâr olduğum kaldı

Tâze vü nev-heves iken biñ kırk üçde İstanbul'da ¹³²¹ nâ-murâd ¹³²² vedâ'-ı 'âlem-i fânî eyledi
¹³²³.

TAL'ATÎ¹³²⁴

Der-gâh-ı 'Âlî şolâklarından Edirnevî Mehmed Çelebi'dür. 'Ârif ü zarîf vücûd-ı şerîf
olup hûb eş'ârı ve mergûb güftârı vardır. Bu ebyât zâde-i tab'-ı pür-nikâtındandır ¹³²⁵:

Şi'r

Kim görürse lebûñi la'l-i Bedaḥşân şanur
Seyr iden 'ârızuñı mihr-i dıraḥşân şanur

Tâze dâğuñı gören sâ'id-i sîmînünde
Bir nihâl üzre açılmış gül-i ḥandân şanur

Câ-be-câ ḥûmı durur zâhir olan Ferhâd'uñ
Anı saḥrada gören lâle-i nu'mân şanur

TARZÎ¹³²⁶

Ḳuzât-ı sencide-şifâtıdan Zağrevî Mehmed Efendi'dür. Eş'âr-ı dil-pezîri 'âşık-âne ve
güftâr-ı lâ-naẓîri ¹³²⁷ şâdık-âne vücûd-ı şerîf ü sâl-ḥürde vü zarîfdür. Bu ğazel-i pâkîze vü naẓîf
zâde-i tab'-ı münîfdür ¹³²⁸:

¹³²¹ Bin kırk üçde: -: S

¹³²² Nâ-murâd: -: M, K, İÜ

¹³²³ Fânî eyledi: fânî bin kırk üçte eylemişdür: S

¹³²⁴ Tal'atî: S 31a; M 34a; K 70a: -: İÜ

¹³²⁵ Pür-nikâtındandır: pür-nikâtıdur: S

¹³²⁶ Tarzî: M 34a, b; S 31b; K 70a, b; -: İÜ

¹³²⁷ Lâ-naẓîri: -: S

¹³²⁸ Naẓîf zâde-i tab'-ı münîfdür: naẓîf anlarındur: S, K

Ġazel ¹³²⁹

Biz bezm-i maḥabbetde bu dem hem-dem-i ‘aşkuz
Bî-gâne kıyās itme bizi mahrem-i ‘aşkuz

Bir kaşı kemānuñ çekerüz cevri ni muḥkem
Meydān-ı maḥabbetde bu dem Rüstem-i ‘aşkuz

(34b) Cānān yolına ḥarc iderüz naḥd-i sirişki
Şarf eylemede mā-melekin Ḥātem-i ‘aşkuz

Zāhid bize ṭa‘n eyleme bu şekl-i fenāda
Biz tāc u ḳabā terkin uran Edhem-i ‘aşkuz

Bu ḥān-ḳah içre bizi kim görse ‘abā-pūş
Mest-āne şanur gerçi bizi ser-sem-i ‘aşkuz

Ṭarzî bize ṭa‘n eyleyemez kimse cihānda
Biz rind-i melāmet ¹³³⁰-zede-i ‘ālem-i ‘aşkuz

ṬARZÎ ¹³³¹

Ṭā’ife-i şerefiyāndan zū’l-i‘tibār ¹³³² Mehmed Çelebi nām ¹³³³ şöhret-şi‘ār kimesnedür ¹³³⁴.
Eş‘ārı ḥūb u dil-pezir ¹³³⁵ ve güftārı mergüb-ı lā- nazir ¹³³⁶ olup Merḥūm Sulṭān Murād Ḥān ¹³³⁷
‘aleyhi rahmetü’l-cevādike nişān-ı tîrine didügi târiḥdür:

Târîḥ

Seyr idenler bu nişānı didiler ¹³³⁸ târiḥini
Nāvek-i Sulṭān Murād-ı ‘ādile dikdük nişān (H. 1031)

¹³²⁹ Ġazel: Beyt: K

¹³³⁰ Melāmet: mülāzemet: M

¹³³¹ Ṭarzî: M 34b-35a; K 70b; Diğer Ṭarzî: S 31b-32a; -: İÜ

¹³³² Tā’ife-i şerefiyāndan zū’l-i‘tibār: şu‘arā-yı zū’l-i‘tibārdan: S, K

¹³³³ Mehmed Çelebi nām: -: S, K

¹³³⁴ Şöhret-şi‘ār kimesnedür: şöret-şi‘ardur: M

¹³³⁵ Ḥūb u dil-pezir: dil-pezir: M, K

¹³³⁶ Mergüb (u) lā-nazir: lā-nazir: M, K

¹³³⁷ Ḥān: -: S

¹³³⁸ Didiler: -: M, K, İÜ

Dîger Ğazel¹³³⁹

‘Âşık gözedür urmada her tîr-i nigâhı
Sen şakla hatâdan o cefâ-keşi ilâhî

Biñ şu‘leye bir sîne nice cılve-gâh olsun
Zabı eylemişüz biz tütalum âteş-i âhı

Virmez gül-i hürşide fenâ zevkin alanlar
Şahrâ-yı maḥabbetde biten köhne giyâhı

Câ’izdür ide devr-i ḥazânı şeb-i târik
Erbâb-ı dilûn kevkebe-i baht-ı siyâhı

Ṭarzî umaruz reşk ideler tevbe-perestân
Ol mücrime kim mestî-i ‘aşk ola günâhı

Dîger

Bir nigâh-ı nîm-mest-i fitne-engîz eyledüñ
N’eyledüñ zâlim şikest-i câm-ı perhîz eyledüñ

Ğamze-i mest-i mey-i ‘işveñle yıķduñ ‘âlemi
Sâgar-ı tâķat-riyâ-yı nâzı leb-rîz eyledüñ

Âfitâbı rûy-ı ‘âlem-tâbuña mir’ât idüp
Neçesinde şâne-i zülf-i dil-âvîz eyledüñ

Leşker-i müjgânıla dem-dâr itdüñ Ğamzeñi
Mülk-i dîn ü dilde kâfir şûr-ı Cengîz eyledüñ

Ablaķ-ı mevzûn-ḥırâm-ı kilküñe Ṭarzî yine
Ser-zemîn-i şî‘ri cevân-gâh-ı Şeb-dîz eyledüñ

¹³³⁹ Dîger Ğazel: Bu beyt-i zibâ daḥı zâde-i tab’-ı ra’nâsıdur: -:S; Beyt: M; Gazelin M nüshasında ilk iki beyti mevcuttur.

Biñ yetmiş iki senesinde Mısr ẖazāsı’nda iken ḥaste olup kethūdası ḫatlı eylemişdür ve Ḥāmid Efendi fevtine bu tarīḫi didi ¹³⁴⁰:

Tārīḫ ¹³⁴¹

Gerd-i Ṭarzī ‘azīmet-i ‘uḫbā
Dāmen-i iḥtilāṭ ber-ḫīde

Ū be-reft ü piyāle-i nazmeş
Mānde der-bezm-i dehr-i gerdide

Goft Ḥamdī berā-yı ū tārīḫ
Fevt şod Ṭarzī-i belā-dīde (H. 1072) ¹³⁴²

ṬĀLİB ¹³⁴³

Ḳuzāt-ı sencide-sıfātından İstanbulī ‘Ömer Çelebi’dür. Türkī ve Fārsī rengin eş‘arı ve nāzūk ü [müşgīn] güftarı [vardur]. Bu rübā‘ī-i laṭīf zāde-i ṭab‘-ı münīfidür:

Rübā‘ī

Yā Rab kerem eyle luṭf u iḥsān eyle
Şoñ demde refīḫ-i rāhum īmān eyle
Sāḳī-yi ecel çün şuna peymāne seḫā
Baña sekerāt-ı mevte āsān eyle

Neşr: Bu rübā‘ī-i leṭāfet-şi‘ār daḫı ṭālib-i Rūm olduğın iş‘ār ider:

Rübā‘ī

Ey müdde‘ī le’īm ü pā-bend-i rūsūm
Kerem-i ḥod-rā be-lafz-ı ṭālib-i mevsūm
Ger maḥlaş-ı pākī şevd fark pes est
Kū ṭālib-i emelest ü men ṭālib-i Rūm ¹³⁴⁴

¹³⁴⁰ “Biñ (...) didi”: -: M, K

¹³⁴¹ Tārīḫ: -: M, K

¹³⁴² “Karışık eteğini toplamış (dünyadan el-etek çekmiş) Ṭarzī’nin tozu āhirete gitti. O gitti ve şiirinin kadehi dönen dünya meclisinde kaldı. O’nun (ölüm) tarihi için Ḥamdī söyledi: *Belā görmüş Tarzī öldü.*”

¹³⁴³ Ṭālib: M 34b-35a; -: S, K, İÜ

Neşr: Bu iki beyt-i ra‘nâ zâde-i tab‘-ı zîbâsıdır:

Şi‘r

Dem-i visâl neş‘e-i şarâb gibi ¹³⁴⁵
Kalu gözümden (35a) o demler hayâle ḥâb gibi

Şeb-i firâk baña câme-ḥâb-ı âteş olur
Sabâha dek dönerüm sūzla kebâb gibi

Harfî’z-zâ‘-i

ZİLLÎ ¹³⁴⁶

Çaramanî Şeyh Muşlihi’ d-dîn Efendi’dür. ‘İlm ü ‘irfânla beyne’l-akrân müşârün-ileyhi bi’l-benân idi. Eş‘ârı ¹³⁴⁷ ‘âşık-âne ve güftârı sâdık-ânedür. Bu beyt-i hûb zâde-i tab‘-ı mergûbıdır ¹³⁴⁸.

Beyt

Cemâl-i bâ-kemâlün dōstum âyineden ber-ter
Kim anda şûret-i ḥusn ü melâhat görünür yer yer

Bin onda Konya’da fevt oldu ¹³⁴⁹.

ZUHÛRÎ ¹³⁵⁰

Çuzât-ı Rûmiyye’den ‘Abdü’l-kerîm Çelebi’dür. Bu târih-i laîfî taḥrîr ile bu cerîdeye ilḥâk olındı:

¹³⁴⁴ “Ey müdde’i (iddia edici), alçak, âdet ve usullere ayağı bağlı (kişi)! Ünlü tâlibin sözüyle, kendi (bildiğimi) yaparım. Eğer, fark temiz bir mahlas olursa emelinin tâlibi olan o kişi geridir (alçaktır), ben Rûm’un Tâlib’iyim.”

¹³⁴⁵ Mısra’ın vezni bozuktur.

¹³⁴⁶ Zıllî: M 35a; S 32a; K 70b; -: İÜ

¹³⁴⁷ Eş‘ârı : bu eş‘ârı : K

¹³⁴⁸ Zâde-i tab‘-ı mergûbıdır: ol zât-ı mergûbundur: S

¹³⁴⁹ Bin onda Konya’da fevt oldu: -: M, K, İÜ

¹³⁵⁰ Zuhûrî: -: M 35a; S, K, İÜ

Tārīḥ-i Berāy-ı Vefāt-ı Bülbül-zāde

Rûḥ-ı Bülbül-zāde oldı ‘āzim-i bāğ-ı cinān
Vâsıl ola dilerüm gül-geşt-i ‘afv-ı Hālîka

Ey Zuhūrî gûş idüp fevtin didüm tārīḥini
Okuyalum rûḥ-ı Bülbül-zāde içün Fātiḥa (H. 1047)

Ḥarfî'l-‘ayn

‘ALÎ¹³⁵¹

Gelibolı’dan Muştafâ Efendi’dür¹³⁵². Mülâzım olduğdan soñra ba‘z-ı bilâdda mesned-nişin-i şadâret-i ‘imâret olmuş-ıdı. ‘İlm ü ‘irfânla nâm-dâr ve şi‘r ü inşâyla şöhret-şi‘âr olmağın evşâf-ı cemîl-i ‘âlem-ârâ ve zât-ı sûtûde-ḥışâl-ı bî-hem-tâları müstağnî-i kilik-i nâdire-perdâzdur. Bu eş‘âr-ı laṭîf ol zât-ı şerîfün¹³⁵³ zāde-i ṭab‘-ı nazîfleridür:

Ġazel¹³⁵⁴

Düşümde Kays’a şordum ‘aşk-ı Leylâ-y-ıla aḥvâlin
Didi ḥaşr olmayınca şormayın¹³⁵⁵ dîvânenün ḥâlin

Didüm hiç devr-i bâḳîde vefâ sûretleri var mı
Didi maḥv itdi vuşlat ‘âşık u ma‘şûkuñ eşkâlin

Didüm seyl-âb-ı eşküñden ḥalâş olduñ mı ‘uḳbâda
Biraz ağladı (35b) feryâd itdi egdi ṭab‘-ı meyyâlin

Didüm ten ḥâk-dânı ‘âlem-i ervâḥa beñzer mi
Didi aldurdum ol devrün Hümâ-yı fâriğü’l-bâlin

Didüm abdâllarda¹³⁵⁶ şimdilik senden bedel kim var¹³⁵⁷
Didi ‘Alî’de gördüm ben melâmet pîrinün şâlin

¹³⁵¹ ‘Alî: S:32a, b; M: 35a,b; K:70b-71a ; -iÜ

¹³⁵² Efendi’dür: Çelebi’dür: S

¹³⁵³ Ol zât-ı şerîfün: -: K

¹³⁵⁴ Ġazel: Şi‘r: S

¹³⁵⁵ Sormayın: sorma biz: S

¹³⁵⁶ Abdâllarda : -: M

¹³⁵⁷ Bedel kim var: bedel var mı: S

Şi‘r-i Dîğ̃er ¹³⁵⁸

Gider nev-reste dil-berlerle ¹³⁵⁹ seyr-i bâğa cānānum
 Bir iki göncesüz kıpmaz yerinden verd-i ħandānum

Neşr¹³⁶⁰: Merĥūm¹³⁶¹ Sulţān Selīm ‘aleyhi rahmetühü’r-raĥīm ¹³⁶² şeh-zāde iken Mağnīsa’da ¹³⁶³
 şikāre¹³⁶⁴ çıķup elinde¹³⁶⁵ şāh-bāzla mezbūra¹³⁶⁶ rāst geldükde iķdāmla¹³⁶⁷ didügi¹³⁶⁸ beyt-i
 bedīhīdūr¹³⁶⁹ :

Beyt ¹³⁷⁰

Şāh-bāz-ı himmetün destün̄de olsun ber-ķarār
 Olur elbette Hümā-yı salţanat bir gün şikār

Biñ sekizde Cidde Begi¹³⁷¹ iken vedā‘-ı ‘ālem-i fānī eyledi.

‘ĀLĪ ¹³⁷²

Ķuzāt-ı sencīde-şifātđan Bosnevī ‘Alī Efendi’dür. Ĥaķķā ki zemānenün ‘ālīsi ve
 memleket-i hünerün vālīsidür. Bu ebyāt zāde-i ţab‘-ı pür-nikātıdır:

¹³⁵⁸ Şi‘r-i Dîğ̃er: Dîğ̃er: K; -: S

¹³⁵⁹ Dil-berlerle: dil-berle: K

¹³⁶⁰ Neşr: -: K

¹³⁶¹ Merĥūm: -: S

¹³⁶² ‘aleyhi rahmetühü’r-raĥīm: -: S, K

¹³⁶³ Mağnīsa’da: - : S, K

¹³⁶⁴ Şikāre: ava: S

¹³⁶⁵ elinde: -: K

¹³⁶⁶ Mezbūra: -: S

¹³⁶⁷ İkdāmla: -: S

¹³⁶⁸ Didügi: dindügi: M

¹³⁶⁹ Bedīhīdūr: budur: S; beytdür: K

¹³⁷⁰ Beyt: -: K

¹³⁷¹ Cidde Begi: Cidde’de beg: S

¹³⁷² ‘Āli : M: 35b; K: 71a; -: İÜ ; Dîğ̃er ‘Āli: S 33a

Eş‘ār¹³⁷³

Biz mes‘ele-âmûz-ı dil-istân-ı kemâlüz

Biz meş‘ale-efrûz-ı şeb-istân-ı hayâlüz

Maḥrûm-ı ḥarîm-i ḥarem-i vuşlatuz ammâ

Biz maḥrem-i esrâr-ı ğam-ı derd ü melâlüz

Mey-ḥ‘ârelerüz vâkıf-ı ḥum-ḥâne-i ‘aşkuz

Rindüz ezeli şâhib-i ‘unvân-i celâlüz

‘AZİZİ¹³⁷⁴

Ḥ‘âce Sa‘de‘d-dîn Efendi’nün ferzend-i fazîlet-mendi¹³⁷⁵ ‘Abdü’l-‘azîz Efendi’dür. İki def‘a Rûm îli şadrına¹³⁷⁶ pîrâye-baḥş-ı kâm-rânî olmışlar idi. ‘İlm ü faẓl ile¹³⁷⁷ ma‘rûf ve şî‘r ü inşâyla mevşûf bir zât-ı ḥuceste-liḳâ ve bir vücûd-ı bî-hem-tâdur ki meydân-ı belâgatda mişli nâdir ve ‘arşa-i ma‘ânide pehlevân-ı bahâdırur. Bu iki beyt-i ra‘nâ zâde-i ṭab‘-ı bî-hem-tâlarıdur¹³⁷⁸:

Beyt¹³⁷⁹

Şafâ bâğında şâd olsa dil-i şeydâ-yı pür-miḥnet

Fiğân-ı ‘andelîb (36a) irdükde alur ‘aqlını ḥayret

Diğer¹³⁸⁰Gül-zâr-ı ruḥ-ı yârda¹³⁸¹ gûyâ ki dehânı

Bir ğonce-i terdür gül-i ḥandân arasında

Târiḥ-i vefâtları budur¹³⁸²:¹³⁷³ Eş‘âr: Beyt: K: -: M¹³⁷⁴ ‘Azîzî: M 35b-36a; S 33a-b; İÜ 24a; K 71a-b¹³⁷⁵ Fazîlet-mendi: ercümendi: K, M¹³⁷⁶ Rûm îli şadrına: şadr-ı Rûm’a: S; Rûmeli şadrında: K¹³⁷⁷ Faẓl ile: faẓla: M, K¹³⁷⁸ Bî-hem-tâlarıdur: dil-güşâsıdur: S¹³⁷⁹ Beyt: Şî‘r: S; - M¹³⁸⁰ Diğer: ve lehu: İÜ; -: M, S¹³⁸¹ Yârda: yâra: İÜ¹³⁸² Târiḥ-i vefâtları budur: tarih-i vefâtıdur: S

Târîh

Rûh-ı ‘Azîz Efendi’ye firdevs ola maķâm (H. 1041)

‘İŞMETİ¹³⁸³

Hâlâ Şâm-ı¹³⁸⁴ şerîf-encâmda¹³⁸⁵ mesned-nişîn-i seccâde-i şerî’at olan Mehmed Çelebi’dür¹³⁸⁶. Eş’ârı dil-pezir¹³⁸⁷ ü¹³⁸⁸ muhayyel ve ebyâtı lâ-naẓîr¹³⁸⁹ ü¹³⁹⁰ bî-bedeldür. Bu iki beyt-i laţîf zâde-i ẓab’-ı şerîfleridür:

Beyt¹³⁹¹

Fârîğ olmam âhdan dil-dâre kâr itmezse de
Sûziş-i dildür ğaraẓ yâr i’tibâr itmezse de

Diğer¹³⁹²

Tişe-i cevrlle¹³⁹³ tek gönlümi vîrân itme
Senden ey dehr-i denî kim dili¹³⁹⁴ âbâd ister

Neşr¹³⁹⁵: Feth-i Bağdâd-ı Dârü’s-selâm’a¹³⁹⁶ ol server-i ‘ulemâ-ı ‘izâm¹³⁹⁷ bu gûne târîh-perdâzî olmuşlardur¹³⁹⁸:

¹³⁸³ ‘İşmetî: S : 33b ; M : 36a ; K : 71b; İÜ : 24a

¹³⁸⁴ Şâm: - : M

¹³⁸⁵ Şerif-Encâmda: şeref-encâmda: M, İÜ

¹³⁸⁶ Efendi’dür: M; Çelebi’dür: İÜ; Çelebi Efendi’dür: S

¹³⁸⁷ Dil-pezir : dil-peziri : S

¹³⁸⁸ ü: -: S

¹³⁸⁹ lâ-naẓîr: lâ-naẓîri: S

¹³⁹⁰ ü: -: S

¹³⁹¹ Beyt : Şi’r: S

¹³⁹² Diğer : - : S, M; ve lehu: İÜ

¹³⁹³ Cevrle: kahrıla: S

¹³⁹⁴ Dili : dil: M, K, İÜ

¹³⁹⁵ Neşr : - : M, K, İÜ

¹³⁹⁶ Bağdâd-ı dârü’s- selâma: Bağdâd’a: S, K, İÜ

¹³⁹⁷ “Ol (...) ‘izâm”: -: S, K, İÜ

¹³⁹⁸ Târîh-perdâzî: olmuşlardur: târîh-perdâzî olmuşlar: K: târîh demişdür : S

Tārīḥ¹³⁹⁹

Ḥaḳḳ eyleye sulṭān-ı cihān Ḥān Murād'ıñ
Hem-vāre çerāğ-ı gül-i iḳbālını rūşen

Bağdād'ı yine kuvvet ile eyledi teşhīr
Bergeşte olup ḳahrı ile devlet-i düşmen

Şebt eylemege vaḳt-i sa'īdin bu cihāduñ
Feyz ister iken 'İşmetiyā fazl-ı Ḥudādan

Tebrik-i ğazā eyleyüp ol¹⁴⁰⁰ zıll-ı İlāha¹⁴⁰¹
Hātif didi tārīḥini *fethūñ*¹⁴⁰² *müteyemmin* (1048)

‘AYŞİ¹⁴⁰³

Mevālī-i kirāmdan olup ismi¹⁴⁰⁴ ‘İsā’dur¹⁴⁰⁵. Endīşe-i kemend-efkārı¹⁴⁰⁶ çarḥ-ı berīn-i
‘irfāna peyveste¹⁴⁰⁷ ve rīsmān-ı eş‘ār-āb-dārı¹⁴⁰⁸ ṭāk-ı sipihr-i hüner-āsmāna bestedür. Ğarīḳ-i
baḥr-ı raḥmet-i¹⁴⁰⁹ Yezdān Sulṭān Murād Ḥān ḥışn-ı Revān’ı feth eyledükde ṭab‘-ı dūrer-
bārlarından şādır olan beyt-i bī-hem-tādur:

Beyt

Şerār-ı nār-ı ḳahr-ı cān-sitānı şāh-ı Cem-cāhuñ
Revān’ın aldı şanmañ cānın aldı şāh-ı güm-rāhuñ

Bu ebyāt-ı lā-naẓīr¹⁴¹⁰ dahı zāde-i ṭab‘-ı dil-peẓīridür¹⁴¹¹:

¹³⁹⁹Tarih manzumesinin ilk üç beyti S nüshasında yoktur.

¹⁴⁰⁰Ol : - : S

¹⁴⁰¹Zıll-ı İlāha: zıll-ı ilāh: S; Allāh’a; M

¹⁴⁰²Fethūñ: - : S

¹⁴⁰³‘Ayşī: M 36a, b; S 33b-34a; İÜ 24a, b; K 71b-72a

¹⁴⁰⁴İsmi: -: S

¹⁴⁰⁵‘İsā’dur: -: S

¹⁴⁰⁶Efkārı: efkār: İÜ

¹⁴⁰⁷Peyveste: peyvestedür: M

¹⁴⁰⁸Eş‘ār- āb-dārı: eş‘ārı āb-dār: S

¹⁴⁰⁹Baḥr-ı raḥmet: raḥmet-i baḥr: S

¹⁴¹⁰Lā-naẓīr: -: M, K, İÜ

¹⁴¹¹Dil-peẓīridür: pūr-nikātıdur: M, K, İÜ

Şi‘r¹⁴¹²

Faşl-ı bahâr eyyâm-ı gül ‘ahd-i şeh-i firûz ola
 ‘Âlem niçe şâd olmasun hem‘ıyd ü hem nev-rûz ola

(36b) Dîger¹⁴¹³

Düşelden hâste diller bend-i gîsû-yı perişâne
 Anuñ her bir şikenci döndi bir şâm-ı ğarîbâne

Ve lehu¹⁴¹⁴

Rûşen eyler¹⁴¹⁵ ehl-i derdün dîde-i ümmîdini
 Kopsa nâ-geh cünbiş-i pây-ı semendinden ğubâr

‘ATÂYÎ¹⁴¹⁶

Nev‘î-zâde ‘Atâ’-ullah Çelebi’dür. Mutaşarrıf-ı medrese-i hâric olduğdan soñra tarîk-i kazâyâ ‘âzim olup menâşib-ı celîlede mesned-nişîn-i hükûmet-i şer‘iyye¹⁴¹⁷ olmuş-ıdı . ‘İlm ü fazîlet ile¹⁴¹⁸ mâhir ve şâhib-ihtirâ‘ şâ‘ir oğlu şâ‘irdür. Bu ğazel-i¹⁴¹⁹ laţîf zâde-i tab‘-ı şerîfleridür¹⁴²⁰:

Ġazel¹⁴²¹

Vişâl içün sunar ol yâre her fütâde ğazel
 Dürûĝ-ı¹⁴²² maşlahat-âmîz olur arada ğazel

¹⁴¹² Bu şiir M nüshasında yoktur.

¹⁴¹³ Dîger: ve lehu: İÜ; -: M, S

¹⁴¹⁴ Ve lehu: Dîger: K; -: M, S

¹⁴¹⁵ Eyler: -: K

¹⁴¹⁶ ‘Atâyî: M 36b; S 34a; K 62a; İÜ 24b-25a

¹⁴¹⁷ Şer‘iyye: -: M

¹⁴¹⁸ Fazîletile: fazlla: M

¹⁴¹⁹ Ġazel: Beyt: S

¹⁴²⁰ Zâde-i tab‘-ı şerîfleridür: ğazelindendür: S

¹⁴²¹ Ġazel: Beyt: S, M; Gazelin ilk beyitten sonraki beyitleri S nüshasında yoktur.

¹⁴²² Dürûĝ: dürûĝ: M

O gül-ruḥa yūri ¹⁴²³ aḥvālī açaçık söyle
Düşerse fırsat eğer okı bir güşāde ḡazel

‘İzārı vaşfını yazduḡda ḥaṭṭını vaşf ¹⁴²⁴ it
O yār-ı ehl-i dile ‘arza kıılma sāde ḡazel

Saçuñ hevāsı ile düşdi özge sevdāya
Şu deñlü baḡladılar yine ol hevāda ḡazel

Virür qarār dil-i ¹⁴²⁵ bī-sükūna ḡāyetde
‘Atāyī şı‘ri gibi bir qarār-dāde ḡazel

Mesnevīde birkaç pāre kitābı ve nice te’līf-i müsteṭābı vardır ¹⁴²⁶. Biñ kırk altıda İstanbul’da fevt oldu.

‘ATĀYĪ ¹⁴²⁷

Nevālī-zāde ‘Atā’-ullah Çelebi’dür ¹⁴²⁸. Ba‘z-ı bilādda mevleviyetle mesned-nişīn-i seccāde-i şerī‘at ¹⁴²⁹ olmuştı ¹⁴³⁰. Şā‘ir-i şāḥib-iḥtirā‘ ¹⁴³¹ ve ma‘ānī emrine muṭā‘ idi ¹⁴³². Bu beyt-i bī-naẓır zāde-i ṭab‘-ı dil-peẓīrlidür ¹⁴³³:

Beyt

Ġam gelse ey ‘Atāyi ḥarābāta düş hemān
Añlar seni ne ḥālet ise eski meskenüñ

Biñ yigirmi yedide İstanbul’da fevt oldu.

¹⁴²³ Yūri: yüzi: K

¹⁴²⁴ Vashf: yay: M

¹⁴²⁵ Dil: dili: M

¹⁴²⁶ “Mesnevīde (...) vardır” : -: K, İÜ, S

¹⁴²⁷ ‘Atāyī: M 36b; K 62a; İÜ 25a; Diğer ‘Atāyī: S 34a, b

¹⁴²⁸ Çelebi’dür: Efendi’dür: M

¹⁴²⁹ Seccāde-i şerī‘at: hükümet-i şer‘-i şerīf: S

¹⁴³⁰ Olmuş-ıdı: olmuşdur: S

¹⁴³¹ İḥtirā‘: İḥtirā‘dur: S

¹⁴³² “ ve (...) mütā‘ idi”: -: S; Mütā‘ idi: mütā‘dur: K, İÜ

¹⁴³³ Dil-peẓīrlidür: dil-peẓīridür: S

‘İYDÎ¹⁴³⁴

Ankaravî Beg-zâde Luṭf-ullah Çelebi’dür. Zümre-i dervîşân-ı bî-nâm ü nişândan olup ‘Acem¹⁴³⁵ ü Hind’i seyâḥat idüp ma‘ârif-i külliye¹⁴³⁶ (37a) dest-res bolduḡdan soñra vilâyet-i Rûm’a ‘avdet ve şu‘arâ-yı Rûm’la daḡı hem-şoḡbet olmuşdur. Künd-ṭabî‘at¹⁴³⁷ u ‘abûs-liḡâ iken Fârisî ve Türkî bî-hem-tâ eş‘ârı vardır. Bu ebyât zâde-i ṭab‘-ı pür-nikâtıdur:

Şi‘r¹⁴³⁸

Hîşâr-ı şabrum eger olsa ḡal‘a-ı âhen
Açar¹⁴³⁹ nigâhuñ aña her nazarda¹⁴⁴⁰ biñ revzen

Perestiş-i şanem-i râḡat eylemez hergiz
Mürîd-i Berhemen-i ‘aşḡ olan mesîhâ-fen

Mişâl-i âyine¹⁴⁴¹ her ‘akse dilde yer virmez
Kimüñ ki ḡalbine mihrüñ olur fûrûḡ-figen

Dîġer¹⁴⁴²

Gerd-i la‘lünde degül ḡaṭ Sûre-i Nûr u Duḡân
Eylemiş kilik-i ḡazâ taḡrîr gördüm ġoncede

ve lehu¹⁴⁴³

Virdi firîb göñlüme bir gül-‘izâr şûḡ
Olmaz esîr bir güle zîrâ hezâr şûḡ

¹⁴³⁴ ‘İydî: S : 34b – 35a ; M : 36b-37a ; K : 72a,b : İÜ : 25a, b

¹⁴³⁵ ‘Acem ü : - : İÜ

¹⁴³⁶ Külliye: külliye ile: M, K, İÜ

¹⁴³⁷ Ṭabî‘at: ṭab‘: S

¹⁴³⁸ Şi‘r: Beyt: M, K, İÜ

¹⁴³⁹ Açar : ecr : S

¹⁴⁴⁰ Nazarda: nigâhda : S

¹⁴⁴¹ Āyine: āyîne : S

¹⁴⁴² Dîġer: ve lehu: M; -S, İÜ

¹⁴⁴³ ve lehu: Dîġer: K, S, İÜ

Geh çeşmi ¹⁴⁴⁴ geh nigāhı çeker tîğ gönlüme
Bir mesti aldı ortaya iki humār şūh

Hālā vilāyet-i Kırım'da Bahādır Giray Hān'ın nedīmi olup maẓhar-ı girişme-i iltifāt-ı nazarlarıdır ¹⁴⁴⁵.

‘İTRİ ¹⁴⁴⁶

‘Acemdür. İsmi Mehmed’dür. Menāsıb-ı celīleye mutaşarrıf olan ¹⁴⁴⁷ kuzāt-ı sencide-şifātından olup hüsn-i haṭla ¹⁴⁴⁸ naḳḳāş-şuver-i inşā olmağın Merhūm Ġanī-zāde Efendi’nün mektūbcısı olmuş-ıdı. Şāhib-ihtirā‘ şā‘irdür ammā eş‘arı nādirdür ¹⁴⁴⁹. Bu beyt-i laṭīf zāde-i ṭab‘-ı şerīfleridir ¹⁴⁵⁰.

Beyt

Gümānda idi göñül dūr iken o māh cebīn
Vişāline irerüm şimdi geldi baña yaḳīn

(37b) Biñ otuz beşde ¹⁴⁵¹ İstanbul’da fevt oldu.

‘İLMİ-İ NĀZİK ¹⁴⁵²

Zümre-i kuzāt-ı sencide-şifātından Edirnevī Ahmed Çelebi’dür ¹⁴⁵³.

Beyt li-nāmīkihi ¹⁴⁵⁴

Gerçi çokdur zuraḫā dūnyāda
Cümleden ‘İlmī-i Nāzik nāzik

¹⁴⁴⁴ Çeşmi : çeşm : İÜ

¹⁴⁴⁵ “Hālā (...) nazarlarıdır”: - : İÜ; iltifātlarıdır: K

¹⁴⁴⁶ ‘İtrī: M : 37a-b : S : 35a ; K : 72b ; İÜ : 25b

¹⁴⁴⁷ Olan : ve : S

¹⁴⁴⁸ Haṭla : haṭtlla : İÜ; haṭtlla: S

¹⁴⁴⁹ Şāhib-ihtirā‘ şā‘irdür. Ammā eş‘arı nādirdür: Hûb eş‘arı ve mergûb güftarı vardır: S

¹⁴⁵⁰ Ṭab‘-ı şerīfleri vardır: ṭab‘ıdır: S

¹⁴⁵¹ Otuz beşde : otuzda : S

¹⁴⁵² ‘İlmī-i Nāzik : M : 37b, S : 35b-36a, K : 72b, İÜ : 25b-26a

¹⁴⁵³ Zümre-i kuzāt-ı sencide-şifātından Edirnevī Ahmed Çelebi’dür: Edirnevī Ahmed Efendi’dür. Zümre-i kuzātından idi : S

¹⁴⁵⁴ Beyt li-nāmīkihi: Beyt; M, K, İÜ

Neşr¹⁴⁵⁵: Bu beyt-i laṭîf zâde-i ṭab‘-ı şerîfleridür¹⁴⁵⁶:

Beyt

Kûyına vardum gice seyr eyledüm cânân yok
Âsitânın şöyle tenhâ buldum aşlâ cân yok

li-mü’ellifihi¹⁴⁵⁷

Beyt¹⁴⁵⁸

Didiler seyr itdürür ağıyâra dil-ber hânesin
Kûyını açmazdan geşt¹⁴⁵⁹ eyledüm yok cân ü cin

Neşr¹⁴⁶⁰: Bînde¹⁴⁶¹ Edirne’de fevt oldu.

‘İLMÎ¹⁴⁶²

Zümre-i¹⁴⁶³ kuzât-ı sencîde-şîfâtdan Mağnîsavî¹⁴⁶⁴ Ğınâyî-zâde ‘İlmî-i Tâhir’dür. Hâlâ¹⁴⁶⁵ bu ‘aşr-ı hüceste-liḳâ şu‘arâsından ve şu‘arânun fuşahâsından zarîf ü nükte-dân pür-faẓl u ‘irfân vücûd-ı şerîfdür¹⁴⁶⁶. Maḥrûsa-i Filîbe’de müddet-i medîd mesned-nişîn-i hükûmet olan merhûm¹⁴⁶⁷ Şeyhî¹⁴⁶⁸ Çelebi Efendi ḥaḳlarında bu güne laṭîfe-perdâzî olurlar idi¹⁴⁶⁹:

Beyt

Ḳadrüni ‘İlmî Efendi cümle yârân bilse ne
Sen gidelden gelmez oldu ḳahvecikler gelsene

¹⁴⁵⁵ Neşr : - : S, M, İÜ

¹⁴⁵⁶ Şerîfleridür : şerîfdür : S

¹⁴⁵⁷ li-mü’ellifihi: Râ kımu’l-ḥurûf bu güne der: S

¹⁴⁵⁸ Beyt: -: M, K, İÜ

¹⁴⁵⁹ Geşt : seyr : S

¹⁴⁶⁰ Neşr: -: S, M

¹⁴⁶¹ Bînde: Bîñ birde: S

¹⁴⁶² ‘İlmî: K 72b-73a; M 37b-38a; İÜ 26b; Diğer ‘İlmî: S 36a

¹⁴⁶³ Zümre-i : - : M, K, İÜ

¹⁴⁶⁴ Mağnîsavî : ma’nîsavî : K, İÜ

¹⁴⁶⁵ Hâlâ: - : S

¹⁴⁶⁶ Vücûd-ı şerîfdür : vücûddur: S

¹⁴⁶⁷ Merhûm : - : S

¹⁴⁶⁸ Şeyhî: - : M, K, İÜ

¹⁴⁶⁹ Laṭîfe-perdâzî olurlar idi: buyurmuşlardır: S

Neşr ¹⁴⁷⁰: Hüb eş‘ârı ve merğüb güftârı vardır. Bu ebyât zâde-i tab‘-ı pür-nikâtlarıdır ¹⁴⁷¹:

Ġazel ¹⁴⁷²

Gör ol hâli leb-i cānānumuzda
Ki nice dāğ ya kıdı cānumuzda

Eger bir dem yakın gelse ¹⁴⁷³ bize yār
‘Aceb alur mıdı ol yanumuzda

‘Aceb ikmet nedür ‘İlmî eıbbā
alur ‘āciz bizüm dermānumuzda ¹⁴⁷⁴

Neşr ¹⁴⁷⁵: Şeyhü’l-islām Yahyā Efendi Hāzretleri’[nūñ] (38a) def‘a-i şālisede fetvāyı ¹⁴⁷⁶
teşrīflerine bu gūne tarī-perdāzī olmışlardır ¹⁴⁷⁷:

Tārī ¹⁴⁷⁸

Şeh-i ma‘delet-piše Sulţān Murād
Tārīi yine ¹⁴⁷⁹ itdüm ihyā didi

İdüp da‘vet-i luţf-ıla iltifāt
Buyur şadr-ı fetvāya Yahyā didi (1043)

‘ALİMİ ¹⁴⁸⁰

Çorlevî Kāsım Efendi’dür ¹⁴⁸¹. uzāt-ı sencide-şıfatdan olup eş‘ārla ¹⁴⁸² ser ü kārı var idi.
Bu beyt naş-ı hātemidür:

¹⁴⁷⁰ Neşr: - : S, M, İÜ

¹⁴⁷¹ Tab‘i pür -nikâtlarıdır : tab‘ı dur : S

¹⁴⁷² Ġazel : Şi‘r : S

¹⁴⁷³ Gelse : gele : S.

¹⁴⁷⁴ Bu beyit S nüshasında yoktur.

¹⁴⁷⁵ Neşr : - : S, M, İÜ

¹⁴⁷⁶ Fetvāyı : fetvāya : M

¹⁴⁷⁷ “Şeyhü’l-islām (...) olmuşlardır” : - : S

¹⁴⁷⁸ Tārī: -: S

¹⁴⁷⁹ Yine : āyine : İÜ

¹⁴⁸⁰ ‘Alimi: M 38a; K 73a; İÜ 26b; Diger ‘İlmi : S : 36a, b

Beyt

‘Alîmî fevveza’l-emru ilellâh

Ve târîhu tevekkeltü ‘al-Allâh (H.1032) ¹⁴⁸³Bu iki beyt-i laţîf zâde-i şab‘-ı şerîfidür ¹⁴⁸⁴:Beyt ¹⁴⁸⁵

- 1) Hedef-i tîr-i cefâ eylesün ‘uşşâkı
Ne revâ bezlün ¹⁴⁸⁶ ile yâd olına nâm-ı şerîf

Dîger ¹⁴⁸⁷

- 2) Bî-çâre ‘Alîmî de ¹⁴⁸⁸ kulumdur dimez oldun
Bu cevre nedür bâ‘iş ü bâdî diye cânâ

Müverrihlikde ¹⁴⁸⁹ meşhûr ¹⁴⁹⁰ ve ol vâdîde genc-i mestûr ¹⁴⁹¹ idi ¹⁴⁹². Ergene kaşabasında Merhûm Sultân Murâd Hân Ğâzî Câmî‘-i Şerîf’i ¹⁴⁹³ müceddeden ¹⁴⁹⁴ ta‘mîr olunduğda anda bulunup ¹⁴⁹⁵ didüğü târîhdür:

¹⁴⁸¹ Efendi’dür: Efendi: S

¹⁴⁸² Eş‘ârla :eş‘ârı pesendîde ve anuñla: S

¹⁴⁸³ “‘Alîmî işini Allah’a havale etti, tarihi: Allah’a güvendim.”

¹⁴⁸⁴ “Bu (...) şerîfidür”: -: S

¹⁴⁸⁵ Bu beyt S nüshasında yoktur.

¹⁴⁸⁶ Bezlün: bedelün: M, K

¹⁴⁸⁷ Dîger: ve lehu: M, İ; -: S

¹⁴⁸⁸ ‘Alîmî: ‘İlmî: M

¹⁴⁸⁹ Müverrihlikde: müverrihlikle: S

¹⁴⁹⁰ Meşhûr: şöhet-şi‘âr: S

¹⁴⁹¹ “ve (...) mestûr”: -: S

¹⁴⁹² İdi: olup: S

¹⁴⁹³ Şerîf’i: -: S

¹⁴⁹⁴ Müceddeden: mücedded: İÜ

¹⁴⁹⁵ Bulunup: -: S

Tārīḥ

Dā‘i-i kem-ter ‘Alīmī uğrayup¹⁴⁹⁶ tārīḥini
Didi kim tecdīd olındı Cāmi‘-i Sulṭān Murād (1031)

Biñ otuz yedide¹⁴⁹⁷ Aydos‘da¹⁴⁹⁸ kādī¹⁴⁹⁹ iken fevt oldı.

‘ĀRİFİ¹⁵⁰⁰

Ġāzī Giray Oğlu Sa‘adet Giray Sulṭān’dur.¹⁵⁰¹ Qarn-daşı ‘İnāyet Giray ḥān oldukda
‘iṣyān üzre olan mirzâlardan biri merḡūmı şehīd itmışdür. Bu iki beyt-i laṭīf zāde-i ṭab‘-ı
şerīfleridür.

(38b) Beyt

Ġamzeñ girişme ḥayline sulṭān-ı fitnedür
Çāh-ı ruḥuñ fütādeye zindān-ı fitnedür

Cān u dil oldı küştesi şemşīr-i ġamzenüñ
Raḥm eyle anlara ki şehīdān-ı fitnedür

Nesr¹⁵⁰²: Tārīḥ-i şehādeti biñ kırk yedidür.

‘ĀRİFİ¹⁵⁰³

Qavalevī¹⁵⁰⁴ Mehmed Çelebi’dür. Zümre-i¹⁵⁰⁵ kuzāt-ı sencīde-şifātadan olup ḥüb ḥaṭṭ u
eş‘ārı¹⁵⁰⁶ ve¹⁵⁰⁷ merḡūb inşā’ vü güftarı vardır. Bu beyt-i bī-hem-tā inşāsındandır:

Beyt

¹⁴⁹⁶ ‘Alīmī uğrayup: ‘İlmī şād olup: S

¹⁴⁹⁷ Otuz yedide: otuzda: S

¹⁴⁹⁸ Aydos‘da: Çorlı‘da: S

¹⁴⁹⁹ Kādī: -: S

¹⁵⁰⁰ ‘Ārifī: M 38a, b; K 73b; İÜ 26b-27a; -: S

¹⁵⁰¹ Ġāzī Giray Oğlu Sa‘adet Giray Sulṭān’dur: Ḥān-ı Kırım Sa‘adet Giray Ḥān’dur: K, S, İÜ.

¹⁵⁰² “Bu (...) şeh-engizindendür”: -: M, K, İÜ

¹⁵⁰³ ‘Ārifī: S: 36b; K 73b; M 38b; İÜ 27a

¹⁵⁰⁴ Qavalevī : Qavala’dan: S

¹⁵⁰⁵ Zümre: -: M, K, İÜ

¹⁵⁰⁶ Ḥaṭṭ u eş‘ārı: eş‘ār u ḥaṭṭı: S

¹⁵⁰⁷ ve: -: S

Hâtıruñdan çıķmasun luţf it hemân mehcûr olan
Olmasun bârî gönûlden dûr gözden dûr olan

Kemâl Efendi Rûm ili Kâzî-‘askeri iken Semâdirek kaçâsına t̃alib olup ‘arz-ı hâlinde bu beyti taħrîr ider. Kemâl Efendi daħı ‘arz-ı hâli üzerine kaçâ-ı mezbûrı telhîş ider:

Beyt

Sakf-ı semâya nâle vü âhı sûtûn olur
Olmazsa ‘Ârifî’ye kaçâ-i Semâdirek

‘ÂRİF¹⁵⁰⁸

Tercemesi şebt olınan¹⁵⁰⁹ Vişâlî’nüñ ferzend-i¹⁵¹⁰ ercümendi Kütâhiyye’den¹⁵¹¹ ‘Ârif Mehmed Çelebi’dür. Şeyhü’l-islâm Yahyâ Efendi hazretleri’nden¹⁵¹² nâ’il- i şeref-i mülâzemet¹⁵¹³ olup¹⁵¹⁴ eş‘ârı bî-naẓîr ve güftârı dil-peẓîrdür. Bu beyt-i ra‘nâ zâde-i tab‘-ı bî-hem-tâlarıdur¹⁵¹⁵.

Beyt

‘Andelîbüñ cigeri pâreleridür yer yer¹⁵¹⁶
Bâğda ziynet olan şanma ki dal üstine gül

Nesr¹⁵¹⁷ : Bu ebyât-ı nüzhet-âmîz şehr-engîzindendür¹⁵¹⁸ .

¹⁵⁰⁸ ‘Ârif: S 36b-37a; M 38b; K 73b; İÜ 31a

¹⁵⁰⁹ Olınan: olan: S

¹⁵¹⁰ Ferzend: ferzendi: S

¹⁵¹¹ Kütâhiyye’den: Kütahya’dan: K, S, İÜ

¹⁵¹² Hazretleri’nün: Hazretleri’nden: S

¹⁵¹³ Mülâzemeti ile müşerref: nâ’il-i şeref-i mülâzemet: S

¹⁵¹⁴ Olup: olmuştur: S

¹⁵¹⁵ Bî-hem-tâlarıdur: bî-hem-tâsıdur: S, M, İÜ

¹⁵¹⁶ Yer: yerde: S

¹⁵¹⁷ Nesr: - : M, K, İÜ

¹⁵¹⁸ “Bu (...) şehr-engîzindendür” : -: M, K, İÜ

Ez-şehr-engîz ¹⁵¹⁹

Evvelâ dil-ber-i dil-efrûzuñ
Âteş-i hüsni cihân-sûzuñ

Biri İbrâhim-i şükûfte-‘izâr
Gösterür âteş içre ol gül-zâr

Cümle bütler anuñ şikestesidür

.....

Vaşlına ola-y-ıdum erzânı
Olur-ıdum yolında kurbânı

(39a) ‘ABDULLAH¹⁵²⁰

Bergama’lı Kızılca Hayre’d-dîn-zâde Çelebi’dür. Mevleviyetle ba‘z-ı bilâdda ¹⁵²¹
mesned-nişîn-i hükûmet olmuş-ıdı. Bu beyt-i şöhret-şi‘âr zâde-i tab‘-ı dürrer-bârlarıdur:

Beyt

Mey ü maḥbûb ¹⁵²² imiş zevk-i behişt-gede hemân
Ḥaber alduk o ṭarafdan bize âdem geldi

Biñ yigirmi altıda İstanbul’ da fevt oldı.

‘AŞKÎ¹⁵²³

Zağrevî Aḥmed Efendi’dür. Kuzât-ı sencîde-şıfâtıñ ‘umdesi ve şâḥib-i ṭarzuñ zübdesi
idi. Bu beyt-i ġarrâ zâde-i tab‘-ı ra‘nâlarıdur ¹⁵²⁴:

¹⁵¹⁹ Şehr-engîz beyitleri M, K, İÜ nüshalarında yoktur.

¹⁵²⁰ ‘Abdullah: ‘Abdullah Efendi: S

¹⁵²¹ Bilâdda : bilâda: M

¹⁵²² Maḥbûb: maḥbûbı: M, İÜ

¹⁵²³ ‘Aşki: S 35a, b; M 39a; K 73b-74a; İÜ 27b

¹⁵²⁴ Ra‘nâlarıdur: ra‘nâsındur: S

Beyt

Bu varlık ‘âlemi yoklansa¹⁵²⁵ bulacak dem yok
 ‘Ademde var ola hele ‘âlemde ‘âlem yok¹⁵²⁶

Hudûd-ı şelâşinde fevt oldu.

‘AŞKÎ¹⁵²⁷

Mülâzım ü müderris olup hûb haţtı ve mergûb tab‘ı vardır. İsmi gibi¹⁵²⁸ hulkı hasen olup halûk-fıţnat pür-ma‘rifet vücûd-ı şerîfdür. Bu iki beyt-i laţîf zâde-i tab‘-ı nazîfleridür:

Beyt

Hüsn-i Yûsuf mübtelâ-yı şem‘-i sūzānuñ senüñ
 Nûr-ı çeşm-i şad-Züleyhâ gerd-i dāmānuñ¹⁵²⁹ senüñ

Sen o şāh-ı mülk-i kişver-gîr-i hüsn ü nāzsun
 Mihr ü meh pervāne-i şem‘-i şeb-istānuñ senüñ

‘AŞKÎ¹⁵³⁰

Ergenevî Şeyh Sinān Efendi’nün birāder-i kih-teri Deli¹⁵³¹ ‘Abdü’l-vāsi’dür¹⁵³². Dervîş-şûret¹⁵³³ velî-¹⁵³⁴ sîret¹⁵³⁵ âlûde-i esrâr-ı ilāhî olup ‘âlem-i vecd ü¹⁵³⁶ hayretde seyâhat idüp varduğı belde vü kışabâtda¹⁵³⁷ kürsiye çıkup halka va‘z u naşîhat iderdi. Bu beyt-i pür-rümûz¹⁵³⁸ zâde-i tab‘-ı künûzıdur¹⁵³⁹:

¹⁵²⁵ Yoklansa: -: M

¹⁵²⁶ Bu mısra S nüshasında yoktur.

¹⁵²⁷ ‘Aşkî: M 39a; K74a; İÜ 27b; -: S

¹⁵²⁸ Gibi: -: İÜ

¹⁵²⁹ Dāmānuñ: dāmenüñ: İÜ

¹⁵³⁰ ‘Aşkî: M 39a, b; K 74a; S 35b; İÜ27b, 28a

¹⁵³¹ Deli: Velî: S

¹⁵³² ‘Abdü’l-vāsi’dür: ‘Abdü’l-vāsi’: S

¹⁵³³ Şûret: şîfât: M, K, İÜ

¹⁵³⁴ Velî: deli: M, İÜ

¹⁵³⁵ Sîret: sûret: M, K, İÜ

¹⁵³⁶ ü: -: S

¹⁵³⁷ Kışabâtda: kışabada: S

¹⁵³⁸ Pür-rümûz: bî-hem-tâ: S

¹⁵³⁹ Künûzıdur: behcet-likāsıdur: S

(39b) Beyt ¹⁵⁴⁰

Vaşf-ı ruḥsârın yazar dâ'im o ¹⁵⁴¹ mâhuñ ḥâmemüz
N'ola gün gibi cihâna şu'le virse câmemüz ¹⁵⁴²

Biñ yigirmi toḳuzda Rûm İli Yeñişehri'nde ¹⁵⁴³ kürsiye ¹⁵⁴⁴ çıḳup ğalebe-i va'z ü naşîḥat
eyledükde küfr söyledi, ḳatlı olındı ¹⁵⁴⁵.

‘ANĶĀ ¹⁵⁴⁶

Şîrâzî Mollâ ¹⁵⁴⁷ Hüseyn'dür. ‘Acem iken Rûmî-yâne eş‘ârı ve şâ‘ir-âne güftârı vardur.
Bu iki beyt-i ¹⁵⁴⁸ laṭîf zâde-i ¹⁵⁴⁹ ṭab‘-ı ¹⁵⁵⁰ nazîfleridür ¹⁵⁵¹:

Şi‘r

Küşte-i şemşîr-i hicrânun ¹⁵⁵² vişâlin görmedük
Hiç melâmet bezminün cânâ zevâlin görmedük

Bulmaduḳ bir meşrebi şâfî vücûd-ı nükte-dân
Ehl-i derdün bir söz añlar ehl-i ḥâlin görmedük

Biñ yigirmi beşde Mısır'da fevt oldı.

¹⁵⁴⁰ Bu beyt ve ardından gelen nesir metni İÜ nüshasında yoktur.

¹⁵⁴¹ O:ol: S

¹⁵⁴² Câmemüz: ḥâmemüz: K, İÜ; nâmemüz: S

¹⁵⁴³ Yeñişehri'nde: Yeñişehir'de: S

¹⁵⁴⁴ “Kürsiye (...) söyledi”: -: M, K

¹⁵⁴⁵ Katlı olındı: fevt oldı: M, K

¹⁵⁴⁶ ‘Ankâ: S 37a; M 39b; K 74a; - İÜ

¹⁵⁴⁷ Mollâ: Monlâ: S

¹⁵⁴⁸ Beyt: ebyât: S

¹⁵⁴⁹ Zâde: -: S

¹⁵⁵⁰ Tab‘: - : S

¹⁵⁵¹ Nazîfleridür: anlarındur: S

¹⁵⁵² Hicrânun: hicrânuz: K, S

Harfû'l-ğayn**ĞAZÂLÎ** ¹⁵⁵³

Taht-ı 'âlî-baht Cengîziye'de hân-ı şâhib-kırân olan Ğâzî Giray'dur. Haqqâ ki resm-i saltanat-ı Cengiziye ve tarz-ı şevket-i Tâtâr-Hâniye anda cemm olmuştur. Nîk-şaşlet pür-ma'rifet şâhib-sa'âdet idi. Bu iki beyt zâde-i tab'-ı şerîfleridir:

Şi'r

Tîre-diller bezmine bir şem'-i rüşendür şarâb
Al fânûs oldu güyâ üstine anuñ habâb

Münfek olmaz giceler ağıyardan ol meh-liķâ
Zâ'il olmaz zulmden el-ḥaḳ bedr olursa mâh-tâb

Biñ yigirmi yedide vilâyet-i Kırım'da vefât eyledi.

ĠINÂYÎ ¹⁵⁵⁴

İstanbulî Aḳkaftan-zâde 'Abdü'l-ğafûr Çelebi'dür. Kuzât-ı sencide-şifâtdan olup hûb ḥaṭṭı ve mergûb tab'-ı vardır. Bu iki beyt-i laṭîf zâde-i tab'-ı nazîfidür:

Şi'r

Âhum şererle ebr-i nem-efşân-ı (40a) fitnedür

.....

Zâhid ḳo ṭa'nı ḥande-i ehl-i maḥabbete
Esrâr-ı ḥaṭṭ-ı yârla hayrân-ı fitnedür

FÂ'İZÎ ¹⁵⁵⁵

Ḳâf-zâde Feyz-ullah Efendi Merḥûm'ın ferzend-i fazîlet-mendi 'Abdü'l-ḥayy Çelebi Efendi'dür ¹⁵⁵⁶. Mevâlî-i kirâmdan olup fuḫâlânun ma'mûrından ve tâze-gû olan şu'arânun meşhûrındandır ¹⁵⁵⁷. Bu ḡazel-i bî-naẓîr zâde-i tab'-ı dil-peẓîrlidir ¹⁵⁵⁸:

¹⁵⁵³ Ğazâlî: M 39b; K 75a; -: S, İÜ

¹⁵⁵⁴ Ġinâyî: M 39b-40a; K 75a; -: S, İÜ

¹⁵⁵⁵ Fâ'izî: S 37a, b; M 40a, b; K 75a, b; -: İÜ

¹⁵⁵⁶ Çelebi Efendi'dür: Çelebi'dür: S

¹⁵⁵⁷ Fuḫâlânun ma'mûrından ve taze-gû olan şu'arânun meşhûrındandır: 'ilm ü faẓl ile ma'mûr ve şi'r ü inşâyla meşhûr idi: S

¹⁵⁵⁸ Bu ḡazel-i bî-naẓîr zâde-i tab'-ı dil-peẓîrlidir

Ġazel ¹⁵⁵⁹

Baňa yâ Rab fenâ mey-ĥânesin dâ'im maĥâm eyle
 Ölürsem rûĥumuñ menzil-gehin ħandîl-i cām eyle

Ne rif'atler görüpdür rûzgâr-ıla oda şorsañ
 Dilâ ĥâk üzre pest olmış ġubâra ihtirâm eyle

Gönül gird-âb-ı ġamda ħaldı ey mevc-i belâ bizden
 Varursan sâĥile sen bârî yârâna selâm eyle

Nihâl-i serv-i gül-şen ħande ħalur bâġ-bân görsün
 Ne var ey naĥl-i gül-zâr-ı leĥâfet bir ĥurâm eyle

Gel öldür Fâ'izi-i zârı bir ħîn-i cebîn göster
 Belâ ġarĥ-âbınuñ bir mevcle kârın tamâm eyle

Ol vücûd-ı şerîf Selânik ħâđisi olduĥda didükleri târîĥ-i laĥîfdür:

Târîĥ ¹⁵⁶⁰

Pâdişâh-ı zamâne 'Osmân Ĥân
 Efser-ârâ-yı mesned-i Cem ü Key

Luĥf idüp manşıb-ı Selânik'i
 Mürde-i faĥrı feyzi eyledi Ĥayy

Ĥaĥ bu kim bu 'aĥâ-yı şâh-âne
 Oldı reşĥ-i revân-ı (40b) Ĥâtem-i Ĥay

'An-ĥarîb ola devletine muzâf
 Kişver-i Isfahân ü milket-i Rey

¹⁵⁵⁸ Bu ġazel-i bî-naẓîr zâde-iĥab'-ı dil-peẓîrleridür: Bu bir-kaĥ beyt anuñdur: S

¹⁵⁵⁹ Ġazel: Şi'r: S; Şiirin 2, 3 ve 5. beyitleri S nüshasında yoktur.

¹⁵⁶⁰ Târîĥ: -: S

Bu ‘aṭâ-yı şeh-âne tariḥin
Didi hâtif kazâ-yı ‘Abdü’l-ḥay (1036)

Biñ otuz birde¹⁵⁶¹ İstanbul’da fevt oldı.

FEYZİ¹⁵⁶²

Ṭursun-zâde ‘Abd-ullah Efendi’dür¹⁵⁶³. Mevâlî-i kirâmuñ fazîlet-i bâhire ile şöhret-şi‘arından ve şu‘arâ-yı zamânuñ belâgat u fasâhat ile nâm-dârından olup¹⁵⁶⁴ *Ferâ’iz*’i Türkî şerḥ-i belâgat-âferîn¹⁵⁶⁵ idüp nâm u tariḥini şerḥ-i metîn itmişdür¹⁵⁶⁶. Şürûh-ı ḥavâşiden nice taḥrîrâtı vardır¹⁵⁶⁷. Evşâf-ı cemîlleri tavşîf-i kil-k-i nâdire-pezdâzdan müstağnî bir zât-ı şerîfdür. Bu beyt-i laṭîf zâde-i ṭab‘-ı şerîfleridür¹⁵⁶⁸:

Beyt¹⁵⁶⁹

Nice bir elde mey-i surḥ ile sâğır ṭotalum
Aḳ-ı gül gibi ‘araḳ nûş idelüm ter ṭotalum

Biñ on toḳuzda İstanbul’da¹⁵⁷⁰ fevt oldı ve İstanbul’da dâhil-i sūrda defn olındı¹⁵⁷¹.

FEHİM¹⁵⁷²

İstanbulî Uncı-zâde Muştafâ Çelebi’dür. Bu ‘aṣr-ı ferḥunde-liḳâda tâze-gü¹⁵⁷³ olan şu‘arâ-yı zü’l-i ‘tibâruñ şöhret-şi‘arından olup kil-k-i nâdire-perdâz-ı¹⁵⁷⁴ süḥan-âferîni şehen-şâh-

¹⁵⁶¹ Biñ otuz birde: Biñ yigirmi yedide: K, İÜ, S

¹⁵⁶² Feyzî: M 40b; S 37b; K 75b; -: İÜ

¹⁵⁶³ Efendi’dür: Efendi: M

¹⁵⁶⁴ Kirâmuñ fazîlet-i bâhire ile şöhret-şi‘arından ve şu‘arâ-yı zamânuñ belâgat u fasâhat ile nâm-dârânından olup; Kirâmdan olup ‘ilm ü fazl ile şöhret-şi‘âr ve şî‘r ü inşâyla nâm-dâr idi: S

¹⁵⁶⁵ Belâgat-âferîn: Belâgat-ḳarîn: K; -: S

¹⁵⁶⁶ Nâm u tariḥini şerḥ-i metîn itmişdür: -: S

¹⁵⁶⁷ “Şürûḥ (...) vardır”: -: M, K, İÜ

¹⁵⁶⁸ Şerîfleridür: naẓîfidür: S

¹⁵⁶⁹ Beyt: -: S

¹⁵⁷⁰ İstanbul’da: Üsküdâr’da: S

¹⁵⁷¹ “ve (...) olındı”: -: S

¹⁵⁷² Fehîm: M 40b-41a; S 37b-38a, b; K 75b-76a, b; İÜ 28a

¹⁵⁷³ Tâze-gü: -: S

¹⁵⁷⁴ Perdâz: perdâzi: S

ı mazmûn ¹⁵⁷⁵ ü ma‘āniye qarîn ve tarz-ı eş‘âr-ı dil-peziiri semend-i tab‘-ı şu‘arāya zemîndür. Bu eş‘âr-ı bî-hem-tâ zâde-i tab‘-ı sihr-âzmâlarıdur ¹⁵⁷⁶:

Ġazel ¹⁵⁷⁷

Bir hayât için kazâ bilmem ne nâz eyler baña
Ben şehîd-i ğamzeyüm ‘İsâ niyâz eyler baña

Bî-tekellûf maḥrem-i ḥalvet-sarây-ı ğamzeyüm
Çeşm-i şûḥ-ı dil-berân ifşâ-yı râz eyler baña

İstemez kâlâ-yı ḥüsni ola târâc-ı nigâh
Perde-i çeşmün anuñ-çün nîm-bâz (41a) eyler baña

Seng-i mi‘yâr-ı cünûnum ben ki şarrâf-ı ḥıred
Feyz-i temyîzüm ile ‘arz imtiyâz eyler baña

Şâh-ı istingâ-sipâhum ben Fehîmâ çarḥ-ı dūn
Ḥavf ile biñ dürlü va‘z-ı dil-nevâz eyler baña

Dîger ¹⁵⁷⁸

Beni ḥâk itdi ḥasret dil-ber-i ṭannâz müstağnî
Gedâ muḥtâc-ı pâ-bûs u şeh-i mümtâz müstağnî

Nigâhı ḥufte çeşmi pür-ḥumâr-ı cām-ı istignâ
Gönül mest-âne keşf-i râzda hem-râz müstağnî

Bilüp ḥâl-i ¹⁵⁷⁹ dilüm eyler teğâfûl ğamze-i şûḥı
Ne tâli‘dür ki râzından ola ğammâz müstağnî

‘Aceb mi almasa cānum nigâh-ı ḥışm-ıla çeşmi
Hümâ-yı bûm-ı tâli‘den olur şeh-bâz müstağnî ¹⁵⁸⁰

¹⁵⁷⁵ Mazmûn: mazmûnı: S

¹⁵⁷⁶ Sihr-âzmâlarıdur: dil-güşâlarıdur: M, K

¹⁵⁷⁷ Ġazel: Beyt: K

¹⁵⁷⁸ Dîger: -: S

¹⁵⁷⁹ ḥâl: ḥâlüm: M

Fehîm-i sâhirem ben eylesün ğamze beni ¹⁵⁸¹ ilzâm
Olur gerçi füsûndan mâlik-i i‘câz müstağnî

Nesr ¹⁵⁸²: Râkımü’l-hurûf Seyyid Rızâ bu gûne nazîre-perdâzî olmuştur ¹⁵⁸³.

Ġazel ¹⁵⁸⁴

Nigâh itmez dil-i zâra o mest-i nâz müstağnî
Cihâna gelmemişdür böyle bir mümtâz müstağnî

Elûnden düşmez ey şûh-ı cihânum câm ¹⁵⁸⁵-ı istingâ
Dem olur ölür ammâ ‘âşık-ı ser-bâz müstağnî

Niçün ol ğamzeler aḥvâlûmi iğmâz-ı ‘ayn eyler
‘Acebdür fitne-i ‘âlem olan ğammâz müstağnî

Teselsül buldı feryâdum şeb ü rûz eylemem ârâm ¹⁵⁸⁶
Fiğân ü nâlemün âhengine her sâz müstağnî

Tekâsül eylese şayd-ı dilünde ğamze ‘âdetdür
Şikâre-ğâh olur öldür Rızâ şeh-bâz müstağnî

İ‘timâd etme nigâh-ı ḥüsnine ey bü’l-heves
Merdüm-i hüşyârla mest-âne olmaz âşinâ

Ġarḳa-i deryâ-yı istiğnâ gerek erbâb-ı ‘aşḳ
Bunda ey dil şu‘leye pervâne olmaz âşinâ ¹⁵⁸⁷

Hem silsile-i Ḳays’am u divâne-i ‘aşḳam
Zencîr-be-pâ-zâde-i vîrâne-i ‘aşḳam

¹⁵⁸⁰ Bu beyit M nüshasında yoktur.

¹⁵⁸¹ Beni: bî: M

¹⁵⁸² Nesr: -: S

¹⁵⁸³ “Râkımü’l-hurûf (..) olmuştur”: -: S

¹⁵⁸⁴ Ġazel: -: S

¹⁵⁸⁵ Câm: -: M

¹⁵⁸⁶ Ârâm: râm: M

¹⁵⁸⁷ Yukarıdaki *olmaz âşinâ* redifli iki beyit M ve K nüshalarında yoktur.

Destâr-ı kebûdın felegiñ etmege pâ-mâl
Mevkûf-ı kemîn neşve-i peymâne-i ‘aşşam

Çeşm-i eceli h‘âb-ı ‘adem eyledi hufte
Ben turma dahı râvi-ı efsâne-i ‘aşşam ¹⁵⁸⁸

Neşr ¹⁵⁸⁹: Vefât-ı Sulţân Murâd ¹⁵⁹⁰ Hân ¹⁵⁹¹ ve cülûs-ı Sulţân İbrâhîm ¹⁵⁹² Hân’a ¹⁵⁹³ bu gûne târih-perdâzî olmışdur:

Târih

Beyt-i vâhidde iki târih derc idüp Fehîm (41b)
Eyledi irsâl ‘arşa k’itdi bir dâver cülûs

Nûş idüp cām-ı bekā Sulţân Murâd-ı Cem-himem (H. 1049)
Eyledi Sulţân İbrâhîm-i Dârâ-fer cülûs (H. 1049)

FEHMÎ ¹⁵⁹⁴

Meşâhîr-i ‘ulemâdan ¹⁵⁹⁵ Hınâlî-zâde Mehmed Çelebi’dür. ‘Aşrınıñ ‘ulemâsından ve müderrisinüñ fuzalâsından ¹⁵⁹⁶ idi. Eş‘âr-ı lâ-nâzîrî ¹⁵⁹⁷ erbâb-ı ‘irfânuñ şâhid-i dil-peżîrî ¹⁵⁹⁸ olup bu beyt-i ra’nâ bu cerîde-i dil- güşâya taḥrîr olunmaḡ revâ görildi:

Beyt

‘Ahd etse turub şormaḡa aḡvâlûñi şormaz
Her- câyîdür ¹⁵⁹⁹ ol ¹⁶⁰⁰ serv-i revân ‘ahdine ¹⁶⁰¹ ṭurmaz

¹⁵⁸⁸ Yukarıdaki ‘Aşşam redifli üç beyit M ve K nüshalarında yoktur.

¹⁵⁸⁹ Neşr: -: K, İÜ

¹⁵⁹⁰ Murâd: Murâd’a: S

¹⁵⁹¹ Hân: Hân’a: M; -: S

¹⁵⁹² İbrâhîm: İbrâhîm’e: S

¹⁵⁹³ Hân’a: -: S

¹⁵⁹⁴ Fehmî: S 38b; M 41b; K 76b; İÜ 28a

¹⁵⁹⁵ Meşâhîr-i ‘ulemâdan: -: S

¹⁵⁹⁶ Fuzalâsından: fuzalâsındandır: S

¹⁵⁹⁷ lâ-nâzîr: lâ-nâzîr ve: S

¹⁵⁹⁸ dil-peżîrî olup: dil-peżîridür: S

¹⁵⁹⁹ Her-câyî: her-câ’î: İÜ, S

¹⁶⁰⁰ Ol: -: İÜ

Nesr¹⁶⁰²: Biñ dörtde İstabul' da fevt oldı.

FİKRİ¹⁶⁰³

Vücūd-ı şerîfî fazl u seḥâ ile âmâde olan Bülbül-zâde ‘Abd-ullah Efendi¹⁶⁰⁴ Ḥazretleri’nüñ¹⁶⁰⁵ ferzend-i¹⁶⁰⁶ fazîlet-mendi¹⁶⁰⁷ ‘İzze’ d-dîn Çelebi’dür. Bir maḥdüm-ı ‘âlî-ḳadr idi ki ‘ilm ü ma‘rifet pîşesi ve zamîr ü münîrinden seḥâ vü kerem endîşesi idi. Üstâd-âne eş‘ârı ve şâ‘ir-âne güftârı vardır. Bu iki¹⁶⁰⁸ beyt-i bî-naẓîr ol zât-ı dil-peẓîrûñ zâde-i ṭab‘-ı münîridür¹⁶⁰⁹.

Şi‘r¹⁶¹⁰

Eger selâmını benden keseydi zülf-i nigâr
Gelürdi bād-ı şabâ-y-ıla merḥabâ-yı ümîd

Eger esâsını ‘ömrüñ yıḳarsa devr-i felek
Ḳazâ-yı dilde ḥarâb olmaya binâ-yı ümîd

Nesr¹⁶¹¹: Ḳıṣṣa-i Leylâ vü Mecnûn’ı taḥrîre getürmege¹⁶¹² mübâşeret idüp rûzgâr-ı zûr-kâr itmâmına¹⁶¹³ ruḥşat virmeyüp şem‘-i vücûdın itfâ eylemişdür. Bu ebyât ol ḥikâyâtuñ (42a) ser-âğâzındandır¹⁶¹⁴:

Ser-âğâz¹⁶¹⁵

Zebân-ı hâtif-i ḡayb-ı rivâyet
Bu vechile beyân eyler ḥikâyet

¹⁶⁰¹ ‘Ahdine: ‘ahd : İÜ

¹⁶⁰² Nesr: -: S, İÜ

¹⁶⁰³ Fikrî: S 39a,b; M 41b; K 76b; İÜ 28a, b

¹⁶⁰⁴ Efendi’dür: Efendi: M

¹⁶⁰⁵ Ḥazretleri’nüñ: -: M, K, İÜ

¹⁶⁰⁶ Ferzend: -: S

¹⁶⁰⁷ Fazîlet-mendi: fazilet-bendi: M

¹⁶⁰⁸ İki: -: K, İÜ

¹⁶⁰⁹ Dil-peẓîrûñ zâde-i ṭab‘-ı münîridür: dil-peẓîr ü laṭîfûndür: S

¹⁶¹⁰ Şi‘r: Beyt: M, K, İÜ

¹⁶¹¹ Nesr: -: İÜ

¹⁶¹² Getürmege: getürmek: M, İÜ

¹⁶¹³ Zûr-kâr itmâmına: -: S

¹⁶¹⁴ Eylemişdür: eylemiş-idi: S; eylemişdi: K

¹⁶¹⁵ Ser-âğâz: Ebyât M, K, İÜ

Enîn-i âha çeng efgâna¹⁶¹⁶ kânûn
Esîr-i ‘aşk-ı Leylâ a‘nî Mecnûn

Ziyâde oldı günden güne derdi
Anı cândan şavutdı âh-ı serdi¹⁶¹⁷

Ne kûy-ı yâre varmağa yüzi var
Ne yerde gökde rûşen yıldızı var

Biñ otuzda peder-i vâlâ-güheri¹⁶¹⁸ Filibe’de mesned-nişin-i hükûmet iken vedâ’-ı ‘âlem-i fânî eyledi.

FÜTÜHÎ¹⁶¹⁹

Zümre-i kuzât-ı sencide-şifâtdan¹⁶²⁰ Edirnevî ‘Abdü’l-‘azîz Çelebi’dür. Fârisî ve Türkî hûb eş‘ârı rîk‘a [vü]¹⁶²¹ ta‘lîk hattı-ı âb-dârı vardır. Bu iki beyt-i bî-hem-tâ zâde-i tab‘-ı dil-güşâlarıdır¹⁶²²:

Şi‘r¹⁶²³

Dil-i şad-pâreye zaḥmı o zîbâ hañçer açmışdur
O bir şâhib-kırândur nice böyle kişver açmışdur

Miyân-ı ebruvânuñda o hâl-i ‘anberîn cânâ
Şanasın bir Hümâdur uçmağa bâl ü per açmışdur

Neşr¹⁶²⁴: Bu mülemma‘ beyt-i laṭîf¹⁶²⁵ daḥı¹⁶²⁶ taşarruf-ı zîhn-i naẓîfidür¹⁶²⁷:

¹⁶¹⁶ Efgâna: İÜ

¹⁶¹⁷ Serdi: Şi‘rdi: M

¹⁶¹⁸ Güheri: güherleri: K

¹⁶¹⁹ Fütühî: M 42a; S 39b; K 77a; İÜ 28a

¹⁶²⁰ Kuzât-ı sencide-şifâtdan: kuzâtdan: M

¹⁶²¹ Fârisî ve Türkî hûb eş‘ârı rîk‘a [vü] ta‘lîk mergûb hattı-ı âb-dârı vardır: hattı hûb ve eş‘ârı mergûb olup: M, K, İÜ

¹⁶²² Bu iki beyt-i bî-hem-tâ zâde-i tab‘-ı dil-güşâlarıdır: -: S

¹⁶²³ Şi‘r: -: S

¹⁶²⁴ Neşr: -:S, M, İÜ

¹⁶²⁵ Mülemma‘ beyt-i laṭîf: beyt-i mülemma‘: S; beyt-i laṭîf: M

¹⁶²⁶ Daḥı: -: S

¹⁶²⁷ Taşarruf-ı zîhn-i naẓîfidür: anuñdur: S

Beyt

هر کز نشد ز زخم خدنگ تو تن تهی
ان المحب ليس بلا ياه تنتهی¹⁶²⁸

Neşr¹⁶²⁹: Bu beyt-i Türki̇ dahı anlaruñdur¹⁶³⁰:

Beyt¹⁶³¹

Elin būs eylemek şartı ile mümkün midür yâ dōst
Didüm didi ki aldanamaz ey dīvāne-i ser-mest

FAḤRÎ¹⁶³²

İsmi Meḥmed'dür¹⁶³³. Qā'im-maḳām olan Mūsā Pāşā Ḥazretleri'nüñ¹⁶³⁴ tezkirecisi olup¹⁶³⁵ ḥünkâr-ı 'ālî-nijād¹⁶³⁶ merḥûm¹⁶³⁷ Sulṭân Murād'a bir muraşşa' kemer yapdurup bâftelerine¹⁶³⁸ sevād itdügi ebyât-ı pür-nikâtdur¹⁶³⁹:

Gazel¹⁶⁴⁰

Her kaçan pād-şehüñ olsa miyânında kemer
Yüz sürer ḥancer-i ḥûn-rîzine şems ile ḳamer

Ne kemerdür o kemer beste-i Ḥaḳ'dur zirâ
Ki nigâh eylese Rüstem'le Nerimân dîtrer

¹⁶²⁸ “Ten, senin okunun yarasından asla kurtulmaz (boş olmaz). Sevenin hıçkırıkları son bulmaz.”

¹⁶²⁹ Neşr: -: M, K, İÜ

¹⁶³⁰ “Bu (...) anlarundur”: -: M, K, İÜ

¹⁶³¹ Beyt: -: M, K, İÜ

¹⁶³² Faḥrî: S 38b-39a; M 42a-b; İÜ 28b-29a; K 76b

¹⁶³³ İsmi Meḥmed'dür: -: S

¹⁶³⁴ Pāşā ḥazretlerinüñ: Pāşā'nuñ: S

¹⁶³⁵ Tezkirecisi olup: tezkirecisidür: S

¹⁶³⁶ Ḥünkâr-ı 'ālî-nijād: -: S

¹⁶³⁷ Merḥûm: -: S, İÜ

¹⁶³⁸ Bâftelerine: yâftelerine: M, K; pâftelerine: İÜ

¹⁶³⁹ Sevād itdügi ebyât-ı pür-nikâtdur: bu ebyâtı sevād itdürmişdür: S

¹⁶⁴⁰ Ğazel: Şi'r: M, K, İÜ

Nice Rüstem'leri (42b) koydı kemer-i bütaye ¹⁶⁴¹ ol
Şu'le-endâz-ı 'adâlet kemer-i pür-cevher

Eyle ey Faḥrî du'â ol şeh-i 'adle dâ'im
Ola manşûr u muẓaffer nereye itse ¹⁶⁴² sefer

FAḤRÎ ¹⁶⁴³

Çorlı'dan Maḥmūd ¹⁶⁴⁴ Çelebi'dür. Yanya'lı Arslan Paşa-zâde 'Alî Paşa Rûm İli
Beglerbegisi iken ¹⁶⁴⁵ kâtibi ve mü'ezzini olup ol takrîb ile Yanya'da mutaşarrıf-ı cihet-i imâmet
¹⁶⁴⁶ ü ḥiṭâbet olup ¹⁶⁴⁷ te'ehhül itmişdür. Ḥaṭṭı ḥûb u ṭabı' mergûb olup ¹⁶⁴⁸ bu iki ¹⁶⁴⁹ beyt-i ra'nâ
¹⁶⁵⁰ zâde-i ṭab'-ı zîbâsıdur ¹⁶⁵¹:

Şi'r ¹⁶⁵²

Maḳâm-ı evc-i a'lâya irem dirseñ şihâb-âsâ
Vücûd-ı pür-ğubârûñ pây-mâl eyle türâb-âsâ

Ben ol müstağraḳ-ı girdâb-ı deryâ-yı ğamum şimdi
Döner seyl-âb-ı eşküm üzre gerdün âsiyâb-âsâ

Beyt ¹⁶⁵³

N'ola ser-geşte-i bād-ı fenâ olsa ser-i Faḥrî
Hevâ-yı 'aşḳ-ı yâr-ıla bir olmuşdur ḥabâb-âsâ

¹⁶⁴¹ Bütaye: tevbeye: M, K, İÜ

¹⁶⁴² İtse: etse: S; eylese: M

¹⁶⁴³ Faḥrî: S 39a; M 42b; K 77a

¹⁶⁴⁴ Maḥmūd: Muḥammed: İÜ

¹⁶⁴⁵ İken: -: İÜ

¹⁶⁴⁶ İmâmet: emânet: S

¹⁶⁴⁷ Olup: -: S

¹⁶⁴⁸ Ḥaṭṭı ḥûb ve ṭab'ı mergûb olup: Ḥaṭṭı ḥûb ve mergûb şi'ri vardır: S

¹⁶⁴⁹ İki: -: S

¹⁶⁵⁰ Ra'nâ: bî-hem-tâ: S

¹⁶⁵¹ Zîbâsıdur: ra'nâlarıdur: S

¹⁶⁵² Şi'r: -: S

¹⁶⁵³ Beyt: -: M, K, İÜ

FERİDİ¹⁶⁵⁴

Ḥālâ¹⁶⁵⁵ Rûm İli'nde¹⁶⁵⁶ kuzât-ı sencîde-şifâtıdan olup ismi Mehmed'dür¹⁶⁵⁷. Tavr-ı ġarîb kelimâtı ve tarz-ı 'acîb eş'âr-ı pür-nikâti¹⁶⁵⁸ vardır. Bu iki beyt-i dil-güşâ zâde-i tab'-ı ra'nâlarıdır¹⁶⁵⁹.

Şi'r¹⁶⁶⁰

Başumdaki destâr-ı felâket yeñilendi
Düşumdaki eşvâb-ı¹⁶⁶¹ melâmet yeñilendi

Bir şühûñ olup 'aşkı yine sîne de peydâ
Mâh-ı ufuk-ı çarḥ-ı maḥabbet yeñilendi

FİRÂĞİ¹⁶⁶²

'Osmân Paşa'dur. Şâm-ı şerîf-encâmda¹⁶⁶³ mîr-i mîrân olmış-ıdı. Tab'ı bî-ḥalel ve eş'ârı muḥayyeldür. Bu **(43a)** beyt-i ra'nâ zâde-i tab'-ı bî-hem-tâsıdır:

Beyt

Gülşenî dervîşdür¹⁶⁶⁴ gül gonçelerdür mevlevî
Bûlbûl-i ḥoş-ḥ'ân okur geh¹⁶⁶⁵ ma'nevî geh mesnevî

Biñ on dörtde 'Acem ser-ḥaddinde fevt oldu.

¹⁶⁵⁴ Ferîdî: S 39b-40a; M 42b; K 77b; İÜ 29a, b

¹⁶⁵⁵ ḥālâ: -: M, K, İÜ

¹⁶⁵⁶ Rûm İli'nde: -: M, K, İÜ

¹⁶⁵⁷ İsmi Mehmed'dür: S

¹⁶⁵⁸ Tavr-ı ġarîb kelimâtı ve tarz-ı 'acîb eş'âr-ı pür-nikâti: ḥaylî nâzûk ü hem-vâr eş'âr-ı dürrer-bârı: M, K, İÜ

¹⁶⁵⁹ Ra'nâlarıdır: şerîfleridir: M, K, İÜ

¹⁶⁶⁰ Şi'r: Beyt: K

¹⁶⁶¹ Eşvâb: esbâb: M, K, İÜ

¹⁶⁶² Fîrâğî: S 40b-41a; K 77b; İÜ 29b

¹⁶⁶³ Şâm-ı şerîf-encâmda: Şâm-ı şerîf de: S

¹⁶⁶⁴ Gülşenî Dervîşdür: Gülşenî Dervîşi: S; Gülşen Dervîş: İÜ

¹⁶⁶⁵ Geh: gâh: S

FÂRİĞİ¹⁶⁶⁶

Şāmī¹⁶⁶⁷ şeyh ‘Abdü’l-kādir’dür¹⁶⁶⁸. Rūmi-yāne eş‘ārı ve şā‘ir-āne güftārı vardır. Bu iki beyt-i ra‘nā¹⁶⁶⁹ zāde-i tab‘-ı dil-güşālarıdır¹⁶⁷⁰:

Şi‘r¹⁶⁷¹

Ey büt-i¹⁶⁷² nāzük-beden şun‘-ı Hudā-yı *lem-yezel*
Secde-gāh-ı ‘āşık-ı şūrīde mihrāb-ı emel

Sen şanemsin¹⁶⁷³ hāne-i qalbüm de Beyt-ullāh’dur
Bir daķıķa çıķmasañ gönlümden ey mihr ü mehel

Nesr: Biñ toķuzda İstanbul’da mutaşarrıf-ı cihet-i hıttābet iken vedā‘-ı ‘ālem-i fānī eyledi.

ĶĀDİRİ¹⁶⁷⁴

Baħtī Efendi-zāde ‘Abdü’l-kādir Çelebi’dür. ‘İlm ü fażl ile yegāne ve şi‘r ü¹⁶⁷⁵ inşāyla müselle-i zemāne olup şoħbet-i rūḥ-efzāsı (43b) dāfi‘ü’l-ğumūm pūr-seḥā vü kerem-i ‘ālī-maḥdūmdur. Hālā Medrese-i¹⁶⁷⁶ Şemāniyye’de mesned-nişīn-i dirāset olup pādişāhumuz cülūs-ı hümāyūnlarına bu güne tariḥ-perdāzī olmışlardır:

Tāriḥ

Rū-nümā nev yaft taḥt-ı saltanat bā-serverī
Nev-bahār-ı tāze şod gül-zār-ı heft iķlīm-rā

Goft tāriḥeş zi-feyz-i şevķ-i iķbāl-i zamān
Pādişāhī dād ḥaķ Sulṭān İbrāhīm-rā (1050)

¹⁶⁶⁶ Fāriģi: S 40b; M 43a; K 77b; İÜ 29b, 30a

¹⁶⁶⁷ Şāmī: Şām: İÜ

¹⁶⁶⁸ ‘Abdü’l-kādir’dür: ‘Abdü’s-settār’dur: S

¹⁶⁶⁹ Beyt-i ra‘nā: Beyt: M, K, İÜ

¹⁶⁷⁰ Zāde-i tab‘-ı dil-güşālarıdır: netice-i pūr-āşārıdır: M, K, İÜ

¹⁶⁷¹ Şi‘r: -: M, S

¹⁶⁷² Büt: gül: M, K, İÜ

¹⁶⁷³ Şanemsin: şanem: İÜ

¹⁶⁷⁴ Ķādiri: S 41a; M 43a-b; K 77b-78a; İÜ 30a

¹⁶⁷⁵ ü: -: M

¹⁶⁷⁶ Medrese: -: M, K, İÜ

[Harfû'l-kâf]

KAVLÎ¹⁶⁷⁷

Zümre-i dervîşân-ı Bektâşiyân'dan Ergenevî Dervîş Muştafâ'dur. Haylî nâzûk ü zarîf vücûd-ı nazîf idi¹⁶⁷⁸. Fârsî ve Türki hûb eş'ârı ve mergûb güftârı vardır. Bu iki beyt-i ra'nâ zâde-i şab'-ı bî-hem-tâsıdur:

Beyt¹⁶⁷⁹

Bu cihân bir noktadur taşra kayupdur hâmemüz
Ağzı pekdür kimseye ammâ açılmaz nâmemüz

Dîger¹⁶⁸⁰

O meh-i bedr-i dücâ va'de-i diâr etdi
Kavliyâ bu gice gözden şavagör uyğuyı

Neşr¹⁶⁸¹: Bîñ otuz ikide Ergene'de fevt oldı.

Harfû'l-kâf

KİSBÎ¹⁶⁸²

Merhûm Şâhidî'nün aḥfâdından Edirnevî müverriḥ Kisbî Mehmed Çelebi'dür¹⁶⁸³. Hâlâ¹⁶⁸⁴ Âsitâne-i devlet-i âşiyâne'de¹⁶⁸⁵ havâşş-ı¹⁶⁸⁶ hümâyûn¹⁶⁸⁷ muḳaṭa'acısıdur. Tevârîḥi muḥayyel ü laṭîf ve şabî'atı haylî nazîf idi¹⁶⁸⁸. Bu ebyât¹⁶⁸⁹ zâde-i şab'-ı pür-nikâtıdur¹⁶⁹⁰:

¹⁶⁷⁷ Kavlî: S 41a; M 43b; K 78a; İÜ 30a, b

¹⁶⁷⁸ vücûd-ı nazîf idi: ve nâşiyesinde nümâyân zât-ı nazîf idi: S

¹⁶⁷⁹ Beyt : Şi'r: S

¹⁶⁸⁰ Dîger: ve lehu: M, İÜ; -: S

¹⁶⁸¹ Neşr: -: S, M, İÜ

¹⁶⁸² Kesbî: S 41b; M 43b-44a; K 78a; İÜ 30a

¹⁶⁸³ Kesbî Mehmed Çelebi'dür: - ; S

¹⁶⁸⁴ hâlâ: -: S

¹⁶⁸⁵ Âşiyâne'de: âşiyândan: S

¹⁶⁸⁶ Havâşş: ḥaşılı: S

¹⁶⁸⁷ Hümâyûn: -: S

¹⁶⁸⁸ Tevârîḥi muḥayyel ü laṭîf ve şabî'atı haylî nazîf idi: muḥayyel ü laṭîf târiḥleri ve bî-bedel-ü nâzûk nazîf gâzeliyyâtı vardır: S

¹⁶⁸⁹ Ebyât: ebyât-ı pür-nikât: S

¹⁶⁹⁰ Pür-nikâtıdur: şerîfleridür: S

Şi‘ r

Seyr-i dīdār-ı ¹⁶⁹¹ yār iden düşde
Gūyiyā ‘ālem-i vişāldedür

(44a) Bāğa ‘azm it hevā ¹⁶⁹² ne germ ü ne serd
‘Ālemün zevķi i‘tidāldedür

Bu edālar ki sende var Kisbī
Tūti-i sükkerin maķāldedür

Neşr¹⁶⁹³: Aşhāb-ı hayrātdan¹⁶⁹⁴ biri birkaç müsteraḥ binā idüp¹⁶⁹⁵ mūmā-ileyhden tarīḥ temennā eyledükde şıçım hayrātına¹⁶⁹⁶ tarīḥ düşürmişdür¹⁶⁹⁷.

GÜLŞENİ ¹⁶⁹⁸

İstanbulī İbrāhīm Çelebi’dür. Nev-heves iken puḥte eş‘arı ve çespān güftarı vardır. Feth-i Bağdād’a bu güne tarīḥ-perdāzī olmuşdur ¹⁶⁹⁹:

Tarīḥ

Gülşenī bu feth-i Bağdād’un didi tarīḥini
Dār-ı İslām oldu ‘avn-ı Ḥaḳḳ ile Dārü’s-selām (1034)

KELİM ¹⁷⁰⁰

Eyyübī Eyyüb Çelebi’dür. Maḥlaşın ‘alā-vezni’l-Fehīm Kelīm eylemişdür. Der-gāh-ı ‘Ālī şolaḳlarından olup ḥüsnile nām-dār ve ḥaylī ḡamze-kār idi. Bu iki beyt güftārlarındandır¹⁷⁰¹:

¹⁶⁹¹ Didār : dildār : İÜ

¹⁶⁹² Hevā: hevā hevā: İÜ

¹⁶⁹³ Neşr: -: İÜ

¹⁶⁹⁴ Aşhāb-ı hayrātdan: şāhibü’l- hayrātdan: S

¹⁶⁹⁵ Binā idüp: yapıdırup: S

¹⁶⁹⁶ Şıçım hayrātına: tarīḥ-i şıçım hayrātına: S

¹⁶⁹⁷ Düşürmişdür: dimişdür: S

¹⁶⁹⁸ Gülşenī: M 44a; S 41b; K 78a; İÜ 30b-31a

¹⁶⁹⁹ Feth-i Bağdād’a bu güne tarīḥ-perdāzī olmuşdur: feth-i Bağdād’a didügi tarīḥdür: S

¹⁷⁰⁰ Kelīm: M 44a; K; 78b; İÜ 31a; -: S

¹⁷⁰¹ Güftārlarındandır: güftārlındandır: K

Beyt

Felek sende görür âyîn-i cevri
 Toğuz kat sen felekden pür-cefâsın

Kelîm-i haste-dil ölmeñ muqarrer
 Eger fehm eylemezseñ müdde'âsın

KELÂMÎ¹⁷⁰²

Zümre-i sipâhdan Ergenevî İbrâhîm Çelebi'dür. Harem-i Hâs'da perveriş bolmağın eş'arı muhayyel ve güftârı bî-¹⁷⁰³ bedeldür. Bu iki beyt-i sâde zâde-i tab'-ı güşâdeleri-dür ¹⁷⁰⁴:

Beyt

Kaşlaruñ menşûr-ı hüsnüñ üzre çün tuğra-mişâl
 Hüblar sultânı olduğıña zülfüñ oldı dâl

Künc-i ğamda bu perişân olmuş ahvâlüm görüp
 Âh kim rahm (44b) eylemez bir kerre ol Yûsuf-cemâl

Harfî'l-lâm**LİSÂNÎ**¹⁷⁰⁵

İstanbulî defter-emîni Yahyâ Çelebi'dür. Eş'arla ser ü kârı olup bu beyt-i ra'nâ ¹⁷⁰⁶ netice-i güftârıdır:

Beyt

Libâsuñda degüldür naqş-ı kemhâ pençe¹⁷⁰⁷ resminde
 Benüm dest-i ümîdümdür ki dâmânuñda kalmışdur

Neşr ¹⁷⁰⁸: Bîñ on sekizde İstanbul'da fevt oldı.

¹⁷⁰² Kelâmî: M 4a-b, K 78b; Kâmî: İÜ 31a; -: S

¹⁷⁰³ bî: -: İÜ

¹⁷⁰⁴ Güşâdeleridür: güşâdesidür: M, İÜ

¹⁷⁰⁵ Lisânî: M 44b; S 41b-42a; K 78b; İÜ 31a, b

¹⁷⁰⁶ Lisânî: M 44b; S 41b-42a; K 78b; İÜ 31a, b

¹⁷⁰⁷ Pençe: pençe-i: M

¹⁷⁰⁸ Neşr: -: M, S, İÜ

LUTFİ¹⁷⁰⁹

Derviş ‘Abdî’ nün¹⁷¹⁰ perverdesi Tebrîzî Dervîş Raḥîmâ’dur¹⁷¹¹. Tavr-ı ğarîb eş‘ârı ve tarz-ı ‘acîb güftârı vardır. Bu iki beyt zâde-i ṭab‘-ı belâġat-şî‘ârıdur¹⁷¹²:

Şî‘r¹⁷¹³

Çün şâh-mâr-ı zülfûnî gördi dil-i ḥarâb
İtdi ḥayâl anı ki ola¹⁷¹⁴ pās-bân-ı genc

İmâ-yı çeşmi ma‘reke-ârâ-yı ḥüsn ü nâz
İtmez esîr-i ‘aşķına¹⁷¹⁵ hergiz delâl u ġunc

Ḥarfü’l-mîm**MEḤMED EFENDİ**¹⁷¹⁶

Sultân Murâd¹⁷¹⁷ Ḥân-ı¹⁷¹⁸ Şâliş’üñ edîb-i fazâ’il-perveri¹⁷¹⁹ Sa‘de’d-dîn Efendi’nün ferzend-i mih-teridür¹⁷²⁰. İki def‘a şadr-ı¹⁷²¹ şeyḥü’l-islâmî zât-ı sûtûde ḥıṣâlleri ile müşerref olmuş-ıdı. Ḥaḳķā ki ol zât-ı bî-enbâz ḥilye-i faẓl u taḳvâda hâ’iz-i rehîne-i imtiyâz oldukları gibi miẓmâr-ı nazm ü inşâda daḥı destindeki¹⁷²² ḥâme-i mu‘ciz-nümâ birle ḳaşabü’s-sabķ-ı i‘câzdur. Bu ebyât-ı bî-hem-tâ ḳaşıde-i dil-güşâlarından¹⁷²³ olup bu maḥalle şebt olunmak revâ görildi:

¹⁷⁰⁹ Luṭfî: S : 42a ; M : 44b ; K : 78b ; İÜ : 31a, b

¹⁷¹⁰ ‘Abdî’nün: ‘İydî’nün: K

¹⁷¹¹ Rahimâ’dur : Rahmi’dür : M

¹⁷¹² Zâde-i ṭab‘-ı belâġat-şî‘ârıdur : anuñdur: S

¹⁷¹³ Şî‘r: Beyt : M, İÜ

¹⁷¹⁴ Ki ola : k’ola : S

¹⁷¹⁵ ‘Aşķına: ‘aşķa: İÜ

¹⁷¹⁶ Mehmed Efendi: S : 42a, b ; M : 44b-45a ; K : 78b-79a ; İÜ : 31b-32a

¹⁷¹⁷ Murâd: -: K

¹⁷¹⁸ Ḥân: - : S

¹⁷¹⁹ Fezâ’il-perveri : fazâ’il-perverdi: İÜ

¹⁷²⁰ Mih-teridür: kih-teridür: İÜ

¹⁷²¹ Şadr: -: S

¹⁷²² Destindeki: elindeki: S

¹⁷²³ Kaşıde-i dil-güşâlarından: kaşıdelerinden: S

Şi‘r¹⁷²⁴

Ol ki ẖadri Cāmi‘inde mihr-tob-ı âyinedür
Şa‘şa‘a¹⁷²⁵ olmışdur aña gūyiyā zencir-i zer

Şayd-gāh-ı ẖadr ü cāhında ğazāl-ı hāveri
Şa‘şa‘ayla her taraf oklı şikāridur meger

Bulsa tedbiri (45a) eger kim rāy-ı Hindūstān-ı şeb
Şāh-ı hāver bulmaz idi mülkine anuñ zafer

Neşr¹⁷²⁶: Vaşf-ı zāt-ı celālet-me‘ābları taḥrīr-i kil-k-i nādire-perdāzdan müstağnī olmağın bu mertebe ile iktifā olındı. Bu dār-ı ğurūrdan diyār-ı sürūra irtihāl ü intikālleri¹⁷²⁷ İstanbul’da biñ yigirmi dördte¹⁷²⁸ vāki‘ olmışdur¹⁷²⁹.

MEHMET EFENDİ¹⁷³⁰

Mevālī-i ‘izāmından ḥālā Selanik’den munfaşıl Vardari Şeyḥ-zāde Mehmed¹⁷³¹ Efendi’dür. Ḥaḳḳā ki ‘arşa-i belāğatda çāpūk-süvār-ı semend-i¹⁷³² melāḥat olup bu zamān-ı ḥuceste-liḳā fuzalāsından ve bu evān-ı bī-hem-tā şu‘arāsındandır¹⁷³³. ‘İlm ü kemāl ile ārāste ve şī‘r ü inşā vü ma‘ārif ile pīrāste¹⁷³⁴ olup Fārsī ve Türkī ḥüb eş‘arı ve mergūb güftarı vardır. Bu ğazel-i bī-naẖir zāde-i ṭab‘-ı dil-peẖirleridür¹⁷³⁵:

Ġazel¹⁷³⁶

Nedür bu resm-i dil-ārā¹⁷³⁷ nedür bu naḳş-ı nigār
Ki ṭarḥ itdi çemen-zāra naḳş-bend-i bahār

¹⁷²⁴ Şi‘r : Beyt: M; - : İÜ¹⁷²⁵ Şa‘şa‘a: şa‘şa‘: K¹⁷²⁶ Neşr: -: M, S, İÜ¹⁷²⁷ “Vasf (...) intikālleri”: -: S¹⁷²⁸ İstanbul’da bin yigirmi dördte : İstanbul’da bin yigirmide : K ; bin yigirmi birde İstanbul’da : S¹⁷²⁹ Vāki‘ olmışdur : Vedā‘-ı ‘ālem-i fānī eyledi : S¹⁷³⁰ Mehmed Efendi: M : 45a ; M : 79a : İÜ : 32a; Mehmed : S : 42b-43a¹⁷³¹ Mehmed : - : S¹⁷³² “Ḥaḳḳā ki (...) semend”: -: S¹⁷³³ “Melāḥat (...) şu‘arāsındandır”: -: S¹⁷³⁴ “İlm (...) pīrāste”: tāze-ğū : M, K, İÜ¹⁷³⁵ “Bu (...) dil-peẖirleridür”: -: S.¹⁷³⁶ Ġazel: -: S¹⁷³⁷ Dil-ārā : dilā : İÜ

Medâr-ı sebzle yazdı şahâ'if-i çemene
Debîr-i şun'-ı Hudâ *fe'nzurû ile'l-âşâr**

Bu demde oldu gül-istân meger ki başka kitâb
Ki lâciverd ile cânâ benefşe çizdi kenâr

Görince dâ'ire-i gülde sünbüli muṭrīb
Nevâ-yı sünbülede itdi yine beste nigâr

Nesîm-i perde-güşâ açdı goncenüñ yüzini
Şetâret itdi Meḥammed o dem hezâr-ı fîğâr

İstanbul kâḫîsî Mûsâ Efendi'nüñ vefâtına bu gûne târîḫ-perdâzî olmuştur¹⁷³⁸:

Târîḫ¹⁷³⁹

Gelmemişdi 'âleme bir böyle zât-ı pür-kemâl
Ḥaşre dek evşâfını diller anuñ gûyâ ola

Çünkü riḫlet eyledi ol zât-ı pür-faẓl u kemâl
Yâri rûḫ-ı enbiyâ vü hem-demi ḥavrâ ola

Fikr idüp hâtif du'âyıla didi târîḫini
Meskenüñ Mûsâ Efendi Cennet-i a'lâ ola (1049)

Bu beyt-i Fârsî daḫı zâde-i ṭab'-ı dürer-bârlarıdur¹⁷⁴⁰:

* Âyetin tamamının me'âli şu şekildedir: “Sen şimdi bak Allah'ın rahmetinin (yağmurunun) eserlerine. Ölümünden sonra yeri nasıl diriltiyor.” (Rûm, 30/50; Elmalılı Hamdi Yazır (2012). *Kur'ân-ı Kerîm ve Yüce Meali*. İstanbul: Ravza Yay. 410).

¹⁷³⁸“İstanbul (...) olmuştur”: - : M, K, İÜ

¹⁷³⁹ Târîḫ: -: M, K, İÜ

¹⁷⁴⁰“Bu (...) dürer-bârlarıdur: -: M, K, İÜ

Beyt ¹⁷⁴¹

شد ز عكس رخ زیبای تو جام زرین
رشد قندیل زر اندوز صنم خانه چین *

MEHMET ÇELEBİ¹⁷⁴²

Pāye-i erba'ine vāşıl ve¹⁷⁴³ munfasıl¹⁷⁴⁴ olan müderrisîn-i kirāmdan¹⁷⁴⁵ İstanbulî¹⁷⁴⁶ 'Uşşâkî-zâde Mehmed¹⁷⁴⁷ Çelebi'dür. Hakkâ ki maḥdûm-ı pür-ma'rifet ve her fende mûmâreseti olup hûb (45b) u bi-hem-tâ eş'ârı ve merğûb u¹⁷⁴⁸ dil-güşâ güftârı vardır. Bu beyt-i laṭîf¹⁷⁴⁹ zâde-i ṭab'-ı şerîfleridür¹⁷⁵⁰:

Olmaz dil-i za'îf saña zerre deñlü bār
Ey rûzgâr ḥâṭıruña ḵonmasun ğubār

MEHMET¹⁷⁵¹

Lâzîkiyye'den¹⁷⁵² Ta'likî-zâde Mehmed Çelebi'dür. Hakkâ ki maḥdûm-ı pür-ma'rifet olup¹⁷⁵³ şeh-nâmecî¹⁷⁵⁴ olmuş-ıdır. Bu beyt-i dil-güşâ zâde-i ṭab'-ı ra'nâlarıdır¹⁷⁵⁵:

Beyt

Al ele cām-ı safâyı kâhve fîncânın gider
Bu meşel meşhûrdur “*Huz mâ-şafâ da 'mâ kedir*” *

¹⁷⁴¹ Bu: -: M, K, İÜ

* “Altın kadeh, senin güzel yanağının aksinden oldu. Çin evinin putu, altın yaldızlı kandilin kıskandığıdır.”

¹⁷⁴² Mehmed Çelebi: M 45a, b; K 79a, b; İÜ 32a, b; Mehmed: S 43a

¹⁷⁴³ ve: -: S

¹⁷⁴⁴ Munfasıl: - : S

¹⁷⁴⁵ Müderrisin-i kirāmdan : - : M, K, İÜ

¹⁷⁴⁶ İstanbulî: - : S

¹⁷⁴⁷ Mehmed: - : K, İÜ, M

¹⁷⁴⁸ u: -: S

¹⁷⁴⁹ Laṭîf: lutf: S

¹⁷⁵⁰ Şerîfleridür: şerîfidür: S

¹⁷⁵¹ Mehmed: M 45b; K 79b; İÜ 32b; Diğer Mehmed: S 43a

¹⁷⁵² Lâzîkiyye'den: lâzımıyye'den: S, K

¹⁷⁵³ Hakkâ ki maḥdûm-ı pür-ma'rifet olup: -: M, K, İÜ

¹⁷⁵⁴ Şeh-nâmecî: şeh-nâme tayy: S

¹⁷⁵⁵ Ra'nâlarıdır: ra'nâsıdır: M, K, İÜ

* “Hoşuna gideni al, gitmeyeni bırak.”

Neşr¹⁷⁵⁶: Biñ sekiz tarihinde¹⁷⁵⁷ şehid oldı¹⁷⁵⁸.

MEYLİ¹⁷⁵⁹

Merhūm¹⁷⁶⁰ Zekerıyyā Efendi Hāzretleri'dür. Pîrāye-baḥş-ı çār-bāliş-i¹⁷⁶¹ mesned-i iftā olmışlar idi. 'İlm ü fazīlet ile mihr-āsā pür-nūr ve şî'r ü ma'rifet¹⁷⁶² ile gün gibi meşhūr olup *Hidāye*'ye şerḥ-i bi-naẓîr şebt ü taḥrîr idüp ve şuḡl-ı taḥrîr ile¹⁷⁶³ muḳayyed-i bi'z-zāt olup¹⁷⁶⁴ 'abeş yere taẓyî'-i evḳāt itmezler idi. Bu iki beyt-i laṭîf¹⁷⁶⁵ ol zāt-ı şerîfün enfās-ı nazîflerinden zāhir ü bâhir ve bedîd ü¹⁷⁶⁶ şadır olmışdur:

Beyt¹⁷⁶⁷

Ne 'acebdür ki vefā şu'leye etse āḡāz
Ḥayretinden idemez 'āşık-ı dil-ḥaste niyāz

Dîger¹⁷⁶⁸

Gün gibi virse ziyā ḥüsn-i dil-ārā-yı nigār
Raḳş ider anda vefā zerre gibi ey dil-i zār¹⁷⁶⁹

Neşr¹⁷⁷⁰: Biñ birde İstanbul'da şeyḫü'l-islām iken füc'eten vefāt eylediler¹⁷⁷¹.

¹⁷⁵⁶ Neşr: -: S, M, İÜ

¹⁷⁵⁷ Sekiz tarihinde: sekizde: S; tarihinde: K

¹⁷⁵⁸ Oldı: olmışdur: S

¹⁷⁵⁹ Meylî: S 43a, b; M 45b; K 79b; İÜ 33a

¹⁷⁶⁰ Merhūm: - : S

¹⁷⁶¹ Çār-bāliş: M, İÜ

¹⁷⁶² "Mihr-āsā (...) ma 'rifet": -: M, K, İÜ

¹⁷⁶³ Şuḡl-ı taḥrîr ile: şuḡl: İÜ, K; taḥrîrâtla: S, K

¹⁷⁶⁴ Olup: - : S

¹⁷⁶⁵ Laṭîf: nazîf: S

¹⁷⁶⁶ "zāhir ü bâhir ve bedîd ü": - : S

¹⁷⁶⁷ Beyt: Şî'r: S

¹⁷⁶⁸ Dāger: ve lehu: M, İÜ; -: S

¹⁷⁶⁹ Raḳş ider anda vefā zerre gibi ey dil-i zār: Zerre ne deñlü görünür anda vefānuñ eşeri: S

¹⁷⁷⁰ Neşr: -: S, M, İÜ

¹⁷⁷¹ Eylediler: eyledi: M, K, İÜ

MEYLİ¹⁷⁷²

İstanbulî ‘Alî Çelebi’dür. Nev-heves iken puhte eş‘ârı ve çespân güftârı vardır. Vezîr-i lâ-naẓîr Gürcî Mehmed Pâşâ-yı Dilîr Hâzretleri’nün hâzîne-dârı olup pür-ma‘rifet zât-ı şerîf ü¹⁷⁷³ vücûd-ı nazîfdür. **(46a)** Bu iki beyt-i laţîf zâde-i ẓab‘-ı münîfleridür:

Şi‘r

Yâd-ı ғamzeñle¹⁷⁷⁴ gönül çāk-ı giribân eyler
Neşve-i ‘aşkuñ ile ‘âlemi seyrân eyler

Reşk-i şemşîr-i nigāhuñ dilüm eyler sūzân
Sihr-i efsûn-ı müjeñ gönlümi hayrân eyler

MANTIĞI¹⁷⁷⁵

‘Acem peder ‘Arab mâderdür. Kaţ‘-ı merâtib-i mu‘tâde ile Şâm-ı şerîf-encâmda¹⁷⁷⁶ mesned-nişîn-i hükûmet-i seccâde-i şerî‘at-ı seyyidü’l-enâm¹⁷⁷⁷ olmuş-ıdı. Akrânınuñ fuẓalâsından ve tâze-gû olan şu‘arānuñ fuşahâsındandır. Bu iki beyt-i lâ-naẓîr¹⁷⁷⁸ zâde-i ẓab‘-ı¹⁷⁷⁹ dil-peẓîrleridür¹⁷⁸⁰:

Şi‘r

Ġubârın çeşm-i giryân aldı dest-i¹⁷⁸¹ ihtiyârumdan
Şavulsun¹⁷⁸² baña seng-i rāh olanlar reh-güzârumdan

Yâ dest-âvîz-i miñnetle gelür ya tuhfe-i ғamla
Uşandum hâsılı âmed-şud-ı leyl ü¹⁷⁸³ nehârumdan

Neşr¹⁷⁸⁴: Biñ kırk altıda ғazab-ı hüsrevāniye mazhar olup Şâm-ı şerîfde şalb olınmışdır.

¹⁷⁷² Meylî: M 45a; K 79b; İÜ 33a; -: S

¹⁷⁷³ ü: -: İÜ

¹⁷⁷⁴ Ġamzeñle: ғamuñla : İÜ

¹⁷⁷⁵ Mantı kı: M: 46a ; S : 43b-44a ; K : 80a ; İÜ : 33a

¹⁷⁷⁶ Şerîf-encâmda: şeref-encâmda: İÜ

¹⁷⁷⁷ Seccâde-i şerî‘at-ı seyyidü’l-enâm : -: S

¹⁷⁷⁸ lâ-naẓîr: bî-naẓîr: S

¹⁷⁷⁹ ẓab‘: -: S

¹⁷⁸⁰ Dil-peẓîrleridür: dil-peẓîridür: S

¹⁷⁸¹ Dest: çeşm: S

¹⁷⁸² Şavulsun: şabâ olsun: M

¹⁷⁸³ ü: -: S

¹⁷⁸⁴ Neşr: -: S, M, İÜ

MEZÂKÎ¹⁷⁸⁵

Sarây-ı Âmire’de perveriş bulup hâlâ sipâhılık ile çıkmışdur. Hakkâ ki tâze-gû olup hûb-ı tabî‘at u mergûb-fîtnet vücûd-ı şerîf-i pür-leâfettür. Bu gâzel-i hûb zâde-i tâb‘-ı mergûbıdır:

Gazel¹⁷⁸⁶

Gisû-yı yârı taraf-ı ‘izârından isterüz
Zülf-i nigârı faşl-ı bahârından isterüz

Hep cüst ü cû-yı¹⁷⁸⁷ cılve-geh-i dil-rübâdayuz
Tâvus-ı bâğı geşt ü güzârından isterüz

Ser-bâz-ı ‘aşkı turrenden itsek n’ola taleb
Manşûr-ı bî-dili ser-i dârından isterüz

Çokdur şehîd-i **(46b)** tîğ-ı maḥabbet bu ‘arşada
Mecnûn’ı nakş-ı seng-i mezârından isterüz

Biz pîr ü Mezâkî-i rengîn terâneyüz
Gül-zâr-ı ‘aşkı bülbül-i zârından isterüz

MEZÂKÎ¹⁷⁸⁸

Kuzât-ı sencide-şifâtıdan İbrâhîm Efendi’dür. Tab‘ı bî-hem-tâ olmağın bu şi‘ri taḥrîre revâ görildi:

Şi‘r

Ruḥ-ı pür-tâbuña nisbet açılmış tâze vâfir gül
Temâşâ-gâh-ı gül-zâra açıl ḡonce dehânum gül

Yetişdüm devlet-i şâh-ı bahâra deyü gül-şende
Geyüp sincâbını çekdi çevürdi kendüyi bülbül

¹⁷⁸⁵ Mezâkî: M 56a, b; K 80a; İÜ 32a, b; -: S

¹⁷⁸⁶ Gâzel: -: İÜ; Şi‘r: K

¹⁷⁸⁷ Cüst ü cû-yı: cüst ü cûdı: İÜ

¹⁷⁸⁸ Mezâkî: M 56b; K 80a; İÜ 33b; -: S

MU‘ÎN¹⁷⁸⁹

Selanikî Mehmed Mu‘în Efendi’dür. Şehr-i zevk ü¹⁷⁹⁰ şafâya reh-i¹⁷⁹¹ râstdur deyü ‘âzim-i tariķ-i kazâ olmışlardur¹⁷⁹². Hâlâ bu ‘aşr-ı ferhunde-liķâ¹⁷⁹³ şu‘arâsından ve şu‘arânuñ bülegâsındandır. Bu ğazel-i lâ-naẓîr¹⁷⁹⁴ zâde-i ıtab‘-ı dil-peẓîrleridür¹⁷⁹⁵:

Ġazel¹⁷⁹⁶

Haıuñ taıırırını keşf-i rümüz-ı tâzedür dirler
Kitâb-ı hüsne târ-ı¹⁷⁹⁷ kâkülüñ şîrâzedür dirler

Hevâ evc-i belâda nağme-i şehnâzdur ammâ
Maķâm-ı ‘aşķ ‘uşşâķ içre hûb âġâzedür dirler

N’ola erbâb-ı dil bir dem düşürmezse¹⁷⁹⁸ dehânından
Mu‘în’üñ şîrine şîrin-zebân-ı tâzedür¹⁷⁹⁹ dirler

MEVCÎ¹⁸⁰⁰

Gâh defter-dâr u mîr-livâ ve gâh emîn-i muķaıa‘at-ı pâdişâh¹⁸⁰¹ olan Mevcî Mehmed Paşa’dur. ‘Ârif ü ẓarîf-i nükte-dân u münşî ve naẓîf-i pür-fazl u ‘irfañdur. Bu beyt-i ra‘nâ zâde-i ıtab‘-ı dil-güşâsıdır:

Beyt

Lüle tek luıfını olur mı mecâl inkâra
Hele bir vâsııadur bûs-ı leb-i dil-dâre

¹⁷⁸⁹ Mu‘în: S 44b; M 46b; K 80a, b; İÜ 33b, 34a

¹⁷⁹⁰ ü: -: S

¹⁷⁹¹ Reh: râh : S

¹⁷⁹² Olmışlardur: olmışdur : K, M, İÜ

¹⁷⁹³ Ferhunde-liķâ: huceste-liķâ: S

¹⁷⁹⁴ Bu ğazel-i lâ- naẓîr: bu eş‘âr-ı ma ‘îni-dâr: S

¹⁷⁹⁵ Dil-peẓîrleridür: güher-bârlaridur: S

¹⁷⁹⁶ Ġazel: Şîr: S

¹⁷⁹⁷ Târ: tâze: İÜ

¹⁷⁹⁸ Düşürmezse: düşerimse: S

¹⁷⁹⁹ Zebân-ı tâzedür: zebân u tâze: S

¹⁸⁰⁰ Mevcî: M : 46b ; K : 80b ; İÜ : 34a; -: S

¹⁸⁰¹ Pâdişâh: -: K

(47a) MAḤVÎ¹⁸⁰²

Kütâhiyye'den ¹⁸⁰³ Aḥmed Çelebi'dür. Hâlâ¹⁸⁰⁴ bu 'aşr-ı huceste-likâ şu'arâsından olup ḥaqqâ ki şan'at-ı ihtirâ'da mişâli nâdir ve her beytinüñ ma'nâsın virmege kâdirdür¹⁸⁰⁵. Bu eş'âr-ı ma'nî-dâr zâde-i ṭab'-ı nâm-dârlarıdır:

Şi'r

Gird-bâd itse n'ola ṭab-ı nesîm-i nuṭkuñ
Reşk ider mertebe-i zâ'fda bir gâh bize

Biziz ol Yûsuf-ı bî-kayd-ı ğam-ı dil-dûd sen
Dest-gîr oldı kâd-ı zemzeme-i âh bize

Diğer¹⁸⁰⁶

Dil şanur gâhî¹⁸⁰⁷ ki çeşmi mest-i nâz-ı¹⁸⁰⁸ ḥ'âb olur
Ġamze-i mesti hücûm-ı 'işveden bî-tâb olur¹⁸⁰⁹

Şöyle bî-tâb itdi istilâ-yı nevmîdî beni
Pâyuma nûr-ı nigâhum mevce-i girdâb olur

[Şi'r]¹⁸¹⁰

Şol mertebe bî-tâb ü tüvân eyledi ḥayret
Âh-ı dilüme zemzeme-i mûr dimezler

Zâ'f-ı ğamuñla sînemi seyr eyleyen görür
Âyîne-i dilümde olan inkisârımı

¹⁸⁰² Maḥvî: M : 47a ; S : 44a, b ; K : 80b ; İÜ : 34a, b

¹⁸⁰³ Kütâhiyye'den Kütahya'dan: M, K, S

¹⁸⁰⁴ ḥâlâ : - : M, S, K

¹⁸⁰⁵ Kâdirdür: kâdir : S

¹⁸⁰⁶ Diğer: ve lehu: M, İÜ; -: S

¹⁸⁰⁷ Gâhî: gâh: S

¹⁸⁰⁸ Mest-i nâz: mest ü nâz: S

¹⁸⁰⁹ Bu mısra S nüshasında yoktur.

¹⁸¹⁰ [Şi'r]: -: M, K, İÜ

Nesr¹⁸¹¹: Gâhî bu gûne eş‘âr ile dahî azmâyiş-i nâm-dâr¹⁸¹² iderler idi.

Şi‘r

Böyle mest-âne olur hâne-i ağıyâra giden
Bir ‘aceb haste olur hasteye tîmâra¹⁸¹³ giden

Feyz-i ‘Îsâ’yı ider cur‘a gibi bî-rağbet
Böyle bir şūhla Maḥvî der-i ḥammâra giden

Şi‘r¹⁸¹⁴

Âteş-gede-i zülfüne bî-nûr dimezler
Dâğ-ı dilüme meş‘ale-i Tûr dimezler

Olmaḳda siyeh-pûş şem‘-i her seher-i şâm
Merg-i dil-i pervâneye bî-sûr dimezler

Ṭoḳınmış rûyuñā olmış siyeh- pûş
Nigāhumdur degüldür naḳş-ı ḥâlüñ

MÜNİFİ¹⁸¹⁵

Pāye-i erba‘îne vâşıl olan İstanbulî¹⁸¹⁶ Mehmed Çelebi’dür. Ḥûb eş‘ârı ve mergûb güftarı vardır. Be beyt-i laṭîf zâde-i ṭab‘-ı nazîfidür:

Beyt

Mübtelâ olaldan ‘aşḳına o şūh u âfetüñ
Ḳalmadı şabr u ḳarârüñ gitdi dilden¹⁸¹⁷ râḥetüñ

¹⁸¹¹ Nesr: -: M, K, İÜ

¹⁸¹² Nâm-dâr: tâb‘-ı pür-zûr: S

¹⁸¹³ Tîmâra: tîmâr: S

¹⁸¹⁴ Şi‘r: -: M, K, İÜ

¹⁸¹⁵ Münîfî: M : 47a ; K : 81b ; İÜ : 34b; -: S

¹⁸¹⁶ İstanbulî: Sitanbulî:K

¹⁸¹⁷ Dilden: elden: İÜ

MUTİ'İ¹⁸¹⁸

Hâlâ bu 'aşr-ı ferhunde-liķāda müderris̄in-i 'izāmuñ fuḫalāsından ve şu'arā-yı kirāmuñ bñlēgāsından Meḫmed Efendi'dür. Eş'arı muḫayyel ü güftarı bñ-bedeldür. Bu beyt-i laṭif zāde-i (47b) ṭab'-ı şerīfleridür:

Beyt

İçelüm bāde-i nābı külemā ḳavlince
Sevelüm sūret-i ḫūb-ı 'ulemā kavlince

MEŞKİ¹⁸¹⁹

Tokatī Meḫmed Çelebi'dür. Küttāb-ı dīvān-ı sultāniden ve erbāb-ı uşul ü¹⁸²⁰ ma'aniden idi. Bu beyt-i bñ-naẓīr zāde-i ṭab'-ı dil-peẓīrleridür:

Beyt

Zülf-i siyāh içinde ol¹⁸²¹ ebrū-yı zerd-fām
Altun oluḳ gibi görünür¹⁸²² Ka'be'de hemān

Neşr¹⁸²³: Biñ dörtde İstanbul'da fevt oldı.

MEVLEVİ¹⁸²⁴

Ḳonevī Mevlevī Dervīş 'Alī'dür. Mü'ellefāt-ı Mesnevī'de fā'ikū'l-akrān ve müverriḫlikde müşārün-ileyhi bi'l-benān idi. Lā'übālī şūḫ-tabī'at ve vāsi'-meşreb olup İstanbul'da Yeñi Ḳapu ḫāricinde ḫān-ḳaḫ-ı Ḥāzret-i Monlā'da ḫücre-i dīvārınun ṭaşrasına celī ḫaṭla bu beyti taḫrīr eylemişdür:

¹⁸¹⁸ Muti'î : M 47a, b; K 81a, b; İÜ 34b; -: S

¹⁸¹⁹ Meşki: S : 44b-45a ; M : 47b ; K ; 81a; İÜ : 34b

¹⁸²⁰ Usul ü : - : S

¹⁸²¹ Ol: -: K

¹⁸²² Gibi görünür : gibidür ol : S

¹⁸²³ Neşr: -: M ,S, İÜ

¹⁸²⁴ Mevlevî: M ; 47b; k : 81a ; İÜ : 34b-35a; -: S

Beyt ¹⁸²⁵

بی تکلف بیا بخانه من
چه تکلف میان ما و شمن ¹⁸²⁶

Neşr ¹⁸²⁷: Bu beyt-i laṭîf zâde-i ṭab‘-ı münîfidür ¹⁸²⁸:

Beyt

Der-geh-i pîr-i muġān ḥān-ḳah-ı ‘uzletdür ¹⁸²⁹
Gūşe-i ehl-i şafā ḥāne-i bî-minnetdür ¹⁸³⁰

Neşr ¹⁸³¹: Biñ otuzda ḥücre-i mezbûrede beḳāya riḥlet eyledi.MÜDÂMÎ ¹⁸³²

İstanbulî Ḥasan Çelebi’dür. Mülâzım ü müderris olmışdur. Ḥûb u naẓîf vücûd-ı şerîf
idi ¹⁸³³. Bu beyt-i ra‘nâ taşarruf-ı zihni-i dil-güşâsıdır ¹⁸³⁴:

Beyt

Sebeb-i naşb degül şimdi dilâ bî-kese ¹⁸³⁵ zât
Alamaz manşıbı seyyid de olursa bi’z-zât

Neşr ¹⁸³⁶: Biñ on ¹⁸³⁷ dördte Belğrad’da ¹⁸³⁸ fevt oldu.¹⁸²⁵ Beyt: -: M¹⁸²⁶ “ Bizim evimize gösterişsiz (yapmacıksız) gel. Siz ve bizim aramızda gösteriş nedir (gösteriş mi olur).”¹⁸²⁷ Neşr: -: M, İÜ¹⁸²⁸ “Bu (...) münîfidür”: - : M¹⁸²⁹ ‘Uzletdür: ‘uzletüz : K¹⁸³⁰ Bî-minnetdür: bî-minnetüz : K¹⁸³¹ Neşr: - : M, İÜ.¹⁸³² Müdâmî: S 45a; M : 47b : K : 81b : İÜ : 35a¹⁸³³ “Ḥûb (...) idi”: -: S¹⁸³⁴ Taşarruf-ı zihni-i dil-güşâsıdır: zâde-i bi-hem-tâsıdır: S¹⁸³⁵ Bî-kese : M¹⁸³⁶ Neşr: - : S. M, İÜ¹⁸³⁷ On : - : S¹⁸³⁸ Belğrad’da : Bilğrad’da : S

MUHİTİ¹⁸³⁹

Rodosî Ahmed Efendi'dür. Sâlik-i tarîk-i kazâ olan yârân-ı bâ-şafâdan ve hullân-ı bâ-vefâdan¹⁸⁴⁰ olup bu beyt-i ğarrâ zâde-i tab'-ı ra'nâsıdur¹⁸⁴¹:

Beyt

Anı âlûde-bâ-hayret kılupdur **(48a)** hasret-i dil-dâr¹⁸⁴²

Fenâda¹⁸⁴³ ol sebebdan meks olupdur 'âşık-ı nâ-çâr¹⁸⁴⁴

Biñ sekizde İstanbul'da fevt oldu.

MUHİŞİ¹⁸⁴⁵

İstanbulî Hızır Çelebi'dür. Eş'âr-ı¹⁸⁴⁶ dil-pezirî¹⁸⁴⁷ pesendide-i erbâb-ı 'irfân olan şu'âra-yı zî-şândandur. Bu beyt-i ğarrâ zâde-i tab'-ı ra'nâsıdur¹⁸⁴⁸:

Beyt

Efyûn u berş ü bâde¹⁸⁴⁹ ve kahve¹⁸⁵⁰ vü hem¹⁸⁵¹ 'arağ

Cümle mükeyyifâtı yerüz *keyfe mettefağ*¹⁸⁵²

Neşr¹⁸⁵³: Biñ yigirmi yedide Mekke-i Mükere-me'de mücâvir iken¹⁸⁵⁴ fevt oldu.

¹⁸³⁹ Muhiṭi: M 47b-48a; K 72b; İÜ 35a; S 45a

¹⁸⁴⁰ ve hullân-ı bâ-vefâdan: - : S

¹⁸⁴¹ Ra'nâsıdur : dil-güşâsıdur : S

¹⁸⁴² Dil-dâr : didâr : S

¹⁸⁴³ Fenâda: fütâde: S

¹⁸⁴⁴ 'Âşık-ı nâ-çâr: 'âşık-ı zâr: S

¹⁸⁴⁵ Muhişi: S 45a; M 48a; K 72b; İÜ 35b

¹⁸⁴⁶ Eş'âr: ebyât: S

¹⁸⁴⁷ Dil-pezirî : - : M, K, İÜ

¹⁸⁴⁸ Ra'nâsıdur: bî-hem-tâsıdur: M, K, İÜ

¹⁸⁴⁹ Bâde: kahve: S

¹⁸⁵⁰ Kahve: bâde : S

¹⁸⁵¹ Hem: -: İÜ

¹⁸⁵² "Hangisi olursa".

¹⁸⁵³ Neşr: -: S, M, İÜ

¹⁸⁵⁴ Mücâvir iken : - : S

Harfî'n-nûn**NEF'Î¹⁸⁵⁵**

Debdede-i eş'âr-ı ma'ânî-karîni velvele-endâz-ı¹⁸⁵⁶ tās-ı çarh-ı berîn olup vilâyet-i Rûm'da ibtidâ zebân-ı tâze ile eş'âr-ı bî-hem-tâya âgâze iden¹⁸⁵⁷ Arz-ı Rûmî 'Ömer Efendi'dür. Kaşâ'id-i ma'ânî-endâzında olan her ma'nâ-yı câme-zîb libâs-ı¹⁸⁵⁸ fâhire-i hüsn-i edâyı laḳâ'ül-maḥbûb ve ḡazeliyyât-ı¹⁸⁵⁹ siḥr-sâzında olan her mazmûn-ı dil-firîb şüret-i¹⁸⁶⁰ ferhunde-liḳâyı şifâ'ü'l-ḳulûbdur. Tab'-ı mu'cize-şemâ'ili hecv ü hezle mâ'il olup hezliyyâtını şebt ü taḥrîr ve *Sihâm-ı Kaşâ* deyü nâm-ı dil-peḫîr eylemişdür. Merḫûm Sultân Aḫmed Hân 'aleyhü'r-raḫmetühü ve'l-ḡufrân medḥinde olan kaşîde-i bî-hem-tâsından bu ebyât-ı bî-naḫîr intihâb olup taḥrîr olınmışdur¹⁸⁶¹:

Kaşîde¹⁸⁶²

Bahâr oldu yine düşdi leṭâfet gül-sitân üzre

Yine oldu zemînün lutfi ḡâlib âsümân üzre

Yine her lâle bir şem'-i mu'anber yakdı dūdından

Seḫâb-ı 'anber-efşân **(48b)** oldu peydâ bûstân üzre

Yine çıkdı beyâz u naḳş-ı her serv-i gül-endâmûn

Şarıldı yâsemen şâḫ-ı nihâl-ı ergavân üzre

Çekilse n'ola yârân-ı şafâ seyr-i çemen-zâre

Şalâya başladı murḡ-ı çemen serv-i çemân üzre

Hîred meftûn olur naḳş-ı bahâr u revnaḳ-ı bâḡa¹⁸⁶³

Naḫar ḫayrân ḳalur âşâr-ı şun'-ı müste'ân üzre

¹⁸⁵⁵ Nef'î: S 46a, b-47a; M 48a, b- 49a; K 81b-82a, b; İÜ 35b-36a, b

¹⁸⁵⁶ Velvele-endâz: velvele-araz: M

¹⁸⁵⁷ Vilâyet-i Rûm'da ibtidâ zebân-i tâze ile eş'âr-ı bî-hem-tâya âgâze iden: zebân-ı tâze ile eş'âr-ı bî-hem-tâya vilâyet-i Rûm'da ibtidâ âgâz iden: S

¹⁸⁵⁸ Libâs: libâsı: M

¹⁸⁵⁹ Ḡazeliyyât: ḡazeliyyâtı: S

¹⁸⁶⁰ şüret: şüret şüret: M ;

¹⁸⁶¹ "Merḫûm (...) olınmışdur": -: S

¹⁸⁶² Kaşîde M nüshasında başlıksız sunulmuştur, S nüshasında ise yoktur.

¹⁸⁶³ Bâḡa: yâre: İÜ

Cihān āraýış-i ezhār-ı gül-zārıla nāzende
Zemīn feyz-i leṭāfetle sipihre imtinān üzre

Nesīm ol deñlü cān-baḥş u ḥayāt-efza ki her demde
Dem-i ‘İsā ile da‘vā-yı baḥş u imtiḥān üzre

Şabā gerd-i gül-istānıla varsa bāğ-ı Rızvān’a
‘Abīr-efşān olur pirāhen-i ḥūr-ı cinān üzre¹⁸⁶⁴

Döner bir ḥāfız-ı maḥfil-nişīn-i nağme-perdāze
Ser-āğāz-ı nevā itdükde bülbül āşiyān üzre

Fırāz-ı gül-bün-i pür-jāleden gül gösterür rûyın
Şeh-i ‘ālem gibi taḥt¹⁸⁶⁵-ı muraşşa‘ nerd-bān üzre

O şāhen-şeh ki vācibdür edā-yı ḥuṭbe-i nāmı
Ḥāṭib-i minber-i şaff-ı namāz-ı ḫudsiyān üzre

O şāhen-şeh ki naḳş-ı ḥātem-i iḳbālیدür sikke
Zer-i ḥūrşīd-i ‘ālem-tāb u sīm-i aḥterān üzre

Hümāyūn-pāye Sultān Aḥmed-i ‘ādil ki düşmişdür
Zılāl-ı sāye-bān-ı devleti kevn ü mekān üzre

Cihān-bān¹⁸⁶⁶-ı ḳader-ḳudret ki ḥūrşīde olur ānī
Nişān-ı dāğ-ı fermānı cebīn-i āsümān üzre

Ḥudāvend-i hümā-himmet ki dünyā dest-i cūdında
Bir avuç ḥār u ḥasdur bir muḥīṭ-i bī-kerān üzre

Degül bārān u¹⁸⁶⁷ mevc ifrāt-ı iḥsān-ı dil ü desti
İder lerzān u giryān ebri baḥr ü baḥri kān üzre

¹⁸⁶⁴ Bu beyt İÜ nüshasında, bundan sonraki beyitler de M nüshasında yoktur.

¹⁸⁶⁵ Taḥt: baḥt: İÜ

¹⁸⁶⁶ Cihān-bān: cihān: İÜ

¹⁸⁶⁷ u: -: İÜ

Neşr¹⁸⁶⁸: Bu ğazel-i laţîf dahı zâde-i ʔab‘-ı şerîfidür¹⁸⁶⁹:

Ġazel¹⁸⁷⁰

Cânân odur ki ser-keş ola mübtelâsına
‘Âşık odur ki nâzı geçe dil-rübâsına

Bir güft ü gûda yüz nigeḥ-i çeşm-i yârla
‘Aşk olsun ol mu‘amelenün âşinâsına

Ne tercemân-ı ğamze gerek ‘âşıka ne nâz
Dil-ber muḳayyed olmayıcaḳ¹⁸⁷¹ müdde‘âsına

Ne eşk-i dîde lâzım olur dil-bere ne nâz
‘Âşık taḥammül eylemeyince cefâsına

Nef‘î bize ne ğamze gerek ne nigâḥ-ı¹⁸⁷² dost
Biz mâ‘ilüz güzellerün en bî-vefâsına

Bu meṭâli‘-i¹⁸⁷³ dil-güşâ dahı zâde-i ʔab‘-ı zîbâsıdur¹⁸⁷⁴:

Maṭla‘¹⁸⁷⁵

Ruḥ-ı rengîni kim yâruñ melâḥat gül-sitânıdur
Zenaḥdân şanma ol gül-şende bûlbûl âşiyânıdur

¹⁸⁶⁸ Neşr: -: M, S, İÜ

¹⁸⁶⁹ Bu ğazel-i laţîf dahı zâde-i ʔab‘-ı şerîfidür: -: S

¹⁸⁷⁰ Bu şiir S nüshasında dördüncü şiir örneği olarak sunulmuştur.

¹⁸⁷¹ Olmayıcaḳ: olıcaḳ: İÜ

¹⁸⁷² Nigâḥ: nigâ: S

¹⁸⁷³ Meṭâli‘: maṭla‘: M

¹⁸⁷⁴ Bu meṭâli‘-i dil-güşâ dahı zâde-i ʔab‘-ı zîbâsıdur: -: S

¹⁸⁷⁵ Maṭla‘: Şi‘r: S

Dîger¹⁸⁷⁶

Ne âdemler helâk eyler¹⁸⁷⁷ görüñ ol çeşm-i cellâdı
Añılsa yine ammâ nâ-tüvân bir hastedür adı

ve lehu¹⁸⁷⁸

Uyurken seyr iden ol dil-rübâyı câme-ẖâb (49a) içre
Şanur taşvîr-i Yûsuf'dur yazılmışdur kitâb içre

Bu ebyât-ı dil-pezîr kaşâ'id-i bî-nazîrlereindendür nakl olındı¹⁸⁷⁹:

ez-Kaşîde

Benem ol Nef î-i rûşen-dil-i şâfî gevher
Feyz alur câm-ı safâ meşreb-i bî-bâkümnden

Âsmân himmet umar kevkebe-i řâb'umdan
'Aql-ı kül ders okur endîşe-i idrâkümnden

...

Şâf-der-i ma'nâ dil-i şâhib-kırânumdur benüm
Tîğ şemşîr-i cihân-gîr-i zebânumdur benüm

Sînesin çâk eyledüm çarhuñ degüldür keh-keşân
Zahm-ı şemşîr-i zebân-gîr-i sinânumdur benüm

Neşr¹⁸⁸⁰: Biñ kırk altıda ğazab-ı hüsrevânîye mazhar olup¹⁸⁸¹ İstanbul'da katl olup¹⁸⁸² ve deryâyâya pertâb olınmışdur.

¹⁸⁷⁶ Dîger: -: S; ve lehu: M, İÜ

¹⁸⁷⁷ Eyler: -: İÜ

¹⁸⁷⁸ ve lehu: -:S; Dîger: K

¹⁸⁷⁹ "Bu (...) olındı": -: M, K, İÜ

¹⁸⁸⁰ Neşr: -: M, K, İÜ

¹⁸⁸¹ Olup: olup:M,İÜ

¹⁸⁸² Olunup: M, K, İÜ

NEV'Î¹⁸⁸³

Ma'lgaravî¹⁸⁸⁴ Yahyâ Efendi'dür. 'İlm ü fazîlet¹⁸⁸⁵ ile nâm-dâr ve şî'r ü ma'rifet ile şöhrat-şî'âr olduğdan soñra H'âce-i Selîm Hân olmuşlar idi. Eş'âr-ı dürer-bârları pâkîze vü 'âşık-âne ve güftâr-ı dürüst-mi'yârları sûz-nâk u şâdık-ânedür. Evşâf-ı cemîlleri sâ'ir tezâkirde¹⁸⁸⁶ tafşîl ü tezekkür¹⁸⁸⁷ olunmağın¹⁸⁸⁸ beyândan müstağnî olup¹⁸⁸⁹ bu mertebe ile iktifâ olındı. Mesnevîde iki kıt'a¹⁸⁹⁰ kitâb-ı bî-mişâli olup¹⁸⁹¹ biri *Ṭūṭī vü Zâg* ve biri *ḥasb-i ḥâl* ve nazm u neşr üzre *Netâ'icü'l-Fünûn* nâm kitâb-ı belâgat-ķarîni¹⁸⁹² dahı¹⁸⁹³ eşer-i ḥâşidur¹⁸⁹⁴. Bu ğazel-i¹⁸⁹⁵ laṭîf ol zât-ı şerîfün¹⁸⁹⁶ zâde-i ṭab'-ı nazîfleridür¹⁸⁹⁷:

Gazel¹⁸⁹⁸

Çârüb-ı der-i ḥâne-i ḥammâr olabilsek
Ṭuysaķ ķapuyı vâķıf-ı esrâr olabilsek

Bir ķatlu ķapu açılur elbette gelür zâr
Biz nerd-i maḥabbetde hemân zâr olabilsek

Derd olsa devâ itmege sa'y itmek olurdu
Ṭimâr olunurduķ hele bîmâr olabilsek

İksîr-i¹⁸⁹⁹ ruḥ-ı zerdle yâre irişilmez
Bir ḥâlet idüp mâlik-i¹⁹⁰⁰ dînâr olabilsek

¹⁸⁸³ Nev'î: M 49a; S 47a,b; K 82b; İÜ 36b-37a

¹⁸⁸⁴ Ma'lgaravî: mîğla ķrevî: S; mîğlağrevî: K

¹⁸⁸⁵ Fazîlet: fazl: S

¹⁸⁸⁶ Tezâkirde: tezkirede M, İÜ; tezekkürde: K

¹⁸⁸⁷ Tezekkür: -: M, K, İÜ

¹⁸⁸⁸ Olınmağın: olmağın: S

¹⁸⁸⁹ Olup: vardur: M, K, İÜ

¹⁸⁹⁰ Kıt'a: -: M, K, İÜ

¹⁸⁹¹ Olup: vardur: M, K, İÜ

¹⁸⁹² Nâm kitâb-ı belâgat- ķarîni: M, K, İÜ

¹⁸⁹³ Dahı: -: S

¹⁸⁹⁴ Eşer-i ḥâşidur: eş'âr-ı ḥâşdur: S; eşer-i ḥâşdur: K

¹⁸⁹⁵ Ğazel: ebyât: S

¹⁸⁹⁶ Zât-ı şerîfün: -: S

¹⁸⁹⁷ Nazîfleridür: şerîfleridür: S

¹⁸⁹⁸ Ğazel: Şî'r: S

¹⁸⁹⁹ İksîr: eger: M

¹⁹⁰⁰ Mâlik: vâşıl: S

Nev'î bile şalınmağa gül-zâr-ı fenâda
Bir serv-i hevâ-bağşa hevâ-dâr olabilsek

Neşr¹⁹⁰¹: Biñ yigirmi yedide İstanbul'de vedâ'-ı 'âlem-i fânî eyledi.

NÂDİRİ¹⁹⁰²

Ġani-zâde Meḥmed Efendi'dür. Cûy-bâr-ı 'ilmleri baḥr-ı bî-kenâr ve şu'le-i encüm-i¹⁹⁰³ fazîletleri hûrîd-i tâb-dâr olup (49b) Rûm İli Qâzî-'askeri olmışlar idi¹⁹⁰⁴. Qaşâ'idi bisyâr u bî-bedel ve ġazeliyyâtı bî-şümâr u muḥayyeldür. Evşâf-ı zât-ı sûtûde-ḥuşâlleri tavşîf-i kilik-i serî'ü'l-aḥvâlden¹⁹⁰⁵ müstağnî olup bu mertebe ile kanâ'at olındı¹⁹⁰⁶. Bu ebyât-ı lâ-naẓîr ol zât-ı şerîfüñ¹⁹⁰⁷ zâde-i ṭab'-ı dil-peẓîrleridür:

Ġazel¹⁹⁰⁸

Görelî ḥaṭṭun olup 'aşkıla lâġer kâġaz
Saña olmış yazılı bende-i kem-ter kâġaz

Şûret-i ḥûbuñı bir safhada naḳş eyleseler¹⁹⁰⁹
'Âşık-ı zâra gelür rûḥ-ı muşavver kâġaz

Qararub ṭursa n'ola ḥâmeye¹⁹¹⁰ oldukça qarîn
Dili ucından anuñ olmış-ıdı ter kâġaz

Gerçi ġâyetde eli yufḳadur ammâ ki yine
Ṭurma bezl itmede mânend-i tüvân-ger kâġaz

Buldı revnaḳ nitekim 'arşa-i kâġaz-ḥâne
Âb-ı eş'ârunıla Nâdiriyâ her kâġaz

¹⁹⁰¹ Neşr: -: S, M, İÜ

¹⁹⁰² Nâdiri: S: 45b-46a ; M : 49a, b ; K : 82b-83a ; İÜ : 37a, b

¹⁹⁰³ Encüm: perver encüm: S

¹⁹⁰⁴ Olmışlar idi: - : İÜ

¹⁹⁰⁵ Serî'ü'l-aḥvâlden: nâdire-perdâzdan: S

¹⁹⁰⁶ Bu mertebe ile kanâ'at olındı: -: M, K, İÜ

¹⁹⁰⁷ Ol zât-ı şerîfüñ: S

¹⁹⁰⁸ Ġazel: Şi'r: M, K, İÜ

¹⁹⁰⁹ Eyleseler: eyleyeler: S

¹⁹¹⁰ Ḥâmeye: ḥâmeme: S; câmeye: M, İÜ

Neşr¹⁹¹¹: Bu iki beyt-i ra‘nâ şîfât-ı bahârda kaşîde-i bî-hem-tâsındandır¹⁹¹²:

Şî‘r

Şabâ gül-gün eteklik¹⁹¹³ geydürüb rakķāş-ı gül-nâre
‘Aceb mi kırmızı gönlekle fânûs itse ezhârı¹⁹¹⁴

Şabâ itdi şeb-istân-ı bahâra lâleyi meş‘al
Şafâ-yı cilvesinden şâd u ĥandân itdi gül-nârı

Bu iki beyt-i laţîf¹⁹¹⁵ daĥı na‘t-ı şerîfindendür¹⁹¹⁶:

Şî‘r

Siyeh semmûr idi zûlmet¹⁹¹⁷ beyâzı câ-be-câ encüm¹⁹¹⁸
Ne ĥâletdür bu kim gizlendi anda beyze-i beyzâ

O şâhuñ sikkesi mühr-i nübüvvet ĥuţbesi Qur‘ân
Müşerref anlaruñla naķd-i dîn ü cāmî‘-i dünyâ

Neşr¹⁹¹⁹: İstanbul’da biñ otuz altıda¹⁹²⁰ vedâ‘-ı ‘âlem-i fânî eyledi.

NIHÂLÎ¹⁹²¹

Mevâlî-i ‘izâmdan ‘adl ü istikâmet ve ‘ilm ü fazîlet ile meşhûr u ma‘rûf (50a) olan Nihâlî Mehmed Efendi’dür. Kaţ‘-ı merâtib-i mu‘tâde ile dârü’l-ĥilâfetühü’l-‘aliyye-i Qoştanîniyye el-Maĥmiyye’de mesned-nişîn-i hükûmet olmış-ıdı. Tarz-ı ‘acîb eş‘ârı ve tavr-ı ġarîb ġüftârı vardır. Bu ebyât-ı bî-naẓîr zâde-i ĩab‘-ı dil-peẓîrleridür:

¹⁹¹¹ Neşr: -: S, M, İÜ

¹⁹¹² Beyt-i ra‘nâ şîfât-ı bahârda kaşîde-i bî-hem-tâsındandır: beyt kaşîdesindendür: S

¹⁹¹³ Eteklik: etek: S

¹⁹¹⁴ Bu mısra S nüshasında 2. beytin 2. mısra’ı olarak kayıtlıdır.

¹⁹¹⁵ Laţîf: - : S

¹⁹¹⁶ Na‘t-ı şerîflerindendür: na‘tiyesindendür: S

¹⁹¹⁷ zûlmet: encüm: S

¹⁹¹⁸ Encüm: zûlmet: S

¹⁹¹⁹ Neşr: -: S, M, İÜ

¹⁹²⁰ İstanbul’da bin otuz altıda: bin otuz altıda İstanbul’da : S

¹⁹²¹ Nihâlî: M 49b-50a; K 83ab; İÜ 37b-38a; -: S

Şi‘r

N’ola olursa tehî nağd-ı sîm ü zerden ceyb
Faķire genc-i firāvān yeter hîzāne-i ğeyb

Kelām-ı Hāķ’da bulunmazsa n’ola nokta-i ŧek
Ki cāy-ı ŧübhe ķomaz naŧŧ-ı ķātı‘-ı lâ-reyb

Egerçi ‘ayb¹⁹²² u hüner ‘ākile degül maķfî
Velî Nihālî bu ŧekl-i hüner zemānede ‘eyb

Neŧr¹⁹²³: Biñ yigirmi yedide¹⁹²⁴ İstanbul’da fevt oldı.

NĀ‘İLİ¹⁹²⁵

İstanbulî Muŧfā Çelebi’dür. Zümre-i ŧu‘arā-yı¹⁹²⁶ tâze-güyān ve¹⁹²⁷ bûleġā-yı erbâb-ı¹⁹²⁸ ‘irfāndandur¹⁹²⁹. ŧā‘ir-i muķter‘ ve vāŧıl-ı netice-i aŧl u fer‘ olup bu ġazel-i bî-nazîr zāde-i ŧab‘-ı dil-pezîrleridür¹⁹³⁰:

Ġazel

Ķanı ‘ālemde cemālûñ gibi gül-deste gören
Rûĥ-ı ķudsi ķemen-i ĥüsnûñe ŧāyeste gören

Kendüyi dām-ı kemîn ġuşe¹⁹³¹-i çeŧmûñde bulur
Cilve-i ķadd-i ser-efrāzuñı¹⁹³² āheste gören

Fenn-i iĥyāda Mesîĥā nice nāz eylesesün
‘Ālemi nergis-i maķmûr¹⁹³³ gibi ĥaŧe gören

¹⁹²² ‘Ayb: ġayb: İÜ

¹⁹²³ Neŧr: -:M, İÜ, K

¹⁹²⁴ Yedide: sekizde: K

¹⁹²⁵ Nā‘ilî: S 47b-48a ; M : 50a, b : K : 83b; İÜ : 38a

¹⁹²⁶ ŧu‘arā-yı : M, K, İÜ

¹⁹²⁷ ve : - : M, K, İÜ

¹⁹²⁸ Erbâb: erbâb erbâb: M

¹⁹²⁹ ‘İrfāndandur: ‘irfāndur: S

¹⁹³⁰ Dil-pezîrleridür: dil-pezîridür: K

¹⁹³¹ Ķuşe : neŧve : S

¹⁹³² Ser-efrāzuñı: Ser-fîrāzuñı: S

Sâye-i zülfüne bilmem ki ¹⁹³⁴ niçe pençe ¹⁹³⁵ şunar
Her ser-i müyini biñ fitneye ¹⁹³⁶ vâ-beste gören

Nâ'ilî nüh felegün âyinesin seyr itsün
Nâvek-i âh-ı dil-i 'âşıkı¹⁹³⁷ nâ-ceste gören

Bu iki beyt-i dil-güşâ ¹⁹³⁸ dağı zâde-i şab'-ı ra'nâsıdur ¹⁹³⁹:

Şi'r

Efkâr-ı ğam-ı zülfünele 'uğdeler itdi
Emvâc-ı pey-â-pey gibi hayret dilümüzde

Feyz-i eşer-i neşve-i şahbâ-yı lebündür
Bu şûr ki var mâye-i (50b) âb u gilimizde

Ve Tıflî merhûmuñ vefâtına bu güne tarih-perdâzî olmuşlardır. Hakkâ ki şab'-ı mu'ciz-peymâsı şâyetse-i medh ü şenâdur¹⁹⁴⁰:

Tarih ¹⁹⁴¹

Tıflî kılını eyleye 'uqbâda Hudâ
Mağsûre-nişîn-i huld u mağfûr-ı ebed

Tarih-i vefâtını dimiş mâder-i dehr
Gehvâre-i cennet ola Tıflî'ye mehd

¹⁹³³ Mağmûr: mağmûrî: S, K

¹⁹³⁴ ki: -: İÜ, M

¹⁹³⁵ Pençe: niçe: İÜ

¹⁹³⁶ Fitneye : nükteye : K, M, İÜ

¹⁹³⁷ 'âşıkı: M, İÜ

¹⁹³⁸ Bu iki beyt-i dil-güşâ : Bu ebyât : S

¹⁹³⁹ zâde-i şab'-ı ra'nâsıdur: eş'arındandır: S

¹⁹⁴⁰ "ve (...) şenâdur": -: M, K, İÜ

¹⁹⁴¹ Tarih: -: M, K, İÜ

NERGİSİ¹⁹⁴²

Meşāhīr-i kuzāt-ı sencīde-şifātından¹⁹⁴³ Nergis¹⁹⁴⁴-zāde Efendi'dür. Hattāt-ı ta'lik-nüvis ve tab'ı¹⁹⁴⁵ şūh u selīs vücūd-ı pür-cūd¹⁹⁴⁶ idi. Bu beyt-i laṭīf zāde-i tab'-ı şerīfleridür¹⁹⁴⁷:

Beyt

Ne ma'nalar ne sözler mündericdür şafha-i dilde
Egerçi şüret-i zāhirde hāmūşam kitāb-āsā

Neşr¹⁹⁴⁸: Bu beyt-i ma'hūd dahı zāde-i tab'-ı meşhūdidür:

Beyt

Reşkümüz kalmazdı hiç Dārā vü Cem'le şöbete
Dāhil olsaḳ meclis-i pāşā-yı şāhib-devlete

Neşr: Biñ kırk üçde İstanbul'da fevt oldu.

NEŞĀTİ¹⁹⁴⁹

Edirnevī Ahmed Çelebi'dür. Evvel¹⁹⁵⁰ mahlaşı *Semendī* olup soñra *Neşāti* eylemişdür¹⁹⁵¹. Fi'l-haḳīka şu'arā-yı zū'l-i-tibārdan olup peyrev-i Nef'i olmaḡın eş'arı şūh u selīs ve güftarı ḳulūb-ı 'urefāya¹⁹⁵² enīs ü celīsdür. Bu iki¹⁹⁵³ beyt-i laṭīf zāde-i tab'-ı şerīfleridür¹⁹⁵⁴:

¹⁹⁴² Nergisi: M 50b; S 48a,b; K 83b-84a; İÜ 37b-38a

¹⁹⁴³ Kuzāt-ı sencīde-şifātından: kuzātından: M, K, İÜ

¹⁹⁴⁴ Nergis: Nergisi: M

¹⁹⁴⁵ Tab'ı: tab': S, M

¹⁹⁴⁶ Pür-cūd: -: S, İÜ

¹⁹⁴⁷ Şerīfleridür: şerīfidür: M, K, İÜ

¹⁹⁴⁸ Neşr: -: M, S, İÜ

¹⁹⁴⁹ Neşāti: S 48b-49a; M 50b; K 84a; İÜ 38b

¹⁹⁵⁰ Evvel: mu ḳaddemā: S

¹⁹⁵¹ Eylemişdür: itmişdür: S

¹⁹⁵² 'Urefāya: 'irfāna: M, K, İÜ

¹⁹⁵³ İki: -: M, K, İÜ

¹⁹⁵⁴ Şerīfleridür: nazīfidür: M, K; nazīfdür: İÜ

Şi'r ¹⁹⁵⁵

Ġamzeñ ki büt-i 'işve-ger-i nâz u hevesdür
 Âşüb-ı dile bir nigeñ-i âfeti besdür

Çeşmüñ iki şeh-bâzdur el-ḥaḳ ki dem-â-dem
 Şad [tâs]-ı felek pençe-i revzende-i mekşdür

Beyt ¹⁹⁵⁶

Çehre nâzük yed ü pây[i] semen-âsâ nâzük
 Hâşılı ol büt-i ṭannâz ser-â-pâ nâzük

Nesr: Vâdî-i rübâ'ide daḥı semend-i ṭab'-ı çâpükleri çâlâk olmağın bu rübâ'ileri taḥrîri revâ görildi ¹⁹⁵⁷:

Rübâ'î

Düşdükce keḥî pâyına dâmânından
 Perestişler ider ġâyet-i iḥsânından
 Nâzük o ḳadar iki pâ kim dâ'im
 Âzürde olur sâye-i dâmânından

NAZMÎ ¹⁹⁵⁸

Ḳuzât-ı sencide-şıfâtıdan 'Oşmân Çelebi'dür. Tâze-gû olup eş'ârı bî-hem-tâ vü güftârı dil-güşâdur. Bu ebyât-ı laṭîf zâde-i ṭab'-ı nazîfleridür ¹⁹⁵⁹:

Şi'r

Eytmesün mi ¹⁹⁶⁰ çeşm-i nâz ehl-i niyâza ¹⁹⁶¹ n'eylesün
 Virmesün ruḥsat nigâh-ı cân-güdâza n'eylesün

¹⁹⁵⁵ Şi'r: -: M, K, İÜ

¹⁹⁵⁶ Beyt: -: S

¹⁹⁵⁷ Vâdî-i rübâ'ide bu rübâ'ileri taḥrîri revâ görildi: bu rübâ'î-i bî-nazîr daḥı zâde-i ṭab'-ı dil-peziirleridür; S

¹⁹⁵⁸ Nazmî: S 49a; M 50b; K 84a; İÜ 38b-39a

¹⁹⁵⁹ Nazîfleridür: şerîfleridür: S

¹⁹⁶⁰ Eytmesün mi: etmesün mi: S

¹⁹⁶¹ niyâza: - : S

Çeşmine kalsa pür-âşüb eylemezdi ‘âlemi
Nev-hevesdür gâmzesi icrâ-yı nâza n’eylesün

(51a) Diğer ¹⁹⁶²

‘Uşşâkı nazar-gerde-i çeşm-i siyeh eyle
Ey âfet-i cânım nigh ¹⁹⁶³ eyle ¹⁹⁶⁴ nigh eyle

NÂBÎ ¹⁹⁶⁵

Seyyid-i şâhihü’l-ensâbdan İstanbulî Seyyid Mehmed Çelebi’dür. Menâşıb-ı celîleye mutaşarrıf olan eşref-i kuzâtdan olup hûb eş‘ârı ve mergûb inşâ-yı ma‘nî-dârı vardır. Bu beyt inşâsındandır:

Beyt

Hâzret-i Ma‘rûf-ı Kerhî ger olursa reh-nümâ
Umarum vâşıl ola yârâna mektûb-ı gedâ

Biñ on tokuzda Çatalca’dan ma‘zûl olup İstanbul’a gelürken Kavala kurbında harâmîler şehîd eylediler¹⁹⁶⁶.

NUTKÎ ¹⁹⁶⁷

Kuzât-ı sencide-şifâtdan Edirnevî Karaşaş-zâde Pîr Mehmed Çelebi’dür. Âb u hevâyla reşk-âver-i cinân ve hayrât u teferrüc-gâhla riyâz-ı behiştten nişân olan kaşaba-i Ergene’de mütemekkin olup üstâd-ı Fârsî-dân ve ‘ilm-i müsîkîde fâ’ikü’l-akrândur. Bu iki beyt-i latîf taşarruf-ı zihn-i şerîfidür:

Beyt

Yâr-ı her-câ’îyle ey dil meyl-i sohbet eyleme
Şem‘-i her-meclis olan dil-berle ülfet eyleme

¹⁹⁶² Diğer: ve lehu: M , İÜ; -: S

¹⁹⁶³ Nigh: neg: İÜ

¹⁹⁶⁴ Eyle: eyle eyle: M

¹⁹⁶⁵ Nâbî: M 51a; K : 84a, b; İÜ 39a; -: S

¹⁹⁶⁶ Eylediler: eyledi : K

¹⁹⁶⁷ Nutkî: M 51a;K84b;İÜ39a,b; -:S

Dîger¹⁹⁶⁸

Göñül ol kâmet-i bâlâya düşmiş
‘Acebdür pest¹⁹⁶⁹ iken a‘lâya düşmiş

NİGÂHÎ¹⁹⁷⁰

Diyârbekrî’dür, ‘Acemdür¹⁹⁷¹. Küttâb-ı dîvân-ı sulţânîden olup¹⁹⁷² eş‘ârı muhayyel ve güftârı heme¹⁹⁷³ bî-bedeldür¹⁹⁷⁴. Bu beyt-i laţîf zâde-i şab‘-ı nazîfidür:

Beyt

Zâhid saña kim dir ki hafî şûrb-i yehûd it
Mey-ğâne-i rindâna var işbât-ı vücûd it

NÂZÎ¹⁹⁷⁵

Zümre-i râcilînden¹⁹⁷⁶ İstanbulî¹⁹⁷⁷ Mehmed Çelebi’dür¹⁹⁷⁸. Hüb eş‘ârı ve mergûb güftârı vardır. Fetḥ-i Bağdâd’a bu güne tarih-perdâzî olmuşdur:

Tarih

Eyledüm Nâzî (51b) gibi tarihini
Levḥa-i sîmîn-i meh üzre sevâd

Râfîzî şemşîri ile mahv olup
Darbla Bağdâd’ı aldı Hân Murâd

Bu beyt-i ma‘hûdî daḥî taḥrîr olındı¹⁹⁷⁹:

¹⁹⁶⁸ Dîger: velehu: M, İÜ

¹⁹⁶⁹ Pest: mest: M, İÜ

¹⁹⁷⁰ Nigâhî: M 51a; S 49a; K 84b; İÜ 39b

¹⁹⁷¹ Diyârbekrî’dür, ‘Acemdür: -: K, İÜ

¹⁹⁷² Olup: -: M, K, İÜ

¹⁹⁷³ Heme: -: S

¹⁹⁷⁴ Bî-bedeldür: bî-ḥaleldür: S

¹⁹⁷⁵ Nâzî: S ; 48b ; M ; 51a, b ; K ; 84B ; İÜ ; 39b

¹⁹⁷⁶ Zümre-i râcilînden : - : S

¹⁹⁷⁷ İstanbulî: İstanbulîdür: S

¹⁹⁷⁸ Mehmed Çelebi’dür: -: S

¹⁹⁷⁹ Bu beyt-i ma‘hûdî daḥî taḥrîr olındı: Bu beyt daḥî anuñdur: S

Beyt ¹⁹⁸⁰

Nāzī seçilmez oldu gül-istān-ı dehrde
Gül-bāng-ı ‘andelīb şadā-yı gurābdan

NÜVİDİ ¹⁹⁸¹

Çuzāt-ı sencide-şifātadan İstanbulî Yūsuf Çelebi’dür. ‘İlm ü fazlıla meşhūr ve şî’r ü inşāyla cevābını ma‘mūr idi. Bu beyt-i laṭīf eş‘ār-ı nazīfindendür ¹⁹⁸²:

Beyt

Sen pādīşāhe oldu dil-i mübtelā esīr
Bī-çāre vuşlat uma durur gerçi kim ‘asīr

Biñ on yedide İzmīd’de kâzī iken fevt oldu ¹⁹⁸³.

NÜVİDİ ¹⁹⁸⁴

Çuzāt-ı sencide-şifātadan Gelibolılı ¹⁹⁸⁵ Meḥmed Çelebidür. Eş‘ārla ser ü kārı olup güftārı pindārī mertebesinde degüldür. Bu beyt anuñdur:

Beyt

Dil-berā gamzelerüñ ‘işvesine sīr oldum
Çekemem derd-i gam-ı mihnetüñi pīr oldum

NĀMİ ¹⁹⁸⁶

Big Şehri’nden ¹⁹⁸⁷ Aḥmed Çelebi’dür. Eş‘ārla ser ü kārı olup ¹⁹⁸⁸ bu ebyāt-ı lâ-naẓīr zāde-i ṭab‘-ı dil-peẓīridür ¹⁹⁸⁹:

¹⁹⁸⁰ Beyt: Dīger: K

¹⁹⁸¹ Nūvidī: M 51b; K 84b-85a; S 49b; İÜ 39b-40a

¹⁹⁸² Nazīfindendür: nazīfidür: M

¹⁹⁸³ Biñ on yedide İzmīd’de kâzī iken fevt oldu: -: S

¹⁹⁸⁴ Nūvidī: M 51b; K 85a; İÜ 40a; Dīger Nūvidī: S 49b

¹⁹⁸⁵ Gelibolılı: Gelibolī: K

¹⁹⁸⁶ Nāmī: S : 49b; M : 51b ; K : 85a ; İÜ : 40a

¹⁹⁸⁷ Big Şehri’nden: Big Şehri’nde: M; Beg Şehri’nden: S

¹⁹⁸⁸ Eş‘ārla ser ü kārı olup: eş‘ārı haylī nāzūkdür ve anuñla gerçekden ser ü kārı vardır: S

¹⁹⁸⁹ Bu ebyāt-ı lâ-nazir zāde-i ṭab‘-ı dil-peẓīridür: bu beyt güftārındandır: M, K, İÜ

Şi'r¹⁹⁹⁰

Mey-i 'işretle mest¹⁹⁹¹ olsa ger¹⁹⁹² ol şūh-ı cefâ-pîşe¹⁹⁹³
 Dil-i 'uşşâk-ı zâra ğamze taqlîd-i 'itâb eyler

Hâzer idüp yine çeşm-i nigâh-ı mübtelâlardan
 Hemîşe şâhid-i tâze tegâfülden niķâb eyler

Mey-i 'aşķile ger ser-mest iken meyl-i vişâl itsem
 Döner dil hâne-i hâmmâra kim âteş hârâb eyler

NAĦLÎ¹⁹⁹⁴

İstanbulî Maĥmûd Çelebi'dür. Nev-heves iken puķte eş'ârı ve çespân güftârı vardır. Bu beyt-i ra'nâ zâde-i tab'-ı ra'nâsıdur:

Beyt

O yârûñ h'âbe vardı çeşm-i mesti şanma nâzından
 Murâdı râĥat olmaķdur biraz ĥalkuñ niyâzından

NAŞİBÎ¹⁹⁹⁵

Edirnevî İsmâ'il Efendi-zâde Ħalîl Çelebi, el-ķâzî.

Beyt

Cemâlûñ bir gül-istândur dehânuñ ğonce (52a) rûyuñ gül
 Yeridür n'ola feryâd itse göñlüm niteķim bûlbûl

Şabâ vaşf-ı ser-i zülfüñle gül-zâre güzâr itdi
 Anuñ-ķün kendüsin böyle perişân eyledi sünbûl

¹⁹⁹⁰ Şi'r: Beyt: M, K, İÜ

¹⁹⁹¹ Mest: ser-mest: S

¹⁹⁹² Ger: -: S, K

¹⁹⁹³ Cefâ-pîşe: S, K

¹⁹⁹⁴ Naĥlî: M: 51b ; K : 85b, İÜ : 40a; -: S

¹⁹⁹⁵ Naşîbî: M : 51b-52a, K : 85a, İÜ : 40a, b; -: S

Ve lehu¹⁹⁹⁶

Yār¹⁹⁹⁷ bî-pervā gönül ‘arz-ı niyâz itmek de güç
Sırr-ı ‘aşkı şaklamak güc keşf-i râz itmek de güç

Ve lehu¹⁹⁹⁸

Ey mest-i cām-ı ‘işve n’ola bî-mecāl isem
Maḥmûr-ı sâgar-ı mey-i hicrānuñam senün

Harfî'l-vāv

VEYSİ¹⁹⁹⁹

‘İlm ü fazîlet ile nâdirü’l-aḫrân ve şî’r ü inşâyla müşârün-ileyhi bi’l-benân olan Alaşehir’li Üveys Çelebi’dür. Üsküb’de ḳādî olmak taḫrîbiyle tavaṭṭun eylemiş-idi²⁰⁰⁰. Siyer-i şerîfî nazm u neşr üzre taḫrîre²⁰⁰¹ getürüp pesendide-i erbâb-ı belâgat olmışdur. Haḳḳâ ki irtibât u selâset andan ziyâde mümkün degüldür²⁰⁰². Evşâf-ı cemîli sâ’ir tezâkirde tafşîl olunduğına binâen tavşîfden²⁰⁰³ müstağnî²⁰⁰⁴ olmağın bu mertebe ile iktifâ olındı²⁰⁰⁵. Bu eş‘âr-ı dil-peḫîr zâde-i ṭab‘-ı lâ-naḫîrleridür²⁰⁰⁶:

Ġazel²⁰⁰⁷

Murğ-ı dil pervâz iderken ol²⁰⁰⁸ gözi şeh-bâzla
Düşmedi gitdi konuşmak ol hümâ²⁰⁰⁹-pervâzla

Râh-ı ğamda sâye-veş pâ-mâl kılsun kendüsin
Hem-ser olmak isteyen bir dil-ber-i mümtâzla

¹⁹⁹⁶ ve lehu: -: M, K, İÜ

¹⁹⁹⁷ Yār: yâre: K

¹⁹⁹⁸ ve lehu: -: M, K, İÜ

¹⁹⁹⁹ Veysi: S 49b-50a, b; K 85a, b; İÜ 40b, 41a

²⁰⁰⁰ eylemiş-idi: eylemişdi: İÜ

²⁰⁰¹ Taḫrîre: taḫrîr: İÜ

²⁰⁰² haḳḳâ ki irtibât u selâset andan ziyâde mümkün degüldür: -: S

²⁰⁰³ tavşîfden: tavzîfden: S

²⁰⁰⁴ müstağnî:müstağnîdür:S

²⁰⁰⁵ olmağın bu mertebe ile iktifâ olındı: -: S

²⁰⁰⁶ lâ-naḫîrleridür: lâ-naḫîridür:S

²⁰⁰⁷ Ġazel: Eş‘âr: S

²⁰⁰⁸ Ol: bir: S

²⁰⁰⁹ Hümâ: hümâr: S

Kûyuña varmaḵ senüñ fikr-i ğam-ı ğisûñıla
Çarḫa çıḵmaḵ gibidür âh-ı kemend-endâzla

Bezme gelmez nây-i nâlûnden safâ itmem deyü
Ĥâlûmüz müşkildür ol yâr-ı ta'allûl-sâzla

Defter-i 'uṣṣâḫa ḵayd it Veysi-i dîvâneyi
Tâ ki ol dîvânenüñ²⁰¹⁰ bir pâre gönñlü yazıla

ve lehu²⁰¹¹

Naḥl-ı emel (52b) sebz olmadın geldük bu dehrüñ bâĝına
Bu rûzgâruñ degmedük biz bir yeşil yapraĝına

Aĝyâr câm-ı vaşl umar ben cur'a²⁰¹²-i hicrânuñı
İller²⁰¹³ ayaĝına düşer ben²⁰¹⁴ ayaĝı topraĝına

Dîĝer²⁰¹⁵

Nâmeñe baḵmaduĝına ol Nigâr-ı²⁰¹⁶ bî-vefâ
Ey dil-i bî-çâre²⁰¹⁷ benden²⁰¹⁸ bir ḵulaç kâĝaz saña

Saña Ferhâd olalı ey şeh-i²⁰¹⁹ Şîrîn-güftâr
Âh dir âh işidür kûh-ı belâda dil-i zâr

Neşr²⁰²⁰: Biñ otuz yedide²⁰²¹ Üsküb'de²⁰²² vedâ'-ı 'âlem-i fânî eyledi.

²⁰¹⁰ dîvânenüñ: bî-çârenüñ: S

²⁰¹¹ ve lehu: Dîĝer: K; Beyt: S

²⁰¹² Cur'a: dürde: S

²⁰¹³ İller: eller: S

²⁰¹⁴ Düşer ben: düşerin: S

²⁰¹⁵ Dîĝer: ve lehu: M, İÜ: -: S

²⁰¹⁶ Nigâr: civân: S

²⁰¹⁷ Bî-çâre: dîvâne: S

²⁰¹⁸ Benden: senden: M, İÜ

²⁰¹⁹ Şeh: beşeh: İÜ

²⁰²⁰ Neşr: -: M, K, İÜ

²⁰²¹ Otuz yedide: otuz ikide: S; otuzda: K

²⁰²² Üsküb'de: -: S

VAḲ'İ²⁰²³

‘İlm-i tevāriḥde ‘alem ve şî‘r ü inşâda müsellemler-i ‘âlem olan merḥûm Oṭcî-zâde’nün ferzend-i ercümendi Meḥmed Çelebi Efendi’dür. Pâye-i erba‘îne vüṣûldan soñra ḥârice dâḥil olmuştur. Ḥaḳḳâ ki şâ‘ir-i muḥter‘ ve vâsıl-ı netâ‘ic-i aṣl u fer‘dür. Bu iki beyt-i laṭîf²⁰²⁴ zâde-i ṭab‘-ı şerîfleridür:

Şî‘r

Güher-i eşki nişâr-ı ser-i müjgân idelüm
Niçe bir dilde o gencîneyi pinhân idelüm

Bir daḥı itmeye eczâsı ḳabûl-ı terkîb
Heves-i vuşlatı o deñli perişân idelüm

VELÎ²⁰²⁵

Pâye-i erba‘îne vâsıl ve andan²⁰²⁶ munfaşıl olan müderrisîn-i²⁰²⁷ kirâmdan²⁰²⁸ Rodosî Velî Efendi’dür. Tâze-gû²⁰²⁹ olup ḥûb eş‘ârı ve merḡûb güftârı vardır. Bu ebyât zâde-i ṭab‘-ı pür-nikâtıdır²⁰³⁰:

Şî‘r²⁰³¹

Gönlüm aldıysa ziyân eylemedüm yârımdan
Râzıyum ben hele bir cânıla²⁰³² bâzârımdan

Żâyi‘ olmadı benüm âh-ı seher-gâhlarım
Raḳş ider kîlk-i terüm²⁰³³ nağme-i âşârımdan

²⁰²³ Vaḳ'î: M 52b; K 85b; İÜ 41a; -: S

²⁰²⁴ Laṭîf: naṣîf: M

²⁰²⁵ Velî: M 52b-53a; K 85a-86b; İÜ 41a, b; S 51b

²⁰²⁶ Andan: -: M, K, İÜ

²⁰²⁷ müderrisîn-i kirâmdan: -: S

²⁰²⁸ Rodosî: -: M, K, İÜ

²⁰²⁹ Tâze-gû: tâze gûy: S

²⁰³⁰ zâde-i ṭab‘-ı pür-nikâtıdır: ol zât-ı şerîfündür: S

²⁰³¹ Şî‘r: -: S

²⁰³² cânıla: cân: S

²⁰³³ Terüm: terennüm: K

Ne kadar nâdire-gû şâ‘ir-i seẖhâr idigüm
Bilinür çâşni-i lezzet-i güftârumdan ²⁰³⁴

Rûz-ı nev-rûz gibi geldi Velî şâhid-i şevk
Haber itdi baña pâyân-ı şeb-i târumdan

Nesr²⁰³⁵: Yahyâ Efendi (53a) hâzretleri teşrîf-i iftâ eyledükde bu gûne târîh-perdâzî olmışdur²⁰³⁶:

Târîh ²⁰³⁷

Yine teşrîf idüp Mollâ-yı A‘zam şadr-ı iftâyı
Yine sıyt u şadâ-yı şâd-mânî tutdı dünyâyı

Nümâyân oldı yine çeşm-i bahta şâhid-i ikbâl
Güzel gösterdi naqqâş-ı emel rûy-ı temennâyı

Şafâsından seher raşş eyleyüb târîhini hâtif
Didi cây eyledi Yahyâ Efendi şadr-ı fetvâyı (1048)

VEHBÎ ²⁰³⁸

Mevâlî-i kirâmdan mesned-i seẖâ vü keremün şadr-nişîn-i ercümendi Aydınî Mehmed Çelebi Efendi’dür. Hakkâ ki pür-²⁰³⁹ma‘rifet şâhib-hayşiiyyet olup beyne’l-akrân müşârün-ileyhi bi’l-benândur. Bu beyt-i laţîf zâde-i tab‘-ı nazîfleridür:

Beyt

Olup cünbîde âhumdan şirişk-i dîde-i giryân
Kenâr-ı bahre şaldı hâr u hâşâkın degül müjgân

²⁰³⁴ Bu beyit S nüshasında yoktur.

²⁰³⁵ Nesr: -: M, S, İÜ

²⁰³⁶ Yahyâ Efendi Hâzretleri teşrîf-i iftâ eyledükde bu gûne târîh -perdâzî olmışdur: -: S

²⁰³⁷ Târîh: -: S

²⁰³⁸ Vehbî: M 53a; K 86a; İÜ 41b; -:S

²⁰³⁹ Pür: tîr: İÜ

VEHBİ²⁰⁴⁰

Tercemesi şebt olınan ‘Alīmī’nün ferzend-i ercümendi Çorlevī İbrāhīm Çelebi’dür. Kuzât-ı sencide-şifâtıdan olup hûb eş‘ârı ve merğûb güftârı vardır. Bu beyt-i laîf zâde-i şab‘-ı nazîfleridür:

Beyt

Vehbiyâ hîn-i vegâ suñsa nigâr incinme
Ki yemez kimse cihân icre belâsız balı

Neşr²⁰⁴¹: Merhûm H^vace ‘Abdu’l-lah Efendi Rûm ili Kâzî-‘askeri iken mezbûr mülâzemetde olup ‘arz-ı hâline münâsebetle bu beyti taḥrîr ider. Merhûm-ı müşârün-ileyh dahı maṭlabını telḥîs ider:

ve lehu²⁰⁴²

‘Aṭâ olur ise Bender Kazâsı²⁰⁴³
Yeter sultânuma Vehbî du‘âsı

VEZNİ²⁰⁴⁴

Ser-rişte-i nesebi Âl-i ‘Abâ’ya peyveste ve her târ-ı şikenc-i zülf-i bî-hem-tâsına hezârân (53b) dil-i şikeste beste olan İstanbuli²⁰⁴⁵ Seyyid Murtaẓâ Çelebi’dür. Tercemesi şebt olınan²⁰⁴⁶ Rif‘atî’nün²⁰⁴⁷ hürşid-i ta‘lîm ü terbiyeleriyle²⁰⁴⁸ perveriş²⁰⁴⁹ bolmağın²⁰⁵⁰ eş‘ârı muḥayyel ve güftârı bî-bedel ü bî-ḥalledür²⁰⁵¹. Bu ebyât-ı lâ-nazîr zâde-i şab‘-ı dil-peziirleridür:

²⁰⁴⁰ Vehbî: M 53a; K 86a, b; İÜ 41b-42a; -: S

²⁰⁴¹ Neşr: -: M, İÜ

²⁰⁴² ve lehu: Beyt-i ve lehu: İÜ; Beyt: K

²⁰⁴³ Kazâsı: Kazâsı’nı: İÜ

²⁰⁴⁴ Vezni: S 50b-51a; M 53a, b; K 86b; İÜ 42a

²⁰⁴⁵ İstanbulî: -: M, S

²⁰⁴⁶ Seyyid Murtaẓâ Çelebi’dür. Tercemesi şebt olınan: -: S

²⁰⁴⁷ Rif‘atî’nün: Rif‘atî Çelebi’nün: S

²⁰⁴⁸ Terbiyeleriyle: terbiyeleri ile: M, K, İÜ

²⁰⁴⁹ Perveriş: perveriş pezir: S

²⁰⁵⁰ Bolmağın: olmağın: S

²⁰⁵¹ bî-bedel ü bî-ḥaledür: bî-bedeldür: M, K, İÜ

Şi'r

‘Âlemüñ ey dil vefâsız nev-civânın n’eylerüz
 ‘Ârife bir gül yeter yâ²⁰⁵² gül-sitânın n’eylerüz

Küyını seyr eyledük hem-sāye olduk kıddine²⁰⁵³
 Servine çün kim irişdük büstânın n’eylerüz

Ğamzesin seyr eyleyüp dil-besteyüz ebrūsına
 Ol şeh-i hüsnüñ dahı tîr ü²⁰⁵⁴ kemânın n’eylerüz

VAHYİ²⁰⁵⁵

Diyâr-bekrî ‘Ömer Çelebi’dür. Mülâzım ü müderris olmışdur²⁰⁵⁶. Eş‘ârı muhayyel ve güftârı bî-bedeldür. Tâze-gü olan²⁰⁵⁷ şu‘arâ-yı şöhet-şi‘ârdan olup bu ebyât zâde²⁰⁵⁸-i şab‘-ı pür-nikâtlarındandır²⁰⁵⁹:

Şi'r

Dir gören ‘ârızuñı zülf-i siyeh-kâruñla
 Böyle bir hûb ne dünyâda ne ‘uqbâda olur

Eşk-i nâ-âmede²⁰⁶⁰-i dîde sebû-yı dilde²⁰⁶¹
 Eşer-i feyz-i leb-i la‘lûñ ile bâde olur

Küy-ı dil-berde seni²⁰⁶² Vaḥyî görenler dirler
 Hür²⁰⁶³ u ḡılmânıla ol cennet-i a‘lâ’da olur

²⁰⁵² yâ: -: S

²⁰⁵³ Kaddine: kadrine: S

²⁰⁵⁴ tîr ü: ebrû: S

²⁰⁵⁵ Vaḥyî: S 51a; M 53b; K 86b; İÜ 42a, b

²⁰⁵⁶ Mülâzım ü müderris olmışdur: -: M, K, İÜ

²⁰⁵⁷ Tâze-gü olan: -: M, K, İÜ

²⁰⁵⁸ Zâde: -: S

²⁰⁵⁹ Pür-nikâtlarındandır: pür-nikâtıdur: K, İÜ

²⁰⁶⁰ Nâ-âmede: nâmde: İÜ

²⁰⁶¹ Dilde: dildür: S

²⁰⁶² Seni: sebr: İÜ

²⁰⁶³ hür: cevır: İÜ

Bu rübâ‘î dahı anuñdur²⁰⁶⁴:

Rübâ‘î²⁰⁶⁵

Ey dil umarum bahtı dahı h̃âr olsun
 Vaḥyî gibi dem-be-dem zâr olsun
 Ol kıldı beni bu gûne maḥrûm u ḥazîn
 Elden ne gelür n’eyleyeyüz var olsun

Vişālî²⁰⁶⁶

Mevâlî-i kirâmdan olup²⁰⁶⁷ sâbıkâ ber vech-i tekâ‘üd Kütâhiyye’de²⁰⁶⁸ mesned-nişîn-i şadâret-i iftâ olan Meḥmed Efendi’dür. *Kıyâfet-nâme*’si ve *Kasîde-i Bürde*’ye²⁰⁶⁹ şerhi olup²⁰⁷⁰ eş‘ârı ḥüb ve güftarı mergûb pîr-i maḥbûbü’l-kulûb idi. Bu iki beyt-i laṭîf zâde-i ṭab‘-ı şerîfleridür:

Şi‘r

Âteş-i ‘aşkıla bir âh eylesem ‘âlem yanar
 Sûz-ı dilden nâle kılsam cümle-i âdem yanar
 Şem‘-i meclis gice yanarsa şabâḥın diñlenür
 Bezm-i ğamda gör Vişālî’yi sabâḥ aḥşam yanar

Neşr²⁰⁷¹ : Biñ otuzda Kütâhiyye’de fevt oldı²⁰⁷².

Vâlihî²⁰⁷³

Üskübî Aḥmed Çelebi’dür. (54a) Beyne’l-kuzât akrânı nâdir ve şāḥib-iḥtirâ‘ şā‘irdür. Bu beyt-i ra‘nâ zâde-i ṭab‘-ı bî-hem-tâsıdur:

²⁰⁶⁴ Bu rübâ‘î dahı anuñdur: -: M, K, İÜ

²⁰⁶⁵ Rübâ‘î: M, K, İÜ

²⁰⁶⁶ Vişālî: M 53b; S 51a, b; K 86b-87a; İÜ 42b

²⁰⁶⁷ Olup: -: M, K, İÜ

²⁰⁶⁸ Ber-vech-i teka‘üd Kütâhiyye’de: Kütahya’da ber-vech-i teka‘üd: S

²⁰⁶⁹ Bürde: Bürîde: S

²⁰⁷⁰ Kıyâfet-nâme’si ve Kasîde-i Bürde’ye şerhi olup: M, K, İÜ

²⁰⁷¹ Neşr: -: S, M, İÜ

²⁰⁷² Bin otuzda Kütâhiyye’de fevt oldı: -: M, İÜ

²⁰⁷³ Vâlihî : S 50b; M 53b-54a; K 85b; İÜ 42b

Beyt

Virmeyelden tütüyâ-yı hâk-ı pâyinden naşib
Ağlayu ağlayu bir qalmış durur çeşm-i raqib

Biñ sekizde Üsküb’de fevt oldı.

VAHDETİ²⁰⁷⁴

Qızât-ı sencide-şifâtdan İstanbulî Hassânî-zâde Çelebi’dür. Eş‘ârı laîf ve güftârı nazîf olup bu beyt zâde-i tab‘-ı münîfidür:

Beyt

Qakınmış turre-i zülfini mânendî²⁰⁷⁵ iki sünbül
İki yapraklı güyâ gonce-i ruhsârıdur bir gül

VÂLİ²⁰⁷⁶

Yeñibâzârî Ahmed Efendi’dür. Qızât-ı sencide-şifâtdan idi. Vâlî-i şehr-i belâgat ve şehr-yâr-ı ekâlîm-i²⁰⁷⁷ ‘ilm²⁰⁷⁸ ü ma’rifetdür. Bu beyt-i dil-güşâ²⁰⁷⁹ zâde-i tab’-ı ra’nâsıdur²⁰⁸⁰:

Beyt

Fem-i yâre öykünmege oldı râgib
N’ola mühri qoz qabına qoysa kâtib

Neşr²⁰⁸¹: Biñ yedide Yeñibâzâr’da²⁰⁸² fevt oldı.

²⁰⁷⁴ Vahdeti: M 54a; K 54a; İÜ 43a; -: S

²⁰⁷⁵ Mânendi: mânend: K

²⁰⁷⁶ Vâlî: M 54a; K 87a; İÜ 43a; S 51b

²⁰⁷⁷ Ekâlîm: iqlîm: S

²⁰⁷⁸ Film: -: M, K, İÜ

²⁰⁷⁹ Dil-güşâ: ‘âlî: S

²⁰⁸⁰ Ra’nâsıdur: la’lidür: S

²⁰⁸¹ Neşr: -: M, S, İÜ

²⁰⁸² Yeñi Bâzâr’da: Yeñi şehr-i Bâzâr’da: S

Harfî'l-hâ

HÜDÂYİ²⁰⁸³

‘İlm ü fazîlet ile yegâne-i akrân ve şî‘r ü ma‘rifet ile²⁰⁸⁴ müşārün-ileyhi bi‘l-benân olan²⁰⁸⁵ Aḥî-zâde Hüseyn Efendi’dür. Üç def‘a Rûm İli ḳâzî-‘askeri olduğdan soñra mesned-nişîn-i şadâret-i iftâ olmuşlar idi. Evşâf-ı cemîlleri gün gibi meşhûr olduğına binâen beyândan müstağnidür. Bu eş‘âr-ı dürer-bâr²⁰⁸⁶ zâde-i ṭab‘-ı güher-nişârlarıdır²⁰⁸⁷:

Şî‘r

Çevürdi sîḥ-i²⁰⁸⁸ miḥnet bağrumı deldi kebâb-âsâ
Beni ḳabdan ḳaba ḳoydı felek şimdi şarâb-âsâ

Eger kâm almak isterseñ Hüdâyî raḥş-ı devletden²⁰⁸⁹
Vücûduñ bulduğun nâ-danâ şarkıtma²⁰⁹⁰ rikâb-âsâ

Diğer²⁰⁹¹

Halkı men ‘eylemeden saña²⁰⁹² ne girer ne çıkar
Vâ ‘izâ²⁰⁹³ yohsa (54b) duḡân-ıla ḳıyâmet mi ḳopar

Nesr²⁰⁹⁴: Biñ kırk üçde şeyḫü’l-islâm iken ġazab-ı ḥusrevâniye mazhar olup zevraḳa ḳonup²⁰⁹⁵ nefy olunup²⁰⁹⁶ vücûd-ı şerîfleri²⁰⁹⁷ âb-ı ḥayât gibi nâ-bedîd olmuşdur. Rahmehu²⁰⁹⁸.

²⁰⁸³ Hüdâyî : S : 51b-52a ; M : 53b-54a ; K : 87a, b ; İÜ : 43a, b

²⁰⁸⁴ Şî‘r ü ma‘rifet ile : belâġat-ı fesâhatla : M, K, İÜ

²⁰⁸⁵ Olan : - : M, K, İÜ

²⁰⁸⁶ Eş‘âr-ı dürer-bâr: ebyât-ı dil-peḫîr : S

²⁰⁸⁷ Güher-nişârlarıdır: mümteni‘ü’n-naḫîrleridür : S

²⁰⁸⁸ Çevürdi sîḥ: çevürdi şeyḫ: İÜ; çözdü sîḥ: M

²⁰⁸⁹ Raḥş-ı devletden : raḥş revîşinden : M, İÜ

²⁰⁹⁰ Sarkıtma: sirkutma : M

²⁰⁹¹ Diğer : ve lehu : M, İÜ ; - : S

²⁰⁹² Sana : sale : İÜ

²⁰⁹³ Vâ‘izâ : zâhidâ : S

²⁰⁹⁴ Nesr : - : S, M, İÜ

²⁰⁹⁵ Konup : konılup : S

²⁰⁹⁶ ḳonup: ḳonılup : S

²⁰⁹⁷ şerîfleri : şerîfi : K, İÜ

²⁰⁹⁸ Rahmehu: -: M, S, K

HÂŞİMÎ²⁰⁹⁹

Burûsevî Mehmed Çelebi'dür. Kuzât-ı sencide-şifâtdan olup²¹⁰⁰ müverrihlikle şöhret-şi'âr idi²¹⁰¹. Bu beyt güftârındandır²¹⁰²:

Beyt

Geçerken câm-ı mey şundum gelüp nûş eyledi âfet
Gelicek²¹⁰³ böyle gelse âdemün ayağına devlet

Biñ yigirmi ikide İstanbul'da fevt oldu.

HÂŞİMÎ²¹⁰⁴

Üsküdârî Mehmed Çelebi'dür. Kuzât-ı sencide-şifâtdan olup²¹⁰⁵ eş'ârı hûb ve guftârı mergûbdur²¹⁰⁶. Bu beyt-i latîf²¹⁰⁷ zâde-i şab'-ı nazîfidür:

Beyt

Kuçmak üzre seni fikr-i dil ü²¹⁰⁸ râ-yı hâtır
Kocal ey rûh-ı revân sen de berâ-yı hâtır

Biñde Üsküdar'da fevt oldu.

HEVÂYÎ²¹⁰⁹

Burûsevî Muştafâ²¹¹⁰ Çelebi'dür. Mutaşarrıf-ı cihet-i hitâbet idi. Gülistân u Bûstân'a²¹¹¹ müsta'idd-âne şerh²¹¹² yazmışdır. Bu beyt-i ra'nâ zâde-i şab'-ı dil-güşâsıdır²¹¹³:

²⁰⁹⁹ Hâşimî: M : 54b ; K : 87b ; S : 52a, b : İÜ ; 43b

²¹⁰⁰ Kuzât-ı Sencide şifâtdan olup: kuzât idi : S

²¹⁰¹ Şöhret-şi'âr idi : şöhret-şi'ârdur: S

²¹⁰² Beyt güftârındandır: Beyt-i latif zâde-i şab'-ı bi-hem-tâsıdur: S

²¹⁰³ Gelicek: gelince: S

²¹⁰⁴ Hâşimî: İÜ :43b; K 87b; M 54b; Diğer Hâşimî: S 52b

²¹⁰⁵ Olup: idi : S

²¹⁰⁶ Eş'ârı hûb ve guftârı mergûbdur: - : S

²¹⁰⁷ Latîf: bi-hem-tâ : S

²¹⁰⁸ ü: -: S

²¹⁰⁹ Hevâyî: M : 54b ; S: 52b ; K : 87b-88a ; İÜ: 43b

²¹¹⁰ Mustafâ: Mehmed : S

²¹¹¹ Bûstân'a: Bûtsân-ı: M , İÜ

²¹¹² Şerh: -: S

²¹¹³ Dil-güşâsıdur: bi-hem-tâsıdur: S

Beyt

Âh kim sîb-i zenaḥdānuñı iller²¹¹⁴ oḥşar
Benüm işğāl-i ğamuñdan şanemā degmez elüm

Biñ on yedide İstanbul'da fevt oldı²¹¹⁵:

Ḥarfü'l-yā-i

YAḤYĀ EFENDİ²¹¹⁶

Şeyḥü'l-İslām Yahyā Efendi'dür ki tercemesi şebt olan²¹¹⁷ Meylî Zekerıyyā Efendi Ḥazretleri'nün²¹¹⁸ ferzend-i faẓilet-mendleri²¹¹⁹ olup²¹²⁰ 'ilm ü faẓl ile ârâste ve kemâl ü ma'ârif ile pîrâste vücūd-ı şerîf-i pür-seḥâ ve zât-ı sûtûde-ḥıṣâllerine sultânü'ş-şu'arâ dinilse revâdur. Merreten ba'de âḥiri²¹²¹ üç def'a Rûm İli kâzî-'askeri ve üç def'a pîrâye-baḥş-ı şadâret-i iftâ²¹²² olmağın²¹²³ ḥıṣâl-ı ḥamîdeleri tafsîl ü beyândan müstağnîdür²¹²⁴. Ğarîk-i baḥr-ı raḥmet-i Yezdân merḥûm (55a) Sultân Murâd Ḥân ile Edirne ve Revân²¹²⁵ ü Bağdâd'a sefer eylemişlerdür. Eş'âr-ı dil-peẓîrleri²¹²⁶ şûḥ u selîs ü sûz-nâk ve güftâr-ı bî-naẓîrleri sîm²¹²⁷ ü²¹²⁸ zer-i ḥâlîşü'l-'ayâr gibi mücellâ vü pâkdür. Bu eş'âr-ı laṭîf ü ra'nâ zâde-i ṭab'-ı şerîf-i bî-hem-tâlarıdur²¹²⁹:

Şi'r²¹³⁰

Gösterdi yine sâķî-i meclis yed-i beyzâ
Zerrîn²¹³¹ kadeḥi itdi eline gül-i ra'nâ

²¹¹⁴ İller: eller: S

²¹¹⁵ Bin on yedide İstanbul' da fevt oldı: -: M, K, İÜ

²¹¹⁶ Yahyā Efendi: M 54b-55a; K 87b-88a; İÜ 43b-44a, b; Yahyā Efendi Ḥazretleri: S 52b-53a, b

²¹¹⁷ Yahyā Efendi'dür ki tercemesi şebt olan: -:M,K,İÜ

²¹¹⁸ Efendi'nün: Efendi Ḥazretleri'nün: -: S

²¹¹⁹ Faẓilet-mendleri: faẓilet-mendidür: S; faẓilet-mendi: K

²¹²⁰ Olup: -: S

²¹²¹ Âḥiri: âḥir: M

²¹²² İftâ: -: S

²¹²³ Olmağın: olmuşlardur: M, K, İÜ

²¹²⁴ Ḥıṣâl-ı ḥamîdeleri tafsîl ü beyândan müstağnîdür: -: M, K, İÜ

²¹²⁵ Revân: Revân'a: S

²¹²⁶ Dil-peẓîrleri: dil-peẓîri: S

²¹²⁷ Sîm: -: S

²¹²⁸ ü: -: S

²¹²⁹ bî-hem-tâlarıdur: bî-hem-tâsıdur: S

²¹³⁰ Şi'r : eş'âr: S

²¹³¹ zerrîn: zerrîni: M

Gül-şende seher gûşıma bir nağme tokındı
Gelmiş gibi vâdiye yine bülbül-i şeydâ

Her halka-i zülf oldu bir âyine²¹³² ruhuñda
İster niçe yüzden görine²¹³³ hüsni-i dil-ârâ

Çok²¹³⁴ tutmayıcak dâmen-i zülfün²¹³⁵ dil-i mehcûr
Bulmadı zafer devlet-i pâ-bûsuñâ cânâ

Ancağ ğâm-ı dil-dârı alur havşala-i ‘aşk
Yahyâ olamaz²¹³⁶ ana²¹³⁷ mezâhim²¹³⁸ ğam-ı dünyâ

Dîger²¹³⁹

Bahâr eyyâmı gelse gül açılsa bülbülân gelse²¹⁴⁰
Hevânuñ i‘tidâlınden yine rûy-ı cihân gülse

Ne ‘âlemdür açılmağ gül-şenüñ bir verd-i ra‘nâsı
Ne hâlet-bağş olur meclisde bir nâzûk civân gülse

Ne fevt olurdu bi-çâre sürûrından ne²¹⁴¹ ağlardı
Yüzine ‘âşık-ı giryânuñ ol nâ-mihr-bân gülse

Bulup gül-zârı hâlî her taraf reftârını zâğûñ
Görüp kebg-i hırâmân kâhkahayla her zamân gülse

Birisi ağlamayınca biri gülmez hemân Yahyâ
Surâhî ağlasa câm-ı şarâb-ı ergavân gülse

²¹³² âyine : âyine : K, S

²¹³³ Görine : gözine : S, İÜ

²¹³⁴ Çok : çak : S

²¹³⁵ Zülfün: zülf : M

²¹³⁶ Olamaz: ola: M; alamaz: S

²¹³⁷ Ana: - : M

²¹³⁸ mezâhim: mizâcum : S

²¹³⁹ Dîger: ve lehu: M; - : S

²¹⁴⁰ Bahâr eyyâmı gelse gül açılsa bülbülân gelse: Bahâr olsa açılma gence-i gül gül-sitân gelse: S

²¹⁴¹ Ne: -: K

Neşr²¹⁴²: Feth-i Revân'a bu gûne târîh-perdâzî²¹⁴³ olmuşlardır:

Târîh

Revân'a varıcağ Sultân Murâd Hân-ı 'Ömer-heybet
Müyesser eyledi anuñ Hudâ-yı Müste'ân fethin

Cemî'-i ehli-i sünnet 'asker-i İslâm şâd oldu
Didi Yahyâ anuñ târîhini gördük Revân fethin (H. 1037)

Sellemhullahu'l-ğani'ü'l-'allâm (55b) ilâ kıyâmi's-sâ'atihi ve sâ'atihi'l-kıyâm bi-hamd-illâh²¹⁴⁴
Bu cerîde-i dil-güşâ²¹⁴⁵ terceme-i şerîfleriyle²¹⁴⁶ itmâm olduğına²¹⁴⁷ helvâ âhir-i hûrd mışdağınca
müşâdifdür.

Hâtime: Pes bu cerîde-i muhtaşar u müfîde 'avn-ı Hudâ-yı Müte'âl ve luğf-ı Bî-çün-ı zü'l-Celâl
ile itmâm u encâma irişdi. Girişme-i iltifât ile nazar iden erbâb-ı 'irfân ve cümle sühan-verândan
ricâ vü temennâ iderüm ki 'uyûb u kuşûrına nazar itmeyüp belki dâmen-i 'afvla setr ideler.²¹⁴⁸

Târîh-i İn Kitâb-ı Râkımı'l-hurûf Gofte end.

Bir seher 'aşkla olup ser-mest
Kilk ü kırtâs idi o dem der-dest

Çün Rızâ hâtıra huşur itdi
Pes hayâlüm gelüp zuhûr itdi

²¹⁴² Neşr : - : S, M, İÜ

²¹⁴³ Perdâzî: perdâz: S; perdârî: İÜ

²¹⁴⁴ "Allah (c.c.)'a şükürle, onu (bu eseri) kıyâmetin kopuşu ve tekrar diriliş saatine kadar her şeyi en iyi bilen, hiçbir şeye ihtiyacı olmayan Allah (c.c.)' a teslim ettim!"

²¹⁴⁵ Dil-güşâ: muhtaşar: M

²¹⁴⁶ Şerifleriyle: şerifleri ile: M, K, İÜ

²¹⁴⁷ Olduğına: olduğu: S

²¹⁴⁸ S: Beyt

Rakrakda olan 'uyûb u kuşûr

Ola engüş-i 'afv-ıla²¹⁴⁸ mestûr

(Diğer üç M, K ve İÜ nüshalarında olmayan bu beytin zamanımıza en yakın devirde istinsâh edilmiş olan Süleymâniye Kütüphanesi nüshasında metne sonradan dâhil edildiği kanaatindeyiz.)

Eyledüm bu kitâba dikkât-i tām
‘Avn-ı Hakk-ıla çün oldu tamām

İrdi nâ-geh sitâyiş-i Bî-çün
Oldı târîh *câmi‘-i mazmûn* (sene 1050)

Temmet-i tahrîr ‘alâ yedi’l-haķîr li-hamd-i mâhir fî-vaķti’l-ğurûb fî-âķiri’l-cum‘a fî-cemâziye’l-evveli sene tis‘a ve seb‘în ve mi’e ve elf (1179) fî-Hicreti’n-Nebeviyye ve’l-hamdüli-llâhi Rabbi’l-‘âlemîn ve’s-şalavātu ve’s-selâm ‘alâ seyyidi’l-evvelîn ve’l-âhirîn ve aşķâbihi ecma‘în